

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜZE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE VE YURT DIŞI YAŞAYAN MÜZE
ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Nevres Işılray KAÇAKGİL ÖKSÜZOĞLU
2501181899

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Fethiye ERBAY

İSTANBUL – 2022

ÖZ
TÜRKİYE VE YURT DIŞI YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİNİN
İNCELENMESİ
NEVRES İŐILAY KAÇAKGİL ÖKSÜZOĞLU

Değişen ve gelişen müzecilik çalışmalarıyla birlikte literatüre yeni kavramlar dahil edilmiştir. Yeni müzecilik anlayışı ile sürdürülebilirlik bilinciyle ve eőtli sebeplerle toplulukların kendi kùltürlerini devam ettirme ve yaőtma gayesiyle zaman içerisinde yaőtayan müzeler kurulmuştur. Yönetim açısından gerek kiőtisel giriőtlerle özel müze statüsünde kurulmaya baőtlanan gerekse zaman içerisinde farklı projeler ve bütçelerle devlete, yerel yönetimlere bağlı olarak iőtletilen yaőtayan müzeler kurulmuőt ve hatta özelliklerine göre kendi içerisinde türlere ayrılacak niteliklere ulaőtmuőtur.

Buna rağmen, bu çalışmada yaőtayan müzeler hakkında halen bir tanım eksiğinin olduğu, türlerinin net olarak ayrılmadığı, kimi müzelerin bu türlü faaliyetler gösterirken müzenin yaőtayan müze ismini taőtımadıėı, akademik alanda ilgili çalışmaların yetersiz olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı, halihazırdaki akademik çalışmalar ve müzelerin kendilerini tanıttıkları dijital verilerden yola çıkılarak “yaőtayan müze nedir, nasıl geliőtmiőt, yurt içindeki ve yurt dıőtındaki yaőtayan müze örnekleri nelerdir” sorularının yanıtlarını aramaktır. Bu araştırma sorularının yanıtlarıyla yaőtayan müzeler taranarak müzeciliğe ve müze yönetimi literatürüne katkıda bulunulacaktır. Tez araştırmasının verilerine gözlem ve belge analizi yoluyla nitel araştırma yöntemleri kullanılarak ulaőtılmıőtır. Özellikle örneklerden yola çıkılarak yaőtayan müzeler ve onlarla ilintili konular hakkında disiplinler arası çalışma yapılarak bütüncül veriler elde edilmesi hedeflenmiştir.

Çalışmada, Uluslararası Müzeler Konseyi (ICOM) ve Birleőtmiőt Milletler Eğitim, Bilim ve Kùltür Örgütü (UNESCO)’nün web sitelerindeki kütüphane verileri içerisinde yaőtayan müze anahtar kelime olarak taratılmıőt, ayrıca İnternet ortamında

Dünya üzerindeki yaşayan müzelerin ulaşılabilir olanları taranarak tamamına yakını incelenmiştir. Bunlara ek olarak ülke bazlı taramalar ayrıca yapılarak müzelerin web siteleri, ilgili ülkelerin kültür portalları ve basın haberleri taranarak incelenmiştir. Ayrıca, uluslararası ve ulusal makalelerle birlikte halihazırdaki basılı yayınlar taranarak alandaki akademik çalışmalar hakkında bilgi edinilmiştir. Nihayetinde tez içeriğine ilgili ülkelerde öne çıkan ve farklı konseptlere sahip seçme örnekler dahil edilmiştir. Sürece ve araştırmaya dair veriler içerik analizi yöntemi ile ilgili bölümlerde paylaşılmıştır. Dünya çapında yaygınlaşan sürdürülebilirlik prensipleriyle yaşayan müzelerin sayıca fazla olduğu, giderek arttığı ve kendilerine özgün somut ve somut olmayan kültürel miras öğeleriyle yerel kültürü ziyaretçilerle paylaşarak korudukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu inceleme tezinde yer alan araştırma bulguları, önerileri ve araştırma sorularının müzebilimde yeni araştırmalara kaynak olması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yaşayan müze, yaşayan tarih müzesi, ekomüze, köy müzesi, çiftlik müzesi, müzecilik, müze yönetimi

ABSTRACT
EXAMINATION OF LIVING MUSEUMS IN TURKEY AND ABROAD
NEVRES IŞILAY KAÇAKGİL ÖKSÜZOĞLU

The literature gained new concepts in line with the dynamic and progressive museology studies. Living museums have been established in order to sustain and preserve the communities' own cultures with the new understanding of museology, awareness of sustainability and for various other reasons. Living museums first started to be established as personal initiatives in the private museum status. Later, they were also established by state and local governments with various projects and budgets, and even reached the qualifications to be divided into types according to their characteristics. However, in this study, it has been observed that there is still a lack of definition about living museums. Their types are not clearly categorized, some museums are not specified as living museums while carrying out such activities, and there are insufficient studies in the academic field.

The aim of this study is to pursue answers to the questions of "what is a living museum? how has it developed? what are the examples of living museums in Turkey and abroad?" based on current academic studies and the digital with which the museums introduce themselves. With the answers to these research questions, this paper aims to explore the living museums and contribute to museology and museum management literature. The data of the thesis research was obtained by using qualitative research methods through observation and document analysis. It is aimed to obtain holistic data by making interdisciplinary studies about living museums and related issues, especially based on examples.

In this study, the keyword "living museum" was searched in the library data on the websites of the International Council of Museums (ICOM) and the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), and almost all of the accessible museums in the world were investigated on the Internet. In addition to these, country-based searches were also made on the websites of the museums, the cultural

portals of the relevant countries and the press news were scanned and examined. In addition, information about academic studies in the field was obtained by scanning current printed publications along with international and national articles. Finally, selected examples with different concepts and prominent in the relevant countries were included in the content of the thesis. The data regarding the process and the research are shared in the sections related to the content analysis method. It has been concluded that the number of living museums with the principles of sustainability, which has become widespread throughout the world, is already high and keeps increasing and they preserve the local culture by sharing their unique tangible and intangible cultural heritage elements with the visitors. The research findings, suggestions and research questions in this review thesis are intended to be a source for new research in museology.

Keywords: living museum, living history museum, ecomuseum, village museum, farm museum, museology, museum management

ÖNSÖZ

Bu tezin konusu, İstanbul Üniversitesi Müzecilik Bölümü Başkanımız Prof. Dr. Fethiye Erbay'ın önerisi ile araştırma kapsamına alınmıştır. Daha önce yaşayan müzeler ile ilgili bu denli kapsamlı ve sistemli bir çalışma yürütülmemiş olup, dünya üzerindeki ve ülkemizdeki halihazırda bulunan müzelerin incelenmesi ile bu tezin gelecekteki çalışmalara ilham olacağı ve rehberlik edeceği kanaatine varılmıştır.

Bugün bu tezi yazabilmem için geldiğim noktada emekleri olan hem lisans hem de lisansüstü öğrencilik dönemimde yaptıkları rehberlik, akademik hayatıma dair katkıları ve tez çalışmama verdikleri desteklerden dolayı Boğaziçi Üniversitesi'nde ve İstanbul Üniversitesi'nde ders aldığım tüm hocalarıma, bilhassa yüksek lisans programı bölüm hocalarımdan Dr. Öğr. Üyesi Nuri Özer ERBAY ve Doç.Dr. Aslı Gökçe KILIÇ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Eğitim ve öğretim hayatımda beni alakalarıyla ziyadesiyle aydınlatan, her dem kıymetli vakitlerini benim için feda etmekten kaçınmayan ve üzerimde çok büyük emekleri olan danışman hocam Müzelerin Kraliçesi Prof. Dr. Fethiye ERBAY'a, Sanatın Perisi Doç. Dr. Mutlu ERBAY'a olan minnet ve şükranlarımı ifadededen âcizim.

Tezimin hem teorik hem de pratikteki hazırlık sürecinde beni destekleyen, yüreklendiren, neden başarmam gerektiğini bana hatırlatan, tüm bunlar için de hiçbir fedakarlıktan kaçınmayan değerli aile bireylerime de ayrıca teşekkürlerimi sunmak isterim. Tezimi, hayatımın her anında koşulsuz, istisnasız ve itirazsız yanımda olan, her bilgimin ilk öğretmeni, hayatını bana ve ağabeyime adanmış biricik annem Gülcan KAÇAKGİL'e ithaf etmekten kıvanç duyarım.

NEVRES IŞILAY KAÇAKGİL ÖKSÜZOĞLU
İSTANBUL, 2022

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>
ÖZ.....	ii
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xi
KISALTMALAR LİSTESİ	xiv
GİRİŞ.....	1
BİRİNCİ BÖLÜM	4
YAŞAYAN MÜZE KAVRAMININ İRDELENMESİ VE GELİŞİMİ	
1.1. Yaşayan Müze Kavramı ve Tanımı.....	4
1.2. Yaşayan Müzelerin Tarihçesi.....	22
1.3. Yaşayan Müze Türleri.....	36
1.3.1. Yaşayan Tarih Müzeleri.....	39
1.3.1. Ekomüzeler.....	44
1.3.1. Köy/Çiftlik Müzeleri.....	47
İKİNCİ BÖLÜM	50
TÜRKİYE’DEKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ	
2.1. Türkiye’nin Yaşayan Müze Potansiyeli ve Gelişmeleri.....	50
2.2. Karakteristik Özellik Olarak Yaşayan Müze Kapsamına Uygun Örnekler.....	59
2.3. Kapsam Olarak Küçük Çaplı ve Uygulamaya Yönelik Yaşayan Müze Örnekleri.....	80
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	93
YURT DIŞINDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ	

3.1. Afrika Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	93
3.1.1. Mısır Arap Cumhuriyeti.....	93
3.1.2. Güney Afrika Cumhuriyeti.....	97
3.1.3. Tunus Cumhuriyeti.....	100
3.2. Asya Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	104
3.2.1. Çin Halk Cumhuriyeti.....	105
3.2.2. Endonezya Cumhuriyeti.....	108
3.2.3. İsrail Devleti.....	109
3.2.4. Japonya.....	113
3.2.5. Malezya.....	115
3.2.6. Filipinler.....	117
3.2.7. Güney Kore.....	118
3.2.8. Tayvan.....	120
3.3. Avrupa Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	122
3.3.1. Avusturya Cumhuriyeti.....	123
3.3.2. Belçika Krallığı.....	124
3.3.3. Bulgaristan.....	127
3.3.4. Çek Cumhuriyeti.....	129
3.3.5. Danimarka Krallığı.....	131
3.3.6. Estonya Cumhuriyeti.....	133
3.3.7. Finlandiya Cumhuriyeti.....	134
3.3.8. Fransa Cumhuriyeti.....	136
3.3.9. Almanya Federal Cumhuriyeti.....	137
3.3.10. Macaristan.....	139
3.3.11. İtalya Cumhuriyeti.....	141
3.3.12. Hollanda.....	142
3.3.13. Romanya.....	145
3.3.14. Rusya Federasyonu.....	147
3.3.15. İsveç Krallığı.....	148
3.3.16. Birleşik Krallık.....	150

3.3.17. Diğer Avrupa Ülkeleri ve Yaşayan Müze Anlayışları.....	154
3.4. Kuzey Amerika Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	155
3.4.1. Kanada.....	156
3.4.2. Amerika Birleşik Devletleri.....	158
3.5. Güney Amerika Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	160
3.5.1. Arjantin Cumhuriyeti.....	160
3.5.2. Brezilya Federal Cumhuriyeti.....	163
3.6. Okyanusya Kıtası'ndaki Yaşayan Müze Örnekleri.....	166
3.6.1. Avustralya Topluluğu.....	166
3.6.2. Yeni Zelanda.....	172
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	176
KAYNAKÇA.....	183

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 2.1: Türkiye'nin gastronomi temalı müzeleri.....	81
Tablo 3.1: Avrupa Kıtası'nda bulunan diğer ülkelerdeki yaşayan müze anlayışları.....	154

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1.1: Henkel'in sunumundan bilgi içeren ekran görüntüsü.....	7
Şekil 1.2: Henkel'in sunumundaki tanım yapılmasına ilişkin bilginin çeviri görseli.....	8
Şekil 1.3: Henkel'in sunumundaki volkan paradigmasının (en altta tanım, sonra misyon ve vizyon sırasıyla) görsel açıklaması.....	9
Şekil 1.4: Colonial Williamsburg 18.yüzyıl canlandırmalarından bir görüntü.....	11
Şekil 1.5: Kiekeberg Yaşayan Müzesi 1800'lü yıllar canlandırmalarından bir kolaj.....	12
Şekil 1.6: Nihon Minka-en Açık Hava Halk Evleri Müzesi haritası.....	13
Şekil 1.7: Feliks Nowowiejski Yaşayan Müzik Müzesi salonundan bir görünüm.	15
Şekil 1.8: Rusya Serüven Yaşayan Tarih Müzesi etkinliklerinden bir görünüm.....	16
Şekil 1.9: UCR Botanik Bahçeleri'nden bir görünüm.....	19
Şekil 1.10: Plimoth Yaşayan Tarih Müzesi'nden bir görünüm.....	24
Şekil 1.11: Norsk Folklor Müzesi etkinliklerinden bir görünüm.	26
Şekil 1.12: Ironbridge Müze Kompleksi'nden bir görünüm.	27
Şekil 1.13: Yaşayan müze türleri.....	38
Şekil 1.14: Milestones Yaşayan Tarih Müzesi'nden bir görünüm.....	40
Şekil 1.15: Fort Yaşayan Tarih Müzesi'nde ticaret canlandırması.....	43
Şekil 2.1: Müze girişinden bir görünüm.....	60
Şekil 2.2: Keloğlan'ın anası müze girişinde misafirleri buyur ediyor.....	61
Şekil 2.3: İhlamur baskı atölyesinden bir görünüm.....	62
Şekil 2.4: Karagöz-Hacivat oyunu esnasından bir görünüm.....	63
Şekil 2.5: Masal anlatımından bir görünüm.....	65
Şekil 2.6: Yaşayan Köy girişinden bir görünüm.....	66
Şekil 2.7: Ziyaretçiler kümes hayvanlarını beslerken.....	67
Şekil 2.8: Tarım faaliyetlerinden bir görünüm.....	68
Şekil 2.9: Atölye faaliyetlerinden bir görünüm.....	68
Şekil 2.10: Müzede tarhana yapılırken çekilmiş bir fotoğraf.....	69
Şekil 2.11: Çinili avlu.....	70

Şekil 2.12: Köy meydanı.....	71
Şekil 2.13: Tandır şenliği.....	73
Şekil 2.14: Müzeden genel bir görünüm.	75
Şekil 2.15: Filiz Teyze'nin konaktaki anlatımından bir görünüm.....	77
Şekil 2.16: Filiz Teyze ziyaretçilere şarkı söylerken.....	78
Şekil 2.17: Müzeden görünüm.....	79
Şekil 2.18: Kâğıt atölyesinden görünüm.....	84
Şekil 2.19: Atölye çalışmalarından bir görünüm.....	86
Şekil 2.20: Gravyer peynir üretimi.....	88
Şekil 2.21: Müzeden görünüm.....	90
Şekil 2.22: Yöresel ev yemeklerinin çiftlik malzemeleriyle hazırlanışı.....	91
Şekil 3.1: Luksor Açık Hava Müzesi.....	94
Şekil 3.2: Saray hayatı canlandırması.....	95
Şekil 3.3: Hayvancılık ve tarım hayatı canlandırması.....	96
Şekil 3.4: Sonskip/Aardskip Yaşayan Müze önünden.....	98
Şekil 3.5: Yerel dans gösterisi.....	99
Şekil 3.6: Djerbahood sokaklarından bir görünüm.....	101
Şekil 3.7: Djerbahood sokaklarından geleneksel motif çalışması.....	102
Şekil 3.8: Matmata evlerinden bir görünüm.....	103
Şekil 3.9: Ulusal Tarih ve Kültür Köyü.....	106
Şekil 3.10: Tan'an Dong Etnik Ekomüze etkinliklerinden.....	107
Şekil 3.11: TMII kuşbakışı görünümü.....	109
Şekil 3.12: Kfar Kedem ve doğal yaşam.....	110
Şekil 3.13: Nasıra Köyü etkinliklerinden bir görünüm.....	112
Şekil 3.14: Nasıra Köyü'nden kuşbakışı bir görünüm.....	113
Şekil 3.15: Nihon Mika-en Açık Hava ve Halk Evi Müzesi.....	115
Şekil 3.16: Taman Tamadun İslam / İslam Medeniyeti Parkı.....	116
Şekil 3.17: Motag Yaşayan Müze.....	117
Şekil 3.18: Kore Halk Köyü geleneksel boyama deneyimi.....	119
Şekil 3.19. Pengu Yaşayan Müze dış cephesi.....	121
Şekil 3.20: Avusturya Açık Hava Müzesi.....	124

Şekil 3.21: Bokrijk Açık Hava Müzesi.....	125
Şekil 3.22: Bokrijk Açık Hava Müzesi yaşayan müze etkinliklerinden.....	126
Şekil 3.23: Etar Yaşayan Müze- Açık Hava Etnografya Müzesi.....	128
Şekil 3.24: Polabské Müzesi.....	129
Şekil 3.25: Orta Çağ Merkezi'nde canlandırma.....	131
Şekil 3.26: Orta Çağ Merkezi'nde zanaat.....	132
Şekil 3.27: Mihkli Çiftlik Müzesi.....	133
Şekil 3.28: Luostarinmäki El Sanatları Müzesi.....	135
Şekil 3.29: Alsace Ekomüzesi Halk Festivali.....	137
Şekil 3.30: Odershausen Yaşayan Müze.....	139
Şekil 3.31: Szentendre Açık Hava Etnografi Müzesi.....	140
Şekil 3.32: Trullo Yaşayan Müze.....	142
Şekil 3.33: Archeon Müze Parkı yerel kıyafetleriyle ziyaretçiler.....	143
Şekil 3.34: Archeon'da Romalıların canlandırılması.....	144
Şekil 3.35: Dimitrie Gusti Köy Müzesi dış cephe.....	145
Şekil 3.36: Dimitrie Gusti Köy Müzesi evlerinin içinden bir görünüm.....	146
Şekil 3.37: Zhivun Doğa ve Etnografik Park-Müzesi.....	148
Şekil 3.38: Skansen Açık Hava Müzesi.....	149
Şekil 3.39: Beamish- Kuzey'in Yaşayan Müzesi.....	152
Şekil 3.40: Beamish- Kuzey'in Yaşayan Müzesi.....	153
Şekil 3.41: Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi.....	157
Şekil 3.42: Kona Kahvesi Yaşayan Tarih Çiftliği.....	159
Şekil 3.43: Pandemi süreciyle başlayan dijital yaşayan müze çalışmalarından görünüm.....	161
Şekil 3.44: Caminito Açık Hava Müzesi.....	163
Şekil 3.45: Fandango'nun Yaşayan Müzesi'ndeki sanatçılardan bir görünüm.....	164
Şekil 3.46: Sidney Yaşayan Müzeleri.....	167
Şekil 3.47 : Melbourne Yaşayan Batı Müzesi park alanındaki etkinlikten bir görünüm.....	170
Şekil 3.48: Miles Tarihi Kasaba Müzesi.....	172
Şekil 3.49: Ferrymead Kültürel Miras Parkı.....	174
Harita: Tez içerisinde yaşayan müzeleri taranan ülkeler.....	181

KISALTMALAR LİSTESİ

a.e	: aynı eser
a.g.e	: adı geçen eser
a.g.m	: adı geçen makale
AHM	: Anadolu Açık Hava Müzesi
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ALFHAM	: Yaşayan Tarih, Çiftlik ve Tarım Müzeleri Birliği
HCI	: İnsanbilimleri tarama indeksi
ICOM	: Uluslararası Müzeler Konseyi
ICOM-MPR	: ICOM Uluslararası Pazarlama ve Halkla İlişkiler Komitesi
km	: kilometre
M.Ö	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
SKH	: Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
THBMER	: Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi
TMII	: Taman Mini Endonezya Indah Müzesi
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

GİRİŞ

Dünya genelinde ülkeler arasında iletişimin, etkileşimin ve disiplinler arası çalışmaların artmasıyla hem müzecilik hem de müze yönetiminde önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Son yıllarda müzecilikle ilgili değişimlerden bahsederken, genellikle 2000 yılından sonra müzelerin dijitalleşme ile yeni bir forma büründüğü sıkça tartışılır. Diğer yandan, toplulukların sosyolojik kimliklerinin, kültürlerinin dijital dünya karşısında tekdüzeleştiği ya da bazı somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinin unutulmaya, kaybolmaya yüz tuttuğu gerçeği fark edilmiştir. Sanayi Devrimi'nden sonra başlayan şehircilik ve yeni model iş anlayışlarının insanları sosyo-ekonomik olarak değiştirmesiyle yeni kent ve metropol kültürlerinin çıkması, bilgi çağı ile tüketim hızının artması karşısında önce Binyıl Kalkınma Hedefleri ve sonrasında Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri etkisi ile kültürün de sürdürülebilirliği üzerinde önemle durulmuş, ülkelere bu kapsamlarda çalışmalar yapmaları ve yerel kültürlerin yok olmaması adına projeler geliştirilmesi adına Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları başta olmak üzere proje bütçeleri oluşturulmuş, özendirici ödül sistemleri geliştirilerek sürdürülebilir kültür çalışmaları teşvik edilmiştir.

Böyle bir ortamda, kişisel girişimlerle birlikte açık hava müzeleri kurularak kültürel miras alanları koruma altına alınmış, zaman içerisinde durağan sergileme yönteminden dinamik sergileme yöntemine geçilerek yaşayan müzelerin oluşumu başlamıştır. Avrupa'da başlayan yaşayan müzecilik anlayışı, zaman içerisinde hem ekolojik mirası hem de etno-kültürel faaliyetlerin korunarak yeni nesillere aktarılması gibi amaçlarla dünya geneline yayılmaya başlamıştır. Süreçte kimi müzeler kendilerine yaşayan müze ismini vermiş, kimisi yaşayan müze adıyla kurulmuş, kimi müzelerse yaşayan müze atölyeleri düzenleyerek yerel kalkınmaya ve toplumsal kültürün sürdürülebilirliğine katkı sağlamıştır. Yaşayan müzelerin milli kimliği koruma, yüceltme, toplumsal bellek yaratma, arşiv oluşturma ve eğitme gibi önemli görevleri vardır. Buna istinaden, çeşitli ülkelerde uygun zeminler oluşukça bu müze türü örneklerinin artışının aksine, akademik alanda yaşayan müzelerin tanımı, kapsamı ve

araştırma alanlarında yapılan çalışmalar yetersizdir. Alandaki bu eksikliğe istinaden, tez çalışmasında “yaşayan müze nedir, nasıl gelişmiştir, yurt içindeki ve yurt dışındaki yaşayan müze örnekleri nelerdir, yaşayan müzelerin kurulma amaçları nelerdir, yaşayan müzeler müzecilik alanında hangi eksikliği karşılamaktadır” gibi araştırma sorularından yola çıkılarak yaşayan müzelerin ve bu müzelerin incelenmesinin önemi ortaya konmuştur.

Tezin birinci bölümünde, yaşayan müze kavramının bilimsel ve nihai bir tanımının yapılmamış olması eksikliği üzerinden; müzebilimcilerin, müzecilikle ilgili kurum ve kuruluşların ve araştırmacıların konuyla ilgili yazdıkları yazılar ile müzelerin kendi web sitelerindeki tanıtıcı metinlerinden yola çıkarak yaşayan müzenin ne olduğu ve nasıl tanımlanabileceği tartışılmıştır. Kavram irdemesinin ardından, yaşayan müzelerin tarihsel süreçte dünya üzerinde nasıl bir gelişim gösterdiğine dair yapılan araştırma sonuçları aktarılmıştır. Açık hava müzeciliğinden doğarak zaman içerisinde farklı bir türü temsil eden yaşayan müzelerin dünya üzerindeki örneklerden hareket ederek yaşayan tarih müzesi, ekomüze, köy/çiftlik müzesi türlerine ayrıştığı ve bir de geleneksel müzelerin düzenlediği yaşayan müze atölyeleri ile oluşturdukları yaşayan müze potansiyelinin tespiti yapılmıştır.

İkinci bölüme gelindiğinde, ilk bölümde ele alınan ve kavramsal olarak açıklanmaya çalışılan yaşayan müzelerin Türkiye Cumhuriyeti’ndeki örnekleri ele alınmıştır. Bu doğrultuda, Türkiye’deki yaşayan müzecilik gelişimi ve potansiyeli somut ve somut olmayan kültürel miras hazineleri üzerinden ele alınmış, Osmanlı İmparatorluğu’ndan günümüze yaşayan müzecilik anlayışına dair oluşturulan düşünceler ve argümanlar ile atılan adımlar aktarılmıştır. Türkiye’deki yaşayan müze örneklerine yer verilerek büyük ölçekte yaşayan müze özelliği gösteren müzeler ile daha dar kapsamlı olup yaşayan müze faaliyetleri gösteren müze örnekleri araştırılarak bölüme dahil edilmiştir.

Üçüncü ve son bölümde, yaşayan müzelerin yurt dışındaki örnekleri irdelenmiştir. Bunun için 17 ülke örneklerle incelenmiş ve 13 ayrı ülke de spesifik örnek verilmeksizin yaşayan müzecilik anlayışları ele alınmış, böylece Türkiye haricinde 30

ülkenin yaşayan müzecilik yaklaşımı ve bu potansiyeli hakkında bilgi verilmiştir. Tez çalışmasının bundan sonraki araştırmalar için ilham olması ve kolaylık sağlaması adına bahsi geçen ülkeler kıta bazlı kategorize edilmiş, böylece bölgesel ve coğrafi olarak yaşayan müze algılarının ve çalışmalarının nasıl çeşitlendiği gösterilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞAYAN MÜZE KAVRAMININ İRDELENMESİ VE GELİŞİMİ

Birinci bölüm kapsamında üç tema üzerinde durulmuştur. Bunlardan ilki, yaşayan müze kavramı ve tanımının irdelenmesi üzerinedir. Halihazırda yaşayan müzeler gündeme gelerek akademik çalışmalara, sempozyumlara konu olmuş olsa da yaşayan müze türüne dair müzeler özelinde de dahil olmak üzere genel ve betimleyici bir tanım bulunmamaktadır. Bu kapsamda, yaşayan müze kavramını terminolojik olarak açıklayan ve tarif eden veriler incelenerek yaşayan müze tanımının nasıl olması gerektiği tartışılacaktır.

Yaşayan müzelerin ne olduğunu irdeledikten sonra tarihi gelişimi için de bir tarama yapma gereksinimi doğmuştur. Yurt dışında ortaya çıkan ancak fikren Türkiye içerisinde de uygulamasının alt yapısı bulunan yaşayan müzelerin Avrupa'dan itibaren nasıl geliştiği ve ülkemizdeki yaşayan müzecilik hareketlerinin ilerlemesine dair bilgiler derlenmiştir. Skansen Açık Hava Müzesi'nin özel bir girişimle kurulmasından günümüzdeki projelere dek elde edilen yaşayan müze serüveni bu çalışmaya dahil edilmiştir.

Son olarak bölüm içerisinde yaşayan müze kavramı hakkında bilgi verilmiş, mevcut kaynaklara dayalı olarak tarihçesi sunulmuş ve bölgesel farklılıklar doğrultusunda dünya genelinde hangi türlerde faaliyet gösterdiğine dair araştırma yapılmıştır. Buna istinaden yaşayan müze çatısı altında hangi türlerin incelenebileceğine dair bir tablo oluşturulmuş, halihazırdaki atölyeleri ve düzenli çalışmalarıyla yaşayan müze potansiyeli taşıyan kurumların nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin çıkarımlar derlenmiştir.

1.1. YAŞAYAN MÜZE KAVRAMI VE TANIMI

Yaşayan müze kavramı, dünya literatüründe kültürel değerlerin yitirilmemesi ve sürdürülebilir hale gelmesi için atılan adımlarla birlikte 19. yüzyıldan beri hayatımızdadır. Bugün, yaşayan müze örnekleri incelendiğinde kimi müzelerin

doğrudan bu isimle açılmasından ziyade, önceleri genellikle açık hava müzesi ismini taşıdıkları ve daha sonra müzelerin kendi içlerindeki sergileme-sunum alanlarının çağdaş hale getirilmesiyle, misyon ve vizyon düzenlemeleriyle birlikte yaşayan müze türünü resmi isimlerine ekledikleri görülmektedir. Birleşik Krallık'taki ödüllü müzelerden Black Country (Açık Hava) Yaşayan Müzesi buna örnek olarak gösterilebilir.¹

Uluslararası Müzeler Konseyi (*International Museum of Council*) ya da kısa ismiyle ICOM da dahil olmak üzere düzenli toplantılarla güncelledikleri müze tanımı gibi bir yaşayan müze tanımı yapılmamıştır. Öte yandan yaşayan müzenin tanımı ile ilgili gerek müzelerin kendi tanıtım metinlerinde gerekse sürdürülebilirlik çatısı altında yaşayan müzelerle ilgili çalışma ve konferanslardan genel bir tanım yapmak için bu tez ile birlikte süregelen araştırmalarda şu durum saptanmıştır; bölgeden bölgeye ve ülkeden ülkeye kültür algıları ve müzecilik anlayışı değiştikçe, o yöreye ait müze kurumlarının da yaşayan müze algısı farklılık göstermiştir. Bu durum özelinde, tez çalışması içerisinde bilhassa yurt dışındaki örnekler irdelenirken açıklamalar yapılmıştır. Yaşayan müzelerin hem ülkemizde hem de dünya genelinde incelenmesiyle yaşayan müzelerin önemini ortaya koymayı hedefleyen ve yeni çalışmalar için kaynak oluşturmaya çalışan bu tezde, bir kavram tanımı ortaya koyabilmek ya da en azından farklı tanımlardaki çeşitliliğin sebebini irdelemek noktasında, ICOM Uluslararası Pazarlama ve Halkla İlişkiler Komitesi (*ICOM International Committee for Marketing and Public Relations- ICOM MPR*) Başkanı, Dr. Matthias Henkel'in müze tanımı noktasındaki volkan paradigması (*the volcano paradigm*) görüşlerini ele almak gerekir.²

Eğer ICOM denilince akla müzeler geliyorsa, Dr. Matthias Henkel'in görüşüne göre müze tanımı yapabilmek için volkan paradigmasında yer alan neden, nasıl, ne ve nerede sorularına cevap aranmalıdır. Aynı doğrultuda, Türkiye'de bu soruların önemi ve müze pazarlama felsefesinin ana konularından biri olduğu ilk kez Prof. Dr. Fethiye

¹ **Black Country Living Museum**, (Çevrimiçi) <https://bclm.com/about/>, 03.02.2021

² **Museum Savvy**, (Çevrimiçi) <https://museumsavvy.com/blog/the-updated-definition-of-museum-2020-limitations-disagreements-complexity-and-resources-for-a-proposal>, 03.02.2021.

Erbay tarafından “Müze Yönetiminde Pazarlama Felsefesine Yeni Yaklaşımlar” makalesinde belirtilmiştir.³

Neden sorusu ile kurumsal davranışın içsel-duygusal motivasyonuna değinilir. Nasıl sorusu ile kurumun misyonunun nasıl etkileneceği ve hedeflere nasıl ulaşılabileceğine açıklık getirilir. Tam olarak ne sorusuyla odaklanılan ise kurumun tanımı ve tarifidir. Burada kurumun “ne” amaçla var olduğu net bir şekilde belirtilir. Nerede sorusu müze kurumunun geleceğine yönelik yanıtı vizyon bazlı misyonu açıklayarak verir.⁴

Matthias Henkel, öncelikle ICOM’un 2019 yılında ortaya koyduğu müze tanımını ele alır. 2019 yılında ICOM’un basın bülteni ile yayınladığı müze tanımı⁵ Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği tarafından yayınlanan çeviriye göre şöyledir:

“Müzeler, geçmiş ve geleceği değerlendirebileceğimiz, bu amaçla diyalog kurmamızı sağlayan, demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Bugünün çatışma ve zorluklarını tanıyıp tanımlayarak, toplum adına korumakla yükümlü oldukları eserleri ve (kültür) örneklerini gelecek nesiller için güvence altına alır, her kesimden insanın (bu) kültürel mirasa erişimi için eşit haklar sağlar. Müzeler kâr amacı gütmeyen, katılımcı ve şeffaftırlar; insan onuruna ve sosyal adalete, bütün dünyayı ve insanlığı kapsayan biçimde eşitliğe ve iyiliğe katkıda bulunmak için toplar, muhafaza eder, araştırır, yorumlar, sergiler ve dünyadaki anlayışı bu yönde geliştirmek için çeşitli topluluklarla aktif olarak çalışır.”⁶

Diğer bir yandan, güncel müzecilik tanımı 2022 yılında ICOM’un Prag’daki kongresinde oy çokluğu ile aşağıdaki gibi güncellenmiştir.

“Müze, somut ve somut olmayan mirası araştıran, bir araya getiren, koruyan, yorumlayan ve sergileyen, kâr amacı gütmeyen topluma hizmet eden kalıcı bir

³ Fethiye Erbay, **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası** (1984-2009), Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul, 2009, s.494-495.

⁴ **Embassy of Culture**, (Çevrimiçi) <https://embassy-of-culture.com/project/icom-museum-definition/>, 04.04.2021.

⁵ **ICOM News**, (Çevrimiçi) <https://icom.museum/en/news/icom-announces-the-alternative-museum-definition-that-will-be-subject-to-a-vote/>, 04.04.2021.

⁶ **Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği**, (Çevrimiçi) <http://www.mmkd.org.tr/icom-alternatif-muze-tanimini-acikladi/>, 04.04.2021.

kurumdur. Halka açık, erişilebilir ve kapsayıcı yapılarıyla müzeler, çeşitliliği ve sürdürülebilirliği teşvik eder. Etik ve profesyonel bir anlayış ve toplulukların katılımıyla şekillenen iletişim ve işleyişleriyle, eğitim, keyif, düşünce ve bilgi paylaşımı içeren çeşitli deneyimler sunarlar.”⁷

Matthisas Henkel’in volkan paradigması için ele aldığı örnek bir önceki tanımdan hareketle gerçekleştiği için, yaşayan müzeler için “nasıl bir tanım yapılması gerektiğine ilişkin örneklem de 2019 yılındaki tanım önerisi üzerinden gösterilmiştir.

Şekil 1.1: Henkel’in sunumundan bilgi içeren ekran görüntüsü.

Kaynak: Embassy of Culture, (Çevrimiçi) <https://embassy-of-culture.com/project/icom-museum-definition/>, 20.02.2022.

Henkel, yukarıdaki görselde yer aldığı üzere bu tanımı 4 soruya göre aşağıdaki şekilde analiz eder:

⁷ Argonotlar, (Çevrimiçi) <https://argonotlar.com/muzenin-yeni-tanimi-belli-oldu/>, 17.09.2022.

Şekil 1.2: Henkel’in sunumundaki tanım yapılmasına ilişkin bilginin çeviri görseli.

“Müzeler, geçmiş ve geleceği değerlendirebileceğimiz, bu amaçla [eleştirel] diyalog kurmamızı sağlayan, demokratikleştirici, kapsayıcı ve çok sesli alanlardır. Bugünün çatışma ve zorluklarını tanıyıp tanımlayarak, toplum adına korumakla yükümlü oldukları eserleri ve (kültür) örneklerini gelecek nesiller için güvence altına alır [ve] her kesimden insanın (bu) kültürel mirasa erişimi için eşit haklar sağlar. Müzeler kâr amacı gütmaz. Katılımcı ve şeffaflar; insan onuruna ve sosyal adalete, bütün dünyayı ve insanlığı kapsayan biçimde eşitliğe ve iyiliğe katkıda bulunmak [amacıyla] toplar, muhafaza eder, araştırır, yorumlar, sergiler ve dünyadaki anlayışı bu yönde geliştirmek için çeşitli topluluklarla aktif olarak çalışır.”

Kaynak: Nevres Işıl Kayçakgil Öksüzoğlu kişisel infografik ve çeviri çalışması.

Yukarıdaki görsel, tıpkı Henkel’in takip ettiği biçimde kişisel çeviri ile desteklendikten sonra mevcut müze tanımı üzerinde renklerle soruların eşleştirmesini temsil etmektedir. Görselde kırmızı boyanan kelime ve kelime grupları neden; yeşil boyananlar nasıl; sarı boyalı olanlar ne; mavi boyananlar ise nereye sorularına yanıt veren türdedir. Burada esas dikkat çekmesi beklenen nokta; vizyon, misyon ve tanım kavramları arasındaki farkı açıkça görmektir. Henkel bunu da yine belirtirken vizyonu mavi, misyonu yeşil ve tanımı sarı renkle göstermiş yani vizyondan bahsederken nereye sorusuna odaklanılması, misyondan bahsederken kavramın “nasılının” yani misyonun altındaki esas argümanı anlatması ve bir tanım yaparken de ne sorusuna net bir cevap aranması gerektiğinin altını çizmektedir.

Şekil 1.3: Henkel'in sunumundaki volkan paradigmasının (en altta tanım, sonra misyon ve vizyon sırasıyla) görsel açıklaması.

Kaynak: Embassy of Culture, (Çevrimiçi) <https://embassy-of-culture.com/project/icom-museum-definition/>, 20.02.2022.

Bu noktada, yaşayan müze gibi son yıllarda gittikçe önem kazanan ve müze türleri arasında içeriği ve olanakları bakımından da oldukça kapsayıcı ve sürdürülebilir müzeoloji kavramının eksik açıklamaları üzerinden neden bu bölümde Henkel'in volkan paradigması üzerinde uzunca durulduğuna açıklık getirilecektir.

Kültür endüstrisi içinde görev süresi 2022 yılında sona erecek olan Dr. Matthias Henkel bir kültür tarihçisi ve arkeologdur. Kendisinin aktarımıyla, bu sıfatları çerçevesinde müzelerin ve kültürel kurumların içerik tabanlı, stratejik, ziyaretçi merkezli ve marka merkezli gelişimine odaklı olarak operasyonel müze ve yönetim deneyimine sahiptir. Dr. Matthias Henkel'in MUSEUMSMATRIX®'in yaratıcısı olarak müze yönetimine odaklı özgeçmişi ve tecrübesi irdelendiğinde bir de bugün halen ICOM'daki görevinin yanı sıra Almanya ve Avusturya'daki üniversitelerde öğretim görevleri ile Pekin Merkez Güzel Sanatlar Akademisi'nde misafir öğretim üyesi sıfatlarıyla kendisinin bu bilimsel tanım inceleme paradigmasının bu çalışma özelinde bir tanım ortaya koyarken güvenilir bir rehber olacaktır.⁸

⁸ **ICOM MPR,** (Çevrimiçi) <https://mpr.mini.icom.museum/about-mpr/board-members/>, 20.02.2022.

Bir tanımda olması gerektiği düşünölen göstergelerin yanı sıra yaşayan müze statüsündeki kuruluşların da kendilerini nasıl ifade ettiklerini inceleyip genel bir tanım önerisinde bulunulabilir. Bu hususta Türkiye ve yurt dışında gerek konsept gerekse bilinirlik bakımından öne çıkan ve müzecilik alanında önder ölkelerin yaşayan müzelerinin web siteleri mercek altına alınmıştır.

Türkiye'nin ilk yaşayan müzesi olan ve müze türüyle aynı ismi taşıyan Beypazarı'ndaki "Yaşayan Müze", kendisini uygulamalı kültür bilimi müzesi olarak tanımlamıştır. Somut ve somut olmayan kültürel miras değerlerini bir potada eritirken güçlü yanlarını mekândan bağımsız hareket ederek ziyaretçilere de özgür ve aktif bir deneyim sunma olarak belirtmiştir. Böylece Beypazarı Yaşayan Müze, günümüz müzecilik anlayışı ve eğitim sistemi amaçlarına hizmet eden bir müze kurulumundan bahseder.⁹ Sadece gösteren değil, geçmiş kültürleri uygulama ve yaşatma alanı sunarak diğer müzelerden ayrılır.¹⁰

Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük yaşayan müzesi Colonial Williamsburg, kendisini eğitim misyonunu üstlenen, ölkenin en büyük açık hava (*outdoor*) yaşayan müzesi olarak tanımlayarak ziyaretçilere otantik 18. yüzyıl deneyimlerini sunarak etkisi altında bırakan bir müze olarak tanıtmaktadır.¹¹

⁹ **Yaşayan Müze**, (Çevrimiçi) <https://yasayanmuze.com.tr/project/gezici-muze/>, 15.01.2021.

¹⁰ **A.e.**

¹¹ **Colonial Williamsburg Müzesi**, (Çevrimiçi) <https://www.colonialwilliamsburg.org/learn/about-colonial-williamsburg/>, 20.02.2021.

Şekil 1.4: Colonial Williamsburg 18. yüzyıl canlandırmalarından bir görüntü.

Kaynak: Colonial Williamsburg, (Çevrimiçi)

<https://www.colonialwilliamsburg.org/events/patriots-at-play/?date=2022-07-24>,
24.02.2022

Black Country Yaşayan Müzesi, Birleşik Krallık'ın birçok açıdan ünlü ve başarılı müzesi olmasıyla birlikte, resmî web sitesinde kendisini tanımlarken daha çok faaliyetleri ve müze içeriği üzerinde durmuştur. Kendisi için “*Black Country Yaşayan Müzesi, İngiltere'deki ilk sanayileşmiş manzaralardan birinin hikayesini anlatan ödüllü bir açık hava müzesidir.*”¹² tanımını yapmıştır.

¹² **Black Country Living Museum, (Çevrimiçi)** <https://bclm.com/about/>, 20.02.2021.

Şekil 1.5: Kiekeberg Yaşayan Müzesi 1800'lü yıllar canlandırmalarından bir kolaj.

Kaynak: Freilichtmuseum am Kiekeberg, (Çevrimiçi) <https://www.kiekeberg-museum.de/ihren-besuch-planen/veranstaltungen/gelebte-geschichte/>, 24.02.2022.

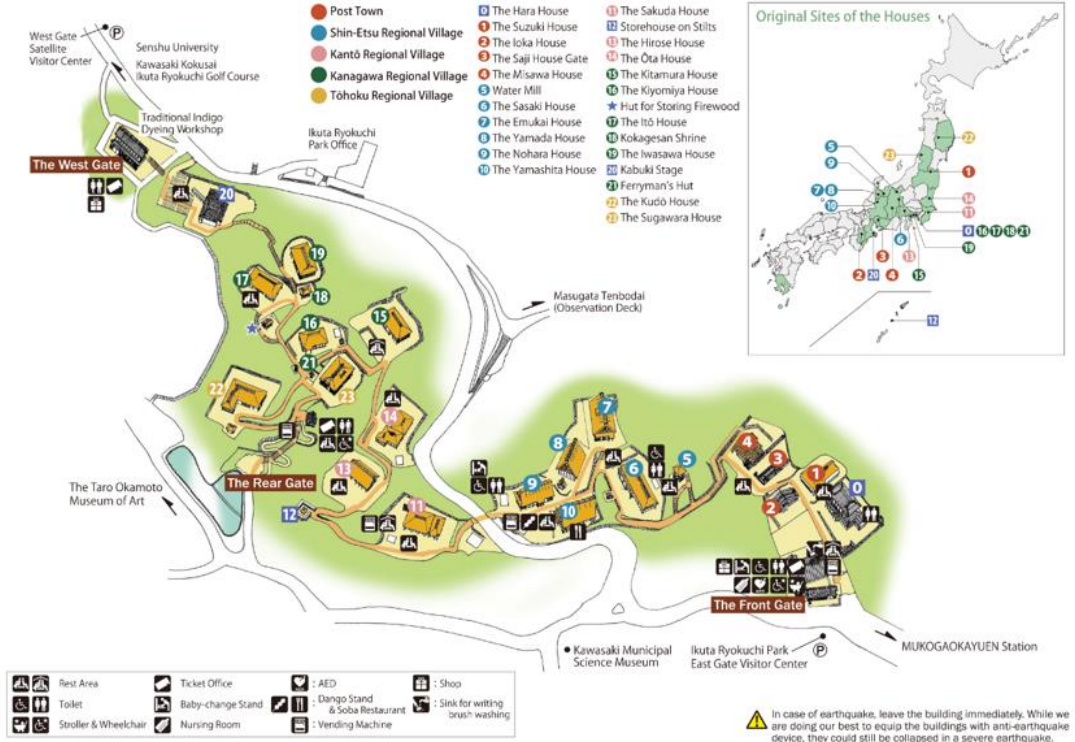
Almanya’da bulunan Kiekeberg Yaşayan Tarih Müzesi de önceleri açık hava müzesi ismi taşıırken isim değiştiren ve yaşayan tarih eklentisi ile kendini revize eden müzelerden biridir. Müzeleriyle öne çıkan Hamburg’daki bu kurum, geleneksel kırsal hayatı tarihi bir kasaba ortamında deneyimleten bir açık hava müzesi olarak kendisini tanıtmıştır.¹³

Kültürel değerlerine verdiği önemle öne çıkan Japonya’daki açık hava ve folklor müzesi olan Nihon Minka-en, “*Minka-en, Metropolitan Tokyo’nun bitişiğindeki Kawasaki şehrinde bulunan Japonya’daki muhteşem bir Açık Hava Halk Evi Müzesi’dir. Çiftlikler ve tüccar evleri gibi eski Japon halk evlerinin dikkat çekici koleksiyonuyla tanınır. Birçoğu Japonya’nın önemli kültürel varlıklarıdır. Geleneksel Japon mimarisinin özü, güzellik ve işlevsellik, Japon halk evlerinde bile iyi bir şekilde yansıtılmaktadır.*” cümleleriyle kendisini tanımlamıştır.¹⁴

¹³ **Hamburg Müzeleri**, (Çevrimiçi) <https://www.hamburg.com/museums/11750274/kiekeberg/>, 20.01.2022.

¹⁴ **Nihon Minkaen**, (Çevrimiçi) <https://www.nihonminkaen.jp/leaflet.html>, 20.01.2022.

Şekil 1.6: Nihon Minka-en Açık Hava Halk Evleri Müzesi haritası.

Kaynak: Nihon Minka-en, (Çevrimiçi)

https://www.nihonminkaen.jp/facilities_english.html, 24.02.2022.

Romanya da yaşayan müze bakımından zengin olup Balkanlarda yer alan müzelerin genel duruşunu göstermesi açısından örnek verilmesi gereken bir ülkedir. Tecşşti’de bulunan yaşayan müze, türünün ilk örneği olmakla birlikte burada Neolitik Dönem köyünü yeniden canlandırılmıştır. Müze projesi için köyün yeniden üretimi ve restorasyonu yoluyla ülkenin tarihini ve etnografik karakterini oluşturan değerleri araştırmayı ve korumayı amaçlamaktadır. Köyün ziyaretçileri özel bir alanda yerel tarih ve gelenekleri yaşayıp deneyimleyebilecekleri bir yer olması ilkesiyle faaliyete başlamıştır ve köy müzesinin çalışmaları Sürdürülebilir Kalkınma GrooveON Derneği tarafından çalışmalar üstlenilmiştir.¹⁵ Kurumsal web sitesinde müze, Apuseni Dağları’nda izole edilmiş bir kasaba olarak nerede sorusunu yanıtlar bir şekilde gösterilmiş ve ardından müzenin amacı yaşayan bir müze inşa ederek geleneksel

¹⁵ **Romania Insider, (Çevrimiçi)** <https://www.romania-insider.com/work-at-romania-s-first-living-museum-continue-with-neolithic-sector>, 20.01.2022

mimari ve otantikliği koruma amacıyla atalarının yaşam biçimini araştırarak, öğrenerek ve deneyimleyerek Neolitik zamanlardan 20. yüzyıla kadar korumaktır.¹⁶

Tez kapsamında Polonya'nın kuzeyinde 32 adet yaşayan müze niteliği gösteren müzenin varlığı tespit edilmiştir. Polonya, yaşayan müzeler bakımından öne çıksa da mevcut müzelerin isimlerine bakıldığında köy/kasaba müzesinin yanı sıra etnografik müze, açık hava müzesi gibi isimler nedeniyle henüz yaşayan müze konsepti, diğer ülkelerde olduğu gibi tam olarak müze çeşitleri içinde tanımlanmamıştır. Yaşayan müze ve açık hava müzesinin bir arada kullanıldığı da görülmüş olup Pastewnik Yaşayan Açık Hava Müzesi ve Feliks Nowowiejski Yaşayan Müzik Müzesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Her ne kadar kurumsal web siteleri olmasa da Polonya Turizm Organizasyonu'nun aktarımına göre, eski şehir bölgesindeki tarihi ahşap mimarinin işlevinin yeniden kazandırılması hedefiyle projeler başlatılmıştır.¹⁷ Böylece nesiller öncesinden ataların maddi kültürünü kurtararak geçmişteki işlevlerini kazandıran bir alan yani yaşayan müzeler oluşturmuşlardır.¹⁸ Bir diğer örnekte ise maddi değil manevi kültürün sürdürülebilirliği için enstrüman derslerinin verildiği ve dünya genelindeki yaşayan müzelere kıyasla klasik müzeciliğin yanı sıra yaşayan müze konseptine göre daha primitif çalışmalar yapıldığı görülmüştür.¹⁹

¹⁶ **La Origini**, (Çevrimiçi) <https://laorigini.org/en/>, 20.01.2022.

¹⁷ **Polish Tourism Organization**, (Çevrimiçi) <https://www.polonia.travel/br/tourist-attractions/the-living-music-museum-of-feliks-nowowiejski>, 19.03.2021.

¹⁸ **A.e.**

¹⁹ **Polish Tourism Organization-The Living Music Museum of Feliks Nowowiejski**, (Çevrimiçi) <https://www.polonia.travel/br/museums/the-living-music-museum-of-feliks-nowowiejski>, 19.03.2021.

Şekil 1.7: Feliks Nowowiejski Yaşayan Müzik Müzesi salonundan bir görünüm.

Kaynak: Tripadvisor, (Çevrimiçi) [shorturl.at/bdno7](https://www.tripadvisor.com/Attractions-tel-Feliks-Nowowiejski-Living-Music-Museum-Warsaw.html), 24.02.2022

İsviçre örneğine bakıldığında, Yaşayan Müze Topluluğu'nun (*Living Museum Society*) varlığı görülür. 2019 yılında Wil şehrinin kültür ödülünü alan Wil Yaşayan Müze, 3 kompleksin birleşiminden oluşmuştur. Buradaki yaşayan müze daha çok açık havada müze sınırlarının kaldırıldığı bir ortamdan ziyade üç kata yayılmış galerilerdeki atölye faaliyetlerinden beslenerek bu ismi almıştır. Günde ortalama 100 sanatçıyı ağırlayan müzede yatılı ve ayakta mental rehabilitasyon tedavisi gören sanatçıların olduğu bilgisi verilmiştir. Bir nevi rehabilite vazifesini edinmiş müzedeki sergiler de genellikle psikolojik tedavi görenlerin çalışmalarını yansıtmaktadır.²⁰ Ülke, toplum için bu tür sürdürülebilir sanat faaliyetlerini destekleyerek milli politika gereği halkın refah ve rehabilitasyonu için böyle bir müze oluşturarak yaşayan müzelerdeki atölyelerin amacına vurgu yapar nitelikte bilgi vermiş, spesifik bir tanımdan kaçınmıştır. İsviçre'deki Ballenberg Açık Hava Müzesi kurumsal web sitesi örneğinde

²⁰ **Living Museum Society**, (Çevrimiçi) <https://living-museum.com>, 23.03.2021.

de yine unutulmaya yüz tutmuş sanat atölyelerini ön plana alınırken müzeyi tanımlayan bir ibareye yer verilmemiştir.²¹

Rusya örnekleri incelendiğinde de halkbilimi ve etnografya kavramlarının ön plana çıktığı görülür. Tam olarak yaşayan müze kavramı batıya kıyasla kuzeyde tam oturmamıştır. Ancak halk kültürünü muhafaza etmeye çalışan ve bunu sivil mimari üzerinden sürdürmeye çalışan ancak belirli festivallerle bu açık hava müzelerini “yaşatan” faaliyetler geliştirildiği saptanmıştır. Özel bir müze olan Rusya Serüven Yaşayan Tarih Müzesi’nin kurumsal bilgisine göre geçmişe bir müze ile dokunabilme hayali ile yola çıkılmış ve camların arkasında saklanarak “dokunmayınız” tabelalarıyla sergileme yapan müzelerin aksine hemen her şeyin dokunulabildiği ve test edebilme aksiyonunun alındığı bir müze anlayışı benimsenmiştir. Böylece interaktif çalışmaların olduğu bir yaşayan müze konsepti geliştirilmiştir.²²

Şekil 1.8: Rusya Serüven Yaşayan Tarih Müzesi etkinliklerinden bir görünüm.

Kaynak: Private and People’s Museum of Russia, (Çevrimiçi)

<https://privatemuseums.ru/en/about/project-geography/moscow/the-living-history-museum/>, 24.02.2022.

²¹ Ballenberg, (Çevrimiçi) <https://www.ballenberg.ch/en/visiting/preview>, 23.01.2021.

²² Private and People’s Museum of Russia, (Çevrimiçi) <https://privatemuseums.ru/en/about/project-geography/moscow/the-living-history-museum/>, 23.01.2021.

Kanada için de bu tezin araştırma çalışmalarında ülkeye dair 31 örnek gözden geçirilmiştir. İlgili müzelerin isimlerine bakıldığında bu geniş coğrafyada yer alan yaşayan müzelerin köy kültür ile doğal canlı yaşamını sürdürme, tarihi alanları koruma ve göç alan bir ülke olarak bakıldığında etnik grupların da kendi kültürlerini sürdürme gayesiyle farklı isimlerde ama yaşayan müze çatısı altında birleştiği çıkarımı yapılmıştır. Bu noktada, Barkerville Tarihi Kasabası ve Parkı Kanada özelinde hakkındaki haberler, bilinirliği ve dijital medyayı kullanımı açısından yaşayan müze örneği olarak bakılabilir. Müzenin kurumsal sitesinde tanımından ziyade müzenin ne olduğu ve rolü üzerinde durulmuştur. Müze, kendini “*Dakelh (Carrier) ve Secwépemc (Shuswap) Halklarının ortak ata topraklarında bulunan ve Barkerville Heritage Trust tarafından yönetilen, BC'nin bir Eyaleti'ne ait Heritage Property & Park'a ve Kanada Hükümeti Ulusal Tarihi Bölgesi'dir. Gönüllü bir Yönetim Kurulu tarafından yönetilen kâr amacı gütmeyen bir hayır kurumu*” olarak tanıtır.²³ Müze, rolünü Barkerville'in yüksek kaliteli bir miras alanı olarak devam etmesini sağlamak, hükümet ile çalışan işletme ve yönetici ortak, eyalet mirası kaynaklarının sahibi ve yasal koruyucusu olarak Barkerville'in verimli bir şekilde yönetilmesini, eğitici ve eğlenceli olmasının yanı sıra ziyaret edilmesi ve önde gelen bir miras kaynağı olarak sürdürmek suretiyle tüm dünyada tanınır olmaya devam etme olarak belirtmiş, böylece misyon ve vizyonunu ortaya koymuştur.²⁴

Dünyanın farklı yerlerinden verilen bu örnek tanım ya da yaşayan müzeleri betimleyen ifadeler ile volkan paradigmasında Henkel'in ortaya koyduğu görüşü bir potada eritecek olursak, yaşayan müzenin ya da yaşayan müze kavramının ne olduğuna dair farklı araştırmaların önünü açacak ve araştırmacıları düşünmeye sevk edecek bir genel bir tanım ortaya konulabilir. Geriye dönülürse, günümüz müzecilik anlayışının açık ve kapsayıcı ilkeleri kapsamı baz alındığında ideal bir tanım için ne, nasıl, nerede, neden sorularına yanıt arayan bir taslak ortaya konulması denenebilir. Müzelerin kendileri için yaptığı tanım ya da betimlemeler haricinde alanında uzman kişilerin, dernek ve

²³ **Barkerville Historic Town and Bank**, (Çevrimiçi) <https://www.barkerville.ca/governance/>, 23.01.2021.

²⁴ **A.e.**

birliklerin de konuya dair söylemlerine ve ortaya attıkları görüşleri incelemek faydalı olacaktır.

Yaşayan Tarih, Çiftlik ve Tarım Müzeleri Birliği (The Association for Living History, Farm and Agricultural Museums) ALFHAM, yaptığı tanımda “*yaşayan müze ya da yaşayan tarih müzesi olarak bilinen müze, geçmiş bir dönemi simüle etmek için tarihi ortamları yeniden yaratan ve ziyaretçilere tarihin deneyimsel bir yorumunu sunan bir müze türüdür.*”²⁵ demiştir. Bununla birlikte Wikipedia bu tanıma ek olarak, “*bir kültürün, doğal ortamın ya da tarihsel dönemin koşullarını, yaşayan bir tarih örneğinde, tüm boyutlarıyla yeniden yaratan bir müze türüdür.*”²⁶ ifadesini eklemiştir. ALFHAM’ın tanımına bakıldığında, batı ekolünün hakimiyetinden söz edilebilir. Yaşayan müzelerin yurt dışı örneklerinin incelendiği bölümde de fark edileceği ve yukarıda verilen örneklerden de yola çıkılarak aslında yaşayan müzeler ile yaşayan tarih müzelerin eşdeğer değil, geniş bir çatı ve alt başlıkları olarak düşünülmesi gerektiği tezi ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Bu noktada, ALFHAM’ın tanımı da yaşayan müzeleri tanımlamada yetersiz olabilecektir çünkü botanik bahçelerin olduğu veya endemik türlerle dolu bir alanın da müzeye evrildiğini bildiğimiz alanlar için de yaşayan müze denilmektedir. California Üniversitesi’ne bağlı UCR Botanik Bahçeleri (UCR Botanic Gardens) bu tür müzeler için iyi bir örnek teşkil etmektedir.²⁷ Bu gibi ortamlarda geçmiş dönem tekrar canlandırılmaya gereksinim duyulmaksızın olduğu haliyle ziyaretçi deneyimine sunulabilir.

Günümüzde dünyanın birçok yerinden çevrimiçi katkı sağlanabilen ve kullanıcıların açık erişiminde olan Wikipedia, tanıma başlarken “*yaşayan müze ya da yaşayan tarih müzesi olarak bilinen*”²⁸ ifadeleriyle giriş yapmıştır. Bu, haliyle bir önceki tanımdaki yetersiz ya da iç içe geçmiş başlıkların biraz daha ayrıştırıldığı söylenebilir ki, bu da

²⁵ ALHFAM, (Çevrimiçi)

<https://alhfam.org/resources/Documents/AboutUs/ALHFAM%20Expanded%20History.pdf>, 23.01.2021.

²⁶ Wikipedia, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Living_museum, 23.01.2021.

²⁷ UCR Botanic Gardens, (Çevrimiçi) <https://gardens.ucr.edu>, 24.01.2021.

²⁸ Wikipedia, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Living_museum, 23.01.2021.

yine daha küresel ve geniş bir kitleye hitap eden bir platform olmasından ileri gelinmiş olabilir.

Şekil 1.9: UCR Botanik Bahçeleri’nden bir görünüm.

Kaynak: UCR Botanic Gardens kurumsal Facebook sayfası, (Çevrimiçi)
<https://www.facebook.com/UCRBG/photos/pcb.5434222889973805/5434222826640478/>, 24.02.2022.

Dünya genelinde kültürel taramalar yaptığı yazılarıyla ön plana çıkan Elizabeth Murigi’nin WorldAtlas’ta yer alan “Yaşayan Müze Nedir” başlıklı yazısına göre yaşayan müze tanımı ise şöyledir:

“Yaşayan bir müze veya yaşayan bir tarih müzesi, geçmiş zaman dönemlerini çoğaltmak için tarihi ortamları yeniden yaratan bir müzedir. Yaşayan tarih müzelerinin amacı, ziyaretçilere geçmişin pratik bir yorumunu sunmaktır. Doğal bir çevrenin, tarihi dönemin veya kültürün koşullarını sonuna kadar taklit ederek tarihe hayat verirler. Yaşayan müzeler, geçmiş dönemlerin simülasyonlarını olabildiğince otantik hale getirmek için tarihi karakterleri temsil eden sergiler ve kostümlü tarihçiler gibi çeşitli yorumlama teknikleri kullanır. Yaşayan bir müze ile diğer tarihi yerler arasındaki temel fark, yaşayan tarih müzelerinin birinci tekil şahıs şimdiki zamanda yorumlar vermesidir.”²⁹

²⁹ Elizabeth Murigi, “What Is A Living Museum”, *Worldatlas*, (19.02.2018), 02.02.2022.

Elizabeth Murigi, önceki diğer tanımlara oranla yaşayan müzeleri daha geniş kapsamda açıklamaya çalışmıştır. Ancak, burada da yaşayan müze ya da yaşayan tarih müzesi demesi, ALFHAM kadar olmasa da bir müze türü kısıtlamasına sebebiyet vermektedir. Matthias Henkel’in sorduğu 4 soruyu bu tanımda arayacak olursak, ne sorusunda yeniden yaratım yapan bir müze olduğu cevabını verir. Nasıl, sorusuna yanıt olarak “geçmiş dönemlerin simülasyonlarını olabildiğince otantik hale getirmek için tarihi karakterleri temsil eden sergiler ve kostümlü tarihçiler gibi çeşitli yorumlama teknikleri kullanır ve birinci tekil şahıs şimdiki zamanda yorumlar” cümleleri verilebilir. Nerede, sorusunun yanıtı biraz zayıf kalacak olsa da “doğal bir çevrenin, tarihi dönemin veya kültürün koşullarını sonuna kadar taklit ederek” denildiği noktada taklit edilecek çevreye, döneme ya da kültürel koşula uygun bir yerde bu işlevin yerine getirileceği cevabı cümleden kolayca alınabilmektedir. Neden sorusuna verilecek yanıt içinse geçmiş zaman dönemlerini çoğaltmak ve ziyaretçilere geçmişin yorumunun sunulmasının istenmesidir. Buraya sürdürülebilirlik kelimesinin eklenmesi daha net bir cevap alınmasını sağlayabilirdi. Tanım, bu haliyle öz olmaktan ziyade biraz uzun olsa da dört soruya odaklı olarak yeniden yazılması halinde literatüre eklenebilecek niteliğe dönüştürülebilir. Yine de diğer tanımlara göre daha kapsayıcı ve anlaşılır olduğu sonucuna varılabilir.

Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmehtmet’in “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme” isimli makalesi de tanım arayışına çıkıldığında başvurulması gereken kaynaklardan biridir. Tezcan Akmehtmet, ICOM tarafından yayınlanan *Museum International* dergisini örneklem olarak taradığı çalışmada yaşayan müze kavramının geçtiği makaleler incelenmiş ve genel değerlendirme yapılmıştır. Bu araştırmada varılan tespitlere göre yaşayan müze kavramı ilgili dergilerde yer alan makalelerin içeriklerine bakıldığında, yaşayan müzenin kavramsal olarak hem bir müze türü hem de bir müze iletişim yöntemi olarak ele alındığından terminolojik bir karmaşanın yaşanması anlaşılabilir.³⁰

³⁰ Kadriye Tezcan Akmehtmet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.1-16.

Sonuç olarak eldeki tüm bu verilere ve kavramsal yaklaşımlara bakıldığında yaşayan müze nedir denildiğinde bu alt başlıkta ele alınan dört soru çerçevesinde yanıtlar bulunarak şöyle bir tanım yapılabilir:

- Ne: Yaşayan müze, yeni nesil nesne odaklı müzeciliğin doğmasıyla ortaya çıkan çatı bir kavram olup, kültürlerin coğrafi değişkenleri ve canlı olma-yaşama kavramlarının algılanışları dahilinde türlere ayrılmaktadır.
- Neden: Yaşayan müzeler bu bağlamda farklı türlere sahip olsa da özünde sürdürülebilirlik ilkesini barındırır.
- Nasıl: Çeşitli yorumlama ve drama tekniklerinin yanı sıra müzenin canlı tutma hedefinin bulunduğu somut ya da somut olmayan kültürel yansımanın gerektirdiği koşullara uygun yöntemler kullanılarak işlevini yerine getirecek şekilde
- Nerede: Koruma yoluyla bölgesel gelenek, görenek ve adetlerin kaybolmaması için dinamik ziyaretçi kitlesiyle çalışmalar yapma görevini bilinen mimari sınırlandırmalardan bağımsız olarak üstlenebilen kurumlardır.

“Yaşayan müze, yeni nesil insan odaklı müzeciliğin doğmasıyla ortaya çıkan çatı bir kavram olup, kültürlerin coğrafi değişkenleri ve canlı olma-yaşama kavramlarının algılanışları dahilinde türlere ayrılmaktadır. Yaşayan müzeler bu bağlamda farklı türlere sahip olsa da özünde sürdürülebilirlik ilkesini barındırır. Çeşitli yorumlama ve drama tekniklerinin yanı sıra müzenin canlı tutma hedefinin bulunduğu somut ya da somut olmayan kültürel yansımanın gerektirdiği koşullara uygun yöntemler kullanılarak işlevini yerine getirecek şekilde koruma yoluyla bölgesel gelenek, görenek ve adetlerin kaybolmaması için dinamik ziyaretçi kitlesiyle çalışmalar yapma görevini bilinen mimari sınırlandırmalardan bağımsız üstlenebilen kurumlardır.” şeklinde bir tanım önerisinde öne sürülebilir. Tanım, Henkel’in 4 sorusuna olabildiğince yanıt verici olsa da uzmanlarca tartışmaya sunulabilir. Örneğin, ICOM’un üyelerinden anket yoluyla görüş talep etmesi gibi bir yöntemle ön çalışma yapıp ilgili bir konferans oturumunda yaşayan müzeler için bir tanım belirlenmesi

gündemi yaratılabilir. Bu haliyle daha yalın ve verimli bir terminolojik tanım literatüre kazandırılacak ve yeni çalışmalara kapı aralayacaktır.

1.2. YAŞAYAN MÜZELERİN TARİHÇESİ

Yaşayan müzeler, müzebilimci ve tarihçiler için yabancı bir konsept olmasa da alanda yazılan makaleler göz önüne alındığında akademide çok sık rastlanan bir kavram değildir ve çalışmalar kısıtlıdır. Bu nedenle mevcut veriler ve tez kapsamındaki araştırmalar ışığında yaşayan müzelerin tarihçesi ele alınacaktır.

Yaşayan müzeler, açık hava müzelerinin bir türü olarak görülmüş ve yükselişi özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olmuştur. Savaş sonrası Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde yaşayan müzelerin gelişiminde önemli adımlar atılmıştır.³¹ Savaş sonrası yaşayan müzeleri gerek fikirsel gerekse ekonomik olarak destekleyen kişiler arasında; “*John D. Rockefeller, Jr., Thor Heyerdahl, James Deetz ve Alvin Toffler*”³² gelmektedir. İsmi sıralanan dünyanın önde gelen bu iş adamlarının, gezginlerin, antropologların ve yazarların ilk başlarda yaşayan müzelere destek vermesi, elbette müzelerin finanse edilmesi, tanıtımının yapılması ve kültürel çalışmaların sürdürülmesi için önemli olmuştur. Özellikle Avrupa ülkelerinde beşerî, düşünsel ve maddi olarak büyük değişimlere sebebiyet verdiği tarihi bir gerçek olan İkinci Dünya Savaşı ile yaşayan tarih müzelerinin yükselişe geçmesinin, tarihsel açıdan ülke kimliklerinin, kültürlerinin korunması ve yaşatılması için önemli bir politikaya işaret ettiği söylenebilir.

Etnolojik bir mirası temsil etme, yaşatma mantığıyla oluşan yaşayan müzelerin ana çıkış noktası açık hava müzeleri olarak kabul edilir.³³ Bir yaşam biçimini, geçmiş topluluklardan kalan koleksiyon parçalarının sergilenmesi ve bunun bağlamından koparılmadan yapılması açısından bakıldığında yaşayan müzelerle açık hava müzelerinin ortak bir çıkış noktası olduğu aşikardır. Açık hava müzeleri, geleneksel

³¹ Jay Anderson, “Living History: Simulating Everyday Life in Living Museums” **American Quarterly**, Sayı 34, No. 3, 1982, s. 290–306.

³² **A.g.m.**, s. 290..

³³ Kadriye Tezcan Akmeahmet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 2017, Cilt XII, Sayı:2, s. 3.

müzecilik anlayışının aksine nadire kabinelerinden, saray koleksiyonlarından, ulusal müzeler vb. farklı yönetimlere bağlı bir ya da birkaç bina kompleksinde tasarlanan galerilerin aksi bir tasarıma sahip olmuştur. “(...) [Bu] müzeleri (outdoor museum) kapalı mekân müzelerinden (indoor museum) ayıran en belirgin fark onların koleksiyonlarından, bu koleksiyonu sergileme stratejisinden ve sergi mekânı tasarımından kaynaklanır. Kısaca ifade etmek gerekirse açık hava müzelerinin kendileri belirmeden önce onların sergi mekânı tasarımları ve sergileme yöntemleri zuhur etmiştir.”³⁴

Amerika ile Avrupa’nın yaşayan müzelere evrilecek olan açık hava müzelerinin gelişimine tarihsel olarak bakıldığında, Avrupa’nın öyküsü biraz daha müzecilik tarihinden tanıdık olan fuarlara dayanır. Avrupa’ya örnek olan ise Amerika’daki yaşayan müzelerin ilk örnekleridir. Süreç içerisinde gerek kültürel izdüşümü korumak gerek turizm gerekse müze içerisinde yapılan faaliyetler çerçevesinde yaşayan müzeler müzeoloji tarihi içerisinde kendisine yer edinmiştir. Bu yeni müze kavramının yansımaların nasıl oluştuğuna bakıldığında Jay Anderson aktarımına göre,

“Yaşayan tarih, arkeologlar tarafından 1770’lerde Pensilvanya’da bir çiftlikte ahşap bir bıçaklı pulluk çekmek için gereken enerjiyi ölçmek için kullanıldı. Halkbilimcilerin, Pilgrimlerin 1627 yılında Plimoth’ta evlerini nasıl inşa ettiklerini ve biralarını nasıl demlediklerini yeniden keşfetmelerine yardımcı oldu ve tarihçilere, 1830’larda bir Indiana sınır köyünde faaliyet gösteren sosyal sınıflar ağını çağdaş Amerikalılara iletme yöntemi sağladı. Son olarak, yaşayan tarih, birçoğu 1981’de Amerikan Devrimi’nin sonunu anmak için Yorktown’a uzun yürüyüş yapan binlerce tarih meraklısı için popüler bir hobi haline geldi. Genel olarak, yaşayan tarih, bilimsel makalelerden ziyade müzelerde, araştırma projelerinde ve halk festivallerinde daha fazla ifade bulmuştur.”³⁵

³⁴ Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 150.

³⁵ Jay Anderson, “Living History: Simulating Everyday Life in Living Museums” **American Quarterly**, Sayı 34, No. 3, 1982, s. 290.

Şekil 1.10: Plimoth Yaşayan Tarih Müzesi’nden bir görünüm.

Kaynak: Get Your Guide, (Çevrimiçi) [shorturl.at/ltUX8](https://www.getyourguide.com/plimoth-living-history-museum-tours/), 24.02.2022.

Amerika Birleşik Devletleri’nde 1770’lerde ortaya çıkan ve bir açık hava müzesinden işlevsel bir yaşayan tarih müzesine hizmet eden bu örnek, yaşayan müzeler açısından oldukça önemlidir.

Avrupa açısından ele alındığında, yaşayan müzelerin açık hava müzelerinden evrildiği savıyla ilgili bölgedeki belli bir döneme ait sivil mimarinin yeniden inşası ya da restorasyonu ile yeni müzecilik başlamıştır. Bu konjonktürdeki ilk açık hava müzesi, Skansen Açık Hava Müzesi olup, Artur Hazelius tarafından “1881 yılında Kral II. Oscar’ın koleksiyonundan Norveç’in Oslo kentinde kuruldu. Fikir, Orta Çağ’dan beri geleneksel Norveç mimarisinin gelişimini gösterecek 8 ila 10 bina inşa etmektir. İsveç’teki açık hava müzesi 19. yüzyılın ikinci yarısında inşa edilmiştir.”³⁶ İsveç’in farklı yerlerindeki yaşam türlerini göstermek amacıyla açılmış ve dünyanın en eski açık hava müzesi sloganını kullanan bu müze, zamanla diğer müzeler için bir rol model

³⁶ **History of Museums**, (Çevrimiçi) <http://www.historyofmuseums.com/museum-history/history-of-open-air-museums/>, 10.03.2022.

teşkil etmiştir.³⁷ Skansen içerisinde sadece binaların sergilenmesi değil, ilgili bölgenin dönemsel yaşam temsillerinin bulunması müzeyi daha da önemli yaptığı gibi günümüzde de 1720’li yıllardan itibaren 1965 yılına dek farklı dönemlere bölünmek suretiyle gerek kostümlü anlatılar gerekse geleneksel yaşamın yeniden icrası ve yorumlanmasıyla yaşayan müze işlevini sürdüren özel bir müze olduğu söylenebilir.³⁸

Kuzey Amerika’daki ilk açık hava müzesi, 1928 itibariyle Henry Ford tarafından çalışmaları başlatılan ve Michigan, Dearborn’da kurulan Greenfield Kasabası Müzesi’dir. “1934’te kurulan *Greenfield Village* ve *Colonial Williamsburg*, Kuzey Amerika’daki diğer açık hava müzelerini etkilemiş ve Avrupa açık hava müzeleri açısından kendi tarzlarını ve farklılıklarını oluşturmuştur.”³⁹ Günümüzde bu müze, yaşayan müzeler için önemli bir örnek oluşturmakta ve her yıl 1,7 milyon ziyaretçiyi ağırlamaktadır.⁴⁰

Avrupa ülkelerin gücünü gösteren ve müzecilik açısından bakıldığında yine farklı devletlerin birbirine ilham verdiği ve en güncel gelişmelerin paylaşıldığı yerler dünya fuarlarıydı.⁴¹ 19. yüzyılda fuar sergileri arasında yaşayan, canlı görüntü yaratılan sergiler de bulunmakta ve dikkat çekmekteydi. Buradaki yöresel dekorlar ve orijinal kostümleriyle insanların karşısına çıkarılan yerliler, farklı çağlara ait yaşamsal kesitleri canlandırıyor. Dönemin kolonilerinden getirilen bu kişiler sömürgecilik faaliyetinin bir yansıması olsa bile yöresel yemek pişiren, el sanatlarıyla uğraş sergileyen canlı gösteriler her zaman yüksek oranda dikkat çekmiş olacak ki, 1900 yılındaki Paris Dünya Fuarı’nda organizatörlerin bu “*merak uyandırıcı görüntüler, kalabalıklar, gürültüler, renkler, kokular, müzikle besle[nen] ve seyri vazgeçilmez*”⁴² olan gösterilerin yapılamayacağını açıkladıklarında büyük tepki çekmiştir.⁴³ Bir diğer

³⁷ Skansen (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/>, 01.02.2022.

³⁸ A.e.

³⁹ History of Museums, (Çevrimiçi) <http://www.historyofmuseums.com/museum-history/history-of-open-air-museums/>, 10.03.2022.

⁴⁰ The Henry Ford, (Çevrimiçi) <https://www.thehenryford.org/about/>, 01.02.2022.

⁴¹ Fethiye Erbay, *The Historical Development of Museology in Turkey*, Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2019, s.23.

⁴² Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, *Milli Folklor*, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 151.

⁴³ Zeynep Çelik, *Şarkın Seslenişi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005, s.20-22.

yandan, yine bahsi geçen sergide ilk kez Norsk Folklor Müzesi bir açık hava müzesi modeli olarak tanıtılmıştır.⁴⁴ Norsk Folklor Müzesi'nin halkbilim ve tabiatıyla sürdürülebilir kültür öğelerini sergileyen bir müze olması önemli bir gelişme olarak kaydedilebilir.

Şekil 1.11: Norsk Folklor Müzesi etkinliklerinden bir görünüm.

Kaynak: Norsk Folk Museum, (Çevrimiçi) <https://norskfolkemuseum.no/en/the-old-town>, 24.02.2022.

Skansen, Nordik şehirlere ilham kaynağı olarak buralarda yeni Açık hava müzelerinin oluşmasında lokomotif olmuştur. Böylece, 1897'de Kopenhag'da, 1902 yılında Oslo'da ve 1909 yılında Helsinki'de açık hava müzeleri açılmıştır. Köy/kırsal hayatını canlandıran müzelerin ardından 1990'lerde şehir hayatının kültürünü yansıtacak müzeler de ortaya çıkmıştır.⁴⁵

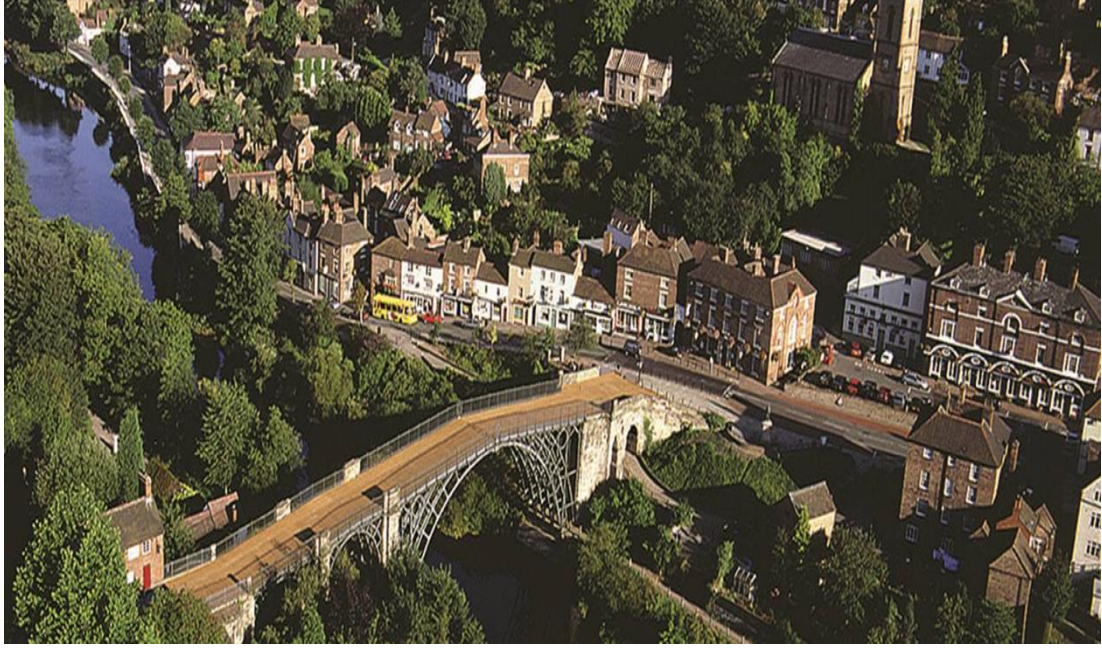
Akmehmet Tezcan, yaşayan müzelerin gelişimini incelediği makalesinde kent hayatını canlandırmak üzere 1914'te Aarhus Danimarka'da kurulan Eski Kent'i (de Gamble

⁴⁴ Dr. Zehra Sema Demir, **a.g.m.**, s. 151.

⁴⁵ Kadriye Tezcan Akmehmet, **“Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”**, *Yaratıcı Drama Dergisi*, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.5.

by/The Old Town) örnek olarak verir. Bu durum, sanayileştikçe sosyo-kültürel bağlamda değişen ve gelişen toplumların yeni sayılabilecek kültür öğelerini de koruyup yaşatma ihtiyaçlarının doğduğuna işaret etmektedir. Endüstriyel kültürü yansıtan müzelerden birine bu bağlamda büyük atılımlar gösteren İngiltere’den örnek verilebilir. “*Ironbridge Gorge Müzeleri Vakfı tarafından yönetilen Ironbridge Gorge Müzeleri (...) 1967’de İngiliz endüstrisinin doğduğu yer olarak belirlenmiş olan ve [Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü, (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO)] Dünya Mirası Listesi’nde yer alan müze topluluğu [olup] 10 müzeden ve 35 tarihi sit alanından oluş[muştur.]*”⁴⁶

Şekil 1.12: Ironbridge Müze Kompleksi’nden bir görünüm.

Kaynak: Iron Bridge, (Çevrimiçi) <https://www.ironbridge.org.uk/about-us/history-of-the-ironbridge-gorge-museum-sites/>, 24.02.2022.

Dünya Mirası Alanı’nın tarihi, Severn kıyısında, bir zamanlar Coalbrookdale Demir Fabrikasını plaka yoluyla fırınlarına bağlayan ve nehir yoluyla dış dünyaya mal tedarik eden, 1840’lardan dönüştürülmüş bir alanda olup buradaki Sanayi Devrimi’ne dair kalıntıları koruyarak yaşatmayı hedeflemiştir. Buradaki köyler yeniden inşa edilmiş,

⁴⁶ A.e., s.5.

döneminin günlük yaşantılarını, geleneksel uygulamalarını yine yöresel ve dönemsel canlandırmalarla sergilemektedir.⁴⁷

Bahsi geçen müzelerde geçmiş yaşantıların müze çalışanları tarafından drama yöntemiyle yeniden yorumlanmasının, bir bakıma ikincil anlatımlardan oluşmasının yanı sıra İngiltere'deki Big Pit Ulusal Kömür Müzesi, 1983 yılında anlatım için gerçekten de oraya ait maden ocaklarında çalışan madencileri rehber olarak görevlendirmiş ve kapanmasının ardından bir açık hava müzesine dönüşen yeni dönüştürerek yaşayan müze haline getirerek hem istihdam yaratmış hem de farklı bir deneyim sunmuştur.⁴⁸

Zamanla yaşayan müzelere dönüşen ya da kuruluşunda zaten bu tipik özellikleri taşıyan açık hava müzeleri, zaman içerisinde Uzak Doğu, Rusya gibi bölgelere ve çevrelerine de örnek oluşturmuştur.

“1974’e kadar 21 Avrupa ülkesinde 314 Açık Hava Müzesi vardı. Fakat bu müzelerde Hazelius tarzı bir sergileme yapılmadı. ABD, bu yaklaşıma “Yaşayan Tarih Müzeleri” adıyla yeni bir boyut getirdi. 1950 sonrası, “*Yaşayan Tarihi Çiftlikler ve Tarım Müzeleri Kurumu*” yaşayan tarih anlayışının felsefe ve terminolojisinin kurulmasında öncü bir kurum rolü üstlendi. 1980’lere gelindiğinde ABD’deki pek çok eski kasaba restore edilmiş, Yaşayan Tarih Müzeleri’nin sayısı artmıştır.”⁴⁹

Dünya genelindeki yaşayan müzelerin kuruluş tarihlerine bakıldığında üç ayrı sıçrama döneminden bahsedilebilir. İlk sıçramada 1920’lerden, ikinci sıçramada II. Dünya Savaşı’nın ardından pek çok değişimin yaşandığı savaş sonrası döneme denk gelecek şekilde 60-70 yılları arasında ve sonrası dijitalleşmeye başlayarak daha büyük hızla küreselleşen dünyada yeni müzecilik anlayışlarının kabul gördüğü, uluslararası

⁴⁷ **Iron Bridge**, (Çevrimiçi) <https://www.ironbridge.org.uk/about-us/history-of-the-ironbridge-gorge-museum-sites/>, 05.07.2021.

⁴⁸ Kadriye Tezcan Akmehtet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.5.

⁴⁹ Bahri Ata, “Dr. Hâmit Zübeyr Koşay ve Gölbaşı Türk Köyü Projesi”, **Türk Yurdu**, Eylül 2007, Yıl 96, Sayı 241.

platformlarda tartışıldığı, yerel kültürlerin korunup sürdürülmesinin dikkat çekildiği 2000’li yıllar ve sonrası olmuştur.

Özellikle 2000 yılı sonrasında müzebilimde yeni açılımlar yaşanmıştır. Müzeler nesne merkezli yaklaşımdan özne ve toplum merkezli yaklaşımı benimserken yaşayan müzeler de hem somut hem de somut olmayan kültürel mirası temsil etmeleri bakımından önemli bir misyon edinmişlerdir.⁵⁰ 2003 yılında UNESCO’nun imzaladığı Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi de yaşayan müze çalışmalarının kapsamının ve derinliğinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. 1989 yılında UNESCO Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı ardından yaşanan gelişmeler topluluklar arasındaki diyalogları küresel ve sosyal değişmelere karşı koruyarak geliştirme ve yeni tehditlere karşı önlem alabilmek için 17 Ekim 2003’te Paris’te 40 maddelik bir sözleşme imzalama gereği duymuştur.⁵¹ Somut ve somut olmayan kültürü koruma amacıyla özellikle halkbilimciler sözlü edebiyat, geleneksel oyun, sanat vb. üretimlerini gerek atölyeler gerekse müzelerin sınırlarını aşarak açık alanlarda icra etmesi veya festivaller yoluyla aktarmada müzeleri aracı kılmışlardır.

2008 yılına gelindiğinde ICOM’un yaşayan müzeleri açık hava müzeleri ile eş anlamlı kullandığı görüşmüş ve *“koleksiyonlarını kapılarının dışında/dış mekânda sergileyen ayrı bir müze türü olarak bu tanımla ilişkili müzeleri; açık hava müzeleri, binalar müzesi, çiftlik müzeleri, yaşayan tarih müzesi ve halk müzeleri olarak örneklendirilmiştir.”*⁵²

Açık hava müzelerinin Türkiye’deki bilinirliği için iki farklı düşünce ileri sürülür. Birincisi, bilinirliğin 9 Temmuz 1956 tarihli 4. Uluslararası ICOM Konferansı ve

⁵⁰ Fethiye Erbay, “Müzelerin Değişim Stratejileri”, **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yıl Dönümünde Türk Müzeciliği ve Geleceği Uluslararası Konferans Bildirileri, 14-16 Mayıs 1999**, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.37.

⁵¹ **Teftiş Kurulu Başkanlığı**, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, (Çevrimiçi) <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>, 12.04.2022.

⁵² Kadriye Tezcan Akmeahmet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.3.

akabindeki 5. Genel Kurul Toplantısı beraberinde geliştiği yönündedir. Bir diğeri ise ilk açık hava müzeleri itibariyle Türk müzebilimcilerinin bu müzelerden yana bilgi sahibi olduğudur.⁵³ Türk müzecilik tarihine bakıldığında uluslararası fuarların takibinin yakından yapıldığı, yurt dışına kapalı bir ülke olunmadığı ve bilakis uluslararası eğitimcilerden faydalandığı düşünüldüğünde ikinci sav için daha kuvvetli argümanlar üretilebilir. Fakat, 1956 yılındaki toplantının da katılımcısı olması sebebiyle Türkiye özelinde yeni ufuklar açtığı söylenebilir.

İlgili toplantı kararlarına bakıldığında, “*motion no.4*” içerisinde açık hava müzelerinin ele alındığı görülür. Önerge çevirisi şu şekildedir:

“(…) Açık hava müzeleri, yaşam türlerinin, konutların, tarımsal faaliyetlerin, zanaatların vb. kaybolan kültürlerin karakteristiklerini oluşturan özgün donanımları, özgün mimari grupları veya öğeleri uygun bir yerde seçer, söker, taşır, yeniden inşa eder ve muhafaza eder.

2. Bu tür müzeler, denenmiş yöntemlere göre organize edildiklerinde, istisnai bir bilimsel, eğitimsel ve gösterişli ilgiye sahip olduklarından ve bir halkın mirasının değerli bir bölümünün korunmasını sağladığından,

3. İskandinav ülkelerinde ortaya çıkan bu müze türü, dünyanın çeşitli bölgelerinde yeni müzeler planlayan ve inşa eden birçok ülkede yeterince bilinmediğinden,

ICOM,

Bir veya birkaç İskandinav ülkesinde, mümkünse 1957’de, açık hava müzeleri düzenlemenin istendiği ve mümkün olduğu ülkelere ait müzecilerin davet edileceği bir toplantı düzenlemeye karar verir,

UNESCO’nun bu projeyi Uluslararası Anıtlar Komitesi’nin dikkatine sunmasını ve hibeler ve teknik misyonlar yoluyla gerçekleştirilmesini kolaylaştırmasını tavsiye eder.”⁵⁴

Arkeolog, filolog, halk bilimci ve etnografya uzmanı Dr. Hâmit Zübeyr Koşay (1897–1984) başta olmak üzere bu kararlar birçok uzmanın dikkatini çekmiştir. Bu noktada, Koşay’ın attığı adımları ayrıca ele almak Türk müzecilik tarihi için önem taşımaktadır.

⁵³ Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 146.

⁵⁴ **Resolutions Adopted by ICOM’s 5th General Assembly**, “Motion No:4” (Çevrimiçi) https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOMs-Resolutions_1956_Eng-1.pdf, 10.02.2022, s.3.

Atatürk'ün bilgi birikimine değer verdiği Koşay, Maarif Vekâleti kütüphaneler müfettişliği, Ankara Etnografya Müzesi kurucusu ve müdürü, Türk Tarih Kurumu kurucu üyeliği, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Talim ve Terbiye Dairesi üyeliği yapmış bir bilim adamıdır.⁵⁵

“1945’te *Yeni Bergama* (yıl:3, sayı: 119. ss.1) adlı bir dergide “*Halk Müzeleri*” adı altında açık hava müzelerini konu edinmiş, neden ve nasıl yapılması gerektiği üzerinde durmuştur. Böyle bir müzenin Ankara Belediyesi ile anlaşarak, Söğütözü ve dolaylarında kurulabileceğini belirtmiştir. Bu düşüncesini Halkevi dergilerinde daha da geliştirerek, Türk Halk Müzesi kurmanın taslak programını çıkarmıştır. 1958’de Maarif Vekâleti yayını olarak çıkan “*Açık Hava Halk Müzeleri ve Türkiye’de Açık Hava Müzesi Kurma İmkânları*” adlı 48 sayfalık kitapçıkta, İsveç, Danimarka, Norveç, Hollanda, İskoçya, İngiltere, Wales, Almanya, Lehistan, İspanya, Yugoslavya, İsviçre, ABD’deki açık hava müzelerini incelemektedir. Daha sonra UNESCO, ICOM’un (Uluslararası Müzeler Konseyi) açık hava müzeleri kurulması hakkında direktiflerini ele almaktadır. Koşay, bu kitaba “*Açık Hava Halk Müzesi ve Ziraat Müzesi*” kurmak için Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri’nin 1958’de Ziraat Bakanlığı ile yaptığı yazışma belgelerini de eklemiştir. Dr. Koşay, köy müzesinin finansmanı sorunu ile de ilgilenmiştir. Pek çok çağdaş müzecinin düşündüğü gibi, Dr. Koşay için de asıl sorun, müzenin kendi kendini idare edebilir hale getirilmesidir.”⁵⁶

Koşay, 1962 yılında Türkiye’de açık hava müzelerinin kurulmasına dair detaylı bir muhtıra vermiştir. “*Muhtırada halkın cıvalı taş devrinden sanayileşme devrine kadar birikmiş kültür malzemesini saklamış olduğunu ve bu birikimin bilimsel bir çerçevede Batı’dan devşirilen açık hava ve köy müzelerinde müze bilim ilkelerine uygun bir biçimde bir araya getirilmesi, sergilenmesi, korunması gerektiğini belirtir.*”⁵⁷ 1965’teki bir yazısında halkın maddi ve manevi kültürünü “canlı” olarak göstererek köy müzelerinin ve bu müzelere bağlı Köy Sosyolojisi Enstitülerinin kurulmasını önermiştir. Yine, vefatından 10 yıl öncesinde açık hava halk müzesi kurulmasını önermiş, bunun için eski bir köyün seçilebileceği ya da içerisinde sivil mimari

⁵⁵ Bahri Ata, “Dr. Hâmit Zübeyr Koşay ve Gölbaşı Türk Köyü Projesi”, **Türk Yurdu**, Eylül 2007, Yıl 96, Sayı 241.

⁵⁶ A.g.m.

⁵⁷ A.g.m.

yapılarının bulunduğu karakteristik bir park içerisine müze kurulabileceğini ancak bunun gibi halkın değerlerini, kültürünü sergileyecek bir müzenin yerine ülke çapında düzenlenecek bir anketle karar verilmesini de teklif etmiştir.⁵⁸

Bununla birlikte devlette bakanlık düzeyindeki gelişmeleri de mercek altına almak gerekir. 1958 yılında Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri, bir ziraat müzesi ile açık hava müzesi kurulması teklifini Tarım Bakanlığına sunmuştur.⁵⁹

Dr. Zehra Sema Demir'in 2013 yılındaki "Türkiye'de Açık Hava Müzeleri "Açıldı" Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış" isimli makalesinde açık hava müzeleri ile ilgili çalışmalarının 1964-67 yılları arasında tekrar masaya yatırıldığı dile getirilmiştir.

"Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Açık Hava Halk Müzeleri için önce Ankara Atatürk Orman Çiftliği alanında yeteri kadar bir araziye ilgili Bakanlıktan ister hatta birlikte kurmayı teklif eder. Aynı yıllar ODTÜ arazisinde bir yer ayrılması veya Konya'da şimdiki Selçuk Üniversitesi kampüsüne kurulması düşünülmüş ve hatta bu konuda Önasya Dergisi Türkiye'de Açık Hava Halk Müzeleri kurulmalıdır sloganı ile bir kampanya başlatmış, anketler düzenlemiş ve elde edilen görüşleri yayınlamış ancak konu mali nedenlerden dolayı askıda kalmıştır. 1982 yılında Ankara'daki I. Milli Kültür Şurası sürecinde Topkapı Sarayı Müdürü Sabahattin Türkoğlu da açık hava müzelerinin ülkemizde kurulması gerektiği yönünde öneride bulunmuştur. Ahmet Edip Uysal ise, *Açık Hava Müzelerinin Kurulması ve İşletilmesi Hakkında (ICOM) ca Tespit Edilen İlkeler* adlı çeviri kitabı 1984'te yayımlar. Kısa bir zaman sonra 1985'te halk bilimi müze- lerinin çeşitlenmesi gerektiği ile ilgili Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı ve ODTÜ işbirliği ile gerçekleştirilen Folklor Açık Hava Müzelerinin Kurulma İmkânları Sempozyumu düzenlen[miştir]."⁶⁰

⁵⁸ Bahri Ata, "Dr. Hâmit Zübeyr Koşay ve Gölbaşı Türk Köyü Projesi", **Türk Yurdu**, Eylül 2007, Yıl 96, Sayı 241.

⁵⁹ **A.g.m.**

⁶⁰ Dr. Zehra Sema Demir, "Türkiye'de Açık Hava Müzeleri "Açıldı" Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış", **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 147.

2002 yılında Gazi Üniversitesi Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER) tarafından Türkiye’de Halk Bilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumu düzenlenmiştir. Sempozyumda, akademik bir ortamda ilintili bir müze açılması gerektiği gündeme gelmiş ve 2 yıl sonrasında somut adımlar atılmıştır.⁶¹ Sempozyumda Kastamonu Valisi Enis Yeter, şehirdeki yeniliklerden, restorasyonlardan bahsederken Kastamonu’da halk kültürü müzeciliğine yönelik gelişmeler yaşanacağından bahsetmiştir. Beypazarı Eski Belediye Başkanı Mansur Yavaş ise şehrin açık hava müzesine dönüştürüldüğünden bahsetmiştir. Akademisyen Ali Yakıcı ise, İskilip’in doğal olarak uygulamalı bir halk bilimi müzesi olduğundan bahsetmiştir.⁶²

Dünya çapındaki açık hava müzelerinin kurulum aşamalarında etnik kökenleri arama ve geçmişle bir bağlantı kurarak uluslaşma hareketinin etkileri ile yaşatılan kültür, gündelik yaşam hareketlerine dair alanlar müzeler vasıtasıyla yaratılmıştır. Haliyle bu akımdan etkilenen Türkiye de yeni müzecilik anlayışında somut adımlar atmış, akademik ve bürokratik girişimlerde bulunmuştur. Belki de bahsi geçen projeler finansal engeller olmayıp hayata geçirilmiş olsaydı, ilk yaşayan müze örneklerinden de ileri ya da benzer kurumların açılmış olduğundan söz edilebilirdi. Diğer yandan bu varsayımı temellendirmek üzere Cumhuriyet dönemi politikalarını da hatırlamak gerekecektir. Etnografya Müzesi’nin kuruluşundan, etnik kökenlere dair araştırmaların yapıldığı, yeni kurumların oluşturulduğu ve ulus-devlet politikasının güdüldüğü bir ortamda hem eğitici hem öğretici hem de kalıcı kurumlar olarak o dönemki tabiriyle açık hava müzesi, bugünkü alt başlığıyla yaşayan müzelerin oluşturulması tarihi ve kültürü kadimleştirme, ulusal beka ve birlik için de Türkiye Cumhuriyeti için yabancı bir yapı olmayacağı gibi fonksiyonel de bir araç oluştururdu.⁶³

⁶¹ Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER), **Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri**, yay. haz. M. Öcal Oğuz, Tuba Saltık Özkan, Başak Matbaacılık, Ankara, 2003, s.3-4.

⁶² Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 148.

⁶³ Fethiye Erbay, **The Historical Development of Museology in Turkey**, Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2019, s.23-30.

Bu noktada; yukarıda Türkiye'nin kurulmasından çok daha önce de Avrupa örneklerinin gerek müze gerekse yerlilerin sergileme-sunum yöntemleriyle otantik sergiler oluşturulduğuna dair bilgi verilmişti. Tekrar Osmanlı İmparatorluğu'nun da son dönemlerinde özenle katıldığı dünya fuarlarını gündeme getirecek olursak bir kopukluğun da altı çizilmiş olacaktır. 1851 itibariyle düzenli katılım gösterilen bu sergilerin 63'ünden 17'sine katılan Osmanlı, 1893 yılında *"Almanya Skanen'in ilhamıyla [sergilenen] Alman köyü[nün olduğu Chicago Dünya Sergisi'ne] Osmanlı İmparatorluğu da (...) bir Türk köyü sergisiyle katılmıştır."*⁶⁴

Tekrar imparatorluk ve Cumhuriyet zamanları fikir adamlarından Ziya Gökalp ve arkadaşlarının kültür fikriyatına bakıldığında, etnografik ideolojinin sürdürülebileceği milli tarih müzelerinin kurulması gerektiği sürekli aktarılmış ve hatta Gökalp, *"millî müzenin millî tarihimizin müzesi, etnografya müzesinin ise, milletimizin hâlihazırdaki hayatının müzesi olduğunu ve milletimizin bugün kullandığı eşyanın yanı sıra masal, koşma, destan, mani, tekerleme, atasözü, bilmece, fıkra ve menkıbeleri, ayrıca lisani fonetik ile halk melodilerini toplamakla görevli bulunduğunu"* dile getirmiştir.⁶⁵

Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde müzecilik tarihi açısından Prof. Dr. Fethiye Erbay'ın da akademik çalışmalarında ve davetli konuşmalarında sıkça bahsettiği üzere, kültür ve medeniyetin kalbi İstanbul'da saraylarda başlayan ve birçok ülkeden önde olan müzecilik çalışmalarımız çeşitli nedenlerden dolayı sekteye uğradığından ne yazık ki dünyada yapılan görüşmeler ve icraatlar ile ülkede yapılan teorik çalışmalar ve ortaya atılan fikirler, raporlar bir arada masaya yatırıldığında pratikte geri kaldığı bu gibi tarihçe çalışmalarına bakıldığında saptanabilmektedir. Bunda, müzelerdeki planlama eksikliğinin de payı büyüktür.⁶⁶ Dünya açık hava müzelerini oluşturup rol model almaya çalışırken bir Türk köyü, primitif bir köy müzesi ile tanıtım gerçekleştirilirken, tezin ikinci bölümünde ele alındığı üzere Türkiye'deki yaşayan müze örneklerine bakıldığında bugün bu müze kavramının yeni ancak yeniden

⁶⁴ Dr. Zehra Sema Demir, "Türkiye'de Açık Hava Müzeleri "Açıldı" Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış", **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 152-153.

⁶⁵ **A.g.m.**

⁶⁶ Fethiye Erbay, **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası** (1984-2009), Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul, 2009, s.210.

tartışıldığı ve bugüne kadar ortaya atılan fikirlerin somut adımlarının tarihsel süreçte ne kadar geç gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Kültür politikalarımızın hayata geç geçirilmesinin önünde elbette ülkenin karşılaştığı politik ve ekonomik çalkantılar söz konusu olmuştur. Geçirilen tüm bu süreçlerin kültür politikalarıyla ilişkilendirilmesi için Türkiye Cumhuriyeti tarihini yakından incelenerek ele alınması bir gereklilik olduğu için bundan sonraki akademik çalışmalar için yeni araştırma sorularına potansiyel oluşturacaktır. Ancak özetle, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e açık hava müzelerinin ya da yaşayan müzelerin kurulması için uygun fikir ortamının bulunduğu ve uluslararası toplantıların ardından ilgili bürokratların ve akademisyenlerin önemli raporlar hazırladığı bilinmektedir. Diğer bir gerçek olarak bahsi geçen yıllarda ülke içerisinde ekonomik zorluklarla karşılaşıldığı gibi sınır içindeki mücadeleler veya dışarıdaki savaş ortamları sebebiyle statüko koruma amaçlı politikalar da yeni atılım ve yatırımların yapılması sürecinde yıpratıcı olmuştur. Sonrasında ise iç politika dengesinin sağlanması uzun zaman almıştır. Avrupa 1950-1970 yılları arasında müzecilik alanında yeni sıçramalar kaydederken yeni kurulan bir ülke olarak İkinci Dünya Savaşı'nın yansımaları, darbe ve muhtıra yılları gibi çalkantılı süreçlerde müzecilik alanında da önemli yeniliklerin kaydedilememesine ve çalışmalara ket vurulmasına neden olmuştur.⁶⁷

Sonuç olarak, müzeciliğimizde 2000 yılından sonra yeni gelişmeler yaşanmıştır. Açık hava müzelerinin kurulması, yaşayan müzelerin oluşması ile yenilikçi adımlar atılmıştır. Bu adımlar, akademik araştırma ve çalışmaların da yapılmasına katkı sağlamıştır. Yeni müzecilik, müze eğitimi ve yaşayan müzeler ekseninde 2017 yılında Bursa'da organize edilen 27. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi'nin temasının Yaşayan Müze olması da ilgili konunun kongreye doğrudan adını vermesi açısından önemli bir gelişme olarak tarihe not düşülmelidir.⁶⁸

⁶⁷ Şevket Pamuk, **Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2014, s.175-283.

⁶⁸ Ceyhan Özer, Zülfü Alınter'in ve Ömer Adıgüzel, **Yaşayan Müze Living Museum**, Pegem Akademi, Ankara, 2021.

1.3. YAŞAYAN MÜZE TÜRLERİ

Yaşayan müzeler, kültürel birer yansıma ve sürdürülebilirlik hedefiyle kurulmuş olan etnografik ve otantik kurumlar olduğu gibi, açılış dönemlerine göre kimi zaman devlet politikasına kimi zaman milli bilincin ve hafızanın oluşmasına hizmet etme amacıyla, kimi zaman ise özel statülü müzeler başta olmak üzere turizm ve finansal yükseliş hedefleriyle kurulmuştur. Açık hava müzelerinin daha gelişmiş ve özelleşmiş bir türü olarak sayabileceğimiz yaşayan müzelerin de kendi içlerinde türleri bulunmaktadır.

Akademik bağlamda ya da ICOM gibi uluslararası düzeyde sözü geçen kurum ve kuruluşlarda keskin bir dille yaşayan müzelerin türlerine dair ayırım yapılmamıştır. Ancak, müzecilik alanında çalışmalar yapan akademisyenlerin makalelerinden, tez içerisinde örnek olarak araştırılan dünya çapındaki müzelerin isimleri ve çalışmalarının içeriklerine bakıldığında bazı noktalarda birbirlerinden ayrıldıkları ve kendilerinin de bunu ifade ettiklerinden hareketle bazı saptamalar yapılmıştır.

İkincil bir perspektiften UNESCO'nun 1975 yılında yayınladığı, *The Modern, Living Museum: Some Reflection and Experience* kitabında yaşayan müzelerin eğitim yönünden bahsedilir. İnsanlığın başından itibaren nasıl ki bilginin yayılmasında henüz okuma-yazma bilinmezken sembollerle iletişim kurulup bilgi aktarıldıysa, sonrasında okuryazar olmayan halk için dini öğretilerin resmedilmesi, insanların ikonlarla bazı hikayeleri okuması sağlandıysa günümüze yaklaştıkça da televizyonla öğrenme, logo vb. anlamlandırmalarla birtakım bilgilerin öğrenmesi sağlanmıştır. Çağlar boyu göstererek öğretme, deneyimle o günün şartlarındaki araçlarla sağlanmıştır. Bu noktada teknik ve yöntemlerin çağa uygun olması, yaşa uygun sürekli eğitim modellerinin gelişmesi bir zorunluluk olup tüm eğitim sisteminin kendisini bu eşikte bulduğu noktada gelecekteki toplumun başarısı için yeni çalışma koleksiyonlarına ve müzede yapım aşamasında olan ortamlara entegre edilmek üzere yaşayan müzelere önemli bir görev düştüğü vurgulanır.⁶⁹

⁶⁹ UNESCO, ed. Conrad Wise, **The Modern Living Museum: Some Reflections and Experiences**, Switzerland Presses Centrales, Switzerland, 1975, s.51-65.

Müze eğitimi ve etkinliği yaşayan müzeler için kültürü gelecek kuşaklara bugünden muhafaza ederek koruma koşuluyla aktarmada kilit rol üstlense de müzelerin kendi planları dahilinde yaşayan müze etkinliği ya da eğitimi düzenliyor olması da onları doğrudan yaşayan müze türü olarak nitelendirmemiz için yeterli değildir. Bir müzenin yaşayan müze olması için sürdürülebilir çalışmalar yapıyor olması, dinamik sergilemeyle ya da doğrudan ekolojik ortamda ziyaretçilere birebir müzenin temasını yaşatabilmeli ve onları deneyim sürecine dahil edebilmelidir. Bu türde nitelendirme yapanlar için Doç. Dr. Kadriye Tezcan Akmehmet, “Yaşayan Müze” adlı yazısında ise konuya dair şunları söyler:

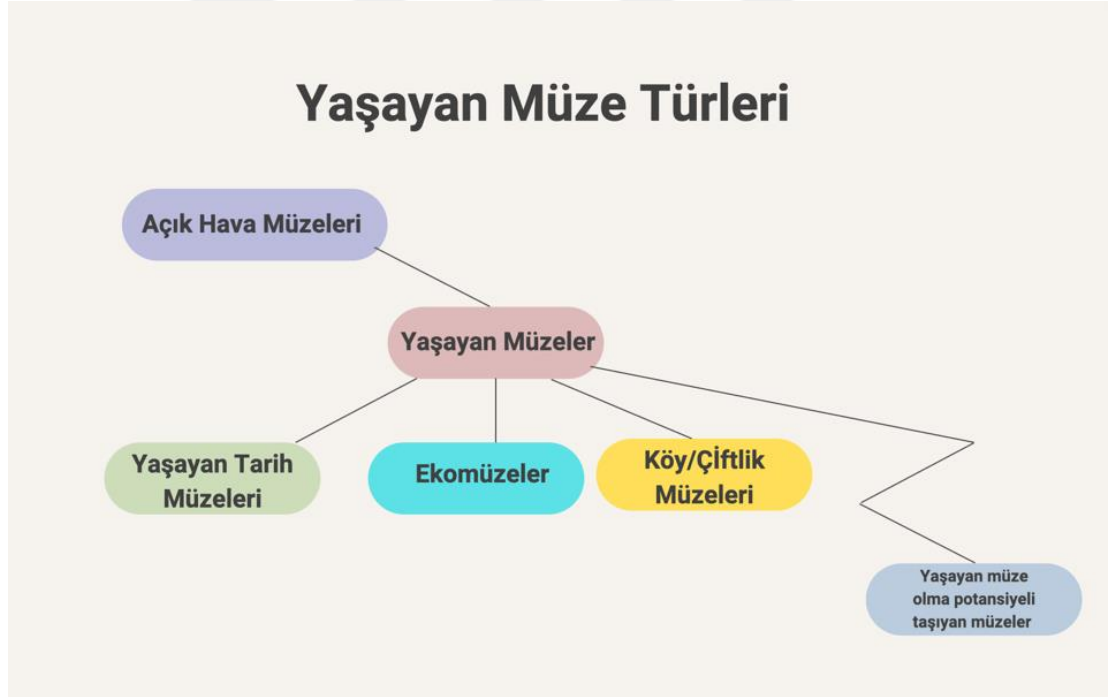
“Bunun temel nedeni kanımca günümüzde hala nesne merkezli ve iletişim yöntemleri açısından çalışmalar yapmayan müzeler olduğu için, iletişimsel ortamı ile izleyici yorumlarına ve katılımına açık olan yönleri ve bu amaca yönelik düzenlenmiş ortamları nedeniyle -diğer müzeler ölüymüş gibi kabul edilerek- bu müzeler için ‘yaşayan’ nitelemesinin yapılıyor olmasıdır. Yani burada ‘yaşayan’ terimi bir sıfattır. Oysa günümüz müzelerinin iletişim işlevi ICOM’un tanımında da vurgulandığı gibi son derece açık ve nettir. “Müze” zaten toplumun eğitim ve kültürüne katkıda bulunacak, nesneleri ve temsil ettikleri kültürleri yorumlayıcı çalışmalar yaparak toplumsal kaynaşma ve bütünleşmeye katkıda bulunacak etkinlikleri ve mekanlarıyla aktif bir buluşma ve kaynaşma merkezi olmalıdır. Bunun gibi müzeler için de ‘yaşayan’ kelimesinin müzeleri nitelemek için kullanılması doğru değildir. ‘Yaşayan müze’, ‘yaşayan’ kelimesi ‘müze’ kelimesinin birleştirilmesi ile bir birleşik isim gibi müzecilik terminolojisine girmiştir.

Diğer bir neden, müzecilik terminolojisinin zengin içeriğinden faydalanılmıyor olmasıdır. “Müze” kavramına ‘yaşayan’ nitelemesi yapılarak ‘nesne merkezli’ ya da ‘durağan müze’ kavramının karşısı olarak kastedilmek istenen pek çok şey vardır ama ‘aynen öyle’ kelimesinin günümüzde pek çok ifade yerine kullanılması gibi ‘yaşayan’ kelimesi de müzecilikte kullanılmaktadır. Oysa müzecilik terminolojisinde ‘yaşayan’ kavramı yerine kullanılabilecek ve müzenin anlamı ve işlevlerini daha iyi ifade edebilecek ‘etkileşimli’, ‘katılımcı’,

‘izleyici merkezli’, ‘aktif’, ‘yorumlayıcı’, ‘açık’ vb. pek çok kavram bulunmaktadır ve yeni kavramlar geliştirilmeye devam edilmektedir.”⁷⁰

Tezin birinci bölümünden itibaren tartışılan noktalar ve bulgular ele alındığında, yukarıdaki yorumlar da gözetilerek, zaman içerisinde açık hava müzelerinin şemsiyesi altından yeni bir tür olarak ortaya çıkan yaşayan müzeler; tarihsel canlandırmaların yoğun olarak yaşandığı ve bir dönemi anlatan yaşayan tarih müzeleri, doğal yaşamın kendisinin veya doğal yaşam içerisinde kültürel sürdürülebilirliği hedefleyen ekomüzeler ve doğrudan kırsal yaşamı köy ya da çiftlik ortamında bölgesel anlayışına göre yeniden şekillendiren ya da olduğu haliyle koruyan müzeler olmak üzere temelde 3 ayrı başlığa ayırabiliriz.

Şekil 1.13: Yaşayan müze türleri.

Kaynak: Nevres Işılay Kaçakgil Öksüzoğlu özgün infografik çalışması 03.06.2022.

Yukarıdaki infografikte yer aldığı üzere, yaşayan müzeler de zaman içerisinde çeşitli ihtiyaçlara cevap vermek üzere açık hava müzelerinden bir tür olarak ayrılmış ve kendi

⁷⁰ Kadriye Tezcan Akmeahmet, “Yaşayan Müze”, **Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği**, (11.02.2021), (Çevrimiçi) <http://www.mmkd.org.tr/yasayan-muze/>, 01.02.2022.

içerisinde de koleksiyonu, sergileme alanı ve amacı gibi temel niteliklerinin ayrışmasıyla yeni alt türler elde edilmiştir. Bu noktada, tez hazırlığı süresince edinilen bilgilere ve incelemelere dayanarak; dünya üzerindeki yaşayan müzelerin bir kısmının daha önce açık hava müzesi ismi taşıırken daha sonra yaşayan müze ismini alması, halen bazılarının açık hava müzesi ismini taşıırken aynı zamanda tam olarak yaşayan müzelerin özelliklerini göstermesi, kimi müzelerin halen folklor müzesi ismini taşıırken köy müzeleri ya da ekomüzelerle paralel benzerlikler gösterdiği göz önüne alındığında bugün yaşayan müze etkinlikleri ve atölyeleri düzenleyen müzelerin de yaşayan müzelere dönüşme potansiyelinin de akademisyenler ve müze uzmanlarınca ele alınması gerektiği önerilmektedir. Yaşayan müze etkinlikleriyle bölge halkını bir araya getiren atölye çalışmaları bunları sistemli ve planlı hale getirdiğinde müzeye de yeni misyon ve zamanla vizyon kazandıracağı gibi kültürün sürdürülmesi için de hizmette bulunduğundan bunların gelecekte birer yaşayan müze olma ihtimali de göz önüne alınarak yukarıdaki tabloya yaşayan müze olma potansiyeli taşıyan müzeler kısmı eklenmiştir.

1.3.1. Yaşayan Tarih Müzeleri

Yaşayan tarih müzeleri, en sık rastlanan ve özellikle İngiltere, Almanya gibi Avrupa ülkelerinde sıkça rastlanılan bir türdür. Bu müzeler, tarihi sergileri canlı kostümlü performansla birleştiren kültürel kurumlardır. Yaşayan tarih müzeleri tarihi yeniden canlandırma açısından eşsiz ve hayati derecede önemli olmakla birlikte, Washington Üniversitesi Drama Sanatları Bölümü'nden Prof. Dr. Scott Magelssen'e göre genellikle turizm ve eğlence değeri uğruna tarihsel doğruluk ve özgünlükten ödün verirler. Birçoğu aynı zamanda giderek modası geçmiş hale gelen performans ve tarih yazımı yöntemlerini de kullanarak canlandırmalar yapmaktadır.⁷¹

Yaşayan tarih müzeleri, bir bakıma modern olmasına rağmen kullandığı metotlarla etkileşimli teknolojiyle zenginleştirilmiş dijital müzelere karşı meydan okuyan ortamlardır. Bu müze türünde genellikle bir dönem canlandırıldığı için o dünyaya ait

⁷¹ Scott Magelssen, **Living History Museums**, Scarecrow Press, Lanham, 2007, s.1-50.

mümkün olan tüm binaları, tarihi eserleri ve canlı performansları içeren karmaşık miras gösterileri sunarlar ve bunların tümü genellikle aynı zamanda serginin bir parçası olacak şekilde düzenlenmiş açık hava alanlarından oluşur. Bu müzelerin küratörlük hedefleri, ziyaretçilere hem görüntüleme materyallerini sergileyerek hem de kostümlerin ve el sanatlarının yeniden yaratılması yoluyla ziyaretçilerin ilgisini çekerek geçmişteki gündelik hayatın yeniden inşasını ve sürdürülebilirliğini sağlamaktır.⁷²

Şekil 1.14: Milestones Yaşayan Tarih Müzesi’nden bir görünüm.

Kaynak: Milestones Museum, (Çevrimiçi)

<https://www.milestonesmuseum.org.uk/your-visit/see-do/life-hampshire-past>,
20.03.2022.

Luigina Ciolfi ve Marc McLoughlin’in, “Designing for Meaningful Visitor Engagement at a Living History Museum” adlı makalelerinde, yaşayan tarih müzeleri,

⁷² Luigina Ciolfi, Marc McLoughlin, “Designing for Meaningful Visitor Engagement at a Living History Museum”, **NordiCHI '12: Proceedings of the 7th Nordic Conference on Human-Computer Interaction: Making Sense Through Design**, 2012, (Çevrimiçi)
https://www.academia.edu/2453736/Designing_for_Meaningful_Visitor_Engagement_at_a_Living_History_Museum, s.69-78.

“geleneksel” nesne merkezli müzelere benzer, ancak başka yönlerden tamamen farklı şekillerde düzenlenir. Kastedilen benzerlik, sergilenen şeyin temelini oluşturan; müzeler için hangi binaların seçildiği, bunların nasıl restore edilip yerleştirildiği, içlerinde hangi nesnelerin sergilendiği ve genellikle profesyonel animatörler ve aktörler tarafından ne tür insan etkinliklerinin canlandırıldığı yönündeki açık küratöryel yaklaşımdır. Bir başka benzerlik ise, yaşayan tarih müzelerinin, örneğin bir sanat müzesindekilerle karşılaştırıldığında farklı bir ölçekte de olsa, bir dizi sergiden oluşmasıdır. Öncelikle, alanın fiziksel keşfine ilişkin bir anlatı vardır. Binaların kronolojik olarak ilerlemesi (örneğin eskiden yeniye doğru) ya da kentsel yaşam, kırsal yaşam, orijin vb. gibi kümelenmeleri için farklı temaların seçimi söz konusudur. Öte yandan, yaşayan tarih müzelerinin kendine has, bir karakteri vardır, bu açıdan tekdüze bir resmiyeti-kuralı yoktur. Sanat müzelerinden ya da durağan açık hava müzelerinden daha çok faaliyet alanı tanıdığı gibi yemek yeme, yüksek sesle konuşma gibi ortamlara olanak tanımaktadır. Sergilere dokunarak, serginin içinde bulunarak dahil olmaları nedeniyle de fiziksel olarak diğer müzelerden farklıdırlar. Kapalı müzelerde genellikle dijital imkanlar haricinde gerçeklikte mümkün olmayan bu müzeler, sergileneni keşfetmenin önemli yolları olarak koku, tat vb. içeren çok yönlü ve sürükleyici bir deneyim sunar. Örneğin, yaşayan tarih müzesinde bir ziyaretçi geleneksel kıyafetler giyerek ahırlarda süt sağabilir, faytonla peynir yapmak üzere mandıraya geçebilir veya yemek pişirme atölyelerine katılıp yöresel lezzetlerden tadabilir. Üretilen malzeme ya da etnografik çalışmaları ziyaretçilere ikram etme ve satmaya dayalı pazarlama anlayışı hakimdir.

Bilgilendirme ve sunum elemanlarından bahsetmek gerekirse, fiziksel ve organizasyonel yapıları nedeniyle, yaşayan tarih müzeleri genellikle afiş panoları, etiketler vb. gibi geleneksel bilgi destek biçimlerinden yoksundur: sitenin karakteri bu tür eserlerin varlığıyla nadiren korunabilir. Bu noktada müzenin coğrafi dağılımı ve arazisi de önemli bir özellik olup müzenin kendi politikası içerisinde ziyaretin nasıl gerçekleşeceğine dair düzenleme yapılır. Bina içi ve bina dışı sunumlarla ziyaretçinin çevresini de algılayacak kurgular tasarlanmaktadır.

Sosyal bilimler ve ilgili disiplinlerde, özellikle bu ortamlarda etkileşim tasarlamının zorluklarını inceleyen sınırlı miktarda araştırma yapılmıştır. Yaşayan tarih/açık hava müzelerinde yaygın olarak kullanılan diğer teknoloji türleri, standart içerik dağıtımı için konuma duyarlı mobil kılavuzlar gibi ticari sistemlerdir. Bununla birlikte, yaşayan tarih müzeleriyle son derece ilgili olan diğer miras alanı türlerinde yürütülen önemli miktarda HCI araştırması vardır. En önemlisi, yeni müze kurulumlarının aktif ziyaretçi etkileşimi için nasıl bir araç haline gelebileceği üzerine yapılan çalışma, “tam kapsamlı” bir site doğası göz önüne alındığında, özellikle yaşayan tarih müzeleri bağlamıyla ilgilidir. Mobil sistemler üzerinde çalışmak da etkilidir: müze teknolojileri alanında, geleneksel mobil rehberi sosyal paylaşım ve içerik oluşturma öğeleriyle ve bazen ziyaretçiler için alternatif bir katılım katmanı sağlamak için oyun benzeri etkileşim öğeleriyle genişletme eğilimi bulunmaktadır.⁷³ Sonuç olarak, mobil etkinliklerin sadece rehberli turlar olarak değil, bir sitenin daha derin ve daha aktif keşifleri olarak daha iyi algılanabilir niteliği vardır. Ziyaretçilerin kendi aktif katkılarının kültürel miras eserleri ve mekânlarla nasıl ilişkilendirilebileceği ve bunların fiziksel yolculuklara nasıl benzersiz bir kişisel deneyim oluşturduğu da tartışılmaktadır. Kamusal ve kentsel bilgi işlem gibi ilgili alanlarında, şehir parkurları ve çeşitli temalar dahil olmak üzere mobil dış mekân deneyimleri de ziyaretçilere iç görü sağlamaktadır.⁷⁴

⁷³ **Museums and the Web 2007**, (Çevrimiçi)

<https://www.archimuse.com/mw2007/papers/samis/samis.html>, 03.02.2022.

⁷⁴ Luigina Ciolfi, Marc McLoughlin, “Designing for Meaningful Visitor Engagement at a Living History Museum”, **NordiCHI '12: Proceedings of the 7th Nordic Conference on Human-Computer Interaction: Making Sense Through Design**, 2012, (Çevrimiçi)

https://www.academia.edu/2453736/Designing_for_Meaningful_Visitor_Engagement_at_a_Living_History_Museum_s.69-78.

Şekil 1.15: Fort Yaşayan Tarih Müzesi'nde ticaret canlandırması.

Kaynak: Fort Yaşayan Müzesi, (Çevrimiçi) <https://fortuncompahgre.org/photo-gallery/#jp-carousel-323>, 20.03.2022.

Alanında yazılan önemli bir eserle yaşayan tarih müzeleri incelemeleri için postmodern metotlar da geliştirilmiştir. *Yaşayan Tarih Müzeleri: Performans Yoluyla Tarihi Geri Almak (Living History Museums: Undoing History Through Performance)* adlı kitapta Plimoth Plantation ve Colonial Williamsburg gibi kurumlar tarafından kullanılan performans uygulamaları incelemiştir. Bu eser, ABD ve Avrupa'da yaşayan tarih müzesi performansını yeni bir bakış açısıyla ele almıştır. Şu anda, yaşayan tarih müzeleri üzerine mevcut araştırma, konuyu müze çalışmaları veya antropoloji perspektifinden ele almaktayken postmodern incelemelerdeki metodolojiyle yaşayan tarih müzesi incelemelerine Yazar Scott Magelssen, postmodern metodolojiyi kullanarak yaşayan tarih müzelerini analiz etmiş ve yaşayan tarih müzeleri incelemelerinde yine disiplinler arası çalışmalarla sadece etnografya ve tarih bilgisine değil, yeni ortaya çıkan geleneksel olmayan gösteriye dayalı uygulamaların da yani drama sanatlarının da işin içine dahil edilmesi gerektiğini ortaya atarak müzebilim çalışmalarına katkı sağlamıştır. Yaşayan Tarih Müzeleri, tiyatro ve performans

alışmaları, kültürel çalışmalar, folklor, popüler kültür, ulus bazlı çalışmalar ve müzecilik için potansiyel araştırma kaynaklarıdır.⁷⁵

1.3.2. Ekomüzeler

Müzecilikte sıkça kullanılan “*ekosistem, ekonomi, ekosfer ve ekomüze terimleri, Yunanca 'oikos', ev, yaşam alanı veya habitattan türetilen 'eko' n ekini kullanan kelimelerdir.*”⁷⁶ Morfolojik olarak n ekin kullanımı ekomüzelerin öncelikle doğal çevrenin yorumlanması ve korunmasına adandığını, kaynakların akıllıca kullanılmasını teşvik ettiklerini veya doğal tarih müzesinin bir uzantısı olduklarını düşündürse de anlam bununla ve çıkış noktası bununla sınırlı değildir.

Ekomüze terimi, temsil ettiği kavramların, çevreciliğin yükselişi sırasında siyasi bir ihtiyaı karşılamak için ortaya çıkması nedeniyle söz dağarcığına kazandırılmıştır. Somut ve somut olmayan mirasın, kültürün birikimi, evrecilik anlayışının teşvikinde geleneksel müzelerin büyük bir önemi olmuş, doğal ve kültürel çevreleri her zaman belgelemişlerdir. Ancak, bunun yeterli olmamasıyla birlikte evre anlayışının değişip gelişmesiyle çevreyi tanımlama sorunları, 'yer' teriminin tüm karmaşıklıkları ve nüanslarıyla birlikte doğanın bir eko-müze bağlamında daha iyi tanımlanabileceği nerisi doğmuştur.⁷⁷

Gerek yer altı gerek yerüstü olsun, su ya da kara yaşamını da dahil etmek üzere tabiat genel anlamıyla hem somut hem de somut olmayan miras kaynaklarını içermektedir. Bugün, suyun da kültürel bir miras olduğu ya da denizlerdeki batıkların oluşturduğu alanların, botanik bahçelerinde endemik türlerin bulunduğu alanların yaşayan-ekomzelere dönüştürüldüğü bilinmektedir. Karayipler’deki sualtı yaşayan müzesi bu türe örnek verebilir.⁷⁸

⁷⁵ Scott Magelssen, **Living History Museums**, Scarecrow Press, Lanham, 2007, s.1-50.

⁷⁶ Peter Davis, **Ecomuseums a Sense of Place**, 2nd edition, Continuum Press, New York, 2011, s.3.

⁷⁷ Peter Davis, **Ecomuseums a Sense of Place**, 2nd edition, Continuum Press, New York, 2011, s.14-22.

⁷⁸ Nevres Işılay Kaçakgil, “Indiana University: Living Museum in The Caribbean Sea”, **Postmodern University Museums**, Kadir Has University Press, İstanbul, 2020, s. 105.

Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) ile birlikte kültürün ve doğal mirasın korunmasının yanı sıra sürdürülebilmesi için dünya çapında önemli adımlar atılmış, var olan kavramlar yeniden gündeme gelmiş ve yeni kavramlarla zenginleştirilerek literatüre kazandırılmaya başlanmıştır. Ekomüzelerin kökeni 1960'lı yıllara dayanmaktadır. Postmodernizm, insan hakları ve çevrecilik düşüncesinin yükselmesi bu yıllarda yeni müzecilik anlayışını da şekillendirmiş ve karşımıza çıkmıştır.⁷⁹

Ekomüze, kavramı ilk kez 1971 yılında ICOM Eski Genel Sekreteri Hugues de Varine ile etnolojist ve müze uzmanı Henri Riviere tarafından ortaya atılmıştır.⁸⁰ ICOM'un, 3-9 Temmuz 2016'da İtalya'nın Milano kentinde gerçekleşen 24. Genel Konferansı'nın teması "Müzeler ve Kültürel Peyzajlar" idi. Konferans kapsamındaki kilit forumlardan biri de "Ekomüzeler ve Topluluk Müzeleri Forumu" idi.⁸¹ Bu forumdaki tartışmalar neticesinde bir İşbirliği Sözleşmesi oluşturulmuştur. Bu sözleşmenin 4 kilit noktası aşağıdaki gibidir:

"1. Ekomüzeoloji sürekli gelişen bir kavramdır, bu nedenle standart benzersiz bir tanım mümkün değildir.

2. Ekomüzeler, sürdürülebilir sosyal, çevresel ve ekonomik kalkınmayı kolaylaştıran katılımcı süreçlerdir.

3. Ekomüzeler, bir bölgenin kültürel mirasıyla ilgili özel projelerdir.

*4. Ekomüzeler yerel topluluklar, kuruluşlar ve dernekler için yaratıcı ve kapsayıcı uygulamalar geliştirir."*⁸²

İşbirliği Şartı, nihayetinde eko-müzeler için bir çerçeve sunarken amaçlarını da resmi olarak ortaya koymaktadır.

⁷⁹ Derya Elmalı Şen, Evşen Yetim, Elif Öztürk, "Kültürel Mirasın Geleceği için Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze", **Sanat Tarihi Dergisi**, 29/2, 2020, s.913-943.

⁸⁰ A. Duarte, "Ecomuseum: one of the many components of the New Museology", **Ecomuseums 2012 Proceedings of the 1st International Conference on Ecomuseums, Community Museums and Living Communities**, Green Lines Institute, Barcelos, 2012, s.87.

⁸¹ **Ecomuseums Studies and Discussion** (Çevrimiçi), <https://ecomuseums.com/icom-ecomuseums-community-museums/>, 03.01.2022.

⁸² **Ecomuseums Studies and Discussion** (Çevrimiçi), <https://ecomuseums.com/icom-ecomuseums-community-museums/>, 03.01.2022.

4 kilit noktadan da hareketle, ekomüzelerin yaşayan müzeler ile bağdaşıklığı ve bir türü olduğu anlaşılmaktadır. Bir önceki bölümde ele alındığı üzere, yaşayan tarih müzelerinde aynı ortamın yeniden yaratılması gibi bir seçenek varken ekomüzeler, sergileme ve deneyimleme mekânı olarak müze ziyaretçilerine kültürü ve doğayı ait olduğu alanında ve düzeninde sürdürebilmeyi amaçlar. “*Ekomüzelerde doğa, endüstriyel ve kültürel gelenekler de dâhil olmak üzere belirli bir bölgedeki çeşitli miras çeşitlerinin ve yerel kimliğin korunması, yerel aitlik duygusunu geliştirmesi ve yerel ekonomik gelişme amaçlarını taşımaktadırlar.*”⁸³ Yerel katılımıla birlikte bölgesel olarak da sürdürülebilirliğin gelişmesi için ekomüzeler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri’nden 11.4’e hizmet etmektedir.⁸⁴ Bu bağlamda yerel halkın kullandığı sivil mimarinin, doğal yaşamın korunarak kimliğin korunması ve toplulukların etkileşimi sağlanmaktadır. Bazı müzeler özelinde bu özellikler güncellenebilmektedir.

Botanik bilimiyle bağdaşık olarak endemik türlerin yaşatıldığı ve sürdürülebilirliği, sualtı yaşamının korunması için düzenlemelerin yapıldığı örneklerde de ekomüzeler aktif ve dinamik olarak yine bölgesel kalkınmaya katkı sağladıkları gibi daha doğal ve sonradan edinilen değil, doğal koleksiyonlarıyla kapsam ve içerik olarak farklılık gösterip bölgesel ve doğal alanda kurulmaları nedeniyle de mekan sınırlamasından muaf olup klasik müzelerdeki 4 duvar sınırlandırmasını en rahat aşan yaşayan müze türlerindendir. “*Ekomüze koleksiyonları da yalnızca somut miras değil, aynı zamanda geleneksel geleneklerin aktarılabilirdiği somut olmayan kültürel mirastır. Sergiler dinamik olarak yerel ortamda korun[duğu için] zaman ve mekân, statik ve dinamik olarak ustaca bir araya getirilmektedir.*”⁸⁵ Ekomüzeler, çevre için de halk için de birer inceleme ve uygulama laboratuvarı görevi de görmektedirler.

⁸³ Kadriye Tezcan Akmeahmet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.7.

⁸⁴ **United Nations**, (Çevrimiçi) <https://sdgs.un.org/goals/goal11>, 01.02.2021.

⁸⁵ Kadriye Tezcan Akmeahmet, “Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, **Yaratıcı Drama Dergisi**, 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.7.

1.3.3. Köy/Çiftlik Müzeleri

Kırsalda şekillenen yaşayan müzeler arasında köy, çiftlik ya da tarım müzesi diye de bölgesel duruma göre farklı isimler alan müze türleri bulunmaktadır. Türkiye, Balkanlar bölgesi perspektifinde köy kültürü olduğu için bu müzelerden genellikle köy müzesi olarak bahsederken, İsveç, Galler Bölgesi gibi coğrafi anlamda kuzeybatı ülkelerindeki örnekleri için genellikle çiftlik müzesi (*farm museum*) olarak bahsedilmektedir. Amerika’da ise tarım müzesi olarak (*agricultural museum*) olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu tespiti, tezin araştırması süresince incelenen yurt içi ve yurt dışı müze örneklerinin incelenmesi ve isimlerinin listelenmesi sayesinde tümevarım yöntemi ile yapılan çıkarımla ulaşılmıştır.

Köy müzeleri, bir köyün ya da çiftliğin kısaca tarım tarihinin sunulduğu, kendine özgü binaları, tabiatının getirdiği doğal yaşam ve habitatını korumaya yönelik ekomüzelerin geneline göre daha küçük çapta bir alanda, daha özel bir deneyim sunar. Müzenin sınırlarının bulunduğu çiftlik gösteri ve eğitim amaçlı yaşayan bir haldedir.⁸⁶

Köy müzeleri genellikle köy tabiatını, tarım tarihini ve mirasını korumaya adanmış kurumlardır. Genellikle küçük komitelerin kültürlerine sahip çıkmasıyla birlikte kişisel ya da yerel yöneticiler desteğiyle atılan adımlarla kurulup deneyimlerin gelecek kuşaklara aktarılması ve ziyaretçileri de bu kültürü tanımaları hedeflenir. Bunu başarmak için, genellikle belirli bir zaman diliminde veya belirli bir bölgede tarım ve hayvancılıkla birlikte yapılan üretime dayalı işlerin yorumlanıp öğretilmesi konusunda uzmanlaşmıştır. Özellikle yurt dışı örneklerinde tarımla ilgili eserlerin görüntülenmesi ve yorumlanması, teknolojik ilerlemeler, türü korunan canlıların bu müzelerde muhafaza edilmesi, toplumu etkileyen çiftçiler veya iş adamlarıyla ilgili hatıraların da paylaşılması kronolojik olarak planlanıp paylaşılmaktadır.⁸⁷

“Tarım müzeleri genellikle çiftlik-gıda sürecinin üç yönünden birinde veya daha fazlasında uzmanlaşır. Tarımın mahsul yetiştirme ve çiftçilik yönü üzerinde uzmanlaşmış olanlar, çiftlik müzeleri olarak bilinir. Bunlar, Barleylands Çiftlik

⁸⁶ “Farm Museums”, **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Farm_museum, 04.04.2022.

⁸⁷ **Wikipedia**, “Farm Museums”, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Farm_museum, 04.04.2022.

Müzesi, Çiftçi Müzesi ve Aulestad gibi çiftlik müzelerini içermektedir. Balmoral Mills, Nova Scotia'daki Balmoral Grist Mill Müzesi gibi diğerleri, sürecin üretim yönüne odaklanır; Frohnauer Hammer, Mazonovo ve Kuzey Amerika'daki en eski ticari un değirmeni Moulin du Petit-Pré dahil olmak üzere birçok değirmen müzesi bu gruba girer. Fo Tan, Shatin, Hong Kong'daki Tao Heung İnsanlık Gıdaları Müzesi ve Patates Müzesi gibi diğer örnekler ise, tarımın üretim sonrası ve gıda tüketimi yönüne odaklanmıştır.”⁸⁸

Kuzey Avrupa ülkelerinde karşılaşılan yel değirmeni müzeleri gibi örneklerde, tarım makinelerinin, çiftlik araç gereçlerinin sergilendiği de görülür. Bu müzeler, ilgi alanları dahilinde bir mahsulü ya da bir ürünü elde etme yöntemlerini titizlikle ele alıp profesyonel bir yaklaşımla ziyaretçilere aktarmaktadır. Şeker üretim sürecini aktaran Berlin Şeker Müzesi, Tayvan Şeker Müzesi tek bir konuya odaklanmış müzelerdendir. Tarım müzelerinin mimarisi o alandaki çalışmaya ve yapılan işin ruhuna uygun olarak seçilmektedir. Polonya Ulusal Tarım Müzesi gibi tarım müzeleri de açık havada yer alabilir. Genel olarak, dünyada açık hava tarım/çiftlik müzesi örneği çoktur. Kimilerinde köylerin tarihi evrimi de ele alındığı için çok dönümlü arazilerde birden fazla binada hizmet verilmektedir. Kommern Müzesi buna örnek gösterilebilir.

Bazı çiftlik müzeleri, mahsullerin aksine hayvanların yetiştirilmesiyle ilgilenir. Bu tip çiftlik müzeleri için Litvanya Antik Arıcılık Müzesi örnek gösterilebilir. ABD’de de çok sayıda çiftlik müzesi yer almaktadır. Kimilerinde yaşayan tarih çiftlik müzesi ismi bulunması da yaşayan müze konsepti için önemlidir. Stein Ailesi Çiftliği -Ulusal Yaşayan Şehir Tarihi Müzesi Çiftlik Koruması ismiyle bu tür müzelere örnek gösterilebilir.⁸⁹ Benzer çiftlik müzeleri Estonya, Japonya, Avusturya gibi dünyanın birçok yerinde görülmektedir. Mülkiyet ve işletme bağlamında yerel yönetimlere, bağlı olduğu gibi özel mülkiyete ait örnekleri de bulunmaktadır. Türkiye'deki Adatepe

⁸⁸ **Wikipedia**, “Farm Museums”, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Farm_museum, 04.04.2022.

⁸⁹ The Stain Family Farm, (Çevrimiçi) <https://www.thesteinfamilyfarm.com>, 17.03.2022.

Zeytinyağı Müzesi özel mülkiyete ait bir yaşayan müzeye örnek gösterilebilirken Mısır'daki Mısır Tarım Müzesi kamuya ait ulusal bir miras statüsündedir.⁹⁰

Türkiye’de köy kültürünün varlığı dolayısıyla, şehirleşmenin de artması gerçeğiyle bu kültürü korumak ve sürdürebilmek amacıyla yaşayan köy müzelerinin de açılması söz konusu olduğu gibi, proje halinde köy müzeleri de bulunmaktadır. Subaşı Köy Müzesi, Bursa Cumalıkızık Köyü ve Safranbolu ilçesi bu türe örnek olarak verilebilir. “*Burada amaç, yerleşim yerlerinin bozulmadan korunması, günlük yaşamına devam etmesi ve ziyaretçilerin de ziyaret esnasında bunun bir parçası olmasının sağlanmasıdır.*”⁹¹ Bu bağlamda, daha küçük bir alanda, özel faaliyetlere yöre halkıyla birlikte ev sahipliği yapan ve hem somut hem de somut olmayan kültürel mirası yine yaşayan müze çatısı altında sürdüren köy/çiftlik ya da tarım müzeleri ismiyle çalışmalar sürdüren bu yerler dünya çapında sayıca artmakta ve önem kazanmaktadır.

⁹⁰ “Agricultural Museums”, **Wikipedia**, (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Agricultural_museum, 04.04.2022.

⁹¹ Seda Altınbaş, Sema Etikan, “Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri”, **Folklor Akademi Dergisi**, Cilt: IV, Sayı:1, 2021, s. 26.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DEKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Bu bölümde, bir önceki bölümde irdelenen yaşayan müzelerin Türkiye Cumhuriyeti sınırlarındaki örnekleri incelenmiştir. İlk olarak Türkiye’nin yaşayan müze potansiyeli ve yaşayan müzelerin kurulmasına dair önemli gelişmeleri ele alınmış, ardından karakteristik olarak yaşayan müze tanımına uygun olabilecek müze örnekleri tanıtılarak ele alınmıştır. Son olarak, küçük çaplı ve genellikle tek bir yerel kültürel mirası uygulamalı olarak sürdürmeye yönelik olan yaşayan müze örnekleri araştırılarak bölüme dahil edilmiştir.

2.1. TÜRKİYE’NİN YAŞAYAN MÜZE POTANSİYELİ VE GELİŞMELERİ

Avrupa Müze Akademisi Başkanı Wim van der Weiden, “From Holy Silence to Hectic Spectacle” adlı makalesinin girişinde müzelerin koleksiyonlarla değil insanlarla ilgili olduğunu vurgular. Bu nedenle de müzelerin gelen ziyaretçilerle bağlantı kurmak için hikayeler anlatmaya ihtiyacı olduğunu ekler. Böylece insanların hayal gücünün, duygularının ve hatıralarının entelektüel seviyede bir arada birleştirildiğinden bahseder. Hikayeler ne kadar gerçekçi olursa müzeye gelen kişiler de kimlikleriyle bu hikayeleri daha iyi eşleştiriyor olurlar. Bir müzenin ziyaretçi kitlesi ve iletişim teknikleri bilgisine hâkim olması, en az müzedeki objelerin envanter bilgisine sahip olması kadar önemlidir. Bu nedenle müzeler, doğal akışta derin sessizlikten dinamik ve hareketli bir yapıya geçmek durumunda kalmışlardır.⁹²

Prof. Dr. Fethiye Erbay’ın “Yeni Müzecilik ve Yeni Trendler” makalesinde vurguladıkları da müzecilik açısından ve spesifik açıdan yaşayan müzelerin değişim dönüşüm noktasını kavramada önemlidir. “Yeni trendler-oluşumlar-müze

⁹² Wim van der Widen, “From Holy Silence to Hectic Spectacle”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alınterin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.531.

çalışmalarının evrensel dinamiğinde sosyal kırılmalar yaratarak, teknolojik gelişmelerden kaynaklanan yeni değişimleri gerekli kıldı. Müzecilik alanındaki yeni araştırmalar; müzeciliğin gelecekteki değişimine dair öngörüler, müzeolojiyi disiplinler arası çalışmalarla değiştirdi. (...) Müzelerin marka değer gelişimi yeni müzecilik anlayışında yeni yönetim sistemleri getirdi. (...) çağdaş müze çalışmaları hikaye anlatan müze kavramı ile yeni eğitim uygulamalarına dönüştü."⁹³ diyen Prof. Dr. Fethiye Erbay, bu durumda sonuç olarak müzelerin daha interaktif alanlar haline gelerek daha sık kullanılabilir, erişilebilir ve yönetilebilir kurumlara dönüştüğünü de ayrıca vurgular.⁹⁴ Yaşayan müzeler yoğun olarak dijital kullanım imkanları olan müzelerin aksine son yıllarda yükselen bir trend olmuş, yine teknolojik birçok imkanı kullanarak yeniden onardığı, insanların müzeye girdiği ana kadar internet ortamından onları davet ettiği ancak içeride daha interaktif, daha fazla hikaye anlatımına ve doğal yaşama odaklı sürdürülebilir merkezler haline gelmişlerdir.

Türkiye’de 2000’li yıllar itibariyle açık hava müzesi ve projelere bağlı olarak yaşayan müze emsallerinin kuruluşu için çalışmalar başlamıştır. Bu hususta Dr. Zehra Sema Demir, tarihsel süreç için detaylı bilgilendirmelerin bulunduğu makalesinde detaylı bilgiler vermiştir. Türk Ocaklarının ardından Halkevleri açıldığında Türkçülük çalışmalarının yanı sıra batıya dönük ve ülkeyi dünyaya tanıtmayı hedefleyen politikalar başlamış ve müzecilik şubelerinin mevcut ve potansiyel müzeler için koleksiyon toplama süreci başlamıştır, buna bölge folkloru ürünleri de dahil edilmiştir.⁹⁵

İlk olarak sivil inisiyatif projelendirmesi sayesinde Ankara ili Beypazarı ilçesi Macun Köy’deki Anadolu Açık Hava Müzesi’nin kurulması ve 2015 yılında bitirilmesi kararı ile yola çıkılmıştır. “*Anadolu Açık Hava Müzesi, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu tarafından on birinci destek programı kapsamında açılan proje*

⁹³ Prof. Dr. Fethiye Erbay, “Yeni Müzecilik ve Yeni Trendler”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alimterin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.520.

⁹⁴ Prof. Dr. Fethiye Erbay, **a.g.m.**, s.520.

⁹⁵ Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 153.

*çağrısına sunulan bir projedir.*⁹⁶ Avrupa Birliği (AB), Türkiye Cumhuriyeti ve Yaşayan Müze tarafından finanse edilen projede sürdürülebilir kalkınma ve işletme olarak AB standardizasyonu sağlama gayesi güdülmüştür.

Bu projeden sonra Kayseri Büyükşehir Belediyesi, “Kayseri Mahallesi” adlı proje ile Müslüman ve gayrimüslim halkın yaşadığı yerin kültür hayatına restorasyonla kentsel tasarım projesiyle dahil edilirken Kayseri’ye ait müziğin, mutfağın, sanatın ve geleneklerin burada yaşatılacağı bir mekân tasarlanmıştır. Demir, bu mekândan 2013 yılında “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış” adlı makalesinde söz ederken, 2022 yılında projenin halen tasarım halinde olduğu bilgisine erişilmiştir.⁹⁷

Ankara Altındağ Belediyesi de benzer bir projelendirme yapmış ve diğerinden farklı olarak satın alım ve replika evlerin kurulumuyla köy evleri ve yaşamı yansıtacak diğer binaların oluşumu tamamlanarak yaşayan müze işlevine dönüştürülmeye çalışılmıştır. Nihayetinde, Altındağ’da bulunan Altınköy Açık Hava Müzesi, yok olmuş köyleri gelenek ve kültürleriyle koruma altına almak için 2018 yılında hizmete açılmıştır.⁹⁸

2005 yılında Türkiye’nin ilk ekomüzesi olan Bolu Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi de önemli bir örnek ve atılım olmuştur. Bu müze de iki yatırımcının girişimleriyle yok olmak üzere olan bir köye şehirli göçüyle birlikte yeniden canlandırılmıştır. “Sözü edilen yatırımcılar bu fikri geliştirmek üzere İsveç’te ekomüzelerle ilgili bilimsel bir toplantıya katılırlar ve Bergslagen Ekomuseum’u ziyaret etme fırsatı yakalarlar.”⁹⁹ Ardından, 20 dönümlük arazide 46 hanenin 24’ünde şehirden göç eden ve burada şehirli gibi değil köylü gibi yaşamaya başlayıp köyü sürdürülebilir hale getirme

⁹⁶ Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Cilt 25, Sayı:99, 2013, s. 154.

⁹⁷ **Kent Müzesi**, (Çevrimiçi) <http://www.kayseri.gov.tr/kent-muzesi>, 18.03.2022.

⁹⁸ **İlk Sayfa**, “Ankara Altınköy Müzesi 15 Mart’ta Açılıyor”, 12.03.2018 (Çevrimiçi) <https://www.gazeteilksayfa.com/ankara-altinkoy-muzesi-15-martta-aciliyor-26757h.htm>, 18.03.2022.

⁹⁹ Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Cilt: 25, Sayı:99, 2013, s. 147.

girişimleriyle faaliyetler hız kazanmıştır. Kaybolmaya yüz tutan köy, kişisel gayretler ile ekomüze olarak hayata kazandırılmıştır.¹⁰⁰

Samsun’da da açık hava müzesi sıfatıyla 2010 yılında Ambarköy Açık Hava Müzesi açılmıştır. Yönetmelik olarak yerel yönetimlerden Ladik Kaymakamlığı tarafından oluşturulmuş ve temelleri 2006 yılına dayanan bir projenin mahsulüdür.¹⁰¹ Ambarköy, doğal köy yaşamının bir replikasını oluşturmuş olsa da faaliyetleri açısından bakıldığında tam bir yaşayan müze özelliği göstermez ancak mevcut alanı bu faaliyetlerin dönüştürülüp uygulanması için müsaittir. Bu örnek, Türkiye’de açık hava müzesi ile yaşayan müze arasında kalmış ancak yaşayan müze olma potansiyeli olma müzeler olduğuna dair bir kanıt oluşturabilir.

Yaşayan müze denildiğinde Türkiye’de akla ilk gelen ve genel donanımları itibariyle yurt dışındaki örnekleriyle yarışır halde olan müze, 2007 yılında Ankara’nın Beypazarı ilçesinde kurulan Yaşayan Müze’dir. Bu müze de yine akademisyenlerin gayretleri doğrultusunda oluşturulmuş, Dr. Zehra Sema Demir’in kişisel gayretleri ile müzeciliğe kazandırılmıştır. Hem kapalı hem de açık alanıyla birlikte kültürel değerleri koruyup yaşattığı gibi somut ve somut olmayan kültürel mirasın muhafazasında Türk müzeciliği açısından deneysel bir laboratuvar teşkil etmektedir.¹⁰²

Bu önemli müze kurma girişimleri ve çabaları haricine tam bir müze olmasa bile yine kırsal hayatı, köy kültürünü yaşatan ve deneyimleten Avrupa’daki örneklerine kıyasla daha küçük çaplı işletmelerin varlığından da söz etmek Türkiye örneklerini incelerken yerinde olacaktır. Aydın, Kuşadası Davutlar Köyü Gürsel Tonbul Çiftliği hem tarım geleneklerini sürdürmesi hem çiftlik arazisinde sürdürülebilir bir yaşam sunması hem işletme hizmeti vermesi hem de içerisinde bir müze bulundurmasıyla önemli bir kişisel

¹⁰⁰ Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Cilt: 25, Sayı:99, 2013, s. 155.

¹⁰¹ **Ambarköy Açık Hava Müzesi**, (Çevrimiçi) <http://samsun.gov.tr/ambarkoy-acik-hava-muzesi>, 01.03.2022.

¹⁰² **Beypazarı Yaşayan Müze- Ankara**, (Çevrimiçi) <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek-yer/beypazarı-yasayan-muze>, 19.02.2022.

girişimdir. 1995 yılında temelleri atılan çiftlik 2000 yılında organik tarıma başlamış ve 2011 yılında içerisinde bir kapalı alan müzesi de dahil edilmiştir.¹⁰³

Gazi Üniversitesi Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi, Altındağ Belediyesinin Ankara'nın Hamamönü'nde bulunan bir konağı Türk Halk Bilimi Araştırma ve Uygulama Merkezine tahsis etmesi üzerine müzeciliğe kazandırılmıştır. Ankara Kalkınma Ajansı'nın bu konağın müzeye dönüştürülmesi için maddi destek vermesi ve Türk Halk Bilimi Bölümü öğretim üyeleri tarafından 2013 yılında kurulmuştur. Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi maddelerine sadık kalarak çalışmaları yapan müze, *“günlük etkinlikleri kapsamında uygulama modeller üzerinden katılımcıların somut olmayan kültürel mirası deneyimlemelerine imkân sağlarken yeniden canlandırmalar, güncel atölye çalışmaları ya da eğitim programları ve kurslar ile de gelenek taşıyıcıları ile katılımcıları buluşturmakta ve yaşatarak korumayı canlı performanslara bağlı olarak gerçekleştirmektedir.”*¹⁰⁴ Okullarla iş birliği kapsamında duvarsız derslikler yaratma temalı projelerle halihazırda somut olmayan kültürel miras potansiyeline en üst düzeyde sahip olan ülkelerden biri olan Türkiye’de böyle bir müzenin varlığı oldukça önemlidir.¹⁰⁵

Prof. Dr. Ömer Adıgüzel’in 27. Uluslararası Eğitimde Yaratıcı Drama Kongresi’nin açılış konuşmasında vurguladığı üzere, *“müzeler soyut ve ulaşılamaz mekanlar değillerdir.”*¹⁰⁶ Bu anlayıştan yola çıkarak, müzelerin duvarlarla sınırlı, vitrinlerin ardında ulaşılamaz mekanlar olarak görülmemesi, insanların içine dahil olabilmesi önemli bir kırılma noktasıdır. Türkiye özeline bakıldığında da insanların kendi kültürel değerlerini öğrenmeleri, ananelerini uygulamayı sürdürmeleri için bunları yaşayarak, duyarak, gözlemleyerek öğrenmeleri gerekmektedir. O halde, misyon olarak kültürel mirası muhafazayı ilke edinmiş müzeler için somut ve somut olmayan kültürel mirası

¹⁰³ **Değirmen Çiftlik**, (Çevrimiçi) <https://degirmenltd.com/kurucu/>, 19.02.2022.

¹⁰⁴ **Ankara Hacı Bayram Üniversitesi THBMER**, (Çevrimiçi) <https://hacibayram.edu.tr/thbmer/ankara-sokum-muzesi?lang=tr-TR>, 10.02.2022.

¹⁰⁵ **Ankara Hacı Bayram Üniversitesi THBMER**, (Çevrimiçi) <https://hacibayram.edu.tr/thbmer/ankara-sokum-muzesi?lang=tr-TR>, 10.02.2022.

¹⁰⁶ Prof. Dr. Fethiye Erbay, “Yaratıcı Drama ve Yaşayan Müze”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alınterin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.520.

¹⁰⁶ Prof. Dr. Fethiye Erbay, **a.g.m.**, s.6.

yaşatmak, yaşanır hale getirmek son derece önemlidir. Halihazırdaki coğrafya ve etnik çeşitlilikle yoğrulmuş bir toplum yapısının varlığından hareketle bakılması halinde Türkiye'nin yaşayan müze kurma için ne denli büyük bir potansiyel taşıdığı anlaşılabacaktır.

Çağdaş Drama Derneği kurucularından Prof. Dr. İnci San, açık hava müzesi gibi bir kentteyim diyerek cümlelerine başlar. “(...) Müzeleri eğitsel olarak en etkili şekilde nasıl yaşayan müzeler haline getireceğimizle ilgili”¹⁰⁷ fikirler için toplanıldığını vurgular. İlgili kongre, Bursa ili sınırları içerisinde gerçekleştirilmiştir. Türkiye'deki çoğu il, kendisinin de dediği gibi birer açık hava müzesi potansiyeli taşımasıyla beraber diğer iller ve onlara bağlı yerel yönetimler de köy müzesi, çiftlik müzesi ve hatta ekomüzeeye dönüşme noktasında potansiyele sahiptir ki, uygun yatırımlar ve proje bütçeleri oluştuğunda Türkiye'nin de farklı bölgelerinde bu kültürel çalışmalar başlatılmaktadır. Bu çalışmada da yurt dışındaki örnekleriyle yarışabilir ve hatta sahip olduğu sözlü-yazılı edebiyat ürünleri, kültürel öğeleri ve özgün coğrafi özellikleriyle ülkenin yaşayan müze atılımları için uygun zemine sahip olduğu hatırlatılmak ve özendirilmek hedeflenmektedir.

Türkiye müzeciliğinin örneklerle desteklenen bu gelişim sürecinin ardında aslında müzelerde eğitim konusu da yer almaktadır. Yaşayan müze etkinlikleriyle eğitsel bağlamda müzeleri canlı ve yaşayan kurumlar olarak sunmak amaçlanmaktadır. Bu nedenden ki, yaşayan müze türlerinde bu zengin etkinliklerin varlığı nedeniyle yaşayan müze olma potansiyeli olan müzelerden de bahsetmek ve onların çalışmalarını süreç içerisinde takip etmek gerektiği kanaatine varılmıştır. Yeni anlayışla Türkiye müzeleri, içerisinde ve çevresinde mevcut materyali etkili kullanarak ziyaretçi ve izleyiciyle ilişki kurmanın yollarını aramakta ve denemektedir. Çağdaş yöntem ve tekniklerle izleyiciyle iletişim kuracak atölyeleri zenginleştirmek hedef ve esastır.¹⁰⁸

¹⁰⁷ Prof. Dr. İnci San, “Yaşayan Müze” **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alınterin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.12.

¹⁰⁸ Vicky Cave-Jenny Staff, “Beş Yaş ve Beş Yaş Altı Çocuklar ve Ailelerle Müzelerde Yaratıcı Oyun Çalışmaları”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alınterin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.55.

“Müze, yaşama dair her alanın objelerini, anılarını, tüm yaşanmışlıklarını içinde barındıran mekândır; yaşam boyu öğrenmenin gerçekleştiği en önemli yaygın eğitim kurumlarından. Müzeler, sergi salonları, konferans salonları, kütüphaneleri, alışveriş alanları, bahçeleri ve kafeteryaları ile yaşamın tam içerisinde yer alan, yaşayan ve içerisinde barındırdığı dünyayı en etkili şekilde izleyicisine yaşatan mekânlar olarak karşımıza çıkmaktadır. On dokuzuncu yüzyıldan sonra müzenin eğitim boyutu en önemli görevlerinden biri olmuştur; müzeler eğitim birimleri oluşturarak okullara, öğrenci ve öğretmenlere, ailelere, her tür engel grubuna, resmi kurum ve kuruluşlara yönelik eğitim hizmetleri vermeye başlamıştır.”¹⁰⁹

Aktif öğrenme yoluyla yeni kuşakların müzelere olan ilgisi daha fazla çekilmekte ve müzede verimli geçirilen zaman artırılmaktadır. Örneğin, endüstri mirasının ne olduğu tekdüze bir anlatımla ders kitabı üzerinde soyut bir bilgi olarak kalabilirken, fabrikaların gelişimi, kullanılan araç ve gereçlerin yeniden çalıştırılması ya da farklı tekniklerle dönemin yorumlanarak aktarılması öğrenme üzerinde daha etkin olmaktadır. Böylece hem müzelerin hem de koleksiyonlarının dokunulabilir ve erişilebilir olmasıyla öğrenme süreçleri olumlu etkilenmektedir. Türkiye’de potansiyel yaşayan müzelerin oluşması ve var olanların da korunması için bu noktada eğitici eğitiminin de önemi büyük bir paydada yer alacaktır. Bunun için Türkiye’de müzecilik eğitimlerinin daha fazla kurumsallaşması için de ayrıca çaba gösterilmesi gerekecektir.¹¹⁰

Türkiye’nin UNESCO ile imzaladığı 17 Ekim 2003 tarihli “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”¹¹¹ ile somut olmayan kültürel miras müzeleri de zaman içerisinde çoğalmıştır. Bunlara örnek olarak, Ankara Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi ve Dulkadiroğlu Belediyesi Somut Olmayan Kültürel Miras Müzesi verilebilir. Burada da geleneklerin ve kültürel mirasın yaşatılması esastır. Ancak,

¹⁰⁹ **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alımtırın ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021, s.518.

¹¹⁰ Fethiye Erbay, “Müze Yönetiminin Etki Alanları”, **Müzebilimin ABC’si**, haz. Nevra Ertürk ve Hanzade Uralman, Ege Yayınları, İstanbul, 2012, s.29-30.

¹¹¹ **Teftiş Kurulu Başkanlığı**, “Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” (Çevrimiçi) <https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html>, 01.08.2022.

müzeler kapalı alan müzesi olarak atölyeler düzenlemiş olsalar da anlatım teknikleri bakımından klasik müze anlayışına yaklaşmaktadırlar. Müze içi anlatımlarda dijital teknolojilerle ya da canlandırmalarla yeterince desteklendiklerine dair de bir bulguya rastlanmamıştır. Bu nedenle, yaşayan müze alanında atak yapan müzelere ne derece dahil edilebilecekleri belki başka bir araştırma sorusunun yanıtı olabilir. Ancak bu müzelerin hem anlatı sayesinde özellikle sözlü kültürü yaşattıkları hem de bunu klasik yöntemler ile yaptıkları göz önüne alındığında Türkiye’deki yaşayan müze potansiyeli ve gelişiminden söz ederken isimlerine çalışma içerisinde yer verilmiştir. Bununla birlikte, 2020 yılının ağustos ayında açılan Boyabat Belediyesi Yaşayan Kültürel Miras Müzesi’ni de yine benzer mantık ve sürdürülebilirlik ilkesiyle yola çıktığı ve Tarihi Kentler Birliği’nden aldığı “Müze Özendirme Ödülü” sebebiyle hatırlamak doğru olacaktır.¹¹² Benzer ödüller, müzeleri teşvik etmek ve araştırmalarla daha büyük atılımlar yapabilmeleri için katalizör görevi görecektir. Son olarak 2021 yılının eylül ayında Mardin’de Mardin Yaşayan Müze kurulmuştur. Kapalı bir tarihi mekânda ziyaretçileriyle kültürel gelenekleri buluşturan müzede kurşun dökme, bakır işleme, telkâri, reyhani dansı gibi sanatların icra edildiği ve yaşatıldığı atölyeler bulunmaktadır.¹¹³

Türkiye’deki tüm bu gelişmeler ve potansiyelden söz edilmişken, ilk bölümde tartışma konusu olabilecek şekilde, müzelerin yaşayan müze etkinliği düzenlemesi onlara yaşayan müze statüsü kazandırır mı sorusuna bu müzelerin potansiyel olarak yaşayan müzeye dönüşebileceği, nitekim daha önceden açık hava müzesi olan bazı kurumların daha sonra yeni müzecilik faaliyetleri ve bölgesel/kültürel sürdürülebilirliğe katkı amacıyla kapsamalarını ve çalışmalarını geliştirerek yaşayan müze ismini aldıkları araştırma sonucunda görülmüştür. Türkiye’de bu bağlamda aslen resmi isimle bulunmasa da yaşayan müze etkinlikleri yapan ve bu atölye/etkinlik süreçlerini birer yaşayan müze kadar profesyonel yönetmede atak yapan müzeler bulunmaktadır. Daha farklı zamanlarda yaşanabilecek müze atılımlarını takip etmek ve bugünden

¹¹² **Mardin Haber**, “Tarihi Kentler Birliği’nden Boyabat Belediyesi Yaşayan Kültürel Miras Müzesi’ne ödül”, 26.06.2021, (Çevrimiçi) <https://mardinhaber.com.tr/haber/9656804/tarihi-kentler-birliginden-boyabat-belediyesi-yasayan-kulturel-miras-muzesine-odul>, 03.05.2022

¹¹³ **Mardin Yaşayan Müze**, (Çevrimiçi) <https://www.mardinyasayanmuze.com/basindabiz.aspx>, 30.07.2022.

değerlendirebilme için tarihe not düşmek adına bu müzelerin isimlerinden örnekler verip kısaca faaliyetlerinden bahsetmek gerekirse, Gaziantep Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki Hamam Müzesi ve Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Bursa Yaşam Kültürü Müzesi'nin isimleri sıralanabilir.

Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Hamam Müzesi, durağan serginin yanı sıra belirli periyotlarda hamam kültürünü canlandırmak üzere hem yerel halkı hem de ziyaretçileri müzeye çeken etkinlikler düzenlemektedir. Örneğin, gelin hamamı geleneği olan şımşırak ritüeli ve doğum sonrası yapılan kırk çıkarma süreci devamındaki lohusa hamamı ile şerbet ikramı gibi faaliyetlerle kültürel hafıza bağlamında yaşatılmaktadır.¹¹⁴ Etkinlikler “yaşayan müze” ismini taşımakta ve belirlenen tarihlerde tekrarlanmak üzere organize edilmektedir.¹¹⁵

Bursa Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Bursa Yaşam Kültürü Müzesi de benzer etkinliklere yer vermektedir. Müzenin amacı unutulmuş ya da unutulmaya yüz tutmuş gelenek ve görenekleri yaşatmaktır. Bunun için, masalcı nine canlandırmasıyla sözlü edebiyatın yaşatılması, geleneksel sokak oyunları ile kültürel belleğin korunması gibi etkinlikler düzenlenmektedir.¹¹⁶ Kendi ekibinin ve materyallerinin yanı sıra ayrıca etkinlikler de düzenleyen müzenin 10 Nisan 2022 tarihinde toplumsal kültür hafızası için önemli bir yere sahip olan Meddah Yusuf Duru'yu Dede Korkut Masalı etkinliği çerçevesinde Bursa Kent Müzesi bahçesinde ağırlaması da müzenin sınırlarının kaldırıldığı ve dört duvardan çıkılarak etkileşimli, toplumla bir arada çalıştığına iyi bir örnek olarak gösterilebilir.¹¹⁷

¹¹⁴ Hüseyin Ateş, “**Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Müzeleri**”, Sözlü Bildiri-3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

¹¹⁵ **Gaziantep Büyükşehir Belediyesi**, “Büyükşehir “Yaşayan Müze” Etkinlikleri Kapsamında Gelenekleri Canlandırıyor”, 05.11.2021, (Çevrimiçi) <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-yasayan-muze-etkinlikleri-kapsaminda-gelenekleri-canlandiriyor>, 02.05.2022.

¹¹⁶ **Bursa Müze**, (Çevrimiçi) <https://www.bursamuze.com/bursa-yasam-kulturu-muzesi-519/>, 04.04.2022.

¹¹⁷ **Bursa Büyükşehir Belediyesi**, (Çevrimiçi) <https://www.bursa.bel.tr/etkinlik/dede-korkut-masali-245>, 01.05.2022

Yönetim yaklaşımı dolayısıyla Bursa'nın şehir olarak bir yaşayan müzeye dönüşmesi fikri dolayısıyla olsa gerek, gelenek ve göreneklerin yanı sıra Bursa'da kültürel birçok öğeye yer veren ve sürdürülebilirliği için çalışan müze bulunmaktadır.¹¹⁸ Bu nedenle olsa gerek, şehirde doğrudan ve resmi olarak yaşayan müze ismini taşıyan bir kurum olmasa da müzelerin kendi içlerindeki faaliyetlerine bakıldığında birçok verimli projenin ve çalışmanın gerçekleştirildiği görülmektedir.

Türkiye'deki yaşayan müzelerin artışı ve farkındalık faaliyetleriyle birlikte potansiyel olarak belediye müzelerinin de yaptığı atılımları aktarması adına Prof. Dr. Fethiye Erbay'ın kurucu başkanı olduğu Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu'nun 12 Kasım 2021 tarihinde düzenlenen 3. Kongresi oturumları kapsamında belediye müzelerinin yaşayan müze ve sürdürülebilirlik çalışmaları ele alınmıştır. Böylece yerel kültürün korunması ve savunuculuğu noktasında yerel yönetimlerin gücü, projeleri ve paylaşımlarıyla birlikte yaşayan müzelerin önemini göstererek Türkiye emsal çalışmaları için özendirici bir faaliyet olarak kayıtlara geçilmiştir.¹¹⁹

2.2. KARAKTERİSTİK ÖZELLİK OLARAK YAŞAYAN MÜZE KAPSAMINA UYGUN ÖRNEKLER

Türkiye'deki yaşayan müze anlayışından hareketle, karakteristik olarak yaşayan müze özellikleri taşıyan müzelerden örnekler bu kısımda incelenmiştir. Ankara Beypazarı Yaşayan Müze, Anadolu Açık Hava Müzesi (Yaşayan Köy), Ankara Altınköy Açık Hava Müzesi, Safranbolu Yörük Köyü ve Filiz Teyze Müzesi, Bursa Cumalıkızık Köyü ve Kenan Yavuz Etnografya Müzesi hakkında sırasıyla bilgi verilmiştir.

- **Ankara Beypazarı Yaşayan Müze**

23 Nisan 2007 tarihinde eğitimci ve kültür bilimci Dr. Sema Demir tarafından özel statülü olarak kurulmuştur. Dr. Sema Demir'in kişisel girişimleri ve uzun araştırmaları

¹¹⁸ T.C. Bursa Valiliği, "Bursa'ya Yaşayan Müze", (Çevrimiçi) <http://www.bursa.gov.tr/bursaya-yasayan-muze>, 01.05.2022.

¹¹⁹ 3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

sonucu kendi memleketi olan Ankara-Beypazarı'na kazandırdığı müze, müzecilik tarihimiz açısından bir kırılma noktası oluşturmuştur. Türkiye'nin ilk uygulamalı kültür müzesi olan Yaşayan Müze, zaman içerisinde geliştirilmiş ve dönüştürülmüş olsa da ilk çıkış noktasında yurt dışındaki açık hava müzelerini örnek almıştır. Halihazırda Beypazarı'nın turistik bir merkez olduğu da düşünüldüğünde, buradaki canlı tarihi doku yaşayan müze fikri ile farklı bir anlam daha kazanmıştır.¹²⁰

Şekil 2.1: Müze girişinden bir görünüm.

Kaynak: 6 Ekim 2013 tarihli Youtube Yaşayan Müze Tanıtım Filmi, (Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=uzRloVRzhLA>, 10.07.2022.

Somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerini bir araya getirme hedefi olan müze, ilk olarak bölgedeki 19.yy Osmanlı sivil mimarisi örneklerinden olan Abbaszâdeler Konağı bünyesinde hizmet vermiş, sonrasında çevresel genişlemeleri ile müze faaliyetleri de büyümüştür. Müzeye ilk atılan adımdan itibaren Türk misafirperverliğinin gerektirdiği karşılama-sunum ve canlandırmalar ile sözlü gelenekler, örfler hayat bulmuş ve somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirlik çalışmaları ve ince düşünülmüş planlamasıyla müze, ziyaretçileri ile buluşmuştur. Böylece kültürün yeniden yaşadığı yer olarak müze yaşayan müzeye dönüşmüştür.

¹²⁰ Ümit Karaduman, “Müze Tanıtım”, *Folklor/Edebiyat*, Cilt: XXIII, Sayı:92, 2017/4, s.228.

Buradaki sergileme ve sunum tekniği, bugüne kadar bilinenin ve alışılmışın dışında olup çoğu kostümlü rehberlerden oluşmaktadır. Ayrıca müze çalışanları itibariyle kadın istihdamına önem vermektedir. Bu özellikleriyle de müze, SKH'ler doğrultusunda uluslararası standartlara ve sorunlara yönelik çözüm getiren bir işletme modeli ile önemli bir örnek teşkil etmektedir.¹²¹

şekil 2.2: Keloğlan'ın anası müze girişinde misafirleri buyur ediyor.

. **Kaynak:** 6 Ekim 2013 tarihli Youtube Yaşayan Müze Tanıtım Filmi, (evrimii), <https://www.youtube.com/watch?v=uzRloVRzhLA>, 10.07.2022.

¹²¹ A.g.m., s.228-229.

Şekil 2.3: İhlamur baskı atölyesinden bir görünüm.

Kaynak: 6 Ekim 2013 tarihli Youtube Yaşayan Müze Tanıtım Filmi, (Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=uzRloVRzhLA>, 10.07.2022.

Müzenin her katında ayrı bir etkinlik alanı bulunur ki, bunlar müzeyi yaşayan müze türünde değerlendirilmesini sağlayan özel aktivitelerdir. Müze kapısında ziyaretçileri Keloğlan'ın anası karşılar ve onları manilerle içeri buyur eder. Canlandırma yapan müze personeli, dönemin geleneksel kıyafetleri ve tavrı içerisinde. Ziyaretçiler her katta, her odada farklı bir kültürel unsurla karşılaşmakta ve sürecin içine dahil olarak dönemi deneyimlemektedir. Folklor Edebiyat Dergisi'nde Yaşayan Müze'ye ait bir tanıtım yazısı, her kat hakkında detaylı bilgi vermektedir.¹²²

¹²² Ümit Karaduman, "Müze Tanıtım", *Folklor/Edebiyat*, Cilt: XXIII, Sayı:92, 2017/4, s.228.

Şekil 2.4: Karagöz-Hacivat oyunu esnasından bir görünüm.

Kaynak: 6 Ekim 2013 tarihli Youtube Yaşayan Müze Tanıtım Filmi, (Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=uzRloVRzhLA>, 10.07.2022.

“Yaşayan Müze’de kostümlü rehberle karşılanan ziyaretçi Abbasoğlu Ali tarafından yaptırılan eşsiz mimarî içinde müze gezisine başlar. Ziyaretçi, ilk olarak mutfak, kiler, misafir odası ve mahzenden oluşan hayat katı hakkında bilgilendirilir. Her bölümde ziyaretçiye müze rehberleri eşlik eder. Mutfak bölümünde Türk yemek kültürüne ait çoğu 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başına tarihlenen araç ve gereçlerin sergilenmesinin yanı sıra kaybolmaya yüz tutmuş atasözlerinin, deyimlerin mutfak kültürü ile ilgili olanlarının hikâyeleri de kostümlü müze rehberleri tarafından anlatılmaktadır. Konağın hayat bölümünde Türk geleneksel sanatlarla ve yok olmaya yüz tutmuş geleneklerle ilgili de sergilemeler yapılmakta etkinlikler düzenlenmektedir. Örneğin nazara karşı uygulanan belli başlı pratiklerin tarihi anlatılmaktadır. (...)

Misafir odasına girdiğinizde odanın büyüleyici güzelliği ile birlikte gömme ahşap dolaplara, işlemeli tavanlarına ve el işçiliği rafların seyrinde geleneksel Türk ebru sanatının icrasını izleyebilir hatta kendiniz ebru yapabilirsiniz. Her aşamasının titizlikle izâh edildiği ebru sanatı hakkında önemli bilgiler edinerek odadan ayrılırsınız. Hayat katında uygulamasını yapabileceğiniz bir başka sanat ise ıhlamur baskıdır, hepsi uzmanlıkla oyulmuş ıhlamur baskı kalıplarıyla kendinize ayraç, cüzdan, çanta gibi küçük, işlevsel anılar hazırlayabilirsiniz.

Hayat katında bu bölümler dışında bir de mahzen kısmı bulunmaktadır. Mahzen, besinleri yazın sıcaktan, kışın dondan korumak üzere oluşturulan doğal bir soğutucudur. Bunun yanı sıra Beypazarı tarihi süreçte birkaç ciddi yangın geçirdiği için halkın yangında ilk kurtarılması gereken altın, gümüş gibi mücevheratı ve değerli elbiseleri, bindallıları mahzende muhafaza ettiğini öğreniyorsunuz.

İkinci kat ise geleneksel Beypazarı mimarisinde “çardak” olarak adlandırılır. Burada aile büyüklerinin zamanının çoğunu geçirdiği “eyvan” bölümünü görebilirsiniz. Ayrıca “gelin odası” ve aile fertlerinin odalarının yapısını en ince ayrıntısına kadar keşfetmeniz mümkün. İçinde hepsinin kendine ait gusûlhaneleri, yüklükleri, bohça dolapları, odunlukları ve sedirleri bulunur. Bu katta bulunan dört odanın üçü yine ziyaretçiye yeni deneyimler kazandırmak için yeniden işlevlendirilmiştir. Burada masal anasından masal dinleyebilir, bilmeceler üzerine düşünebilir, şanslıysanız doğru cevabı bulup şeker kazanabilirsiniz. Başka bir odada eski Türk oyunlarından mangala, üçtaş, peçic gibi oyunlar öğrenebilir, zekânızı test edebilirsiniz yahut odalardan bir diğerinde Karagöz ve Hacivat oyunu seyredebilir hatta bizzat hayal perdesinin arkasına siz geçebilirsiniz.

Son olarak Beypazarı geleneksel konut mimarisinde adına “guşgana” denen çatı katında ise asırlık dokuma tezgâhı sizi karşılayacak ve onunla dokunan ipek şalları, peştamalları inceleyebileceksiniz. Beypazarı dokumacılık örneklerinin sergilendiği, satışa sunulduğu bu bölümde emek yoğun bir hava hâkim, pencere önündeki dokuma tezgâhları aktif bir halde kullanılıyor ve kadın emeğine dayalı bir sektör olan dokumacılık örnekleri yine kadınlar tarafından meydana getiriliyor. (...) Bunların yanında çatı katında küçük bir projeksiyonla Yaşayan Müze’nin kısa tanıtım filmini izleme imkânı da bulabilirsiniz. Müze gezisinden sonra konağın bahar çiçekleriyle bezeli bahçesinde çayınızı ve kahvenizi yudumlayabileceğiniz küçük bir de müze kahve bulunmaktadır. Görkemli Beypazarı manzarası eşliğinde yanında mânisi, niyeti ile birlikte servis edilen Türk kahvesinin tadına bakabilirsiniz. (...) Çıkışa yakın bir konumda merdivenlerden inerken solda sizi renk ahenk oyuncakları ile cezbeden [aynı zamanda oyuncak imalatının da yapıldığı] Affan Dedenin Oyuncak Dükkânı bulunmaktadır.”¹²³

¹²³ Yaşayan Müze, (Çevrimiçi) <http://www.yasayanmuze.net>, 10.07.2020.

Şekil 2.5: Masal anlatımından bir görünüm.

Kaynak: 6 Ekim 2013 tarihli Youtube Yaşayan Müze Tanıtım Filmi, (Çevrimiçi), <https://www.youtube.com/watch?v=uzRloVRzhLA>, 10.07.2022.

Anlatıldığı üzere kendi içinde küçük atölyeler barındıran ve binayı verimli bir şekilde kullanan bu özel müze, kurulduğu günden bu yana “*Geç Osmanlı Döneminde İlan-ı Aşklar, Gelin Kınan Kutlu Olsun, Masal Masal İçinde, Masal Yaşayan Müze İçinde, Milli Mücadelenin Kadın Kahramanları, Mitolojiden Tarihe Tufan ve Aşure*” olmak üzere 15’ten fazla sergi ve etkinlik düzenlemiştir.¹²⁴ Müze, haftanın her günü saat 09.00-19.30 arasında ziyaretçilerini ağırlamaktadır.

- **Anadolu Açık Hava Müzesi (Yaşayan Köy)**

Anadolu Açık Hava Müzesi’nden (AAHM) Yaşayan Köy veya AAHM olarak bahsedilecektir. Yaşayan Köy, genellikle Yaşayan Müze ile karıştırılmaktadır. İkisinin ortak noktaları genellikle bu karmaşaya sebep olmaktadır. AAHM, Yaşayan Müze’nin ardından ayrı bir girişimcilik olarak daha kapsamlı bir müze olarak 17 Ekim 2014 tarihinde kurulmuştur.

¹²⁴ **Beypazarı Yaşayan Müze-Ankara, (Çevrimiçi)**
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek yer/beypazari-yasayan-muze>, 02.07.2022.

Şekil 2.6: Yaşayan Köy girişinden bir görünüm.

Kaynak: Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/gallery>, 05.07.2022.

AAHM içerisinde, tek bir sivil mimari örneği yerine Türkiye’ye ait özel sivil mimari örneklerinin toplanmasıyla 25 dönümlük bir arazi içerisinde açık hava müzesi kurulması hedeflenmiştir. Müze içerisinde “Anadolu’nun en kadim evi olan kerpiç ev, İç Anadolu Bölgesini temsilen 17. yüzyıl Ankara evi, Akdeniz bölgesi denilince ilk akla gelen “düğmeli ev” ve son olarak yerel söylemde “göz dolma” olarak adlandırılan Karadeniz evi yer almaktadır.”¹²⁵ Bu evlerin her birinin malzemesi Anadolu toprağından temin edilmiş ve aslına uygun olarak yerel ustalar tarafından yeni bir bağlam yaratma koşuluyla araziye uyarlanmıştır. Elbette bu mimariler kendi başına birer yaşayan müze örneği teşkil etmemektedir. Bunlarla birlikte geleneksel sanatların (bakırcı, urgancı, marangoz, süpürgeci, halıcı, sepetçi, yazmacı vb.) icra edildiği ve sergilemeye sunulan yerler de bulunmaktadır. Yaşayan Köy içerisine bunların sergilenmesi için fırın, değirmen, kuyu, tulumba, çeşme, pekmezlik gibi eklentiler inşa edilmiştir. Hepsisi, müze içindeki toplam 33 mimari yapıyı oluşturmaktadır.

¹²⁵ Anadolu Açık Hava Müzesi Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/about>, 01.05.2022.

Şekil 2.7: Ziyaretçiler kümes hayvanlarını beslerken.

Kaynak: Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/gallery>, 05.07.2022.

Geleneksel meslek icralarının tamamında yaşayan etkinlikler yapılmaktadır. Örneğin, çamaşırvhanede çamaşır taşı ile çamaşır yıkayabilmektedir. Bu açıdan hem bir açık hava müzesi hem de atölyeleriyle geleneksel yaşamı canlandırması bakımından Yaşayan Müze'den sonra AAHM Yaşayan Köy olarak daha kapsamlı bir kurumdur demek yanlış olmayacaktır. Tüm bunların dışında köy hayatını yansıtan bu arazide elbette yöresel hayvanlar ve peyzaj düzenlemeleriyle bitki türleri de yer almaktadır. Böylece sürdürülebilir hayvancılık ve tarım etkinlikleri ile müze ziyaretçilerine ayrı bir deneyim sunulmaktadır. Atölyeler dahilinde yine burada geleneksel yemeklerin yapılmasına noktasında da çalışmalar olup köy yaşamına dair faaliyetler her yaş grubuna hitap eder nitelikte sürdürülmektedir.

Şekil 2.8: Tarım faaliyetlerinden bir görünüm.

Kaynak: Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/gallery>, 05.07.2022.

Daimî sergiler haricinde geleneksel kutlamalar ve şenlikler süresince de geçici sergi ve etkinlikler de yine müze içerisinde gerçekleştirilmektedir. Nevruz kutlamaları, Aşure günü ekinliği, bağ bozumu, yağmur duası bunlardan birkaçıdır.¹²⁶

Şekil 2.9: Atölye faaliyetlerinden bir görünüm.

Kaynak: Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/gallery>, 05.07.2022.

¹²⁶ Anadolu Açık Hava Müzesi Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/about>, 01.05.2022.

AAHM, aynı zamanda araştırmacılar için deneysel müzecilik laboratuvarı gibi düşünülebilir. Bunun nedeni, müzenin halihazırdaki yetkin ve disiplinler arası çalışmalarda rehberlik edebilecek uzman kadrosudur. Yönetim açısından önemli olup eğitime de sağladığı katkı bakımından düşünüldüğünde müzenin araştırmalara olanak tanınması sürdürülebilirlik açısından da değerlidir. Burada derleme, sözlü tarih ve halk belgelerine ulaşılabilecek bir külliyat bulunmaktadır.

Şekil 2.10: Müzede tarhana yapılırken çekilmiş bir fotoğraf.

Kaynak: Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/gallery>, 05.07.2022.

Birçok müzeden farklı olarak yılın 365 günü açık olan Yaşayan Köy, konaklama imkânı da sunmaktadır. Müze bünyesindeki butik otel sayesinde modern ve geleneksel hayat bir arada harmanlanmıştır. Böylece, araştırmacılar ve müzede daha fazla vakit geçirmek isteyen ziyaretçiler için Macun Köy'e konaklama ve istihdam alanı yaratılmıştır.¹²⁷

¹²⁷ Anadolu Açık Hava Müzesi Yaşayan Köy, (Çevrimiçi) <https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/about>, 01.05.2022.

- **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi**

Kurucusunun ismini taşıyan Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Bayburt ili Beşpınar sınırları içerisinde özel müze statüsünde kurulmuştur. Yavuz, kendi doğduğu topraklarda kültürünü sürdürmek ve köklerine bağlı kalmak için 2013-2019 yılları arasında müzecilik faaliyetlerine başlamış ve 2019 yılında müze T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tescillenmiştir.¹²⁸ Müze, toplamda 15.000 metrekare üzerinde 5.000 metrekaresi kapalı alan olmak üzere 26 farklı mekândan meydana gelmektedir. 500'ün üzerinde eser, müze içerisinde sergilenmekte olup harabe halinde olan evler yeniden 5.000 ton taş kullanarak inşa edilmiştir.¹²⁹

Şekil 2.11: Çinili avlu.

Kaynak: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, (Çevrimiçi)

<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/cinili-avlu/>, 01.07.2022.

¹²⁸ **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Sunumu, (Çevrimiçi)**

<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf>, 01.05.2022.

¹²⁹ **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Sunumu, (Çevrimiçi)**

<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf>, 01.05.2022.

Müzenin web sitesinde yer alan “biz bu yola neden çıktık?” sorusuna yanıt olarak şu maddeler sunulmuştur; “*değişmemesi gereken güzellikleri yaşatmak, toplumsal hafızaya nakşetmek, kültürel zenginliklerimizi geleceğe taşımak.*”¹³⁰ Bu üç madde, müzenin amacı olarak belirtilmiştir. Amaç olarak müzenin net bir duruşu olsa da ilk olarak müzenin adı etnografya müzesi olduğuna işaret eder, yine müzenin kendi tanıtım sunumunda müzenin bir eko-müze olduğu vurgulanır. Aynı web sitesindeki tanıtım videosu izlendiğinde ise, kurucu ekibi sürekli olarak Kenan Yavuz müzesinin bir yaşayan müze olduğunun altını çizer. Bu noktada, müzenin isminde terminolojik bir belirsizlik olduğu kanaatine varılmıştır. Ancak, müzenin amaçları ve faaliyetleri incelendiğinde büyük ölçüde yaşayan müze niteliği gösterdiğine kanaat getirilmiştir.

Şekil 2.12: Köy meydanı.

Kaynak: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, (Çevrimiçi)

<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/etnografya-muzesi/>, 01.07.2022.

Müze arazisinde 19 adet bölüm bulunmaktadır. Bunlar; “*Loru Han, kapalı sergi salonları, açık sergi alanları, köy evi, su değirmeni, bezir yağı değirmeni, amfi tiyatro*

¹³⁰ **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi**, <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/hikayemiz/>, 01.05.2022.

kütüphane/toplantı salonu geleneksel çarşı, köy meydanı, aşhane, konak, gecekondu, mescit, tandırlık, kuş evi, geleneksel çocuk oyun alanı çay evi ve seyir terası[dır.]”¹³¹

Bahsi geçen ilgili alanlarda, somut ve somut olmayan kültürel mirasa dair etnografik izler, sergiler ve taşınmaz kültürel miras öğeleri ziyaretçilerle buluşturulmaktadır. Buradaki eserlerin kimi, yeniden gün yüzüne çıkarılarak günümüz nesli ile buluşturulmuş kimi ise aslına uygun olarak tekrardan yapılmak suretiyle müze koleksiyonuna dahil edilmiştir.

Özellikle köy evi, Kenan Yavuz’un 5 kuşak geçmişe sahip kendi evi olmasıyla birlikte doğrudan yaşanmışlıkları yansıtmaları bakımından hem kurucu hem de ziyaretçiler için özel bir anlam taşımaktadır. Geleneksel sanatların ve dükkanların yeniden canlandırıldığı çarşı ise yaşayan müze atölyelerine ev sahipliği yapmaktadır. Bu noktada, bahsi geçen binalar halihazırdaki bölgenin doğal yaşamına da ev sahipliği yapmaktadır. Tanıtım filmi içerisinde Kenan Yavuz’un da dikkat çektiği üzere, bölgenin doğal mimari yapısının yitirmesi dolayısıyla kuşlar beton evlere yuva yapamadıklarından buradaki evler yeniden taşlarla örülüp onarıldığında bölgenin güvercinleri bu taşlar arasına yeniden yuva yapmışlardır. Böylece kütüphanede oturup kitap okumak isteyen ziyaretçiler kuş cıvıltıları eşliğinde bu ekolojik alanda zaman geçirebilmektedirler. Loru Han 12 oda ve 2 restorandan meydana gelmiştir. Bölge dokusu ve kültürüyle ahenkle oluşturulmuş butik bir müze otel işlevindedir. Gelin direği platformu, taş fırın, değirmen gibi oluşumlar ile geleneklerin devamı sağlanmaktadır.¹³²

¹³¹ **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Sunumu**, (Çevrimiçi)
<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf>, 01.05.2022.

¹³² **Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Sunumu**, (Çevrimiçi)
<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf>, 01.05.2022.

Şekil 2.13: Tandır şenliği.

Kaynak: Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, (Çevrimiçi)

<https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/events/tandir-senligi/>, 01.07.2022.

Müzedede, birçok proje de gerçekleştirilmiştir. Özellikle köy meydanı ve amfi tiyatro hem yöre halkının hem de ziyaretçilerin sosyalleşmesi için aracı birer merkez olmuştur. Yapılan faaliyetlerden tutulan tutanaklara kadar birçok belge web sitesine yüklenmiş ve şeffaf birer belge niteliğinde paylaşılmıştır. Müzedede, köy düğünleri organize edilmekte, unutulmuş türküler seslendirilerek klipler çekilmekte, damdan kerpiç atma, kem eğirme, gem sürme, buğday biçme, tandır yakma gibi faaliyetler bizzat bölge insanıyla birlikte yapılmakta, yaşatılmakta ve ziyaretçilerle misafirperver bir atmosferde yeniden deneyimlenmektedir.¹³³

Etnografyanın yaşamakla ve deneyimlemekle anlaşılabilirliğine inanan müze sahiplerinin gayretleriyle Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, 2020 yılının en çok ziyaret edilen özel müzesi olmuştur. 25.12.2020 tarihindeki basın bülteni ile “Avrupa Yılın

¹³³ Seda Altınbaş, Sema Etikan, “Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri”, **Folklor Akademik Dergisi**, Cilt: IV, Sayı:1, 2021, s. 29.

Müzesi” ödülü finalisti olduğu duyurulmuştur.¹³⁴ “*Kentin en önemli kültür ve turizm noktalarından olan müze, "Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri" kapsamında "2021 Silletto Ödülü"nün sahibi ol[muştur].*”¹³⁵ 2022 yılında da Avrupa Birliği Kültür Mirası Europa Nostra Ödülü almasının ardından kültürel miras alanında bu iki önemli ödüle sahip Türkiye’deki ilk müze olma sıfatını kazanmıştır.¹³⁶

- **Ankara- Altıncıköy Açık Hava Müzesi**

Altıncıköy Açık Hava Müzesi, Ankara’nın Altındağ ilçesinde bulunmakta ve doğrudan açık hava müzesi ismini taşımaktadır. Anadolu’nun kırsal yaşamını sürdürme ve izlerini yitirmeme hedefiyle 2014 yılında kurulmuş bir müzedir. Koruma ilkesi gereği, sürekli bakım ve onarım tarihi eserler için büyük önem taşıdığından bu yoldan hareketle müze, boz-yap metoduyla bir kentsel dönüşüm projesi içerisinde doğmuştur.¹³⁷

¹³⁴ **Basın Bülteni**, (Çevrimiçi) <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-BASIN-BÜLTENİ.pdf>, 25.12.2020.

¹³⁵ **Bayburt İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü**, “Kenan Yavuz Etnografya Müzesi 2021 Silletto (Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri) ödülünü almaya hak kazandı”, (Çevrimiçi) <https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-289665/kenan-yavuz-etnografya-muzesi-2021-silletto-avrupa-yil-.html>, 02.07.2022.

¹³⁶ **Habertürk**, “Avrupa Birliği Europa Nosra Kültür Mirası Ödülü Kenan Yavuz Etnografya Müzesi’ne verildi”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/avrupa-birligi-europa-nosra-kultur-mirasi-odulu-kenan-yavuz-etnografya-muzesi-ne-verildi-3473832>, 30.06.2022.

¹³⁷ Seda Öztekin, "Tarihi Yapıların Bir Açık Hava Müzesine Taşınması Örneği: Altıncıköy Açık Hava Müzesi", **Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 1, 2022, s. 1-13.

Şekil 2.14: Müzeden genel bir görünüm.

Kaynak: Tripadvisor Ankara-Altınköy Açık Hava Müzesi, (Çevrimiçi)
https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g298656-d8767205-Reviews-AltInkoy_Acik_Hava_Muzesi-Ankara.html, 02.07.2022.

Toplamda 1000 dönümlük alanda yaklaşık 650 dönümü kullanmaktadır. Arazi içerisinde bölgelerinden sökülerek getirilen ve aslına uygun olarak arazide birleştirilen evler; Kastamonu, Karabük köyleri ve Yoğurtanpazarı Köyü’nden getirilmiştir. Burada yeni yerinde tekrar monte edilen yapılar haricinde köy yaşamını canlandırmak üzere yardımcı yapılarla 106 adet yapı bulunmaktadır. Bu yapılar içerisinde düzenli periyotlarla yaşayan müze atölyeleri düzenlenmektedir. Müze içerisinde Yaşayan Köy örneğinde olduğu gibi hayvan türlerinin yanı sıra tarım arazisi de bulunmaktadır. Müzede, bu yaşamsal faaliyetlerden elde edilen ürünlerin satışı da yapılmaktadır.¹³⁸ Müze, pazartesi günleri hariç diğer günlerde 10.00-22.00 saatleri arasında köy

¹³⁸ Seda Öztekin, "Tarihi Yapıların Bir Açık Hava Müzesine Taşınması Örneği: Altınköy Açık Hava Müzesi", *Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, Cilt: V, Sayı: 1, 2022, s. 16.

yaşamını deneyimlemek ve şehir hayatından uzaklaşmak isteyen ziyaretçiler için açıktır.¹³⁹

Ankara-Altınköy Açık Hava Müzesi, kapsam itibarıyla yaşayan müzeler için diğer iki örnekte olduğundan farklı olarak kendine özgü bir yapıdadır Türkiye’deki yaşayan müzelerin sayıca azlığı ve gelişme evresinde oldukları varsayıldığı takdirde, köy yaşamını sürdürmesi ve atölyeleriyle interaktif bir müze ortamı ve eğitimi sunması bakımından kendini yaşayan müze bağlamında geliştirmeye açık bir örnektir.

- **Safranbolu Yörük Köyü ve Filiz Teyze Müzesi**

Safranbolu Yörük Köyü, “Müze Köy” ismi ile de anılmaktadır. Safranbolu’ya çok yakın olan Yörük Köyü, bugün orijinal mimarisi ile yaşatılan ve yörük kültürünün sürdürüldüğü bir yerdir. Türkmen yörüklerinin çadırla sürdürdüğü göçebe hayattan yerleşik hayata geçmeleriyle zaman içerisinde köyde yerleşik hayat mimarisi oluşmuş ancak yörük kültürü korunmuştur.

1997 yılında bu alan Kentsel Sit Alanı olarak ilan edilmiştir. Yörük Köyü, genel görünüm ve mimari sunuş bağlamında Safranbolu evlerine benzese de sokaklarının engebesiz ve düz oluşuyla ayırıştır. *“Turizme kazandırılan köyde 93 adet tescillenmiş konak yer alıyor. Bu konaklardan en eskisi yaklaşık 450 yaşında. Üstelik 300 yaşında bir çamaşırhane de mevcut. Bektaşilik öğretisinden derin izler taşıyan köyün tescilli evleri bitişik nizamda inşa edilmiştir. Tek bir yerde kümelenmeyen evler, ana cadde boyunca sıralanmış durumdadır.”*¹⁴⁰

¹³⁹ **Gezilmesi Gereken Yerler**, (Çevrimiçi) <https://gezilmesigerekenyerler.com/gezilecek-yerler/altinkoy-acik-hava-muzesi-nerede-giris-ucreti-ziyaret-saatleri.html>, 01.07.2022.

¹⁴⁰ **Rehbername**, (Çevrimiçi) <https://www.rehbername.com/seyahat/safranbolu-yoruk-koyu-gezi-rehberi>, 01.07.2022.

Şekil 2.15: Filiz Teyze'nin konaktaki anlatımından bir görünüm.

Kaynak: Özlem Ayrar/ Hayat Takıl Bana Programı, (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=INOqGjR75Ms>, 02.07.2022.

Yörük Köyü, evlerin korunması ve yörük geleneklerinin köy içerisinde sürdürülmesi, birbirinden bağımsız tarihi alanlarının olması ve faal olarak bu mekanların gezilebilmesi bakımından önem arz etse de burayı esasen “Müze Köy” yapan ve yaşayan müze olarak teze dahil eden Filiz Teyze’dir. Köydeki anıtsal Kasım Sipahioğlu Konağı’nın sahibi Filiz Teyze, özel mülkü olan bu konağın kapılarını ücretli olarak ziyaretçilere açmaktadır. Bununla birlikte, teatral anlatımla birlikte kostümlü müze personeli olarak değil, bizzati geleneğin bir parçası olarak kendisi drama yeteneği ile buradaki kültürü yaşatan, tanıtan ve gelecek kuşaklara aktaran bir yöntemle konağını gezdirmektedir.¹⁴¹

¹⁴¹ Özlem Ayrar Hayat Takıl Bana Programı, (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=INOqGjR75Ms>, 30.06.2022.

Şekil 2.16: Filiz Teyze ziyaretçilere şarkı söylerken.

Kaynak: Özlem Ayrar/ Hayat Takıl Bana Programı, (Çevrimiçi)

<https://www.youtube.com/watch?v=INOqGjR75Ms>, 02.07.2022.

Köydeki yapılar içerisinde Filiz Teyze ve konağı büyük nam salmış olsa da benzer şekilde diğer mimari yapılarda da varisler tarafından anlatım ve mekânı gezdirmeye yoluyla köye dair bilgiler paylaşılmaktadır. Ayrıca, kimi ev sahipleri de evlerini pansiyon olarak gecelik kiraya vermekte ve ziyaretçilerin köy içerisinde yaşayarak tam gün yörük kültürünü yaşamasına katkı sağlamaktadır.¹⁴²

Köyde aynı zamanda “*çiftlik ve yol kenarı stantlarından taze ürünler ve ev yapımı gıda ürünleri almak, Bahçe gezilerine katılarak sebze, meyve, baharat bitkisi gibi ürünlerin dikimi, bakımı ya da toplanması gibi faaliyetlerde bulunmak, piknik yapmak, çiftlik hayatını tanımak*”¹⁴³ gibi kültürel, sosyal, ekonolojik ve sürdürülebilir faaliyetlerde de bulunulabilmektedir. Tüm bu özellikleriyle Yaşayan Köy kadar olmasa da Yörük Köyü’nün de yaşayan müze faaliyetlerine dahil olduğu ve ilerleyen süreçlerde muhtemel yatırım ve projelendirmelerle daha da fazla gelişmelere sahne olabileceği

¹⁴² **Rehbername**, (Çevrimiçi) <https://www.rehbername.com/seyahat/safranbolu-yoruk-koyu-gezi-rehberi>, 01.07.2022.

¹⁴³ Tuğba Kiper, Mükerrrem Arslan, "Safranbolu-Yörük Köyü Tarımsal Turizm Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2007, s.156.

kanaatine varılarak taşıdığı halihazırdaki karakteristik özellikler nedeniyle bu çalışmaya dahil edilmiştir.

- **Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi, Bolu**

Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi, genellikle Türkiye'nin ilk ekomüzesi olması özelliği ile anılır. Bir yaşayan müze türü olarak ekomüze olmanın yanı sıra esasen bir sonraki alt başlık altında incelenecek olan küçük kapsamlı gastronomi temelli müzeler düşünüldüğünde bu müze için tez için toplanan veriler ve incelenen müzeler ışığında Türkiye'nin ilk ekomüzesi yerine ilk kapsamlı ekomüzesi denilmesi daha uygundur.

Şekil 2.17: Müzeden görünüm.

Kaynak: Bolu Valiliği, (Çevrimiçi) <http://www.bolu.gov.tr/vali-zahterogullarindan-eko-mze-hsamettindere-kyne-ziyaret>, 02.07.2022.

Hüsamettindere Köyü, Bolu'da yine birçok örneğinde olduğu gibi kişisel girişimlerle kurulmuş bir müzedir. Yerel halk tarafından sürdürülmekte olan köy yaşamı, Doğal ve Kültürel Değerleri Koruma ve Yaşatma Derneği desteğiyle de işletilmektedir. Hüsamettindere Köyü, Ankara Altıncöy Açık Hava Müzesi ile kuruluş bakımından, geleneksel faaliyetler açısından ise Safranbolu Yörük Köyü ile benzer özellikler

göstermektedir. Müze kurucuları, 2009 yılında ekoköy oluşturma düşüncesiyle yola çıkarak köydeki gelenekleri sürdürmek ve haneleri tekrar yaşanabilir kılmak için adımlar atmışlardır.

"Şimdiye kadar 30 konut aslına uygun restore edilmiştir. (...) Köyde ziyaretçiler için mevcut ailelere misafir olma ya da restore edilmiş evlerde kalabilme seçenekleri sunulmaktadır. Geleneksel yemekler, kıyafetler ve aktivitelerin sergilendiği köyde ziyaretçiler, köy işleri ile meşgul olabilir, doğanın tadını çıkarabilir ya da düzenlenen etkinliklere katılabilirler. Ayrıca ekomüzenin aktif kullanımı ve yerel kalkınma amacı ile sosyal ve kültürel etkinliklerin yanı sıra (...) eğitim faaliyetleri de düzenlenmektedir."¹⁴⁴

Bu özellikleriyle müze, hemen her yaştan ziyaretçiye bir ekomüze deneyimi yaşatmakta ve Türkiye'deki ekomüzecilik için önemli bir örnek teşkil etmektedir.

2.3. KAPSAM OLARAK KÜÇÜK ÇAPLI VE UYGULAMAYA YÖNELİK YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Türkiye'de 2.2. alt başlığında bahsedilenlerin haricinde, kapsam olarak çok daha spesifik alana yönelmiş ancak uygulamaya dayalı ve halihazırdaki gelenekleri, kültürü yaşatmaya yönelik müzeler de bulunmaktadır. Bunlar, içerik olarak diğer yaşayan müzelerle kıyaslanacak kadar büyük olmasalar ve bu ismi taşimasalar da özellikle gastronomi kültürünün sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedirler.

Türkiye'nin tarım alanındaki hammadde ve çeşitli kültürlerle beslenen mahsul potansiyeli düşünüldüğünde, bunlar üzerine açılan ve gerek koleksiyonuyla gerekse uygulamalı anlatımlarıyla küçük bir alanda da olsa bunları ziyaretçilerle buluşturan müzelerden bahsetmek gerekecektir. Bu müzeler, aynı zamanda ileriye dönük olarak kapsamalarını çeşitli fonlarla geliştirerek büyük yaşayan müzelere dönüşme potansiyeli olabilecek alanlar olarak da görülmelidirler. Bahsi geçen bağlamda, ilgili müzelerden birkaç örnek ilk olma ya da tek olma özellikleri nedeniyle tez çalışması dahilinde incelenmiştir. Örneklere geçilmeden önce Türkiye'nin gastronomi temalı müzelerinin tablosu, kuruluş yıllarına göre sıralanarak aşağıya eklenmiştir.

¹⁴⁴ Derya Elmalı Şen, Evşen Yetim, Elif Öztürk, " Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze", **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 2, 2020, s.928.

Tablo 2.1. Türkiye'nin gastronomi temalı müzeleri

Müzenin Adı	Yeri	Kuruluş Yılı	Alanı	Bağlı Yönetim
Adatepe Zeytinyağı Müzesi	Küçükkuyu / İzmir-Çanakkale yolu	2001	Zeytinyağı ve sabun üretimi	Özel müze
Polonezköy Arıcılık Müzesi	Polonezköy / İstanbul	2004	Arıcılık ve bal üretimi	Özel müze
İstanbul Gastronomi Müzesi (Mutfak Sanatları Akademisi)	Maslak / İstanbul	2004	Mutfak müzesi	Özel müze
Feyzi Kutman Şarap Müzesi	Şarköy / Tekirdağ	2004	Şarap üretimi	Özel müze
Evren Ertür Zeytinyağı Müzesi	Edremit / Balıkesir	2005	Zeytinyağı üretimi	Özel müze
Ekmek Müzesi	Anadolu Bulvarı / Ankara	2007	Ekmek yapımı	Belediye müzesi
Emine Göğüş Mutfak Müzesi	Şahinbey / Gaziantep	2008	Yemek kültürü ve mutfak müzesi	Belediye müzesi
Çine Arıcılık Müzesi	Çine / Aydın	2010	Arıcılık	Özel müze
Atatürk Orman Çiftliği Şarap Müzesi	Yenimahalle / Ankara	2010	Şarap, bal, turşu ve sirke üretimi	Özel müze
Oleatrium Zeytinyağı Müzesi	Söke / Aydın	2011	Zeytinyağı üretimi	Özel müze
Hacıbanlar Evi Mutfak Müzesi	Eyyübiye / Şanlıurfa	2011	Yemek kültürü ve mutfak müzesi	Belediye müzesi
Zavot Eko Peynir Müzesi	Boğatepe Köyü / Kars	2011	Peynir yapımı	Özel müze
Marmaris Bal Evi Müzesi	Osmaniye Köyü / Marmaris	2012	Yerel bal üretimi	Özel müze- Marmaris Ticaret Odası
Ayvalık Belediyesi Zeytinyağı Müzesi	Ayvalık / Balıkesir	2012	Zeytinyağı üretimi	Belediye müzesi
Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Müzesi	Antakya/Hatay	2012	Endemik bitki türlerini tanıtmaya	Devlet-Valilik
Egea Zeytin ve Zeytincilik Müzesi	Akhisar / Manisa	2013	Zeytinyağı üretimi	Belediye-özel işletme
Antakya Mutfak Müzesi (UNESCO Hatay Gastronomi Evi)	Antakya / Hatay	2013-(2019)	Yemek kültürü ve mutfak müzesi	Belediye müzesi

Pelit İstanbul Çikolata Müzesi	Esenyurt / İstanbul	2014	Çikolata yapımı	Özel müze
Köstem Zeytinyağı Müzesi	Urla / İzmir	2016	Zeytinyağı üretimi	Özel müze
Gaziantep Baklava Müzesi	Şekeroğlu Mh. / Gaziantep	2016	Baklava yapımı	Belediye müzesi
Türk Lezzet Müzesi	Maslak/İstanbul	2016	Bölgesel lezzet üretimi ve tanıtımı	Özel müze
Dulkadiroğlu Tematik Mutfak Müzesi	Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş	2017	Yemek kültürü ve mutfak müzesi	Belediye müzesi
Altınözü Tokaçlı Zeytin Müzesi	Altınözü / Hatay	2017	Zeytinyağı üretimi	Devlet-Kaymakamlık
Kahramanmaraş Dondurma Müzesi	Dulkadiroğlu / Kahramanmaraş	2018	Dondurma yapımı	Belediye müzesi
Fıstık Müzesi	Gaziantep	2018	Antepfıstığı hasadı ve işleme süreci	Belediye müzesi
Safranbolu Çikolata Müzesi	Safranbolu / Karabük	2019	Çikolata yapımı	Özel müze
Safranbolu Kahve Müzesi	Safranbolu / Karabük	2019	Kahve Tarihçesi / Ekipmanları	Özel müze
Buğday Müzesi	Battalgazi / Malatya	2020	Buğday ve ilgili mamul üretimi	Özel müze
Bursa Çikolata Müzesi	Nilüfer / Bursa	2021	Çikolata yapımı	Özel müze
Bodrum Çikolata Müzesi	Milas / Bodrum	2021	Çikolata yapımı	Özel müze

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, bilgisi yer alan 30 müzeden 18 tanesinin özel müze, 10 tanesinin ise belediye müzesi olduğu görülmektedir. Özellikle Türkiye'nin doğu kesiminde belediyelerin yemek kültürü açısından atak yaparak yerel yönetim bünyelerinde gastronomi alanında müzeler kurduğu görülmektedir. Batı kesimde ise genellikle özel işletme sahiplerinin kişisel girişimleriyle müzeciliğe katkı sağladıkları dikkat çekmektedir.¹⁴⁵¹⁴⁶

¹⁴⁵ Yağmur Savaşkan, "Türkiye'deki Gastronomi Müzelerine Genel Bakış", **TUCADE- Turizm Çalışmaları Dergisi**, Cilt: 3, Sayı: 2, 2021, s.64-65.

¹⁴⁶ Zihni Bilir, "Mutlaka Ziyaret Edilmesi Gereken 10 Gastronomi Müzesi", **Turizm Günlüğü**, 25.01.2020 (Çevrimiçi) <https://www.turizmgunlugu.com/2020/01/25/mutlaka-ziyaret-edilmesi-gereken-gastronomi-muzeleri/>, 15.06.2022.

Her biri kendi içerisinde bütçe dahilinde gelişmeye ancak bir yandan da var olan gastronomi kültürünü yaşatmaya çalışan müzeler, kostümlü anlatılar, drama yöntemleri vb. gibi çalışmalarla kapsamlı birer yaşayan müze olmasalar dahi, ekonomize ve ekolojik müze karakteristiklerini taşıdıkları gibi küçük çaplı ve uygulamaya yönelik adımlarla somut olmayan kültürel mirasın sürdürülebilirliğine katkı sağlamaları açısından önemli işletmelerdir. Yukarıdaki tablonun haricinde de yine benzer şekilde faaliyet gösteren Türkiye müzeleri bulunmaktadır. Örnek inceleme olarak bu bölümde Yalova Belediyesi İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi, SEKA Kâğıt Müzesi, Zavot Eko Peynir (Kars Peynir) Müzesi, Adatepe Zeytinyağı Müzesi ve Gürsel Tonbul Çiftlik İşletmesi ele alınacaktır.

- **İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi**

İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi, Yalova Belediyesi'ne bağlı bir belediye müze olup 2013 yılında kurulmuştur. Müzenin kendisi ve içerisinde yapılan çalışmalarının tamamı köklü bir kültürden gelmekte ve müzecilik anlayışı sayesinde sürdürülmektedir.¹⁴⁷ Burası, Osmanlı'nın resmî belgelerle varlığı kanıtlanmış ilk kâğıthanesi Yalova Elmalık Köyü sınırlarında açılmıştır. İlk matbaacımız İbrahim Müteferrika tarafından burada dışarıya bağlı kalınmaksızın tamamen yerli kâğıt üretimi gerçekleştirilmiştir.

¹⁴⁷ Hüseyin Ateş, "Toplumsal Mirasın Aktarılmasında Müzelerin Rolü & Gaziantep Büyükşehir Belediyesi'ne Bağlı Müzeler Üzerine Bir Değerlendirme", Sözlü Bildiri, 3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Şekil 2.18: Kâğıt atölyesinden görünüm.

Kaynak: Milliyet Haber, (Çevrimiçi) <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/yalova/merkez/ibrahim-muteferrika-kagit-muzesine-ogrencilerd-6758089>, 02.07.2022.

Yeniden müze işleviyle canlandırılan Kağıthane-i Yalakabad, Yalova Belediyesi tarafından tüm dünyaya tanıtılmakta ve kâğıt kültürü mirasının yolculuğunu atölyelerle canlı tutmaktadır. “*Kâğıdın tarihi, üretimi, korunması, kâğıt sanatları, Türkler ve kâğıt, kâğıt sanayii, kitabın ve kütüphaneciliğin tarihi gibi konularda*”¹⁴⁸ ziyaretçiler bilgilendirilmektedir. Ziyaretçiler buraya geldiklerinde geleneksel yöntemlerle birlikte kâğıt yapmayı uygulamalı olarak öğrenmekte ve yaptıkları kâğıtları yanlarında götürebilmektedir. Ayrıca kâğıt ile ilgili yapılabilecek faaliyetler de düzenlenmekte, bunların çoğunda önceliği geri dönüşüm çalışmalarına vererek çevreci bir yaklaşım sergilemektedirler. Üretilen kâğıtları Osmanlı usulü özel dut ağaçları kullanarak yapan müze, bunun için de ağaç kesmek yerine budanan dalları kullanma hassasiyetini göstererek sürdürülebilirliğe müzenin her aşamasında destek vermekte, bu bilgileri aktararak özellikle çocuk atölyelerindeki misafirlerine bu

¹⁴⁸ **Yalova Belediyesi,** “İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi”, (Çevrimiçi) <https://yalova.bel.tr/tarihi-merkez/ibrahim-muteferrika-kagit-muzesi/7>, 01.10.2022.

kültürü aşılacaktır. Müze, dünyanın ilk geri dönüşümlü kâğıt heykel ve objelerinden eserleri sergi aracılığıyla halkla buluşturma, pandemi döneminde kapalı kalan zamanda sokak hayvanları için yuvalar yaparak yerleştirme yapma gibi etkinlikler de düzenlemektedir.¹⁴⁹ Yaparak ve dönüştürerek yaşatan bir müze olan İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi, sosyoekonomik hayata ve çevreye dair katkılarıyla önemli bir örnek teşkil etmektedir.¹⁵⁰

- **SEKA Kâğıt Müzesi**

SEKA Kâğıt Müzesi, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı bir belediye müzesidir. 2005'te belediyeye devredilmesinin ardından nihayetinde 2016 yılında açılışı gerçekleştirilmiştir. SEKA Kâğıt Müzesi'nin temelleri esasen uzun bir geçmişe dayanmaktadır. Müzenin kurumsal sitesinde geçmişi kronolojik olarak 1933 yılında Sümer Bank'ın kuruluşuna dayandırılır. Zaman içerisinde kâğıt fabrikalarının açılması, yerli kâğıt üretimine geçilmesi, selüloz fabrikalarına dönüşüm itibariyle tüm süreç aktarılır. Önemli birkaç nokta arasında yerli kâğıt fabrikalarının bu mamulü üretmelerinin ardından 1994 yılında SEKA Mehmet Ali Kâğıtçı Müzesi'nin açılması, 4 yıl sonra SEKA'nın özelleştirilmesi ve 2004 yılında faaliyetlerini durdurması yer almaktadır.¹⁵¹

1 yıl sonra belediyeye olan devrine ve 2016 yılında müzenin yeniden canlandırılmasına kadar geçen süre, Türkiye'nin çok çeşitli ağaç türlerine sahip olması ve kendi kâğıt üretimini gerçekleştirirken bu önemli ihtiyaç üretiminin geliştirilmesinde ket vuruşlarına sebep olmuştur. Bu kültürün sürdürülmesi için SEKA Kâğıt Müzesi'nin yerel yönetim desteğiyle yeniden canlandırılması ve gelecek kuşaklara aktarma konusundaki çalışmaları İbrahim Müteferrika nasıl ki Osmanlı için ilkse SEKA da Cumhuriyet tarihi kâğıt üretimi için bir ilk olup, Türkiye'de kâğıt

¹⁴⁹ Aytekin Vural, “**Müze ve Çevre Bilinci**”, Sözlü Bildiri-3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

¹⁵⁰ Aytekin Vural, “**Müze ve Çevre Bilinci**”, Sözlü Bildiri-3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

¹⁵¹ **SEKA Kâğıt Müzesi**, (Çevrimiçi) <http://sekakagitmuzesi.com/#hakkinda>, 06.06.2022.

üretimi yapan iki müzeden biri olup bu kültürü yaşatmada önemli bir örnek teşkil ettiği için bu teze dahil edilmiştir.

Şekil 2.19: Atölye çalışmalarından bir görünüm.

Kaynak: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, (Çevrimiçi)

<https://www.kocaeli.bel.tr/tr/main/news/haberler/3/seka-kagit-muzesi-yari-yil-tatilinde-ogrencil/30420>, 02.07.2022.

SEKA Kâğıt Müzesi, kapalı bir alanda faaliyet göstermektedir. Süreli ve geçici sergileriyle kâğıt üretimine dair bilgileri ve ekipmanları ziyaretçisiyle buluşturmaktadır. Özellikle SEKA Kâğıt Müzesi’ni yaşayan müze olarak değerlendirilmesinin esas sebebi kâğıt atölyesidir. Ziyaretçiler buraya geldiklerinde geleneksel yöntemlerle birlikte kâğıt yapmayı uygulamalı olarak öğrenmekte ve yaptıkları kâğıtları yanlarında götürebilmektedir. Ayrıca kâğıt ile ilgili yapılabilecek kâğıt katlama sanatı, kâğıttan heykel atölyeleri gibi faaliyetler de düzenlenmektedir. Bunların yanı sıra, hat, ebru gibi kâğıt ile ilintili geleneksel sanat atölyeleri de düzenlenmekte ve kâğıda dair tüm bu gelenekler sürdürülmektedir.¹⁵² Bu çalışmalarıyla Tarihi Kentler Birliği de SEKA Kâğıt Müzesi’ne 2020 yılında Müze

¹⁵² **Youtube-SEKA Kağıt Müzesi 4K Tanıtım Filmi** (Çevrimiçi)

<https://www.youtube.com/watch?v=rCzJ3NmO8aY>, 08.06.2022.

Özendirme Yarışması'nda Sanayi Müzesi kategorisinde birincilik ödülünü takdim etmiştir.¹⁵³

- **Zavot Eko Peynir Müzesi (Kars Peynir Müzesi)**

Kars Peynir Müzesi ismiyle de bilinen Zavot Eko Peynir Müzesi, Kars'ın Boğatepe Köyü'nde yer almaktadır. *“Boğatepe köyü peynir kültürünü belgelemek, yaşatmak ve gelecek nesillere aktarmak için köyde eski bir mandırayı restore ederek müze haline getir[miştir] ve yöresel peynir üretimine halen devam [etmektedir.]”*¹⁵⁴ Boğatepe Köyü'nün eski ismi Zavod olarak kayıtlarda geçmektedir. Zavod, meşhur Kars gravyer peynirinin üretim merkezi olup emsali bulunmamaktadır. Bu türün Kars'ta öğrenilmesi ve yayılmasının hikayesi ilginçtir. Kenan Arınç, "Boğatepe Köyü'nde Gravyer Peyniri Üretimi ve Sürdürülebilir Gelişme Bakımından Önemi" adlı makalesinde tarihsel süreçten şu şekilde bahsetmiştir:

“Bu köy Ardahan-Kars Yöresinin 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sırasında Rusların eline geçmesi nedeniyle Rusya'dan göç ettirilen Malakanlar ve Doukhoborların yerleşmesi için kurulmuş ve Büyük Zavot adını almıştı. Yörenin ekolojisinin hayvancılığa ve gravyer peyniri üretimine elverişli olduğu anlaşıncı Rusların daveti üzerine İsviçreli peynir üreticisi David Moser, ilk gravyer atölyesini Boğatepe köyünde kurmuştu. Kısa sürede yörenin diğer köylerine de yayılan Gravyer peyniri atölyelerinin sayısı 50'ye yükselmişti. Rus işgalinin sona ermesiyle birlikte kolonistlerin Türkiye'den ayrılması nedeniyle Ardahan-Kars Yöresinde atölye sayısı sürekli azalmıştır. Nitekim halen faal olan imalathane sayısı Boğatepe köyünde 2 ve Kars Organize Sanayi Bölgesi'nde 2 olmak üzere toplam 4 adettir. SSCB'nin 1917 yılında kurulması sonucu bu ülkede yaşamak istemeyen ve gravyer üretimine aşına olan Karapapak (Terekeme), Kıpçak, Komuk ve Karakalpak gibi Türk boylarının, 1936 yılında Ardahan-Kars Yöresine yerleştirilmeleri nedeniyle, Boğatepe köyü de nüfuslanmış ve kolonistlerden kalan ekipmanlarla gravyer peyniri üretimi yeniden başlatılmıştı. Ancak Boğatepe köyünün, 1975 yılından sonra göç vermeye başlaması nedeniyle gravyer üretimi durmuştu. Fakat bir gravyer ustasının 2002 yılında Boğatepe köyüne dönmesiyle birlikte üretim yeniden

¹⁵³ **SEKA Kâğıt Müzesi**, (Çevrimiçi) <http://sekakagitmuzesi.com/#duyurular>, 06.06.2022.

¹⁵⁴ **Ekoharita**, (Çevrimiçi) <https://www.ekoharita.org/project/zavot-ekomuze/>, 03.07.2022

canlandırılmıştır. Günümüzde köy halkının üretim için iş bölümünü başarmaları nedeniyle, sağılabilen inek sayısı 4000'e yükselmiştir. O halde katma değeri yüksek olan ve uzmanlık gereken Gravyer peyniri üretimi, yörenin kalkınması ve sürdürülebilir gelişmesi için önem taşımaktadır. Gravyer peynirinin 6 ayı aşan zorlu bir üretim süreci vardır. Elde edilen sütün bir saat içinde üretim sürecine girmesi zorunluluğu nedeniyle gravyer tesisinin 1800 m'den daha yüksekte kurulması ve hayvanların yüksek kuşakta otlatılmaları üretim şartının en önemlisidir. Ardahan-Kars Yöresinde bulunan pek çok kırsal yerleşmenin ekolojisi bu üretim için uygundur. Bu nedenle benzer ekolojiye sahip yerlerin de Gravyer peyniri üretimi için organize edilmeleri kalkınma için gereklidir.”¹⁵⁵

Bu endemik lezzetin bulunduğu ve genellikle İsviçre Alpleri ile özdeşleştirilen yerde Türkiye'nin ilk ve tek peynir müzesi kurulmuştur. Türünün tek örneği olması ve bölgenin tanıtım, turizm, istihdam ve ekonomik faaliyetlerine katkısı dolayısıyla bu tez çalışmasına dahil edilmiştir.¹⁵⁶

Şekil 2.20: Gravyer peynir üretimi.

Kaynak: Euronews, (Çevrimiçi) <https://tr.euronews.com/2021/08/26/gravyer-peyniri-ile-unlu-bogatepe-koyu-nde-kurakl-k-nedeniyle-uretim-yar-yar-ya-azald>, 02.07.2022.

¹⁵⁵ Kenan Arınç, “Boğatepe Köyü’nde Gravyer Peynir Üretimi ve Sürdürülebilir Gelişme Bakımından Önemi”, *Türk Coğrafya Dergisi*, Cilt: I, Sayı: 70, 2018, s.7.

¹⁵⁶ Boğatepe Köyü, (Çevrimiçi), <https://www.bogatepekoyu.com/hakkimizda>, 20.07.2022.

Peynirin sürdürülebilir kılınması, geleneklerin unutulmaması ve peynir çeşidi tariflerinin atalarla yitip gitmesini engelleyebilmek adına köy muhtarı öncülüğünde yerli halkın kişisel girişimlerle birlikte 2005 yılında müze açılışı için girişimler başlamıştır. 2011 yılında ise Bin Yıl Kalkınma Hedefleri Fonu sayesinde mandıra restore edilerek müze işlevi kazandırılmıştır. Köylülerin getirdiği materyaller ile müze koleksiyonu oluşturulmuş, iki katlı binanın ilgili bütçeden onarımı tamamlandığında peynir üretimine dair eldeki tüm veriler müzeye aktarılarak bölge kalkınmasına ve sürdürülebilirliğine katkı sağlanmıştır.¹⁵⁷ Yerel hafıza mekânı olmasıyla birlikte özgün bir kültürün de sürdürülebilirliğine olan katkısı nedeniyle müzenin önemi büyük olup, bilinirliğinin ve üretim potansiyelinin emsal çalışmaları takip ederek artırılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

- **Adatepe Zeytinyağı Müzesi**

Adatepe Zeytinyağı Müzesi, Türkiye’de kurulmuş ve zeytinyağı geleneğini yaşatma amacı taşıyan ilk özel müzedir. Turizm ve reklam sektörlerinde çalışan üç arkadaşın çabalarıyla kurulmuştur.¹⁵⁸ Antik Yunan’dan günümüze geçen ve mitolojik bilgiye dayanan zeytincilik faaliyetleri düşünüldüğünde, Ege topraklarında bu müzenin 2001 yılında kurulmuş olması hem geç bir durum hem de 2000’ler sonrası yenileşen ve değişen müzecilik tarihimiz düşünüldüğünde genel konjonktürde önemli bir adımdır. Öyle ki, bu müzeden sonra aynı somut olmayan kültürel mirası devam ettirici nitelikte tematik zeytinyağı ve zeytincilik üzerine faaliyet gösteren müzeler farklı tarihlerde açılmıştır.

¹⁵⁷ İleri Haber, “Türkiye’nin İlk ve Tek Ekolojik Müzesi: Zavot Eko”, 12.12.2017, (Çevrimiçi) <https://ilerihaber.org/icerik/baslik-79842.html>, 15.06.2022.

¹⁵⁸ Adatepe Zeytinyağı Müzesi Tanıtım Broşürü, (Çevrimiçi) [tanhttps://www.adatepe.com/images/adatepestatic/adatepe_brosur_k.pdf](https://www.adatepe.com/images/adatepestatic/adatepe_brosur_k.pdf), 15.06.2022.

Şekil 2.21: Müzeden görünüm.

Kaynak: Adatepe Zeytinyağı Müzesi, (Çevrimiçi)

<https://www.adatepe.com/StaticPages/adatepe-zeytinyagi-muzesi/145>, 02.07.2022.

Zeytinyağının tarihçesi ve bu kadar kadim bir bilgiye dair yazılı-sözlü materyalin yetersiz olması durumu Küçükkuyu'daki tarihi Sabunhane binasının restore edilerek müze işlevi kazandırılmasına vesile olmuştur. Müze içerisinde zeytinin toplanması, işlenip yağının çıkarılması sürecinde kullanılan ekipmanlar, hasat sürecinde kullanılan araç-gereçler, kaplar ve folklorik objeler koleksiyonun kendisini oluşturmaktadır. Müzeyi yaşayan müze olarak nitelendiren yanı, geleneksel usulde zeytinyağlı sabun yapım tekniğinin gösterilmesi, zeytinin dalından sofraya geliş öyküsünü dinlemek ve gözlemlemek, ayrıca doğal malzemelerle üretilen zeytinyağlı yerel yemekleri burada tadabilmektir.¹⁵⁹

¹⁵⁹ **Adatepe Zeytinyağı Müzesi, (Çevrimiçi)** <https://www.adatepe.com/StaticPages/adatepe-zeytinyagi-muzesi/145>, 01.07.2022.

- **Gürsel Tonbul Çiftlik İşletmesi (Değirmen Restoran)**

Gürsel Tonbul Çiftlik İşletmesi, 1995 yılında özel işletme statüsünde Gürsel Tonbul tarafından kurulmuştur. Ailesine ait tarım arazisinin işletilmesi ve sürdürülmesi noktasında atalarının aktardığı bilgiler ilk rehberi olduğu gibi sonrasında araştırdığı organik tarım uygulamasına geçiş yapmıştır. Sürdürülebilirlik ve doğa dostu olması nedeniyle meşakkatli de olsa bu yolu tercih eden Gürsel Hanım'ın aktarımına göre, arazisi Ege Bölgesi'nde yetiştirilebilen tüm meyve çeşitlerine uygun olduğu gibi hayvancılığa da elverişli bir yerde bulunmaktadır. Süt ve et çiftliğini de organik tarımın bir parçası olarak görmesinin yanı sıra, çiftliğe gelen misafirler için at, eşek deve gibi çiftlik hayvanlarını ve gölette de kuğu gibi türleri beslemektedir. Zaman içerisinde üretim mamullerini de markalaştırmıştır. Çiftlikle aynı yıl kurduğu Değirmen İşletmeleri ile de Ege kültürünün kendisini en doğal ve organik yolla tanıtan, lezzet öncüsü olmasının yanı sıra insanların doğal yaşamla iç içe olmalarını sağlayacak bir ortam yaratmayı hedeflemiştir. Çiftlik içerisinde ayrıca Oleatrium Zeytin ve Zeytinyağı Tarihi Müzesi'ni kurmuştur.¹⁶⁰

Şekil 2.22: Yöresel ev yemeklerinin çiftlik malzemeleriyle hazırlanışı.

Kaynak: Değirmen Çiftlik, (Çevrimiçi) <https://degirmenltd.com/galeri/>, 02.07.2022.

¹⁶⁰ Değirmen Çiftlik, “Kurucusunun Kaleminden; Çiftlik Kuruluşu & Hikâyesi”, (Çevrimiçi) <https://degirmenltd.com/kurucu/>, 01.07.2022.

Gürsel Tonbul’a ait bu işletme, aslında bir nevi yaşayan müze-ekomüze ve ekonomüze üçlemesinin bir araya gelmiş modeli olarak düşünülebilir. “TaTuTa yani Buğday Derneği tarafından yürütülen “Ekolojik Çiftliklerde Tarım Turizmi ve Gönüllü Bilgi, Tecrübe Takası” projesine dahil olan çiftlikler arasında yer alan Değirmen Çiftliği, gönüllüleri ile deneyim, bilgi takası gerçekleştirmektedir. Bu anlamda bir eğitim kurumu olarak nitelebilecek bu çiftlikler, köylünün bilgeliğine saygı duyup bilgisini öğrenmek, kullanmak ve geleceğe aktarmak amacı taşımaktadır.”¹⁶¹ Sürdürülebilirlik noktasında organik tarımı ve hayvancılığı profesyonelce yapmaları, müze işletmeleri ve ürünlerin marka değer kazanıp insanların gelip keşfedip yaşayıp tüketebildiği bir restoranda sunulması modern ve örnek bir yönetim modelidir. Bir kadın girişimcinin geleneksel yaşamı koruma ve köy dokusunu merkeze alması ve gönüllülük projelerine dahil olması bakımından da önemli bir teşebbüstür.

¹⁶¹ Dr. Zehra Sema Demir, “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013, s. 156.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YURT DIŞINDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ

Tezin üçüncü kısmında, yaşayan müzelerin yurt dışındaki örnekleri ele alınmıştır. Yurt dışındaki örnekler, kültürel farklılık ve müzecilik anlayışlarının değişiminin daha sağlıklı gözlemlenebilmesi için kıta isimlerine göre ayrılmış, ilgili kıtalarda bulunan ve yaşayan müzecilik örnekleri ile yaşayan müze potansiyeli bulunan ülkeler incelenmiştir. Üçüncü bölüm kapsamında toplamda 34 ülke örnekleriyle alınmış ve 13 ayrı ülkenin de yaşayan müzecilik anlayışına dair bilgi verilmiştir.

3.1. AFRIKA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Afrika Kıtası içerisinde bulunan yaşayan müze örnekleri tez çalışması sürecinde ülke bazı olarak tarandığında 3 ülke içerisinde örneklerine rastlanmıştır. Bu ülkeler; Mısır Arap Cumhuriyeti, Güney Afrika Cumhuriyeti ve Tunus Cumhuriyeti'dir. İncelenen örneklerle göre, kıta içerisinde kültürel mirası korumaya yönelik açık hava müzesi modeli ile hareket edilmektedir. Özel turlarla ya da özel bütçeli batı projeleriyle yaşayan tarih müzesi modellerinin, ekolojik sürdürülebilirlik üzerinden doğal kültürel mirası koruyacak çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Sömürgecilik izleri taşıyan ülkelerde ise, hâkim olan ülkenin yaşayan müze modellerinin ve anlayışlarının etkisinin devam ettiği söylenebilir.

3.1.1. Mısır Arap Cumhuriyeti

Mısır'da yaşayan müze türünde potansiyel gösteren müzeler için Luksor Açık Hava Müzesi ve Memphis Kalıntıları'ndan bahsedilebilir. Dünyanın en büyük tapınak kompleksi Karnak için de yaşayan müze özelliği taşıyıp taşımadığı noktasında ikilemde kalınmış, ancak buradaki alanın daha çok açık hava müzesi özelliği gösterdiği ve durağan sergileme ve sunum teknikleri yönünden yaşayan müzelere dahil edilmemesinin daha doğru olacağı kanaatine varılmıştır. Yine de dünyanın en büyük inanç kompleksinin projelerle, yeni atılımlarla çok büyük bir yaşayan müzeye dönüşme potansiyeli taşıdığının da altını çizmek gerekir.

- **Luksor Açık Hava Müzesi ve Memphis Kalıntıları:**

Luksor, dünyanın en eski yerleşim merkezlerinden biridir. Karnak, Memphis ve Luksor'daki Mısır tapınak komplekslerinin kalıntıları modern şehrin içinde bulunduğundan, sıklıkla "dünyanın en büyük açık hava müzesi" olarak nitelendirilmiştir. Nil Nehri'nin yanı başında yer almaktadır. Bölgede, Krallar Vadisi ve Kraliçeler Vadisi'ni içeren batı yakası, Theban Nekropolü'nün anıtları, tapınakları ve mezarları yer alır. Açık hava müzelerinin sınırları dahilinde klasik müzecilik anlayışıyla oluşturulmuş kapalı alan müzeleri de bulunmaktadır.¹⁶²

Şekil 3.1: Luksor Açık Hava Müzesi

Kaynak: Egypt Online Tours Twitter, (Çevrimiçi)

<https://twitter.com/egyptonlinetur/status/1047025092159524869>, 01.08.2022.

Luksor'un Açık Hava Müzesi içerisindeki devasa anıtları büyük ölçüde korunduğu için, ziyaretçilerin buraya gelmesiyle kendilerini ayrı bir yüzyılda bulmaları olağandır. Kapsamlı ve büyük mimarisi ile Luksor her ne kadar dönemin şatafatını ve Mısır yapıtlarının görkemini koruyor ve yaşıyor olsa da burada açık hava müzelerinden dönüşen ve özellikle sergileme-sunum teknikleriyle ayrışan bir yaşayan müze

¹⁶² **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Luxor#Tourism_development, 10.01.2021.

karakteristiği yoktur.¹⁶³ Yine de Mısır şartları altında bu denli büyük bir koruma alanının halen var olması, birkaç drama ve etkinlik faaliyetiyle bir yaşayan tarih müzesine dönüşme potansiyelini barındırması, konum-tarih ve mekân olarak yaşayan müzeye elverişliliği açısından çalışmaya dahil edilmiştir.

- **Kahire Yaşayan Müze- Antik Mısır Turu**

Başkent Kahire’de bir yaşayan müze kurumu olmasa da tez sürecinde daha önceki araştırmalarda emsaline denk gelinmemiş yaşayan müze etkinliğinden bahsetmek mümkündür.

Şekil 3.2: Saray hayatı canlandırması

Kaynak: LadMob Youtube Seyahat Kanalı, (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=tfNZdzfdwNA>, 27.05.2022.

Tez araştırmaları sırasında Youtube platformunda rastlanılan bir video ile ulaşılan bilgi, örnek bir çalışma olarak aktarılacaktır. Kahire’de Nil Nehri üzerinde yapılan özel bir tekne turu süresince tekne Nil üzerinde ilerlerken, etrafta küçük birer yaşamsal canlandırma sahneleriyle drama yöntemi kullanılarak yaşayan müze galerileri oluşturulmuştur.

¹⁶³ Connolly Cove, “World’s Greatest Open Air Museum Luxor, Egypt”, 14.02.2022 (Çevrimiçi)
<https://www.connollycove.com/worlds-greatest-open-air-museum-luxor-egypt/>, 25.06.2022.

Şekil 3.3: Hayvancılık ve tarım hayatı canlandırması

Kaynak: LadMob Youtube Seyahat Kanalı, (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=tfNZdzfdwNA>, 27.05.2022.

Örneğin, tarihi kişiliklere dair bilgi verilirken o anda antik kıyafetler içerisinde Mısır halkı görülür, halkın geçimini nasıl sağladığı anlatılırken geleneksel balık tutma canlandırmasıyla ziyaretçiler ağına gerçekten de balık takılan bir balıkçının sevincini görür, Mısır’da spordan bahsedilirken arkada tarihsel olarak çizimlerin, figürlerin olduğu bir yer görünür ve önünde spor yapan halk bulunur. Bu süreçte ise teknedeki sesli rehber, turistlere Mısır kültürü ve medeniyeti hakkında bilgi verir.¹⁶⁴

Bu turlar, turistleri oldukça etkilediği gibi hem kültürü sürdürme hem bunu sunma bakımından da dikkat çekici ve farklı bir uygulamadır. Hem yerel halkın istihdamı, turizm geliri sağlanması hem de bölge tanıtımı ve sürdürülebilir kültür çalışmaları açısından önemli bir örnek olup su kıyısında bulunan şehirler için örnek teşkil edebilecek niteliktedir. İlgili tur, SKH’ler kapsamında işaret edilen iyi uygulama örnekleri arasında dahi değerlendirilebilecek bir uygulama modelidir.

¹⁶⁴ LadMob Youtube Seyahat Kanalı, (Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=tfNZdzfdwNA>, 27.05.2022.

3.1.2. Güney Afrika Cumhuriyeti

Güney Afrika Cumhuriyeti sınırlarında yaşayan müze örneklerine rastlanmıştır. Çalışma kapsamında Sonskip / Aardskip Yaşayan Müze ve Kleinplasie Yaşayan Açık Hava Müzesi ele alınmıştır.

- **Sonskip / Aardskip Yaşayan Müze**

2019 yılı itibariyle tez için araştırmalara başlandığı zaman, müzenin aynı zamanda açık hava müzesi isminin de taşıdığına rastlanılmıştır. Sonskip proje ortaklığı ile desteklendiği için Sonskip/Aardskip Yaşayan Müze, Güney Afrika'nın Orania bölgesinde bulunmaktadır. Burası, Türkiye perspektifinden bakıldığından bir nevi yaşayan müze ve ekomüze karması küçük bir müzedir.

Orania'da, kendi kendini idame ettiren bir yaşam tarzını göstermek için inşa edilmiş ve ülkedeki en yeşil bina olduğu söylenen bir çevre dostu yaşam müzesi olarak kayıtlara geçmektedir. Oluklu demir çatı üzerinde üstte güneş panelleri ve güneş ısıtıcılarının yanı sıra yağmur suyu toplama, gri su geri dönüşümü ve doğal iklim kontrolü gibi diğer yeşil teknolojiler ile cam ve geri dönüştürülmüş malzemelerden yapılmış amacına yönelik bir yapıda yer almaktadır.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Aardskip, (Çevrimiçi) <http://www.aardskip.com>, 25.07.2022.

Şekil 3.4: Sonskip/Aardskip Yaşayan Müze önünden

Kaynak: Aardskip, (Çevrimiçi) <http://www.aardskip.com>, 25.07.2022.

Müze içerisinde, bakımı çevre dostu teknoloji ile tasarlanmış bir dizi bitki ve yaşam alanı var. Burada sürdürülebilir doğa ve çevre dostu bir müze sayesinde bitkilerin korunmasına ve bu kültürün yaşatılmasına katkı sağlanmaktadır.

- **Kleinplasie Yaşayan Açık Hava Müzesi**

Kleinplasie Yaşayan Açık Hava Müzesi, Worcester'in 1 km dışında yer almaktadır. Müze tarihi 1940'lara dayansa da 1982 yılında tüm arazisi ile faaliyete girmiştir.¹⁶⁶ Buradaki müzede, canlı, açık hava sergi alanında etkinlikler ve gösteriler yapılarak ziyaretçilere yaşayan müze deneyimi sunulmaktadır. Sergiler ve etkinlikler daha çok yaşayan tarih vurgusu yapmaktadır. Burada yaşayan yerel halk ve ziyaretçiler için esasen bir asırdan fazla bir süre önce burada yaşayanların hayatının canlandırıldığı, sayısız etkinliğin gerçekleştirildiği, tarım ve ev endüstrisi vurgusu yapılmaktadır.¹⁶⁷

¹⁶⁶ **Worcester Museum**, (Çevrimiçi) <https://exarc.net/venues/worcester-museum-za>, 25.07.2022.

¹⁶⁷ **SA Places, Kleinplasie Open-Air Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.sa-venues.com/things-to-do/westerncape/kleinplasie-open-air-museum/>, 02.02.2022.

Şekil 3.5: Yerel dans gösterisi.

Kaynak: Worcester Museum, (Çevrimiçi) <https://exarc.net/venues/worcester-museum-za>, 25.07.2022.

Bu yaşayan açık hava müzesi, bahsi geçen faaliyetlerle ilk çiftçilerin yaşam tarzını canlandırmaktadır. Müzedeki her bina, 1690 yılı itibariyle 1940'lı yıllara kadar tarımın gelişimini temsil etmektedir. Açık Hava Müzesi'nin eşsiz kültürel tarihi değeri, sadece erken dönem mimarisini ve tarım ve ev endüstrilerindeki kullanım eşyalarını korumakla kalmayıp, aynı zamanda bu faaliyetleri ve endüstrileri canlı tutmasında yatmaktadır.

Müzede, eşek arabasıyla dolaşmak, *Tabocca*'nın nasıl kurutulduğunu ve ilerlediğini görmek, su gücünün nasıl kullanıldığını keşfetmek, Güney Afrika'ya özgü bir alkol olan 'witblits'in nasıl damıtıldığını ve yöresel ekmeğin su değirmeninde taşla öğütülmüş un kullanılarak hazırlandıktan sonra fırında nasıl pişirildiğini görmek ve deneyimlemek mümkündür. Ayrıca nalbantlık, çömlekçilik, tütün yetiştiriciliği ve sarıcılığı, kahve kavurma, damıtma, reçel yapma, sabun yapımı, sütlü tart pişirme, kaz

yolma - üzüm sıkma, kesim, koyun kırkma ve ineklerin sağımı ile ilgili çok çeşitli ev endüstrileri ve tarımsal faaliyetler gerçekleştirilmektedir.¹⁶⁸

3.1.3. Tunus Cumhuriyeti

Tunus Cumhuriyeti de bünyesinde yaşayan müze barındırmaktadır. Buradaki müzelerinin sömürgecilik dolayısıyla Fransız müzeciliğinden etkilendiği gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Tunus örneklerinde, diğer ülkelerin yaşayan müzeleri taranırken rastlanmayan bir Djerbahood örneği ve Matmata Açık Hava Müzesi ele alınacaktır.

- **Djerbahood Müzesi Örneği**

Bir Tunus adası olan Djerbahood, 2014 yılının haziran ayı itibariyle *Itinerrance de Paris* Galerisi tarafından geliştirilen bir proje ile Erriadh köyünde yaşayan müze etkinliğine ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Belirli dönemde dünyanın her yerinden tanınmış sanatçılar bu köye gelerek 250 duvar resmi yapma etkinliği düzenlemektedir. Böylece, köyün sokak duvarları birer geçici sergi alanına dönüşmekte ve yaşayan kültürel sanat etkinliği oluşturulmaktadır. Resim kültürünün sınırlar gözetilmeksizin burada icrası ve uzun dönemli sergisi ile köy, bir nevi sokak galerisi işlevi görmek, renklenmekte ve turizmi de sürdürülebilir hale dönüştürülmektedir.¹⁶⁹ Projenin kurucusu ve Itinerrance de Paris Galerisi'nin yöneticisi Mehdi Ben Cheikh'e göre, Djerbahood "*kentsel sanatlar dünyasında benzersiz bir sanatsal macerayı ve geliştirmekte olan bir ülkede coşkulu bir hareketi*" temsil etmektedir.¹⁷⁰

¹⁶⁸ **SA Places, Kleinplasse Open-Air Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.sa-venues.com/things-to-do/westerncape/kleinplasse-open-air-museum/>, 02.02.2022.

¹⁶⁹ **Djerbahood**, (Çevrimiçi) <https://djerbahood.com/>, 20.07.2021.

¹⁷⁰ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Djerbahood>, 20.07.2021.

Şekil 3.6: Djerbahood sokaklarından bir görünüm.

Kaynak: Djerbahood, (Çevrimiçi) <https://djerbahood.com>, 20.07.2021.

Bu proje, bir müze olarak nitelendirilmektedir. Alışıl gelmiş müzelerden farklı olarak sokakta yaşamakta, bir kolektif çalışma sonucu olarak freskler, mesajlar, efsaneler ve grafitiler ile beslenmektedir. Bu eserler zaman içerisinde kullanılan boyalar itibariyle tahribata uğrayacak olsa bile etkinlik organizatörleri solmuş fresklerin üzerine yeni freskler yapılarak müzenin sürekli yaşayan bir evrimden yararlanacağını savunmaktadır.¹⁷¹

¹⁷¹ **LaCroix,** (Çevrimiçi) <https://www.la-croix.com/Culture/Expositions/Djerbahood-musee-ideal-du-street-art-2014-09-08-1202966>, 15.08.2022.

Şekil 3.7: Djerbahood sokaklarından geleneksel motif çalışması.

Kaynak: Djerbahood, (Çevrimiçi) <https://djerbahood.com>, 20.07.2021.

Köy, tüm bu amaç ve çalışmalarla dev bir resim müzesine dönüşmektedir. Böyle bir proje, farklı yaşayan müzelere ya da kültürel projelere değiştirilerek adapte edilmek suretiyle örnek olabileceğinden çalışmaya dahil edilmiştir.¹⁷²

- **Matmata Açık Hava Köy Müzesi**

Tunus'un güneyinde, Sahra Çölü kenarında bulunan Matmata, UNESCO'nun Dünya Mirası Listesi içine girmiştir. Aslında Türkiye'deki Göreme örneği ile benzerlik kurulabilecek bir yapıdır. Dahar yaylalarında toprağa kazılmış Matmata evlerinin olduğu alan açık hava köy müzesi olarak nitelendirilmiştir. Bölgede oyulmuş evler haricinde yüzlerce yıllık yeraltı odaları ve geçitler bulunmaktadır. Burası, ülkenin antik Berberi ve ilkel insanların geçmişinin çarpıcı mimari kalıntılarını oluşturmaktadır.¹⁷³

¹⁷² **LaCroix**, (Çevrimiçi) <https://www.la-croix.com/Culture/Expositions/Djerbahood-musee-ideal-du-street-art-2014-09-08-1202966>, 15.08.2022.

¹⁷³ **Ignant**, (Çevrimiçi) <https://www.ignant.com/2020/08/21/the-matmata-pit-dwellings-keeping-the-tunisian-indigenous-past-alive/>, 15.05.2022.

Adını, içinde yaşayan kabilelerden birinin adından alan Matmata köyü içerisinde yaşayan insanlar halen mevcuttur. Berberilerin dağlara sığınmak ve topraklarını fetheden Araplardan sığınmak adına buraları oyarak inşa ettikleri teziyle birlikte bölgesel iklim koşulları nedeniyle bu yolu tercih ettikleri gibi iki tez bulunmaktadır. Bölgede taş veya kereste bulunmadığı ve yıl boyunca nispeten kurak Matmata vadisinde sıcaktan kaçıp hayatta kalmak için yumuşak toprağı kazarak bu bölgeyi yaşam köyüne düşündükleri düşünülmektedir. İlkel yapılara erişim, merdivenlerden veya büyük bir tünel girişinden sağlanır. Evlerin yapısında banyo ve tuvalet bulunmamaktadır. Ancak sarnıç ve depolar sayıca çoktur. Bölgeye ve kültüre hâkim olan Belhedi, *"Elektrik gibi temel kolaylıklar olmadığı için tüm kazı alanı da avludan mümkün olduğunca fazla parlak ışık yakalamak için badanalanmıştır."*¹⁷⁴ diye eklemektedir. Beyaz kapılar ve duvarlar daha sonra, özellikle Hristiyanlıktan etkilenecek boyanmış ve sembolleri eklenmiştir. 1881 Fransız işgali sonrasında ise modernizasyon çalışmasıyla yerlilerin çoğu burayı terk etmek durumunda kalmış ya da bitişik arazide yeni evler inşa etmiştir.

Şekil 3.8: Matmata evlerinden bir görünüm.

Kaynak: Ignant, (Çevrimiçi) <https://www.ignant.com/2020/08/21/the-matmata-pit-dwellings-keeping-the-tunisian-indigenous-past-alive/>, 15.05.2022.

¹⁷⁴ Ignant, (Çevrimiçi) <https://www.ignant.com/2020/08/21/the-matmata-pit-dwellings-keeping-the-tunisian-indigenous-past-alive/>, 15.05.2022.

Matmara evleri, Hollywood'un “Star Wars” serisi ile popüler hale gelmiştir. Luke'un aile evinin setten sonra büyük otele dönüştürülmesiyle bölgenin popülerliği tüm dünyaya yayılmıştır. Böylece yerel kültürü koruma ve eşsiz Berberi mimarisini ve mirasını korumak amacıyla birçok konut restore edilip misafirhanelere veya müzelere dönüştürülmüştür. Böylece köy yaşayan bir müze ve kültürel miras ortamına dönüşmüştür. Ancak bu çalışmaların yapılmasının yanı sıra burada halen yeraltı evlerinde yaşayan, zeytin bahçelerini işleten ve geleneksel yemekler yaparak doğal hayatını yaşayan insanlar bulunmaktadır. Ayrıca müze personelinin kültürü yaşatması için kostümlü turları yerine doğrudan bölge halkının kendi yaşayışının müze halinde gösterilmesi ve deneyim paylaşımına halk tarafından izin veriliyor olmasıyla burası yaşayan bir köy haline gelmiştir. Ziyaretçiler bu evlerdeki iç ve dış mimariyi inceleyebilmekte, yerel halkın lezzetlerini onlara misafir olarak tatmakta, özgün biberiye aromalı yağlı ballarından, Oudref halılarından satın alarak onlara destek olabilmektedirler. Berberi dili, kıyafeti ve kostümleriyle birlikte bu evler, ülkenin eski kültürü ve geçmişi günümüzle bağlama görevi görmektedir. Berberi yaşam tarzı, kültürü dünyaya gösterilirken korunmaktadır.¹⁷⁵

3.2. ASYA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Asya Kıtası'ndaki örnekler bakılırken ülkeler taranmış ve 9 ülkede yaşayan müze ya da benzeri faaliyetler gösteren örnekler rastlanmıştır. Asya örneklerinin de daha çok ekomüze, açık hava müzesi ve köy müzesi etrafında şekillendiği görülmüştür. Yaşayan müzelerin oluşmasının esas sebebi sanayileşme ile metropol haline gelen şehir kültürünün giderek baskın hale gelmesi ve yeşil arazilerin arasında kalan yerel halkı koruyarak ya da terk edilmiş yerlerini tekrar canlandırarak kültürü muhafaza etmektir. Japonya ve Çin gibi daha köklü doğu Asya ülkelerine bakıldığında da kültür muhafazası için doğal köylerin koruma altına alınarak etnik kültürü yaşatan müzeler

¹⁷⁵ Ignant, (Çevrimiçi) <https://www.ignant.com/2020/08/21/the-matmata-pit-dwellings-keeping-the-tunisian-indigenous-past-alive/>, 15.05.2022.

açıldığı bulgusu elde edilmiştir. Asya'nın Müslüman ülke örneklerinde ise, yaşayan müzelerin tema park ekseninde faaliyet gösterdiği saptanmıştır.

3.2.1. Çin Halk Cumhuriyeti

Çin'in yaşayan müzeleri üzerinden sürdürülebilir kültür müzesi kurma anlayışı incelendiğinde daha çok ekomüze ekseninde müze oluşturmuş oldukları saptanmıştır. Çin'in büyük bir medeniyet ve kendini çoğu anlamda kültürel düzeyde korumuş özel bir yapısı olduğu düşünüldüğünde kültürlerini yitirme kaygılarının olmadığı düşünülebilir. Ancak, iklim gerçekleri ve yine de dijitalleşen dünyada yerel kimliklerin bozulmaması ve sürdürülebilmesi adına yaşayan müze çalışmalarında bulunulmuştur. China Daily Gazetesi'nin 25 Ocak 2002 tarihli haberine göre, 2002 yılında Çin'de üçüncü yaşayan müze kurulması için Norveçlilerle projelendirme yapılmıştır. Norveç, proje için yatırım yaptığı gibi kültürel koruma ve çevre kirliliği konusunda uzmanlar da göndererek müze kuruluşunda Çin'e destek vermiştir. Bu da ülkenin ekomüze ekseninde sürdürülebilir çevrecilik ve kültür için adım atmaya 1990'lı yıllar itibarıyla özen gösterdiğine ve batı ekolünden faydalandığına dair bir kanıt olarak sunulabilir.¹⁷⁶

- **Xinye Ulusal Tarih ve Kültür Köyü**

2010 yılı itibarıyla Çin'in Ulusal Tarih ve Kültür Köyü olarak geçen Xinye, Güney Song hanedanlığında kurulmuştur. İyi korunmuş Ming ve Qing dönemi mimarisi ve eski konut binalarıyla ünlüdür. Kuruluşu 1219 yılına dayanan Xinye, halk olarak çözülmemiştir. Çoğu aile buradan ayrılmaksızın nesillerce kültürlerine bağlı olarak burada yaşamış, ata kültürüne ve köyüne sahip çıkmıştır. 230 antik konuta sahip olan köy, bu haliyle antik açık hava müzesi gibidir. Çin'in kültürel mirasının büyük bir kısmının sistematik olarak tahrip edildiği Kültür Devrimi sırasında bile, köylüler eski binaları kireç sıvayarak ve heykelleri ve oymaları üzerine Mao Zedong'dan alıntılar içeren kağıtlar asarak kendilerini korumuşlardır.¹⁷⁷

¹⁷⁶ **Travel in China**, (Çevrimiçi) <http://www.china.org.cn/english/TR-e/25841.htm>, 02.03.2021.

¹⁷⁷ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Xinye_Village, 02.03.2021.

Şekil 3.9: Ulusal Tarih ve Kültür Köyü

Kaynak: Seetao, (Çevrimiçi) <https://www.seetao.com/details/43104.html>, 01.08.2022.

Köyde bulunan tapınaklar ile geleneksel inançlar ve ritüeller sürdürülmektedir. Köyde nüfus olarak da bozulmaların yaşanmadığı göz önüne alınarak mevcut kültürün bu şekilde sürdürülmesi için buraya yaşayan köy statüsü verilmiş ve hatta UNESCO Dünya Kültürel Miras Alanı olması için çalışmalar başlamıştır. Buradaki yaşayan köy, sonradan oluşturulan değil, tabiatıyla korunan bir yer olması ve yerel halkın halen burada herhangi bir kültürel erozyona uğramaksızın yaşaması açısından önemli bir örnektir.¹⁷⁸

¹⁷⁸ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Xinye_Village, 02.03.2021.

- **Tang'an Dong Etnik Ekomüze**

700 yıllık geçmişiyle bir dağ yamacında yer alan ve çeltik tarlaları ve yeşilliklerle çevrili olan Tang'an köyü, Çin'deki "en ilkel Dong köyü" olarak bilinmektedir. 170 haneli köyün nüfusu 800'ün üzerindedir.¹⁷⁹

Çin'in ilk ekolojik müzesi--Tang'an Dong Etnik Ekomüzesi, 1995 yılında Çin ve Norveç tarafından kurulmuştur ve sıradan bir müze değildir. Alışlagelmiş müzecilik anlayışının aksine kurulduğunda yaşayan müze mantığında ilerlenmiştir ve belirli bir binası yoktur, ancak odak noktası, sakinlerin ortak bir dili paylaştığı, giyinme ve inşa etmede ortak gelenekler, ortak kültür ve zihniyet vb. paylaştığı Tang 'an köyüne ve çevresine uzanmaktadır. Buradaki yerel halk hala doğal bir ekonomiyle yaşamakta olup, geleneksel cinsiyet rolleri ve iş bölümü geçerlidir. Erkekler saban sürerken kadınlar dokumacılıkla ilgilenmektedir. Düğün, defin, kurban törenleri, müzik ve danslarda da kendilerine özgü somut ve somut olmayan kültürel gelenekleri sürdürmektedirler.¹⁸⁰

Şekil 3.10: Tan'an Dong Etnik Ekomüze etkinliklerinden.

Kaynak: China Tour Guide, (Çevrimiçi)

http://www.chinatourguide.com/guizhou/Tangan_Dong_Ethnic_Ecomuseum.html, 02.05.2021.

¹⁷⁹ China Tour Guide, (Çevrimiçi)

http://www.chinatourguide.com/guizhou/Tangan_Dong_Ethnic_Ecomuseum.html, 02.05.2021.

¹⁸⁰ A.e.

Koleksiyonun bir parçası olarak bu yaşayan müze gerçekten de odağına insanı almaktadır. Köylülerin günlük kullanım eşyaları, üretim araçları, giyim ve süs eşyaları doğal akış içerisinde bizzat sergilenmektedir. Köyün tepesinde, bölgedeki Dong kültürel verilerinin kapsamlı bir koleksiyonu aracılığıyla köylülerin geçmişinin görüntülendiği bir bilgi merkezi bulunmaktadır.¹⁸¹

Ziyaretçilerin Çin kültürünü ve Dong halkını derinlemesine kavramaları için ekomüze doğru nokta olup bir kültürü doğduğu yerde koruma örneği teşkil etmesi açısından da büyük önem taşımaktadır.

3.2.2. Endonezya Cumhuriyeti

Endonezya özelinde bir müze farklı bir yaşayan müze konseptiyle karşımıza çıkmaktadır. Taman Mini Endonezya Indah Müzesi, çalışma kapsamında sürdürülebilir kültür faaliyeti noktasında ele alınmıştır.

- **Taman Mini Endonezya Indah Müzesi (TMII)**

31 Aralık 2014'te Dünya Barış Komitesi, TMII'yi Uluslararası Medeniyet Parkı ve Dünya Barışı Tema Parkı olarak ilan etmiştir. Birçok kompleksin birleşmesinden oluşan TMII, içerisinde birçok müzeyi barındırdığı gibi Endonezya halkının yerel kültürünün de tanıtılması ve bir arada sunulması noktasında önemli bir örnektir. Kelime anlamı olarak Güzel Endonezya Mini Parkı, Doğu Jakarta'da kültür temelli bir yer olarak kurulmuş ve Yayasan Harapan Kita Vakfı tarafınca işletilmiştir.¹⁸²

¹⁸¹ **China Discover**, (Çevrimiçi) <http://www.chinadiscover.net/guizhou-tourism/tangan-dong-ethnic-eco-museum.htm>, 02.05.2021.

¹⁸² **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Taman_Mini_Indonesia_Indah#Museums, 07.07.2022.

Şekil 3.11: TMII kuşbakışı görünümü

Kaynak: Liburan Yuk, (Çevrimiçi) <https://liburanyuk.co.id/taman-mini-indonesia-indah-jakarta/>, 01.07.2022.

Park, Endonezya kültürünün bir özetidir, Endonezya'nın 26 vilayetinin günlük yaşamının neredeyse tüm yönleri, Endonezya yerel mimarisinin örnekleri ve koleksiyonları ile ayrı pavyonlarda kapsüllenmiş, giyim, dans ve geleneklerin tümü tasvir edilmiştir. Park, esas olarak ulusun fiziksel kültürünü sergilemektedir. Bunun dışında parkın ortasında takımadaların minyatürü olan bir göl, teleferikler, müzeler, Keong Emas IMAX sineması (Endonezya'nın 2010'lara kadarki tek IMAX sineması) ve Tiyatro Tanah adlı bir tiyatro bulunmaktadır. Ayrıca eğlence ve alışveriş yapılabilecek tesisler de yer almaktadır. Bu yer, tanıtım çalışmalarıyla ülkenin kimliğine marka değer yarattığı gibi kültürel sürdürülebilirliğe de katkı sağlamakta ve ziyaretçiler tarafından beğeniyle karşılanmaktadır.¹⁸³

3.2.3. İsrail Devleti

İsrail, Yahudi geleneklerini korumak, tanıtmak ve kültürünü gelecek nesillere aktarabilmek için müzelere önem vermektedir. Müze türleri arasında yaşayan müzeler

¹⁸³ **Beritasatu**, (Çevrimiçi) <https://www.beritasatu.com/archive/237250/tmii-ditetapkan-sebagai-wahana-perdamaian-dunia>, 07.07.2022.

de bulunmakla birlikte bunlar daha çok köy yaşamı odaklıdır. ABD modeline yakın bir yaşayan müzecilik anlayışları bulunmaktadır. Bu çalışmada Kfar Kedem ve Nasıra Köyü yaşayan müzeleri ele alınmıştır.

- **Kfar Kedem**

Menachem Goldberg adlı İsrail doğumlu bir kişinin bireysel çabalarıyla 1992 yılında kurulmuş bir müzedir. Goldberg, Celile'deki atalarının hayat tarzını yeniden yaşatabileceği bir alan kurmak istemiştir. Kadim bilgelerin günlük yaşam tarzlarının yanında toprağı nasıl işlediklerini araştırarak ve Tevrat'taki konuları da dahil etmek suretiyle bir müze planlamasının ardından Yahudi Ulusal Fonu, Yahudi Ajansı ve devlet kurumlarının yardımları da dahil olmak üzere birçok insanın yardımıyla müze planlaması gerçekleşmiştir.¹⁸⁴

Kfar Kedem, İsrail'den ve yurt dışından, Musevi, Hristiyan ve Müslüman her yaştan insanı ağırlamaktadır. Goldberg ve beraberindeki müzeciler, Celile'ye yaklaşımlarını, inançlarını ve kültürel sürdürülebilirliğe dair çalışmalarını ziyaretçilerle aktif bir şekilde paylaşmaktadır.

Şekil 3.12: Kfar Kedem ve doğal yaşam.

Kaynak: Kfar Kedem, (Çevrimiçi) <https://k-k.co.il/en/?lang=en#>, 01.07.2022.

¹⁸⁴ Kfar Kedem, (Çevrimiçi) <https://k-k.co.il/en/the-vision-2/>, 01.06.2022.

Celile'nin yeşil tepelik bölgesinde, Nasıra'nın manzarası ve Sepphoris'e yakın konumda bulunan Kfar Kedem, uygulamalı deneyim paylaşımı yapan bir yaşayan müzedir. Tahılı döverken, süt sağarken peynir yaparken, yün eğirirken, taze zeytinden yağ ve taze üzümünden şarap yaparken peygamberlerin sözlerini dinletilmekte ve onların dönemlerinde olduğu gibi giyinilmektedir. Kfar Kedem'de Celile canlandırılırken bu deneyim, profesyonel rehberler tarafından sağlanan tarihi ve manevi bağlamla zenginleştirilmektedir. Çobanların çadırında sıcak konukseverlik eşliğinde yerel lezzet deneyimleri de yapılmaktadır.¹⁸⁵

- **Nasıra Köyü**

Arkeologlara göre Nasıra Köyü'nün bulunduğu alan 6 hektarlık tarihi bir arazidir. Yeni Ahit zamanlarından beri dokunulmadan kalan yamaç, 1906'da Nasıra Vakfı tarafından kurulan Nasıra Hastanesi'nin arazisinde korunmuştur. Doksan yıl sonra, kazılar, projeyi destekleyen Kudüs merkezli Kutsal Topraklar Üniversitesi'nden uzmanlar tarafından yürütülen bilimsel araştırmalarla, yüzeyin altındaki kültürel mirası ortaya çıkarmaya başlamıştır.¹⁸⁶

¹⁸⁵ **Kfar Kedem**, (Çevrimiçi) <https://k-k.co.il/en/about-us/>, 01.06.2022.

¹⁸⁶ **Nazareth Village**, (Çevrimiçi) <https://www.nazarethvillage.com/about/history/>, 01.07.2022.

Şekil 3.13: Nasıra Köyü etkinliklerinden bir görünüm.

Kaynak: Nazareth Village Discovery Center, (Çevrimiçi)
<https://www.nazarethvillage.com/discovery/>, 01.08.2022.

Kapsamlı arkeolojik kazılar, korunmuş alanın, ana kayaya oyulmuş 2.000 yıllık bir şarap presine ev sahipliği yaptığını ortaya çıkarmıştır. Üzümlerin ezildiği bu insan yapımı leğende, akan suyun toplandığı bir çukura giden bir kanal bulunmuştur. Bir bağın kalıntıları, gözetleme kuleleri, teraslar, kaynakla beslenen sulama sistemi ve taş ocakları, antik Nasıra'nın orijinal merkezinin hemen dışında işleyen bir çiftlik alanının hikayesini anlatmaktadır. Erken Tunç Çağı'na kadar uzanan çömlekler – M.Ö. 2.000 yıldan daha uzun bir süre önce sahada da keşfedilmiştir.¹⁸⁷

¹⁸⁷ A.e..

Şekil 3.14: Nasıra Köyü'nden kuşbakışı bir görünüm.

Kaynak: Nazareth Village Discovery Center, (Çevrimiçi)
<https://www.nazarethvillage.com/discovery/>, 01.08.2022.

Eski şaraphanesi, terasları, sulama sistemi ve taş ocağı ile orijinal çiftlik restore edilmiş ve birinci yüzyıldan kalma evlerin birebir kopyaları, sinagog, gözetleme kulesi, mikve ve zeytin presleri orijinal yapım yöntemleri ve malzemeleri kullanılarak özenle inşa edilmiştir. Nasıra Köyü'nde İncil'den sahneler, çiftliği ve evleri dolduran, Hz. Meryem ve Hz. İsa'nın kullanacağı aynı tür giysiler, çömlekler, aletler ve yöntemlerle yaşayan ve çalışan “köylüler” tarafından hayata geçirilmiştir. Yetenekli ve bilgili rehberler, ziyaretçileri, otantik bir İncil yemeği ile deneyimi mühürleme fırsatı sunmadan önce, buradaki kültürü orijinal bağlamlarında canlı bir temsil aracılığıyla yönetmektedirler. Yaşayan müzede çocuklara ve yetişkinlere yönelik atölyeler, yerli halka ve turistlere yönelik ayrı turlar bulunmaktadır.¹⁸⁸

3.2.4. Japonya

Japonya'nın yaşayan müze anlayışı daha çok köy müzeleri, folklor müzeleri ve açık hava müzeleri ekseninde gelişmiştir. Bahsi geçen türlerde yaşayan müze etkinlikleri yoğun bir şekilde düzenlenmemekte, çoğu açık hava müzesi şeklini korumaktadır.

¹⁸⁸ **Nazareth Village, (Çevrimiçi)** <https://www.nazarethvillage.com/about/history/>, 01.07.2022.

Özellikle Japonya'nın doğal yaşam, mimari ve kültürlerini sürdüren köylerini korumaya almaları ile kendi yaşayan müze anlayışlarını oluşturmaktadırlar.

- **Nihon Mika-en Açık Hava ve Halk Evi Müzesi**

Nihon Minka-en, Kawasaki'de bulunan bir açık hava müzesidir. Müze, Japonya'nın her yerinden Kawasaki'ye taşınan Edo Dönemi'nden (1603-1867) kalan 25 adet binaya ev sahipliği yapmaktadır. Bunlar arasında Shirakawago bölgesinden bir Gasshozukuri çiftlik evi, samuray evleri, tüccar evleri, posta kasabalarından evler, balıkçı köylerinden evler, bir tapınak ve bir Kabuki sahnesi gibi geleneksel çiftlik evleri bulunur.¹⁸⁹

Bazı evlerde pazar günleri çivit boyama, hasır ve bambu el sanatları yapımı ve kumaş dokuma gibi geleneksel el sanatlarının gösterilerinin yapıldığı atölyeler bulunmaktadır. Küçük bir ücret karşılığında ziyaretçilerin kendi mendillerini, bandanalarını veya geleneksel perdelerini boyayabilecekleri günlük çivit boyama atölyeleri de vardır. Bu atölyede geleneksel yöntemlerle indigo mavisi adı da verilen renk elde edilerek kumaş boyamaları gerçekleştirilir.¹⁹⁰

¹⁸⁹ **Nihon Mika-en**, (Çevrimiçi) https://www.nihonminkaen.jp/experience_english.html, 01.05.2022.

¹⁹⁰ A.e.

Şekil 3.15: Nihon Mika-en Açık Hava ve Halk Evi Müzesi

Kaynak: Japan Guide, (Çevrimiçi) <https://www.japan-guide.com/e/e3253.html>, 01.08.2022.

Pirinç keki vurma, halk hikayeleri anlatımı, geleneksel marangozluk gösterileri ve aslan dansları gibi çeşitli kültürel etkinlikler ve festivaller yıl boyunca düzenlenerek bu açık hava müzesini yaşayan bir müze haline dönüştürmektedir. Nihon Minka-en'de ayrıca Edo Dönemi'nden kalma sağlıklı alet ve halk aletleri koleksiyonunun sergilendiği küçük bir halk müzesi vardır. Çiftlik evlerinden birinde bir soba restoranı da yer almaktadır.¹⁹¹

3.2.5. Malezya

Malezya'da doğrudan yaşayan müze ismiyle müze bulunmamaktadır. Ancak, kültür yaşatmayı bir kurum altında sürdürme anlayışı Kahire uygulama örneği ve Endonezya örneğinin bir karışımı gibi düşünülebilir. Bu noktada, Taman Tamadun İslam/ İslam Medeniyeti Parkı ele alınacaktır.

¹⁹¹ Japan Guide, (Çevrimiçi) <https://www.japan-guide.com/e/e3253.html>, 01.05.2022.

- **Taman Tamadun İslam / İslam Medeniyeti Parkı**

Taman Tamadun İslam Tema Parkı'nın Kahire örneğine benzeyen yanı, bu tema park içerisinde de iki farklı tekne turu ile gezi yapılabilmesidir, ancak Nil üzerinde olduğu gibi canlandırma sahneleri yoktur. Tema park fikri ise Endonezya ile benzerdir. Fakat buradaki etkinlikler ve faaliyetler kısıtlıdır.

Şekil 3.16: Taman Tamadun İslam / İslam Medeniyeti Parkı

Kaynak: Dreamstime, (Çevrimiçi) <https://www.dreamstime.com/built-wan-man-island-hectare-islamic-civilisation-park-takes-visitors-intriguing-journey-world-s-rich-art-image160082204>, 01.07.2022.

Taman Tamadun İslam veya İslam Medeniyeti Parkı, teması olarak İslam medeniyetinin görkemini taşıyan bir açık hava eğitim-eğlence parkıdır. Dünyanın dört bir yanından gelenlere tarihi anıtları ziyaret etme ve hakkında bilgi edinme imkânı sunmaktadır. Atölyeler genellikle cami içerisinde gerçekleştirilmekte olup, Kur'an-ı Kerim okuma-öğrenme, hat sanatı icra etme gibi İslam medeniyetinin ilim ve kültür faaliyetleri uygulamalı olarak gerçekleştirilmektedir.¹⁹²

¹⁹² **Taman Tamadun Islam**, (Çevrimiçi) <https://www.tti.com.my>, 02.07.2022.

3.2.6. Filipinler

Filipinler sınırları içerisinde de yaşayan müze örneği bulunmaktadır. Özel otel işletmelerinin tarihi evleri korumaya alması ve yaşatmasından ziyade araştırma sonucunda Motag Yaşayan Müze bilgisine erişilmiş ve örnek olarak paylaşılmıştır.

- **Motag Yaşayan Müze**

Motag Yaşayan Müze, Boracay Adaları Malay Belediyesi sınırlarında bulunmaktadır. Filipinler genel olarak turizm merkezine dönüştüğü için merkeze gidildiğinde gerçek Filipin kültürüne dair izler bulunmamaktadır. Dünyanın en bilinen adalarından olmasına rağmen kültürü bilinmemektedir. Buraya tatil için gelen ziyaretçilerin çoğu evlerine adanın yerlilerine, ada kültürüne dair detaylara hâkim olmadan dönmektedir. Bu nedenle bu yaşayan müzede, Filipin kültürü yaşatılmak istenmektedir. Burası daha önce pirinç diyarıken şimdilerde pirinç yetiştirme kültürü yok olmaya yakındır, tütün yetiştiriciliği de benzer durumdadır. Hindistan cevizi toplanması, balıkçılık da yine unutulmaya yüz tutmuştur. Çoğu yer resort otele dönüşünce tarım arazileri neredeyse yok olmuştur.¹⁹³

Şekil 3.17: Motag Yaşayan Müze.

Kaynak: Arrival Guides, (Çevrimiçi)

<https://www.arrivalguides.com/en/Travelguide/Boracay/doandsee/motag-living-museum-95078>, 05.06.2022.

¹⁹³ **Our Philippines TV-Youtube**, (Çevrimiçi) <https://www.youtube.com/watch?v=OvzIA5cavw4>, 02.07.2022.

Bu nedenlerle, 2010 yılında hem kendilerine hem de ziyaretçilere kim olduklarını hatırlatmak için bu konseptte yönelen yerel halk, Nenette Graf isimli öncülüğünde yaşayan müzeyi kurmuştur. Graf'a bu konuda Boracay'da çalışan İngiliz kökenli arkadaşı yardım etmiş ve fon toplamak için bir web sitesi kurmuşlardır. Büyük bir çalışmayla buraya sıfırdan hem ekonomik kültürü hem sürdürülebilir tarım faaliyetlerini hem de sözlü geleneklerini korumak adına yaşayan müze çalışmalarını gerçekleştirmektedirler.¹⁹⁴

3.2.7. Güney Kore

Güney Kore'de de Japonya ve Çin'deki yaşayan müze anlayış ve modellerine yakın müzecilik türü gelişmiştir. Ancak Güney Kore, müze isimlerinde “*living museum*, *alive museum*” gibi terminolojilerini de tercih etmiştir. Köklü bir kültüre sahip olan ve festivalleriyle tanınan ülke içerisinde sistemli ve sürdürülebilir müzeler kurulmuştur.

- **Kore Halk Köyü**

Minsok köyü (Kore Halk Köyü), Güney Kore'nin Seul Metropolitan Bölgesi'ndeki Yongin şehrinde yaşayan müze tipi bir turistik merkezdir. İlk olarak 3 Ekim 1974 tarihinde açılmıştır. Ülkenin dört bir yanından 260'ın üzerinde geleneksel evler, geç Joseon döneminden kalma bir köyün kopyası oluşturmak için yeniden bu köye yerleştirilerek restore edilmiştir. Köy, yaklaşık 245 dönümlük bir alanı kaplayan doğal bir çevrede kurulmuştur.¹⁹⁵

Kore Halk Köyü, Güney Kore'de inşa edilen ilk açık hava müzesidir. Kore Halk Köyü'nün inşaatı, 1960'larda Kore'nin hızlı batılılaşması ve sanayileşmesine yanıt olarak geleneksel Kore mimarisi, yemekleri ve kıyafetleri dahil olmak üzere geleneksel Kore kültürünü ve geleneklerini korumanın bir yolu olarak başlamıştır.

¹⁹⁴ A.e.

¹⁹⁵ **Korean Folk Village**, (Çevrimiçi) <https://www.koreanfolk.co.kr/multi/english/about/about.asp>, 05.03.2022.

Kore Halk Köyü'nün kuruluş amacı, geleneksel Kore yaşam ve kültürünün unsurlarını sergilemektir. Parkta, çeşitli bölgelerden farklı sosyal sınıfların (köylü, toprak sahibi, yangban) geleneksel evlerinin sayısız kopyaları da dahil olmak üzere birçok bölüm bulunmaktadır.¹⁹⁶

Şekil 3.18: Kore Halk Köyü geleneksel boyama deneyimi.

Kaynak: Korean Folk Village, (Çevrimiçi)

https://www.koreanfolk.co.kr/multi/english/enjoy/folk_village.asp, 03.07.2022.

Halk köyünün içinde müze personeli, Sato (valiler), Daejanggeum (saray kraliyeti), Kumiho (dokuz kuyruklu efsanevi tilki), Geosang (patron) gibi Joseon Hanedanlığı'ndan çeşitli karakterleri betimleyen farklı kostümler giyerek canlandırmalar yaparlar. Performans gösterileri genelde günde 2 kez yapılmaktadır. Nong-ak oyunu, ip oyunu, atlı dövüş sanatı oyunu ve geleneksel Kore düğünü, binicilik, doğal boyama deneyimi, geleneksel yaşam deneyimi ve birçok geleneksel el sanatı icrası gibi etkinlik ve atölyelerle birçok yemek yeme alanı, sokak pazarı, geleneksel ürünlerin satıldığı dükkanlar gibi imkanlar ziyaretçileri burada yeniden köy deneyimini yaşatmaktadır.¹⁹⁷

¹⁹⁶ **Tripadvisor**, (Çevrimiçi) https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-g1643550-d554342-r237685972-Korean_Folk_Village-Yongin_Gyeonggi_do.html, 05.03.2022.

¹⁹⁷ **Korean Folk Village**, (Çevrimiçi) <https://www.koreanfolk.co.kr/multi/english/event/description.asp>, 05.03.2022.

3.2.8. Tayvan

Müzelerinin kuruluş hikayelerine bakıldığında, Tayvan da 2000'li yılların başı itibariyle yaşayan müze çalışmalarına yönelen ülkelerdendir. Yeni müzecilik anlayışıyla nesne odağından insan odağına yönelen Tayvan müzeleri, ekolojik ve sürdürülebilir kültür çalışmalarına başladığı için çalışmaya dahil edilmiştir.

Tayvan söz konusu olduğunda, yaşayan müze konseptinde ayrıca bir de Tayvan 921 Deprem Müzesi'nden kısaca bahsetmek yerinde olacaktır. Tayvan'ın büyük yıkım yaşadığı ve doğal bir afet olan deprem simülasyonunun olduğu, enkazın tüm gerçekliğiyle ziyaretçilerle buluştuğu müze de yaşayan müze statüsünde görülmektedir. Deprem anını yaşatması ve hem toplumsal bellek için hem de ileriye dönük tedbirlerin alınması ve genç kuşakların eğitimi için müzenin varlığı ve çalışmaları değerlidir.¹⁹⁸

- **Penghu Yaşayan Müze**

Penghu Yaşayan Müzesi'nin tasarımı ve hazırlanması, 1998 yılında Meclis Üyesi Hu Chun-Chieh'in İlçe Hükümeti'ne ilçe düzeyinde bir genel müze planlamasını ve kurmasını önermek için bir önerge sunularak 1998 yılında ikinci kez toplanan 14. Penghu İlçe Konseyi Toplantısı'na kadar uzanmaktadır. Hükümet projesiyle gelişen fon yaratma çabaları 1999 yılında başladı ve bu tarih "Penghu Yaşayan Müze" projesinin başlangıcı olmuştur.¹⁹⁹

Nisan 2000 tarihinde Penghu İlçe Hükümeti, Penghu'nun gelenekleri ve yerel sakinlerin yaşam tarzlarına kapsamlı bir genel bakış sunan dinamik, canlı, basit ama samimi bir kuruluş olarak müzenin özelliklerini vurgulama projesinin temeli olarak ekolojik müze kavramlarını benimsemiş, böylece, "Penghu Genel Müzesi", "Penghu

¹⁹⁸ **Taiwan Net**, (Çevrimiçi) <https://eng.taiwan.net.tw/m1.aspx?sNo=0002112&id=A12-00013>, 12.02.2022.

¹⁹⁹ **Penghu Living Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.phlm.nat.gov.tw/en/home.jsp?id=16>, 02.04.2022.

Yaşayan Müze" adını almıştır. Ekolojik/topluluk müzesinde yeni müzecilik kavramlarını planlama yönelimi olarak benimseyen Penghu Yaşayan Müze, sergi içerikleri Penghu halkı odağında oluşturmuştur. Bu nedenle müze, daha çok "nesneler"e vurgu yapan "ekoloji"ye odaklanmak yerine Penghu'nun "yaşam tarzını" "insanlar" perspektifinden sunmuştur. "Kültür Olarak Yaşam Tarzı ve Yaşam Tarzı Olarak Kültür" kültürel felsefesini bünyesinde barındıran Penghu Yaşayan Müze'nin, Penghu sakinlerine odaklanan bir ada müzesi olarak hizmete açılması netleştirilmiştir. Penghu Yaşayan Müzesi'nin planlanması, hazırlanması ve inşası toplamda on yılı aşkın bir süreye yayılmıştır.²⁰⁰

Şekil 3.19. Pengu Yaşayan Müze dış cephesi.

Kaynak: Taiwan.net- Penghu Living Museum, (Çevrimiçi)

<https://eng.taiwan.net.tw/m1.aspx?sNo=0002125&id=A12-00309>, 01.07.2022.

Penghu'nun insanları, olayları, yerleri ve nesnelerinin sergilenmesi, turistlere Penghu'nun modern tarihini binanın katlarında deneyimletmektedir. Müze girişinde ilk olarak gülen yüzlerin olduğu bir duvar göze çarpmaktadır. Bu duvar, Penghu insanların esasen somut olmayan bir kültürel miras ögesi olarak güler yüzlü

²⁰⁰ **Penghu Living Museum, (Çevrimiçi)** <https://www.phlm.nat.gov.tw/en/home.jsp?id=16>, 02.04.2022.

olduklarını hatırlatmak için hazırlanmıştır. Müzede tarihin çeşitli dönemlerine göz attıktan ve Penghu'ya tanıklık ettikten sonra, "Penghu Tiyatrosu" turu ile ülkenin zarafeti ve sıcaklığı deneyimlenmektedir.²⁰¹

İlk zamanlardan itibaren ülkedeki şifacılık faaliyetleri, Penghu'nun eğitim anlayışı, sömürgecilik dönemindeki eğitim modelleri ve bunlara dair izler de milli bilgi ve kültür hazinesi olarak sergilenmektedir. Bunların yanı sıra Penghu atalarının olağanüstü inançlarını barındıran şeytan çıkarma ritüelleri, kötü ruhları çıkarma için kullanılan aletler, paranormal enerjiden kurulmak için yapılan faaliyetler videolu bir gösterimle ziyaretçilerle buluşturulmaktadır. Son katta ise doğumdan ölüme aile gelenekleri, ritüelleri, yaşam konutlarına dair bilgiler sunumlar, videolar ve koleksiyonların vitrin sergileriyle ziyaretçilere aktarılmaktadır.²⁰²

3.3. AVRUPA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Avrupa Kıtası, yaşayan müzelerin ana kıtası olarak nitelendirilebilir. Tarihsel gelişim içerisinde yaşayan müzeler bu kıta içerisinde şekillenmiş ve dünya çapında rol model alınacak müzeler buradaki ülkelerde doğmuştur. Yaşayan müzelerin en önemli ve birçok açıdan donanımlı yaşayan müzeleri de yine bu kıtadaki ülkelerde bulunduğu gibi sayıca da fazlalardır. Bu alt başlıkta, dijital ve basılı kaynaklar tarandıktan sonra biri Birleşik Krallık halinde dahil edilmek üzere 16 ülkeden seçilen örnekler tez çalışması kapsamına alınmış, ayrıca 13 ülkeye dair yaşayan müze anlayışlarını aktaran bir tablo sunulmuştur.

²⁰¹ **Cultural Affairs Bureau, Penghu Country**, (Çevrimiçi) https://web-archive-org.translate.google.com/web/20140202192257/http://www.phhcc.gov.tw/en/index.jsp?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc, 02.04.2022.

²⁰² **Cultural Affairs Bureau, Penghu Country**, (Çevrimiçi) https://web-archive-org.translate.google.com/web/20140202192257/http://www.phhcc.gov.tw/en/index.jsp?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc, 02.04.2022.

3.3.1. Avusturya Cumhuriyeti

Avusturya, yaşayan müzeler açısından önemli örnekler barındıran bir ülkedir. Yaşayan müzeler daha çok açık hava müzesi, halk müzesi, tarım müzesi gibi türler altında şekillenmiştir. Bu bağlamda Avusturya Açık Hava Müzesi örnek olarak incelenmiştir.

- **Avusturya Açık Hava Müzesi, Stuebing**

Avusturya Açık Hava Müzesi, Stuebing Graz yakınlarındaki Avrupa'daki 10 büyük ve merkezi açık hava müzesinden biridir. Avusturya'daki en büyük ve tek ulusal açık hava müzesi olarak, çeşitli federal eyaletlerin tarihi mimari tarzlarını sergilemektedir. Müze, Avusturya'da bir zaman yolculuğu sunarken, orijinal çiftlik binalarıyla yaşamın, çalışmanın ve yerel kültürün hikayeleriyle çiftçi nüfusunun yaşamını yansıtmaktadır.

Avrupa çapında tanınan bir açık hava müzesi olarak Stuebing, 2002 yılında 6 asırdan beri kültürel mirasını koruyarak Avusturya tarihine ışık tutması nedeniyle UNESCO ICOM müzeler kalite mührü ile ödüllendirilmiştir.²⁰³

Müze vadisinde, Avusturya'nın çeşitli eyaletlerinden ve Güney Tirol'den getirilen, rekonstrüksiyon ya da replikasıdan oluşan 100 tarım objesi ile binaları inşa edilmiştir. Profesör Viktor Herbert Pöttler projenin yürütücüsü olmuştur. Onun öncülüğünde orijinal tarihi binalar, orijinal yerlerinde demonte edilmiş ve 65 hektarlık Açık Hava Müzesi'nde yeni yerlerinde monte yöntemiyle yeniden inşa edilmiştir. Süreçte hiçbir orijinal objenin yeri değiştirilmeden müzedeki binada yerini bulmuştur. Yeniden inşa, literatürdeki açıklamalara ve bilgi verenler veya diğer kaynaklar tarafından sözlü geleneğe dayanmaktadır ve çoğu durumda binalar üçüncü şahısların yardımıyla gerçekleşmiştir.²⁰⁴

²⁰³ **Österreichische Freilichtmuseum Stübing**, (Çevrimiçi) <https://www.museum-joanneum.at/freilichtmuseum/ueber-uns>, 10.07.2022.

²⁰⁴ **A.e.**

Şekil 3.20: Avusturya Açık Hava Müzesi.

Kaynak: Austrian Open Air Museum, (Çevrimiçi) <https://www.museum-joanneum.at/en/open-air-museum/map-of-the-museum>, 02.07.2022.

Federal Vakıf'ın amacı, mevcut Avusturya Açık Hava müzesinin sürekli korunmasında ve Avusturya'nın her yerinden bilimsel olarak değerli, geri alınamaz bir kültürel mirasın korunmasında yatmaktadır. Müze, Avusturya kırsal mimarisinin tarihsel olarak önemli örneklerini yerleşim, ekonomi ve yaşam biçimlerinin yansıtılmasının yanı sıra bilimsel belgelere dayanarak etkinlikler ve faaliyetler aracılığıyla vakıf tarafından, kar amacı gütmeyen öğretim, araştırma, okul ve genel halk görevini yerine getirmek üzere yerel kültürü devam ettirmektedir.²⁰⁵

3.3.2. Belçika Krallığı

Yaşayan müze bağlamında Belçika sınırları içerisinde genellikle müzeler açık hava müzesi türü altında toplanmıştır. Tez kapsamında örnek olarak Bokrijk Açık Hava Müzesi örnek olarak ele alınmıştır.

²⁰⁵ Österreichische Freilichtmuseum Stübing, (Çevrimiçi) <https://www.museum-joanneum.at/freilichtmuseum/ueber-uns>, 10.07.2022.

- **Bokrijk Açık Hava Müzesi**

Bokrijk, Belçika'nın kuzeydoğusunda, Hasselt ve Genk'in tam ortasında bulunan küçük bir kasabadır. 60 hektarlık alanda, Flanders'in çeşitli bölgelerinden kırsal binalar ve tüm köyler burada yeniden inşa edilerek zaman içerisinde yaşayan bir müze oluşturulmuştur. İnşaatı 1953 yılında başlamış ve beş yıldan kısa bir süre sonra ziyaretçilerin kullanımına sunularak 1958 yılında açılmıştır. Hasselt'in 7 km kuzeydoğusunda bulunan bu açık hava müzesi, ormanlar, bahçeler, çiftlikler ve göletler 550 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Belçika'nın turizm merkezlerinden biri haline gelen müze, Belçika'daki en ilginç türlerden biri kabul edilmektedir.²⁰⁶

Şekil 3.21: Bokrijk Açık Hava Müzesi.

Kaynak: Visitlimburg, (Çevrimiçi) <https://www.visitlimburg.be/en/what-to-do/open-air-museum-bokrijk>, 10.07.2022.

Bokrijk'te, Flanders'ın farklı yerlerinde yıkılan ve burada yeniden inşa edilen 100'den fazla ev, bir kilise, bir yel değirmeni hayata geçirilmiştir. Bunlar Doğu ve Batı Flanders, Campine bölgesi, Brabant ve tabii ki Limburg'dan gelen binalardır. Her birinde o dönemden kalma kostümler giymiş, 19. yüzyıl köyünün karakteristik eserlerini, elbette 150 yıl önce mevcut olan araçları kullanarak gündelik yaşantıyı

²⁰⁶ **Belgia**, (Çevrimiçi) <https://en.belgiazwiedzanie.com/bokrijk.html>, 10.07.2022.

canlandıran insanlar görülebilmekte ve ziyaretçiler de bu deneyimin bir parçası olabilmektedir. Tur sırasında ziyaretçiler bahçıvanlar, hasır sepet ören kadınlar ve fırıncılarla tanışabilmekte, binalardan birinde açık hava müzesinde pişmiş ekmek satın alabilmekte, restoranda yöresel yemekleri tadabilmektedir. Ayrıca yaz sezonunda el sanatlarına yönelik. Daha fazla atölye de gerçekleştirilmektedir.²⁰⁷

Şekil 3.22: Bokrijk Açık Hava Müzesi yaşayan müze etkinliklerinden.

Kaynak: Nieuwsblad, (Çevrimiçi)

https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20190918_04614962, 15.07.2022.

Yaz aylarında kültürel gösteriler de çeşitlendirilmektedir. Ziyaretçiler atölyelerden orijinal bir el yapımı hatıra ile eve dönebilmektedir. Dönemin tipik iç mekanları arasında 60'lar fuarı da bulunmakta ve talep görmektedir. İkonik plak kapakları, TV şovlarından ve festivallerden film parçaları ve benzersiz koleksiyon parçaları, zamanda yolculuk yaptırmaktadır. Müzik gazetecisi Jan Delvaux da müzede pop müzik tarihinden büyüleyici hikayeler anlatmaktadır. Bokrijk'teki büyük açık hava

²⁰⁷ **Belgia**, (Çevrimiçi) <https://en.belgiazwiedzanie.com/bokrijk.html>, 10.07.2022.

oyun alanında sadece 'rock 'n roll' tarihi de aktarılmakta, doğal hayat da yaşanmaktadır. Bu bakımdan müze, geniş bir nesil yelpazesine hitap etmektedir. Doğa ile baş başa kalmak isteyenler arberetumu ile 550 hektarlık alanda doğanın, yürüyüşün, hayvanlarla bir arada olmanın veya bisiklete binmenin tadını çıkarabilmektedir.²⁰⁸

3.3.3. Bulgaristan

Diğer Balkan ülkelerine kıyasla Bulgaristan'da çok fazla yaşayan müze bulunmamaktadır. Ancak, son yıllarda halihazırdaki etnografya ve açık hava müzelerinin tanıtımlarında isimlerinin yaşayan müze olarak güncellenmesi, Bulgaristan müzelerinin de muhtemel Avrupa etkisi altında yeniden şekillendiğini göstermektedir. Örneğin, tez araştırmasının başladığı 2020 yılı içerisinde Bulgaristan örneği adına Etar Mimari-Etnografik Kompleks isimli müze not alınmış, 2022 yılındaki tez yazım aşamasında müzenin Etar Yaşayan Müze- Etar Açık Hava Etnografi Müzesi olarak kayıtlara geçtiği görülmüştür.

- **Etar Yaşayan Müze- Açık Hava Etnografya Müzesi**

Etar Açık Hava Etnografya Müzesi Bulgaristan'ın kuzeyindeki Gabrovo'da yer alan bir açık hava müzesidir. Bulgarka Tabiat Parkı'nın kuzey ucunda, park ile Gabrovo şehri arasında yer almaktadır. Müzenin inşaatına 1963 yılında Lazar Donkov'un yönlendirmesi ve projesiyle başlanmıştır. Kompleks, 7 Eylül 1964 tarihinde açılmış ve 1967 yılında milli park olup, 1971 Devlet Gazetesi'nin 101. sayısında ulusal öneme sahip bir mimari ve etnografik anıt olarak ilan edilmiştir.²⁰⁹

7 hektarlık bir alanda bulunan müze, Bulgar geleneklerini, kültürünü ve işçiliğini ziyaretçileriyle buluşturmaktadır. Müze, su değirmenleri ve zanaatkar atölyelerinin bağlı olduğu evler dahil olmak üzere toplam 50 bölüm içermekte olup bir bütün olarak, kompleksin amacı, Bulgar Ulusal Uyanışı sırasında Gabrovo ve bölgenin mimarisini,

²⁰⁸ Bokrijk, (Çevrimiçi) <https://bokrijk.be/nl>, 13.07.2022.

²⁰⁹ Bulgaria Travel, (Çevrimiçi) <https://bulgariatravel.org/architectural-and-ethnographic-complex-etar/>, 13.07.2022.

yaşam biçimini ve ekonomisini göstermek ve bu sayede toplumsal bellek alanı oluşturmaktır.²¹⁰

Şekil 3.23: Etar Yaşayan Müze- Açık Hava Etnografya Müzesi.

Kaynak: Radio Bulgaria, (Çevrimiçi) <https://bnr.bg/en/post/100198350/etara-unique-open-air-museum>, 13.07.2022.

Bulgaristan'da su dolum değirmenleri, su değirmenleri, öğütme taşları vb. tarafından çalıştırılan teknik kurulumların tek koleksiyonu bu müzede bulunmaktadır. Etar'daki el sanatları çarşısında geçmişte Gabrovo ve yöresindeki yapıların birebir kopyası olan 16 ev görülebilmektedir. El sanatları caddesinde ziyaretçiler, zanaatkarların çan yapımı, çömlek yapımı, kürkçülük, bakırcılık, şeker üretimi gibi çalışmalarını gerçek zamanlı olarak izleyebilirler. Zanaatkarların kullandığı özgün teknolojiyi gözlemlemenin yanı sıra ziyaretçiler gözlerinin önünde yapılan ürünleri satın alabilirler. Bu yaşayan müzede çalışan uzman kişiler ön talep üzerine geleneksel el sanatları eğitimi düzenleyebilmektedir.²¹¹

Mimari kompleksin arazisinde ziyaretçilerin kalabileceği bir otel ve eski yerel tariflere göre hazırlanmış geleneksel yemeklerin tadına bakabilecekleri bir restoran

²¹⁰ **Wikipedia,** (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Etar_Architectural-Ethnographic_Complex, 13.07.2022.

²¹¹ **Bulgaria Travel,** (Çevrimiçi) <https://bulgariatravel.org/architectural-and-ethnographic-complex-etar/>, 13.07.2022.

bulunmaktadır. Özellikle festival zamanlarında, yeni yıl veya azizlerin anma günlerinde müzedeki bu olanaklar turistlerin ilgisini çekmektedir.²¹²

3.3.4. Çek Cumhuriyeti

Çek Cumhuriyeti sınırlarında yaşayan müzeler bulunmakla birlikte tür olarak daha çok açık hava müzesi ve halk müzesi isimleriyle anılmaktadırlar.

- **Polabské Müzesi**

Orta ve doğu Avrupa'nın en eski açık hava müzesidir. Kurumsal web sitesi incelendiğinde, müzenin yaşayan müze haline geldiği doğrudan dikkat çekmektedir. Polabské Müzesi, araştırılan bölge veya konuyla ilgili bir bilgi kaynağı olarak müze niteliğindeki bir koleksiyona sahip olmak, oluşturmak, kalıcı olarak korumak, kaydetmek, profesyonel olarak işlemek ve kamuya sunmak amacıyla kurulmuştur. Poděbrady merkezli kâr amacı gütmeyen bir kuruluş olan Polabské Müzesi, Çek Cumhuriyeti Müzeler ve Galeriler Birliği üyesidir.²¹³

Şekil 3.24: Polabské Müzesi.

Kaynak: Polabské Muzeum-Facebook, (Çevrimiçi)

<https://www.facebook.com/photo/?fbid=697774028259778&set=pcb.697774181593096>, 13.07.2022.

²¹² A.e.

²¹³ Polabske Muzeum, (Çevrimiçi) <https://www.polabskemuzeum.cz/o-nas>, 10.06.2022.

Polabské Müzesi, Çek ve istisnai olarak yabancı menşeli doğanın, tarih öncesi ve tarihinin gelişimine dair koleksiyonları toplamaktadır. Müzenin koleksiyon alanı esas olarak Nymburk ve çevre bölgesini kapsamaktadır. Koleksiyonlar, özellikle botanik, zooloji, arkeoloji, etnografya, yazılı eserler de dahil olmak üzere tarih ve sanat tarihi (uygulamalı sanat dahil) alanlarında, bilimsel bilgi ve kendi koleksiyon oluşturma etkinliği konsepti temelinde oluşturmaktadır.²¹⁴

Polabské Müzesi, 1906 yılından beri, 1846 yılına tarihlenen Orta Çağ kökenli en eski Poděbrady okulunun binasında hizmet vermektedir. 2009 ve 2010 yıllarında kalıcı sergilerin tamamen yenilenmesi de dahil olmak üzere zorlu bir yenileme geçirmiştir. Müzede arazisinde ayrıca 1444 yılından kalma Kunhuta adlı bir Orta Çağ hastanesi de bulunmaktadır.²¹⁵

Poděbrady'deki Polabí Müzesi'nin ana binasında, neredeyse 20. yüzyıla kadar Polabí'deki antik dünya ve insan tarihinin önemli bölümlerini ziyaretçilere tanıtan yeni bir kalıcı sergi olan “Polabí'nin Öyküsü” yer alır. Serginin turu, Mesozoyik denizinde zengin bir yaşamın kalıntılarına bir girişle başlayıp, Kuvaterner Dağları'ndaki Polabian manzarasında fauna ve floranın tanıtılmasıyla devam eder. Ardından, Tunç Çağı, Roma Çağı ve bir Cermen savaşçısının gözetiminde halkların göç dönemini ve hayat tarzını aktararak eski Slavların dünyasının ziyaret edilmesini sağlar. Aşağıdaki sergi, ziyaretçileri şehirlerin altın çağı olan Barok ve Rönesans dönemlerine götürür. Resim galerisinde ziyaretçiler, şehrin en eski görünümünden (M. Merian, 1650) 20. yüzyılın ilk yarısına kadar Poděbrady şehrinin yüzyıllar boyunca geçirdiği dönüşüm hakkında bilgi edinebilirler. Serginin sonunda, ünlü Poděbrady cam işçiliğine ve maden kaynaklarının keşfinden ve 1908 yılında kaplıcanın kurulmasından sonra şehrin gelişimine dair bilgi verilmektedir. Kalıcı serginin bir parçası da ziyaretçilerin tur sırasında görsel olarak aşına olduğu nesneleri dokunarak tanıyabileceği dokunsal bir sergidir.²¹⁶

²¹⁴ **Polabske Muzeum**, (Çevrimiçi) <https://www.polabskemuzeum.cz/o-nas>, 10.06.2022.

²¹⁵ **A.e.**

²¹⁶ **A.e.**

3.3.5. Danimarka Krallığı

Danimarka’da yaşayan müze örnekleri bulunmaktadır. Müzeler, açık hava müzesi ve tarihi köy müzeleri olarak yaygınlık göstermekle birlikte eski yaşamı canlandırma odaklı dinamik müzelerdir.

- Orta Çağ Merkezi

Orijinal adıyla *Middelaldercentret*, Danimarka’da 14. yüzyılın sonları ve 15. yüzyılın başlarında Orta Çağ günlerini betimleyen deneysel bir yaşayan tarih, arkeolojik açık hava müzesidir. Guldborgsund sahilinde, Nykøbing Falster merkezinin yaklaşık 4 km kuzeybatısında, Sundby Lolland’da yer almaktadır. Özel bir kurum olarak, Orta Çağ Merkezi 1992 yılında kurulmuştur.²¹⁷

Şekil 3.25: Orta Çağ Merkezi’nde canlandırma.

Kaynak: Middelaldercentret Nykøbing Falster-Facebook, (Çevrimiçi) <https://www.facebook.com/centret/photos/pcb.7793897144013720/7793896914013743>, 10.06.2022.

²¹⁷ Wikipedia, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Middelaldercentret>, 12.06.2022.

Zanaatkarlarla tipik bir Danimarka pazar kasabasının bir parçası olarak inşa edilmiş bir kasaba, gemi ve teknelerin olduğu bir liman ve bir pazar yerine sahiptir. Dönem kıyafetleri giyen çalışanlar, evlerde yaşayıp çalışmakta, zanaatkarlık, yemek pişirme ve silah eğitimi gibi günlük aktiviteleri gerçekleştirmektedir. Ayrıca müzede mancınık, balista²¹⁸ ve top gibi dönemin çeşitli kuşatma silahları ile tabanca, uzun yay ve arbalet²¹⁹ gibi daha küçük silahlar da bulunmaktadır. Dünyanın en büyük mancınığı ise müze koleksiyonu arasındadır. Müzedeki tüm öğeler dönem araçları kullanılarak yerinde inşa edilmiştir. Faaliyetler arasında, her gün canlı silah ateşlemesi, okçuluk, şövalye turnuvaları ve 14. yüzyılın sonları ile 15. yüzyılın başlarından kalma el sanatları ve görevlerin gösterileri yer almaktadır. Otantikliği nedeniyle bu Orta Çağ kasabası birçok film, belgesel ve TV dizisi için bir ortam olarak kullanılmıştır.²²⁰

Şekil 3.26: Orta Çağ Merkezi'nde zanaat.

Kaynak: Middelaldercentret Nykøbing Falster-Facebook, (Çevrimiçi)

<https://www.facebook.com/centret/photos/pcb.7793897144013720/7793896914013743>, 10.06.2022.

²¹⁸ *Yunanlar tarafından kullanılan bir kuşatma aleti.

²¹⁹ *Tatar yayı olarak da bilinen yaylı kısa mesafe silahı.

²²⁰ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Middelaldercentret>, 12.06.2022.

Çalışanlar hem kadrolu hem de belediyeden iş eğitimi ile gönderilen işsiz kişilerdir. Ek olarak, büyük bir gönüllü grubunun günlük çalışmalara katıldığı bir destek derneği mevcuttur. Buradaki tüm insanlar Orta Çağ'da yaşamaktadır, yani televizyon, cep telefonları vb. gibi modern teknolojileri kullanmamaktadır.²²¹

3.3.6. Estonya Cumhuriyeti

Estonya'nın yaşayan müze bakımından birçok örneği bulunmaktadır. Estonya da diğer kuzey Avrupa örneklerinde görüldüğü üzere, açık hava müzesi, kasaba/köy müzesi ve çiftlik müzesi türleri etrafında şekillenen bir yaşayan müze kültürüne sahiptir.

- **Mihkli Çiftlik Müzesi**

Malvaste köyündeki Mihkli Çiftliği, Kuzey Hiiu İlçesinin kırsal mimarisinin mükemmel bir örneğidir. Binalar çoğunlukla 19. yüzyıldan kalmadır ve burada ziyaretçiler yerel inşaat uygulamalarını ve ev eşyalarını tanıyabilir. Çiftliğin geniş avlusu çeşitli etkinlikler düzenlemek, piknik yapmak ve sadece hoşça vakit geçirmek için idealdir. Konumu hem çocuklar hem de yetişkinler için güvenli ve faaliyetlere elverişlidir. Çocuklar, müzeyi kendi başlarına ve etrafta koşarken keşfetmeye yardımcı olan eğlenceli bir oyun oynayabilmektedir.²²²

Şekil 3.27: Mihkli Çiftlik Müzesi.

Kaynak: Visit Estonia, (Çevrimiçi) <https://www.visitestonia.com/en/mihkli-farm-museum>, 12.06.2022.

²²¹ Wikipedia, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Middelaldercentret>, 12.06.2022.

²²² Visit Estonia, (Çevrimiçi) <https://www.visitestonia.com/en/mihkli-farm-museum>, 12.06.2022.

Çiftlik evlerinin tamamı ve günlük yaşamda ihtiyaç duyulan her türlü şey burada bulunduğu için demonte-monte tekniği ile sonradan ilave bina yapılmamıştır. Neredeyse her şey iki yüzyıl boyunca orada yaşayan altı kuşaktan insanlar tarafından yapılmıştır. Tarihi ortamlarında tarihi sergileri görebilmek mümkündür. Mihkli Çiftlik Müzesi, 5 Şubat 1959 tarihinde çiftliğin son sahibinin tüm binaları ve gündelik eşyaları Saaremaa Müzesi'ne devrettikten sonra yeni müzenin ilk çalışanı olduğu zaman doğmuştur.²²³

Müzedeki evlerde eşyalar korunarak, çiftlikteki günlük yaşam canlandırılmaktadır. Pek çok eşyanın üzerinde aile damgaları bulunmaktadır. Günlük hayatın çeşitli öğelerini salondan mutfığa görmek mümkündür. Örneğin, dokuma tezgâhı, çorba veya yulaf lapası kaseleri ve tabakları ile yemek masası, bira kupaları (en eskisi 1816 yılından kalmaz), balık ve tereyağı kutularına kadar her şeye dair bir obje bulunup o dönemin kültürü hakkında bilgi edinilmekte ve yeni kuşaklara aktarılmaktadır.²²⁴

3.3.7. Finlandiya Cumhuriyeti

Kuzey Avrupa'daki diğer örnekleri gibi Finlandiya sınırları içerisinde de doğal tarihi mirası korumak, sürdürmek ve el sanatlarını koruma önceliğiyle açık hava müzeleri etrafında gelişen yaşayan müze algısı olduğu tespit edilmiştir.

- **Luostarinmäki El Sanatları Müzesi**

Luostarinmäki El Sanatları Müzesi, Finlandiya'nın Turku kentinde bulunan bir açık hava müzesidir. İlk sakinlerin orijinal meslekleri, şimdi müze içindeki binalar tarafından temsil edilmektedir. Bazıları marangoz ve taş ustası gibi inşaat işleri yaparak kendi mülklerini inşa etmişlerdir. Arsalar çitle çevrilmiş; içinde ocak ve fırın

²²³ Visit Estonia, (Çevrimiçi) <https://www.visitestonia.com/en/mihkli-farm-museum>, 12.06.2022.

²²⁴ Saaremaa Muuseum, (Çevrimiçi) <http://www.saaremaamuuseum.ee/en/branches/mihkli-farm-museum/>, 12.06.2022.

bulunan basit kulübeler yapılmıştır. Evcil hayvanlar için başka binalar inşa edilmiş ve zamanla binalar arsanın çevresinde genişleyerek bir avluyu çevrelemiştir.²²⁵

Müze, orijinal konumlarında anlatıldığı şekilde 18. ve 19. yüzyılın başlarından kalma binalardan oluşan 18 bloktan oluşmaktadır. Müzenin bulunduğu alan, müzenin açıldığı 1940 yılında kalan tek eski yerleşim alanı olmuştur.²²⁶

Şekil 3.28: Luostarinmäki El Sanatları Müzesi

Kaynak: Tripadvisor, (Çevrimiçi)

https://www.tripadvisor.com.tr/Attraction_Review-g189949-d229610-Reviews-Luostarinmaen_Kasityolaismuseum-Turku_Southwest_Finland.html, 11.06.2022.

Müze fikri, 1908 yılında Cloister Hill'in en eski kısmı, bugünkü Sirkkalankatu caddesi yıkıldıktan sonra yerel bir gazete makalesinde ortaya atılmıştır. Bu fikir, şehrin yeni müze komitesi Danimarka'nın Aarhus kentinde daha eski bir müze olan Den Gamle By tarzında bir müze yaratmaya ikna olana kadar yaklaşık 30 yıl boyunca reddedilmiştir. Orijinal müzeyi dokuz blok oluşturmuştur; diğerleri 1956 yılında eklenmiştir. O zamandan beri genişleme devam ederek daha fazla binanın iç

²²⁵ Wikipedia, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Luostarinmäki>, 12.06.2022.

²²⁶ A.e.

mekanlarını sergilenmek üzere yeniden düzenlenmiştir. Müzeye ek olarak, evler hala 1930'ların çağdaş tarzında dekore edilmiştir. Ardından iç mekanlar Büyük Ateş döneminin stiline yeniden uyarlanmıştır. Bu genellikle zıvana ve oluklu levhaların tavanlarının kaldırılmasını veya açık şöminelerin restorasyonunu içermektedir. Bazı sakinler, açıldıktan sonra bile müze alanında yaşamaya devam etmiştir. Burada yaşayan son kişi olan Hilma Mäenpää, 1982'deki ölümüne kadar burada kalmıştır.²²⁷

Müzede, dönemin el sanatları yansıtılmakta ve ülke turizmine katkı sağlanmaktadır. Her bir evde çömlekçilik, demircilik, geleneksel yemek yapımı gibi atölyeler düzenlenmekte ve el sanatlarının sürdürülebilirliğine katkı sağlanmaktadır. Dönem giysileriyle hayatı yaşatan müzecilerin olduğu bu alana ayak basar basmaz, ziyaretçiler kendilerini farklı bir dönemde hissetmektedirler.²²⁸

3.3.8. Fransa Cumhuriyeti

Müzecilik ve sanat alanındaki öncü ülkelerden olan Fransa, yaşayan müzeler hususunda da önemli örneklerle ev sahipliği yapmaktadır. Fransa'da ekomüze ve açık hava müzeciliği başlıkları altında sürdürülebilir kültür temalı müzeler yer almaktadır.

- **Alsace Ekomüzesi**

Alsace Ekomüzesi, orijinal adıyla *Écomusée d'Alsace*, Fransa'nın en büyük açık hava müzesidir ve Fransa Kültür Bakanlığı tarafından Musées de France listesine dahil edilmiştir. Ungersheim yakınlarındaki Alsace'de, Mulhouse ve Colmar arasında yer almaktadır. Müze 1984 yılında kurulmuş ve bugün, daha önce başka bir yerde bulunan ve yeniden inşa edilmiş 72 bina sergilemektedir. Bu özel müze statüsündeki alan, çeşitli nedenlerle çoğu kez el değiştirmiştir. Çeşitli restorasyonlar ve faaliyetlerle tekrar ayağa kaldırıl ve popüler bir yer haline getirilmiştir.²²⁹

²²⁷ A.e.

²²⁸ Wikipedia, (Çevrimiçi) <https://en.wikipedia.org/wiki/Luostarinmäki>, 12.06.2022.

²²⁹ Secondwiki, (Çevrimiçi) https://second.wiki/wiki/c389comusc3a9e_de28099alsace, 12.06.2022.

Şekil 3.29: Alsace Ekomüzesi Halk Festivali

Kaynak: The Écomusée d'Alsace (Çevrimiçi)

<https://www.ecomusee.alsace/en/fiches/327000222-folk-estival/>, 11.06.2022.

Binalar arasında bir fırın, bir çömlek, bir okul, bir taş konut kulesinin yanı sıra birkaç çiftlik ve yarı ahşap evler bulunmaktadır. Binaların çatılarına yerleşen leylek sayısının çokluğu dikkat çekicidir. Her yıl ortalama 90 civarında etkinlik, 20 gezici tiyatro oyunu, 10 uygulamalı atölye çalışması ve 10 sergi düzenlenmektedir.²³⁰

3.3.9. Almanya Federal Cumhuriyeti

Almanya'da 40'ın üzerinde yaşayan müze bulunmaktadır. Bu özelliğiyle, dünyanın en çok yaşayan müze bulunduran ülkelerinden biridir. Müzecilikte daima öncü çalışmalara imza atan Almanya'nın kültür koruma ve yaşatmanın yanı sıra tarih bilinciyle de özellikle köy evlerini müzeye çevirdiği ve çiftlik hayatının yöresel kıyafetlerle birlikte canlandırıldığı görülmektedir. Almanya'nın farklı bölgelerinde bu şekilde açılmış olan yaşayan müzelerde kostümlü anlatıcıların olmadığı örneklerde durağan sergileme yerine yine dinamik, robotik mankenler ile canlandırmalar

²³⁰ The Écomusée d'Alsace (Çevrimiçi) <https://www.ecomusee.alsace/en/the-collection-of-buildings/>, 11.06.2022.

yapılarak sergiler oluşturulmaktadır. Bu hususta tez çalışmasında bir yaşayan tarih müzesi örneği aktarılacaktır.

- **Odershausen Yaşayan Müze**

Odershausen'in ortasındaki 250 yıllık geçkin Alman çiftliği, ziyaretçilere geçmişteki köy yaşamından çeşitli makineler, cihazlar, ev eşyaları ve aletler göstermektedir. Müzenin yaşayan müze olarak kendisini diğerlerinden ayıran yanı, gelenlerin sadece bir sergi ziyaretçisi değil aynı zamanda bir zaman yolcusu olarak nitelendirmesi ve bunu hissettirmesidir. Müze, ayda bir canlanmakta ve tüm sergiler birer performansa dönüşmektedir.²³¹

Eskiden yem depolamak için kullanılan eski silonun yıkılması düşünülürken gelen tepkiler üzerine silonun kalmasına karar verilmiştir. 1996 yılında binanın yenilenmesi sırasında, onu rüzgârdan ve hava koşullarından korumaması için metal bir çatı eklenmiş ve hatta üstüne horoz şeklinde küçük bir rüzgâr gülü konmuştur. Daha sonraki dönemlerde silonun içi genişletilmiştir. Bugün silonun zemin katında misafirler için arka kapıdan girilebilen bir tuvalet bulunmaktadır. 1. katın hemen üstünde küçük bir ayakkabıcı atölyesi bulunmakta ve bu atölye Debe'nin ahırının birinci katından bağlantılı metal merdivenle dahi ziyaret edilebilmektedir. Müze avlusunda Virginia sarmaşığı ile özdeşleşen eski silo, yaşayan müzenin simgesi olmuştur.²³²

Zaman zaman, birçok aktif katılımcıyla müzenin dışında da bölgeye özel yerel etkinlikler düzenlenmekte ve böylece izleyiciye köydeki gündelik hayata dair bakış açıları sunulmaktadır.²³³

²³¹ **Lebendiges Museum** (Çevrimiçi) <https://www.lebendigesmuseum.de>, 29.05.2022.

²³² A.e.

²³³ A.e.

Şekil 3.30: Odershausen Yaşayan Müze.

Kaynak: Lebendiges Museum (Çevrimiçi) <https://www.lebendigesmuseum.de>, 11.06.2022.

Köyün hemen yakınında özel olarak işlenmiş tarlalarda tarla ekimi, hububat ekimi ve hububat hasadı tarihi tarzda gösterilmektedir. Tarlalar, sonbaharda inek veya at ekiplerinin yanı sıra eski traktörler ve eski çağlardan gelen ilgili makine ve ekipmanlarla ekime veya hasat edilmeye hazırlanmaktadır. Sergilenen günlük kullanıma ait alet, makine, cihaz ve sergilerin çoğu Odershausen veya çevresinden getirilmiştir. Dernek üyelerinin kendileri veya akrabaları, arkadaşları ve tanıdıkları müzeye büyük katkı sağlamıştır.²³⁴

3.3.10. Macaristan

Macaristan'da 10'un üzerinde yaşayan müze niteliği gösteren ülke bulunmaktadır. Müzeler genellikle halk kültürü ve açık hava müzesi temalarıdır.

²³⁴ **Lebendiges Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.lebendigesmuseum.de>, 29.05.2022.

- **Szentendre Açık Hava Etnografi Müzesi**

Macar köylülerinin yüzyıllar önce günlerini nasıl geçirdiğini deneyimleten ve gösteren bir müzedir. Szentendre, Macaristan'daki en büyük açık hava müzesi unvanını ve ismini taşısa da yaşayan müze niteliği göstermektedir. 1891 yılında açılan Skansen'den etkilenecek 1967 yılında kurulmuştur.²³⁵

Şekil 3.31: Szentendre Açık Hava Etnografi Müzesi.

Kaynak: Skanzen Hungary, (Çevrimiçi) <https://skanzen.hu/en/skanzen/who-we-are/about-skanzen>, 18.06.2022.

Budapeşte'nin sadece 25 kilometre kuzeyindeki Szentendre, manzaralarıyla nam salmıştır. Müze de en turistik yerlerden birinde yer almaktadır. Buraya gelen ziyaretçiler, 18. yüzyılın ortalarından ilk yarısına kadar Macar kırsal yaşamının her yönü hakkında bilgi edinmekte ve zaman yolculuğuna katılmaktadır. Müzede otantik sergiler ve binalar yer almakta olup, geçmiş yüzyılların halk mimarisi, yaşam tarzı ve kültürü hakkında derinlemesine bir anlayış elde etmek için yeniden konumlandırılmıştır. Müzede hem yeniden oluşturulmuş versiyonlar hem de orijinal binalar yer almaktadır. Müze, statik sergilemeden ziyade yaşatarak öğretme misyonuyla ziyaretçileri avlularda çalışan ustalarla, otlakta huzurla otlayan kuzularla,

²³⁵ **Visit Hungary**, (Çevrimiçi) <https://visithungary.com/articles/ethnographic-museum-in-szentendre>, 18.06.2022.

mutfaktan ot kokusu yayılan yemeklerle ve diğer şeylerin yanı sıra dönemin koruma uygulamalarını da Macar kültürünü yaşatmaktadır.²³⁶

3.3.11. İtalya Cumhuriyeti

İtalya da yaşayan müzeler için güzel örnekler teşkil edeni bir ülkedir ve çeşitliliği mevcuttur. Canlandırmalara dayalı eski köy hayatının, Orta Çağ'ın betimlendiği müzelerin yanı sıra, İkinci Dünya Savaşı'nın olumsuz süreçlerini aktaran, yeniden yaşatan bir müze uyarlaması gibi Kuzey Avrupa örneklerinden ayrılan modelleri de bulunmaktadır. Ayrıca, dünyaca ünlü Medici Sarayı çevresindeki arkeolojik kazılardan sonra ortaya çıkarılan yerleşim yerleri gibi arkeolojik çalışmaların arkeoparka ve oradan da tekrar kültürü yaşayan ve canlandıran yaşayan müzelere rastlamak mümkündür.

- **Trullo Yaşayan Müze**

Puglia'nın eşsiz ve çeşitli bağlamında, Alberobello'nun ruhuna sahip bu küçük köyü, 19. yy'daki günlük yaşamını ziyaretçiye göstermek için geçmişin atmosferine geri dönmektedir. 1996 yılında UNESCO korumasına alınan bu yerde, dönemin el sanatları, dükkanları ve ev ortamları, Alberobello'nun tarihini somut olarak yapan yerler üzerinden deneyimsel bir güzergâh üzerinden anlatılmaktadır.²³⁷ Aletlerin hepsi otantik örnekler olup dünyanın Alberobello kıyafetlerini giyen bugünün vatandaşları tarafından akıllıca kullanılmaktadır. Trullo'nun Yaşayan Müzesi, alışılmış statik müze anlayışını kırmayı hedeflemektedir. Bunu da müzeye gelen ziyaretçileri el becerileri ve basitlikle karakterize edilen ancak hala öğretecek çok şeyi olan geçmiş bir çağı deneyimleterek gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır.²³⁸

²³⁶ **Skanzen Hungary**, (Çevrimiçi) <https://skanzen.hu/en/skanzen/who-we-are/about-skanzen>, 18.06.2022.

²³⁷ **Trullo Vico Fiorito**, (Çevrimiçi) <https://www.trullovicolofiorito.com/history-and-visit.html>, 18.06.2022.

²³⁸ **Italy by Events**, (Çevrimiçi) <https://www.italybyevents.com/en/events/puglia/trullo-living-museum/>, 05.06.2022.

Şekil 3.32: Trullo Yaşayan Müze.

Kaynak: Italy by Events, (Çevrimiçi)

<https://www.italybyevents.com/en/events/puglia/trullo-living-museum/>, 05.06.2022.

Müze, kendini yeryüzünde zamanın durduğu ve tekrar akışa dönüldüğünde zamanın yavaş ilerlediği yerlerden biri olarak tanıtmaktadır. Orijinal yerleşim ve inşaat biçimlerini koruyan mütevazı bir yerleşim merkezi olan Rione Aia Piccola'nın yeryüzündeki bu yerlerden biri olduğunu söylemektedir. Her türlü ticari faaliyetten arınmış bu tarihi semtte yerel gelenekler ve yerel mimari, benzer örneklerine göre müze sayesinde daha iyi korunmuştur.²³⁹

3.3.12. Hollanda

Hollanda, yaşayan müze örnekleri bakımından zengin ülkelerden biri olup 15'in üzerinde örnek barındırmaktadır. Hollanda, kimi bölgeleri koruma ve turizm alanı oluşturma amacıyla da tek başına yaşayan müze denilemeyecek ama bölgeye taşınan evler, değirmenlerle bölgeyi canlandıracak çalışmalar yapmıştır. Zaanse Schans buna örnek olarak gösterilebilir. Çoğu yaşayan müze ise açık hava müzesi ismini

²³⁹ **Artica Alberobello**, (Çevrimiçi) <https://www.artecalberobello.it/museo-vivente-del-trullo/>, 18.06.2022.

kullanmaya devam etmekte ve demonte-monte tekniği ile yeni bir bağlam oluşturularak kurulmuştur.

- **Archeon Müze Parkı**

Orta Çağ kasabası Gravendam'ın kasaba halkı ziyaretçilere müzede kucak açmakta ve Orta Çağ zamanlarını deneyimlemeye; telefon, tablet veya dizüstü bilgisayar olmadan yaşamanın nasıl olduğunu öğrenmeye davet etmektedir. 1994 yılında kurulan ve bir yaşayan tarih müzesi özelliği gösteren Archeon, tarih öncesi zamanlardan 15. yüzyılda Orta Çağ yaşamının perde arkasına de geniş bir döneme ışık tutmaktadır. Archeon rehberleri ziyaretçileri Gravendam kasabasında, bahçelerde, evlerin içlerini tanımada, zanaat ustalarının işlerini öğrenmede ve koleksiyon malzemelerini tanıtmada canlandırmalı olarak ziyaretçilere eşlik etmektedir.²⁴⁰

Şekil 3.33: Archeon Müze Parkı yerel kıyafetleriyle ziyaretçiler

Kaynak: Archeon, (Çevrimiçi)

<https://www.archeon.nl/en/grouppackage-deals/holidays/medieval-holiday.html>, 14.06.2022.

Müze ziyaretçileri, süreçte ustalarla birlikte çalışabilecek, sokaklarda dolaşabilirsin veya sadece güneşte oturabilecek rahatlığı hissetsin diye burada konfor alanları oluşturulmuştur. Yaşayan tarih müzesinin bir parçası olarak aynı zamanda müzede

²⁴⁰ Archeon, (Çevrimiçi) <https://www.archeon.nl/index.html>, 10.06.2022.

Orta Çağ yemeklerini pişirmeyi öğrenmek, şifalı otlar ve bitkiler hakkında bilgi edinmek de mümkündür.²⁴¹

Şekil 3.34: Archeon’da Romalıların canlandırılması

Kaynak: Archeon, (Çevrimiçi)

<https://www.archeon.nl/en/grouppackage-deals/holidays/medieval-holiday.html>,
14.06.2022.

Yaşayan müzede tarih öncesi devirlerden Roma’ya dek birçok devri yaşayarak keşfetmek mümkündür. M.Ö. 8800 – M.S. 15. yüzyıla dair avcı-toplayıcıların kampına, ilk çiftçilere, Tunç Çağı’na ve Demir Çağı’na ve Romalılara kadar zamanda çok çeşitli yolculuklar yapılabilmektedir. Buradaki tarihi evlerde konaklama imkânı sağlandığı gibi, bir sabah uyanıldığında lezzetli bir yerel kahvaltı yapıp Roma lejyonerleri, zanaatkarlar, bayanlar ve çocuklar eşliğinde kamp yapılabilmektedir. İsteyenler Vikinglileri ziyaret ederek gemilerine yelken açabilmekte, nasıl ip yapılacağını öğrenip, Viking yazı sembolleriyle kendi adlarını yazabilmektedir.²⁴²

²⁴¹ Archeon, (Çevrimiçi) <https://www.archeon.nl/index.html>, 10.06.2022.

²⁴² Archeon, (Çevrimiçi) <https://www.archeon.nl/index.html>, 10.06.2022.

3.3.13. Romanya

Romanya, yaşayan müzeler konusunda zengin sayılabilecek ülkelerden biridir. Ülkede 10'un üzerinde yaşayan müze bulunmakla birlikte bunların çoğunu köy müzeleri oluşturmaktadır.

- **Dimitrie Gusti Köy Müzesi**

Bükreş insanının hayatını tanıtmayı açısından büyük öneme sahip olan Romanya Köyü, çocuklara büyükbabalarının evlerini ziyaret etme fırsatı tanıyan sürdürülebilir bir yaşayan kültür merkezidir. Müze çevresinde kısa bir yürüyüşle ziyaretçiler, bu farklı ve eşsiz müze deneyiminin bir parçası olarak yaklaşık 4.500 metrekarelik bir alana yayılan köyde Romanya kültürünü deneyimleyebilirler.²⁴³

Şekil 3.35: Dimitrie Gusti Köy Müzesi dış cephe.

Kaynak: George Avanu, Paula Popoiu, **Muzeul National al Satului “Dimitrie Gusti”**, Age Art, Bucureşti, 2009, s.25.

Köydeki her şey dokunulabilir ve deneyimlenebilir niteliktedir. Özellikle evlerden kiliselere her yer Romanya’ya özgü el işi örtülerle, tabak-çanaklarla ve fresk sanatıyla

²⁴³ George Avanu, Paula Popoiu, **Muzeul National al Satului “Dimitrie Gusti”**, Age Art, Bucureşti, 2009, s.11.

bezenmiş olup orijinalliğini korumaktadır. Buraya dair ilk etnografik araştırmalar Prof.Dr. Dimitrie Gusti ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Sosyolojik bir araştırmanın parçası olarak 1925-1935 yılları arasında disiplinler arası araştırmalarla farklı bölgelerden 60 köy incelenmiştir. Bu müzenin kuruluş çalışmaları ise 1936 yılının mart ayında başlamış ve sosyolojik bir müze olmuştur.²⁴⁴

Şekil 3.36: Dimitrie Gusti Köy Müzesi evlerinin içinden bir görünüm.

Kaynak: George Avanu, Paula Popoiu, **Muzeul National al Satului “Dimitrie Gusti”**, Age Art, Bucureşti, 2009, s.123.

Ancak politik süreçler dolayısıyla 1940 yılında ülkeye gelen göçmenlerin bir kısmı bu müze evlerine yerleştirilmiştir. Süreçte evlerin dokusunda tahribatlar meydana gelse de 1948 yılında Dimitrie Gusti’nin öğrencisi önderliğinde göçmenlerin buradaki misafirliği bitince tekrar müze haline dönüştürülmüştür. Müzenin ismi ve statüsü

²⁴⁴ George Avanu, Paula Popoiu, **Muzeul National al Satului “Dimitrie Gusti”**, Age Art, Bucureşti, 2009, s.11-14.

zaman içerisinde değişikliklere uğrasa da 1990'lı yıllar itibariyle bağımsız bir müze olmuş ve korunmuştur.²⁴⁵

3.3.14. Rusya Federasyonu

Rusya, genel müze potansiyeli düşündüğünde yaşayan müze sayısı az olan bir ülkedir. Çalışma sırasında yaklaşık 10 adet müzesi taranmış, bunların da halk sanatı, etnografya müzesi gibi isimlerle kayıtlara geçtiği görölmüştür. Yaşayan müze faaliyeti ve canlandırmalar Orta Avrupa örnekleriyle kıyaslanacak kapsamda olmasa da sürdürülebilir kültür adına ilgili müzelerde canlandırmalar yapılarak ziyaretçi ilgisi çekilmektedir.

- **Zhivun Doğa ve Etnografik Park Müzesi**

Zhivun Doğa ve Etnografik Park Müzesi'nde Kuzey Khanty'nin etnokültürel mirası canlandırılmakta ve korunmaktadır. Müze, pedagojik bir çalışma alanı olarak da görölmektedir. Müzede, yerel kostümlerle doğa hayatı canlandırılmakta ve çeşitli yaş gruplarına hitap edecek şekilde düzenlenmektedir.²⁴⁶ Yılın belli zamanlarında mevsimlik geleneksel yerler de kurulmaktadır. Örneğin kış aylarında, kürk çadırı yaz aylarında kulübeler yerleştirilerek doğal hayat canlandırılır. Müzede daimî olarak 7 ahşap doğal yapı bulunmaktadır.²⁴⁷

²⁴⁵ **Vikipedi**, (Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dimitrie_Gusti_Ulusal_Köy_Müzesi, 10.06.2022.

²⁴⁶ T.S. Kuryanova, N.V. Zolotareva, M.Yu. Charyshova, "Museum Pedagogy as a Tool for Actualizing the Ethnocultural Heritage of the Northern Khanty and Altai", **Historical Courier**, c. XVI/ 2, 2021, s. 2.

²⁴⁷ **Russia Travel**, (Çevrimiçi) <https://russia.travel/objects/294137/>, 12.07.2022.

Şekil 3.37: Zhivun Doğa ve Etnografik Park-Müzesi.

Kaynak: Russia Travel, (Çevrimiçi) <https://russia.travel/objects/294137/>, 12.07.2022.

Müze, etnokültürel mirasın hayata geçirilmesine ve toplumun ihtiyaçlarını dikkate almaya odaklanmıştır. Özellikle, Zhivun’da geniş doğal ve kültürel ortamın kullanımı, çocukların etnografik keşif gezisi yenilikçi bir müze ve eğitim biçiminin ortaya çıkmasına da katkı sağlamıştır. Uluslararası özel günlerden kentte kutlanan çeşitli konu ve düzeylerdeki etkinliklerin programları da müzede etkinlik kapsamına alınarak burası yaşayan bir müzeye dönüştürülmektedir.²⁴⁸

3.3.15. İsveç Krallığı

İsveç, tez içerisinde daha önce de belirtildiği üzere Skansen Açık Hava Müzesi’ne ev sahipliği yaparak açık hava müzeleri ve yaşayan müzelerin öncü ülkesi olmuştur. Bunun haricinde yine benzer şekilde kültürü yaşatmak ve sürdürülebilir bir nitelik kazandırmak adına geleneksel evleri, çiftlik hayatını müze arazilerine katarak ziyaretçilerle buluşturmaktadır.

²⁴⁸ ²⁴⁸ T.S. Kuryanova, N.V. Zolotareva, M.Yu. Charyshova, "Museum Pedagogy as a Tool for Actualizing the Ethnocultural Heritage of the Northern Khanty and Altai", **Historical Courier**, c. XVI/ 2, 2021, s. 2-14.

- **Skansen Açık Hava Müzesi**

Dünyanın en eski açık hava müzesi olan Skansen, Stokholm’de bulunmaktadır. İsveç kültürünü ülkenin her yerinden evler ve çiftlik yaşantısıyla birlikte bu müzede yaşatmaktadır. Skansen'e gelen ziyaretçiler burada İsveç'in tarihini keşfedebilir ve İsveçlilerin bir zamanlar değişen mevsimlere göre, gelenekleri, görenekleri, meslekleri, özel günleri kutlama şekilleri ve günlük yaşamda neler yaptıklarına dair her şeyi öğrenebilmektedir.²⁴⁹

Şekil 3.38: Skansen Açık Hava Müzesi

Kaynak: Skansen, (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen>, 05.05.2022.

Müze, durağan bir yer olmamakla birlikte müzedeki canlandırmalar ve faaliyetlere ek olarak İsveç için önemli festivalleri de kutlamaktadır. Dönemsel olarak farklı etkinlikler sayesinde ziyaretçilerin ilgisi müzeye çekilmektedir. Örneğin, yaz aylarında şarkılı şenlikler, konserler, dans festivalleri düzenlenirken kışın Noel

²⁴⁹ **Skansen,** (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen>, 05.05.2022.

pazarları, kilise konserleri ve yılbaşı ağacı etrafında dans gibi çalışmalar yapılmaktadır.²⁵⁰

Skansen, tarihin günümüzle buluştuğu, İsveç geleneklerinin ve zanaatkarlığının yaşadığı, her yaştan insanın bir araya geldiği eşsiz bir yerdir. 1720 yılından başlatılan Skansen "zaman makinesi" ile modern zamanlara kadar çıkılan yolculukta geçmişten gelen insanlarla tanışarak ve evleri, atölyeleri ve dükkanları ziyaret etmek mümkündür. Her binada, eski günlerde İsveç'te hayatın nasıl olduğunu anlatan otantik elbiseler içinde ziyaretçilerle buluşmayı bekleyen tercümanlar yer almaktadır.²⁵¹

Doğal yaşam tarafında ise Skansen Açık Hava Müzesi, vahşi hayvanların bulunduğu dünyanın tek açık hava müzesidir. Burada İskandinav vahşi yaşamını, nadir ırkları, evcil hayvanları ve egzotik yaratıkları görebilmek mümkündür. Çocuk Hayvanat Bahçesi içerisinde kedi, tavşan ve kobay evcil hayvanların yanı sıra küçük vahşi hayvanlar da bulunmaktadır. Skansen Akvaryumu ise maymunlar, kuşlar, sürüngenler ve böcekler gibi egzotik hayvanları barındırmaktadır. Müzeyi çevreleyen park alanı, çeşitli özel bitkilere ev sahipliği yapar. Bahçede ekim-dikim alanları yapılarak tarlada çavdar ve keten yetiştirilebilmektedir. Böylece tarihi mutfaklar için buralarda yetişen Skansen'e özgü bitkiler ve doğal yaşam korunmakta ve ziyaretçilere tanıtılmaktadır.²⁵²

3.3.16. Birleşik Krallık

Birleşik Krallık, özellikle yaşayan tarih müzelerinin emsalsiz ve en kapsamlı örneklerine ev sahipliği yapan ülkeleri barındırmaktadır. Birleşik Krallık'ta özellikle Sanayi Devrimi sonrası değişen ve gelişen dünyada kültürel geleneklerin modern şehircilikle yavaş yavaş geri planda kalmasıyla böylesi bir yozlaşmayı engellemek amacıyla dinamik, korumacı ve öğretici yaşayan tarih müzeleri kurulmaya başlamıştır. İngiltere'de 20'nin üzerinde yaşayan müze örneği bulunmaktadır ve bunlardan birçoğu diğer ülkelerdeki yaşayan müzeler için ilham kaynağı olmuştur. İngiltere, yaşayan tarih ve sürdürülebilir ekolojik kırsal hayatın korunmasına yönelik örneklerle ev

²⁵⁰ Skansen, (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen>, 05.05.2022.

²⁵¹ Skansen, (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/the-skansen-time-machine>, 05.05.2022.

²⁵² Skansen, (Çevrimiçi) <https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen>, 05.05.2022.

sahipliği yapmaktadır. Galler Bölgesi'nde de milli tarihi yaşatan müze örneğine rastlanmıştır.

İskoçya ve Kuzey İrlanda kesimine bakıldığında, yine tez çalışması kapsamında 6 adet örnek bulunmuş ve müzelerin bağlamı kapsamı bakıldığında İngiltere ekolünden biraz daha ayrışıldığı görülmüştür. Buradaki yaşayan müzelerde ekolojik sürdürülebilirlik ön plana alınmış, tabiatı ve kırsal kültürü yaşatmak, doğal hayvanları ve hayvancılığı sürdürülebilmek merkeze alınmıştır. Araştırma kapsamında Kuzey'in Yaşayan Müzesi Beamish örneği ele alınmıştır.

- **Beamish- Kuzey'in Yaşayan Müzesi**

Beamish, 1800'lü yıllardan itibaren İngiltere tarihini hayata geçiren dünyaca ünlü bir açık hava müzesidir ve yaşayan müze konseptinin öncülüğünü yapan müzeler arasındadır. Beamish Müzesi, aynı zamanda İngiltere'deki ilk bölgesel açık hava müzesidir.²⁵³ 1958 yılında İskandinav müzelerinden esinlenildikten sonra 1966 yılında, İngiltere'nin kuzeyindeki sanayinin gelişimini ve yaşam biçimini gösteren binaları, makineleri, nesneleri ve bilgileri incelemek, toplamak, korumak ve sergilemek amacıyla müze fikri oluşmuş, 1970 yılı itibariyle başlatılan müze çalışmalarının ardından, 1972 yılında ziyarete açılmıştır.²⁵⁴

²⁵³ **Beamish**, (Çevrimiçi) <https://www.beamish.org.uk/about/about-beamish-museum/>, 01.07.2022.

²⁵⁴ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Beamish_Museum, 01.07.2022.

Şekil 3.39: Beamish- Kuzey'in Yaşayan Müzesi.

Kaynak: Beamish, (Çevrimiçi) <https://www.beamish.org.uk>, 01.07.2022.

Döneme ait at arabası gibi dinamik öğeleri bağlamında sergileyerek, ziyaretçilerin nesnelere dokunmasına izin veren, günümüzde yaygın olan müze uygulamasının erken bir örneği olan Beamish'in temel amacı, 20. yüzyılın başlarında sanayileşmenin zirvesindeki kentsel ve kırsal Kuzey Doğu İngiltere'deki günlük yaşam örneğini korumaktır. Restorasyon ve yorumlamanın çoğu, 1825 yılından itibaren sanayi devriminin etkisi altındaki kırsal kısımlarla birlikte geç Viktorya ve Edward dönemlerine özgüdür. 350 dönümlük arazisinde, yer değiştiren, orijinal ve kopya binaların bir karışımını görmek mümkündür. Geniş bir eser koleksiyonu olan müze, çalışma araçları ve ekipmanlarının yanı sıra hayvancılık ve kostümlü tercümanlarla dinamik sergileme ile müzeyi yaşanabilir hale getirmektedir. Müzenin kuruluşunda yerel halk tarafından yönetileceği, yerel halk için var olacağı ve onlardan toplanan eşyaların yer aldığı müzeyi kendilerinin olarak görmelerini istemek temel ilke olmuş, nihayetinde burası halka ait ve gelecek nesle aktarılan bilgilerle dolu bir merkez haline gelmiştir.²⁵⁵

²⁵⁵ **Wikipedia,** (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Beamish_Museum, 01.07.2022.

Şekil 3.40: Beamish- Kuzey'in Yaşayan Müzesi.

Kaynak: The Northern Echo, (Çevrimiçi)

<https://www.thenorthernecho.co.uk/news/19225202.beamish-museum-set-reopen-covid-lockdown/>, 20.07.2022.

Müzede çok sayıda müzede eğitim atölyesi düzenlenmekte ve dönemlere göre ziyaretçilere uygun bilgiler verilerek yaşayan müze faaliyeti gerçekleştirilmektedir.²⁵⁶ 1820'li yılların çömlekçilerinden 1900'lü yılların şehir hayatına, 1940'lı yıllardaki tarım anlayışından 1950'li yıllara gelindiğinde değişen hayat tarzına ve bunları birleştiren tren istasyonundan doğal hayvanların korumacılığını yapan doğal yaşam alanlarına kadar burada çeşitli dönemlere dair hayat tarzı gerçekçi bir şekilde canlandırılmaktadır. Müze içerisinde ziyaretçilere tren istasyonu, şapel, çiftlik, ahırlar, okul, madenci kulüpleri ve maden alanları, alışveriş yerleri, zanaatkarların canlandırma yaptıkları iş yerleri, aile yaşamını tanıtan gerçek ev alanları ve restoranlara kadar çok geniş bir yelpazede deneyim sunulmaktadır.²⁵⁷

²⁵⁶ **Beamish**, (Çevrimiçi) <https://www.beamish.org.uk/learning/>, 01.07.2022.

²⁵⁷ **Beamish**, (Çevrimiçi) <https://www.beamish.org.uk/explore-discover/>, 01.07.2022.

3.3.17. Diğer Avrupa Ülkeleri ve Yaşayan Müze Anlayışları

Tez araştırması sırasında Avrupa Kıtası ülkeleri ve yaşayan müzeleri incelenmiş, bunlardan 16 tanesi örnek müzeleriyle bölüme dahil edilmiştir. Ancak, bunların haricinde de tezin çeşitli aşamalarında belirtildiği üzere farklı yaşayan müzecilik anlayışları geliştiren Avrupa ülkeleri de bulunmaktadır. Tez araştırması süresinde dijital platformlarda ülke isimleri ve yaşayan müzeleri taranarak varılan sonuçlar ve alınan notlar dahilinde örneklendirilenler haricinde kalan bazı Avrupa ülkelerinin yaşayan müze algısı yapılan okumalar ve İnternet araştırmaları sonucunda sentezlenmiş ve aşağıdaki özgün tabloda kısaca bilgi verilmiştir.

Tablo 3.1: Avrupa Kıtası'nda bulunan diğer ülkelerdeki yaşayan müze anlayışları.

1. Gürcistan	Gürcistan, yaşayan müzeler açısından zengin bir ülke değildir. Çalışma kapsamında tespit edilen tek örnek 1966 yılında kurulan Tiflis Açık Hava Etnografya Müzesi olmuştur. Burası, Gürcistan'ın Tiflis kentinde bulunan ve ülkenin çeşitli bölgelerinden halk mimarisi ve el işi örneklerini sergileyen bir açık hava müzesidir.
2. İrlanda	İrlanda, çevre ülkelerde olduğu gibi kültür sürdürülebilirliği için yaşayan müzeler açmıştır. Bu müzeler genellikle halk/folklor parkı, kültürel miras merkezi gibi isimler taşımaktadır
3. İzlanda	İzlanda da yaşayan müze örnekleri barındıran ülkelerden biridir. Yaşayan sanat, gündelik hayata odaklanan yaşayan müzeler gibi türlerle ziyaretçilere kapılarını açmaktadır.
4. Letonya Cumhuriyeti	Letonya, sayıca fazla olmasa da yaşayan müzeleri olan bir ülkedir. Etnografya temalı, yaşayan tarih müzeleri ülke içerisinde çeşitli yerlerde bulunmaktadır. Durağan sergileme modeli benimsese de “Canlı Gümüş Müzesi” gibi bir sürdürülebilir madencilik ve maden işçiliğine dair de örnek barındırmaktadır.
5. Litvanya Cumhuriyeti	Litvanya'daki yaşayan müze çeşitliliği, Letonya ile paralellik göstermektedir. Örnekler incelendiğinde, ülkede etnografik açık hava müzeleri üzerinden gelişmiş bir yaşayan müzecilik anlayışı olduğu tespit edilmiştir.
6. Macaristan	Macaristan'da 10'un üzerinde yaşayan müze niteliği gösteren ülke bulunmaktadır. Müzeler genellikle halk kültürü ve açık hava müzesi temalarında oluşmuştur. Macar köylülerinin geleneklerini yansıtmakta ve sürdürmektedir.

7. Man Adası	Man Adası'nda köylerin korunması için başlayan yaşayan müze konsepti, tarım ve balıkçılık kültürünün sürdürülebilirliğini hedeflemektedir.
8. Moldova Cumhuriyeti	Moldova'da sayıca çok olmasa bile Litvanya ve Letonya örneklerindeki gibi etnografya eksenli etrafında açılmış ve yaşayan müze niteliği gösteren kurumlar ile köy/kasaba hayatını kültürüyle birlikte koruma altına almış örnekler bulunmaktadır.
9. Norveç Krallığı	Ülke, genel kültürel değerlerin sürdürülebilirliği için çeşitli örnekler barındırmaktadır. Bunların arasında dilin korunmasından geleneksel el sanatlarının korunmasına, tarım ve hayvancılık kültüründen köy dokularına ve ekolojik sürdürülebilirliğe değin temalarda çalışmalar yapılmaktadır.
10. Polonya	Polonya da yaşayan müze türünde örneklerle sahip olup genellikle bunlara kuzeydeki komşuları gibi açık hava ve kültür müzesi isimleri vermiştir. Polonya'da 20'nin üzerinde yaşayan müze türünde örnek bulunmaktadır. Türkiye'deki kağıt müzeleri örneklerinde olduğu gibi tek bir zanaata odaklı Yaşayan Porselen Müzesi Yaşayan Şiir Müzesi gibi örnekler bulunmaktadır.
11. Sırbistan Cumhuriyeti	Sırbistan, medeniyetlerin, dinlerin, kültürlerin ve manzaraların eşsiz bir karışımıyla kozmopolit bir ülke olmuştur. Ancak, her yerde olduğu gibi insanların köyleri terk etmesi ve daha iyi bir yaşam için şehirlere gitmesi nedeniyle modernizm Sırp kültürünün yerini almaya başlayınca Sırp geleneklerini ve değerlerini korumak adına etnik köyler üzerinden bilinen kültürü ve geleneği koruyan yaşayan müze konsepti geliştirilmiştir.
12. Slovak Cumhuriyeti	Slovakya'nın yaşayan müzeleri, çevre ülkelerde olduğu gibi halkbilim, kırsal hayatı koruma, tarım müzeleri ve mimari dokunun korunması odağında gelişmiştir.
13. Ukrayna	Ukrayna'daki yaşayan müze algısı, geleneksel köylerin korunması üzerinden mimari ve etnografya temalı müzeler üzerinden gelişmiştir. Ukrayna da Skansen modelini örnek alarak ilerleme kaydetmiştir. Özellikle kırsal mimarinin korunarak burada halk yaşamının canlandırılması ve doğal rezervlerin gelecek nesillere aktarılması hedefiyle ilgili bölgelerde müzeler kurulmuştur.

3.4. KUZAY AVRUPA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Kuzey Avrupa'daki örnekler incelendiğinde, Kanada ve ABD odağında sayıca çok fazla ve çok çeşitli müze türlerinin olduğu görülmüştür. İlgili ülkelerin çeşitli bölgelerinde doğal köy dokularının ve yaşayan tarih odağında canlandırma yöntemiyle

kültürün korunması ve toplumca benimsenmesi adına sürdürülebilir çalışmalar yapıldığı saptanmıştır.

3.4.1. Kanada

Kanada’da 30’ün üzerinde yaşayan müze türünde faaliyet veya potansiyel gösteren müze bulunmaktadır. Müze yönünden zengin olan ülkedeki ilgili işletmelerin çoğu özel müze statüsünde olup çeşitli alanlarda kültürün sürdürülebilirliğine dair çalışma gerçekleştirmektedir. Çalışma kapsamında diğer ülkelere nazaran farklı bir örnek göstermek amacıyla Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi ele alınmıştır.

- **Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi**

Nipawin Saskatchewan'daki Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi, bölgemizin tarihini toplamak ve belgelemekle yakından ilgilenen Carl Mollberg'in yönetimi altında 1967'de kuruldu. 1976'da eski Hornseth evinin bağışlanması, genişleyen müzeye eserleri barındırmak ve sergilemek için daha fazla alan verdi. Tarihi ev, aile eserleri ve tarihi eşyalar da dahil olmak üzere orijinal haliyle döşenmiştir.²⁵⁸

Müzedeki antika kereste fabrikası, her yıl 1 Temmuz’da canlandırılmakta ve gösterilerin gerçekleştiği yaşayan bir cazibe merkezi haline gelmektedir. Toprak fırınlar da müze için önemlidir. Bu geleneksel fırınlar sergilenenler arasında olup, yine her yıl Kanada Günü’nde (1 Temmuz) doldurulan ve öğleden sonra halka satışa sunulan yüzlerce somun ekmeği pişirmekle görevlidir. Bu gelenek ziyaretçiler tarafından büyük ilgi görmektedir.²⁵⁹

Antik tarım ekipmanları, müzenin ayrı önemli elemanlarından. Arazi boyunca eski traktörler, antika bir su kuyusu matkabı ve çeşitli küçük motorlarla karşılaşılmaktadır. Müzedeki bu araçların hepsi çalışır durumdadır. Gönüllü çiftçiler, canlı gösteriler için

²⁵⁸ **Nipawin**, (Çevrimiçi) <http://www.nipawin.com/area-attractions.cfm>, 01.07.2022.

²⁵⁹ **Home School Buyers Club**, (Çevrimiçi) <https://www.homeschoolbuyersco-op.org/homeschool-curriculum/nipawin-living-forestry-museum.html>, 01.07.2022.

antika hasat ekipmanlarını hayata geçirmektedir. Böylece eski hasat makinesinden tahıl stoklarının nasıl beslendiğini ve eski günlerde tahılların nasıl ayrıldığını ziyaretçilere aktarmaktadırlar. Hasat gösterisinden sonra, eski günlerde tahılın nasıl una dönüştüğünü canlı olarak gösteren un değirmenine gidilmektedir. Ziyaretçiler buradan evde kullanmak için çuvalla un alabilmektedir. Müzede ayrıca eski, tek odalı bir okul da bulunmaktadır.

Şekil 3.41: Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi.

Kaynak: Destimap, (Çevrimiçi)

<https://www.destimap.com/index.php?act=place&p=Nipawin%2C-Canada>, 01.07.2022.

Bunların haricinde; Nipawin Yaşayan Ormancılık Müzesi arazisinde görülecek birçok tarihi bina, antika ev ve ahır bulunmaktadır. Kanada'nın yeşil ormanları ile korunan doğal bitki örtüsü ile on dört dönümlük ağaçlık park da ziyaretçilere doğayı deneyimleme imkânı sağlamaktadır. Bu vahşi bölgedeki müzeyi ziyaret etmek için birkaç saat ayırmak gerekmektedir.²⁶⁰

²⁶⁰ **Museum Association of Saskatchewan**, (Çevrimiçi)

<https://saskmuseums.org/museums/detail/nipawin-district-forestry-museum>, 01.07.2022.

3.4.2. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika Birleşik Devletleri içerisinde çok sayıda yaşayan müze bulunmaktadır. Araştırma sürecinde 40'ın üzerinde müze tespit edilmiş ve ABD'nin dünya üzerinde en fazla yaşayan müze özelliği taşıyan müzeye ev sahipliği yapan ülkelerden biri olduğu sonucuna varılmıştır. Ülkede, özellikle çiftlik müzelerinde ve yaşayan tarih müzelerinde yoğunluk görülmektedir. Bunun temel sebepleri arasında, tezin ilk bölümünde de tartışma eksenine alındığı üzere kıta coğrafyasında ABD'nin tarihsel olarak kendini kadimleştirme ve başlattığı kültür politikalarını sürdürülebilir kılmak olarak görülebilir. Kolektif faaliyeti destekleyen yaşayan müzelerde millet algısının sosyolojik önemi göz önüne alındığında ABD'nin bu tür modern müzecilik girişimlerinde bulunması önemlidir. Çalışma bağlamında, farklı bir türe sahip olması bakımından Kona Kahvesi Yaşayan Tarih Çiftliği örnek olarak ele alınmıştır.

- **Kona Kahvesi Yaşayan Tarih Çiftliği**

Kona Kahvesi Yaşayan Tarih Çiftliği, Hawaii'nin görülmesi gereken yerlerinden biridir. Çiftlik, 1900 yılında kurulmuş ve 1994 yılında tarihi alan ilan edilmiştir.²⁶¹ Bu yaşayan müze, ülkedeki tek yaşayan tarih kahve çiftliğidir. Gezginler için önemli bir platform olan Tripadvisor'ın gezgin yorumlarını ve puanlarını baz aldığı, 2020 Gezginlerin Seçimi Ödülü'nü almıştır.²⁶² Bu açıdan da en popüler yaşayan müzeler arasında olduğu söylenebilir.

20. yüzyılın başlarında Kona'nın kahve öncülerinin hikayesini anlatan bu ödüllü tarihi çiftlikte herhangi bir rehber olmaksızın dolaşmak mümkündür. Kahve ağaçlarının arasında yapılan gezintiden sonra yerel çiftçilerin dünyaca ünlü kahveleri işlemek için yaptıkları işlemler olan kurutma, öğütme gibi süreçleri izlemek mümkündür.²⁶³

²⁶¹ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Kona_Coffee_Living_History_Farm, 07.07.2022.

²⁶² **Kona Historical Society**, (Çevrimiçi) <https://konahistorical.org/kona-coffee-living-history-farm>, 07.07.2022.

²⁶³ **A.e.**

Şekil 3.42: Kona Kahvesi Yaşayan Tarih Çiftliği.

Kaynak: Kona Historical Society, (Çevrimiçi) <https://konahistorical.org/kona-coffee-living-history-farm>, 07.07.2022.

Ayrıca 1920’li yıllara giderek kadınların evlerinde pirinç pişirmek için ateş yaktığı, çiftçinin öğle yemeği için musubi²⁶⁴ yaptığına şahit olunabilen orijinal çiftlik evi de ziyaret edilebilmektedir.

Yaşayan tarih müzesi içerisinde, çiftlikte ziyaretçilere geleneksel el sanatları, tarımsal faaliyetler ve geçmişten gelen insanların günlük görevlerini sergileyen kostümlü tercümanlar tarafından "canlandırılmış" tarihi deneyimleme fırsatı sunulmaktadır. Ziyaretçiler, çiftliğin yaşayan tarih tercümanlarından yol boyunca Kona'nın gurme mahsulünün arkasındaki hikâyeleri dinleyerek keşifte bulunabilmektedir. Müzeden gelen tüm gelir ise doğrudan eğitim programları ve bölgenin doğal kültürünü koruma projelerine ayrılmaktadır.²⁶⁵

²⁶⁴ *Pirinci haşladıktan sonra sıkıştırıp arasına sandviç gibi herhangi bir şeyi koyarak hazırlanan bir yiyecek.

²⁶⁵ Kona Historical Society, (Çevrimiçi) <https://konahistorical.org/kona-coffee-living-history-farm>, 07.07.2022.

3.5. GÜNEY AMERİKA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Güney Amerika kıtasında, yaşayan müzeye sahip ülkeler taranmış ve çalışmaya örnek olarak Arjantin ile Brezilya yaşayan müze ya da benzeri faaliyetler gösteren örnekleriyle dahil edilmiştir.

3.5.1. Arjantin Cumhuriyeti

Tez çalışmasında incelenen diğer ülkelerin aksine Arjantin'de yaşayan müze anlayışı daha modern ve ihtiyaca yönelik olarak müzenin işlevini geliştirip değiştirebildiğini gösteren yeni bir perspektiften ele alınmaktadır. Müzeler, burada sınırlarını kaldırarak yaşayan müze anlayışını getirmektedir. Bu sava dair iki örnek olan Museo Moderno, pandemi sürecinde kendisini yaşayan müze olarak nitelendirmiş, Caminito yapay bir müze ortamı yerine modern sanat ve gelenekseli bir araya getirerek müzeyi sokağa kurgulamıştır. İlgili müzeler aşağıda incelenmiştir.

- **Museo Moderno- Yaşayan Müze**

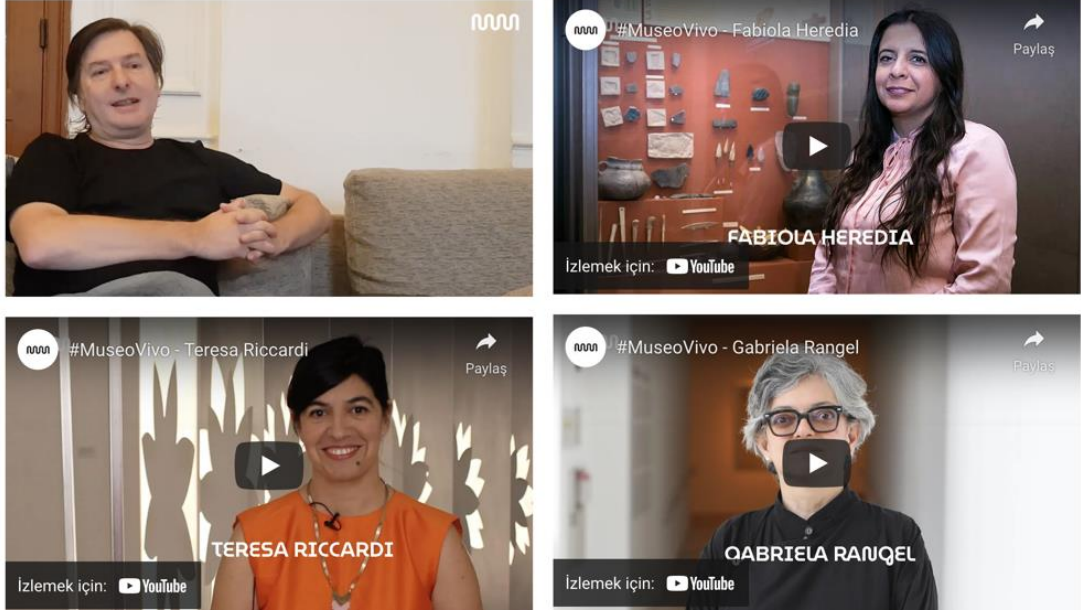
Gobierno de la Ciudad de Buenos Aires Kültür Bakanlığı tarafından yönetilen bir kamu kurumu olan Museo de Arte Moderno de Buenos Aires, ilk müdürü Rafael Squirru'nun gayretleriyle kurulmuştur. İlk müdürü Rafael Squirru, o zamanlar, Buenos Aires Üniversitesi'nde ve daha sonra Edinburgh Üniversitesi'nde eğitim gören 31 yaşında genç bir avukattı. Kültür konusunda ebediyen hevesli ve tutkulu olan Squirru, Arjantin sanatının ana destekçilerinden biriydi ve zamanının sanatçılarına ülke içinde ve dışında gelişimlerinin kapılarını açmıştır.²⁶⁶ 11 Nisan 1956 tarihinde açılışı gerçekleşen müze, modern ve deneysel bir müzedir. Sanatçıların evi gibi görülen müze, tüm farklı sanatsal disiplinlerinden en son çalışmaları tanıtılmaktadır. İlk 4 yılında bina problemi nedeniyle göçebe gibi kalan müze, hayalet müze ismiyle anılmış, nihayetinde merkezi 1960 yılının ortalarında mimar Mario Roberto Álvarez'in bir eseri olan geleceğin General San Martín Belediye Tiyatrosu'nun modern binasına

²⁶⁶ **Museo Moderno**, (Çevrimiçi) <https://museomoderno.org/en/about-museum/>, 27.02.2022.

taşınmıştır.²⁶⁷ Pandemi süreciyle başlayan kısıtlamalar altında, müze çalışmaları dijital yaşayan müze olarak sürdürülmüştür.

Şekil 3.43: Pandemi süreciyle başlayan dijital yaşayan müze çalışmalarından görünüm.

MUSEUMS BY THEIR DIRECTORS

Kaynak: Museo Moderno Living Museum, (Çevrimiçi) <https://museomoderno.org/en/living-museum/>, 01.08.2022.

Kuruluşundan itibaren Buenos Aires'in modern atılımlar gerçekleştiren müzesi, yakın zamanda Covid-19 pandemisi ile birlikte kendisini yeniden tanımlamış ve yaşayan müze sıfatını yakıştırmıştır. Müze müdürü, pandemi koşulları nedeniyle müzeler halka kapalıyken sosyal medya platformlarımızda ve Museo Moderno web sitesinde, müzeleri açık tutmanın önemini yansıtacak kültür ve sanat elçilerinden mesajlar paylaşmıştır. Öte yandan, bu süre boyunca, sanatçıların, eğitimcilerin, entelektüellerin ve kültürel varlıkların yaratılmasını ve görünürlüğünü destekleyerek ve sürdürerek, çeşitli izleyiciler ve sanat ve eğitim toplulukları için uygun yaşayan bir müze yaratma görevini üstlendiklerini belirtmiştir. Böylece, müzelerin kapalı kaldığı zamanda müzeler, binlerce sanatçı, sanat uzmanı ve kültür sağlayıcısı için iş ürettikleri ve pandemi karşısında kırılgan olan bir topluluğun sanatsal üretimini teşvik ederken aynı zamanda hayal gücünün gelişimini teşvik ettikleri için hayati kurumlardır vurgusu ile

²⁶⁷ Museo Moderno Historia, (Çevrimiçi) <https://museomoderno.org/historia/>, 27.02.2022.

dijital kanallarda kamusal alanda var olmuşlardır.²⁶⁸ Bu mesaj ve çalışmalarla müzenin kendini güncellemesi, anın yaşatılması ve kültürel üretimin, yaratıcılığın korunarak müzelerin gücünün sürdürülebilmesi için önemli bir manifesto niteliğinde değerlendirilebilecek örnek çalışma teşkil ettiğinden araştırmaya dahil edilmiştir.

- **Caminito Açık Hava Müzesi**

La boca'da bulunan Caminito, 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında liman bölgesini karakterize etmek için gelen göçmen konutlarına özgü renkli boyalı evlerden oluşan bir sokak müzesidir. Demiryolunun kapatılmasından sonra cadde, 1950'li yıllarda bir grup komşu bölgeyi yenilemeye karar verene kadar büyük ölçüde terk edilmiştir. Yerel sanatçı Benito Quinquela Martín, buradaki kiralık binaları tuvali olarak kullanmaya başlamıştır. Bugün, sokak müzesinin bir parçası olarak sokakta Arjantinli sanatçıların birkaç eseri bulunmaktadır ve Caminito, bu özelliği ile şehri ziyaret edenlerin favorisi haline gelmiştir. Çeşitli restoranlar, tango ve halk dansları gösterileri ve orijinal el sanatları ve tablolar sunan sanatçılarla dolu sokaklar, yaşayan bir müzeye dönüştürülmüştür.²⁶⁹

²⁶⁸ **Museo Moderno Living Museum**, (Çevrimiçi) <https://museomoderno.org/en/living-museum-2021/>, 20.07.2022.

²⁶⁹ **Universes in Universe**, (Çevrimiçi) <https://universes.art/en/art-destinations/argentina/buenos-aires/more-places/caminito>, 10.07.2022.

Şekil 3.44: Caminito Açık Hava Müzesi

Kaynak: *Universes in Universe*, (Çevrimiçi) <https://universes.art/en/art-destinations/argentina/buenos-aires/more-places/caminito/02>, 10.07.2022.

Burası, mahallenin tarihini ve karakterlerini yansıtan birçok popüler sanatçı tarafından sergilenen görsel sanatlarla açık alanda özgün bir müzedir. Şehri ziyaret eden her turist için zorunlu bir duraktır. Sanatçıların amacı burada insanlara neşe aktaran ve Arjantin sanatını yansıtan bir sokak yaratmaktı ve bunu yapmak için heykelleri, lambrileri ve plaketleri ile sokağa geniş bir renk ve sanatsal değer kazandırmışlardır. Görsel sanatçıların atölyelerini kurdukları ve çalışmalarının yaratıcı sürecinde mahalle ile ilişki kurdukları Caminito dünyanın ilk açık-yaşayan müzelerinden biri olmuştur.²⁷⁰

3.5.2. Brezilya Federal Cumhuriyeti

Brezilya'daki yaşayan müze kültürü de farklı sebeplerden unutulmaya yüz tutan sanat ve kültür izlerinin yeniden yaşatılmasına odaklanmıştır. Bu bağlamda 2011 yılında

²⁷⁰ **Patagonia-Argentina**, (Çevrimiçi) <https://www.patagonia-argentina.com/en/calle-caminito-museo-de-bellas-artes-al-aire-libre/>, 10.07.2022.

UNESCO tarafından Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı'na (*The Register of Good Safeguarding Practices*) seçilen bir müze çalışmada örnek olarak ele alınmıştır.

- **Fandango'nun Yaşayan Müzesi**

SKH'ler kapsamında 2011 yılında UNESCO tarafından Korumanın İyi Uygulamaları Kaydı'na seçilen Fandango, güney ve güneydoğu Brezilya'daki kıyı topluluklarında popüler bir müzik ve dans ifadesidir.²⁷¹ Fandango'nun Yaşayan Müzesi projesi, fandango uygulamasıyla ilgili güney ve güneydoğu kıyılarındaki geleneksel toplulukları içeren bir araştırma eylemi olarak geliştirilmiştir.²⁷²

Şekil 3.45: Fandango'nun Yaşayan Müzesi'ndeki sanatçılardan bir görünüm.

Kaynak: UNESCO Fandango's Living Museum, (Çevrimiçi)
<https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502>, 07.07.2022.

Fandango, özellikle çiftçilik ve balıkçılık olmak üzere kolektif çalışmayla ilişkili popüler bir müzik ve dans ifadesidir. Şarkılara "modas" denir ve el yapımı

²⁷¹ UNESCO Register, (Çevrimiçi) <https://ich.unesco.org/en/register>, 06.07.2022.

²⁷² UNESCO Fandango's Living Museum, (Çevrimiçi) <https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502>, 07.07.2022.

enstrümanlar olan viyola, keman ve "adufo" ile çalınır. Vals gibi de çalınabilir, dans edilebilir veya ardından takunya atılabilir. 2002 ve 2004 yılları arasındaki proje, fandango pratiğinin birçok faktör tarafından eklemelenmemiş ve hatta daha nadir bir şekilde kendini gösterdiği gözleminin sonucu olarak geliştirilmiştir. 2005 yılında proje uygulaması Petrobras Somut Olmayan Kültürel Mirasın Teşviki için Kültür Programı (*Programa Petrobras Cultural de Fomento ao Patrimônio Imaterial*) tarafından desteklenmiştir.²⁷³

Geleneksel olarak, fandangolara ekim, hasat ve balık tutma gibi toplu faaliyetler için ücret karşılığında çalışma hayatına atıldıkça kolektif çalışmadaki düşüş, fandangonun prestijini ve kimlik duygusunu kaybetmesine yol açtı. Zaman içerisinde birçok temsilci öldü ve yeni nesil bu sanata kayıtsız kalmıştır. Fandango'nun Yaşayan Müzesi, kültürel mirasının önemli bir parçası olarak fandango için koruma eylemlerini teşvik etmek için tasarlanmıştır. Girişim, bir sivil toplum örgütü olan Cabure Kültür Derneği ile başlamıştır.²⁷⁴

Araştırmada, yaklaşık 300 yerel "fandangueros"un (fandango uygulayan insanlar) katılımını içermiş ve bir müze oluşturulmasına karar verilmiştir. Müze için bibliyografik ve görsel-işitsel koleksiyonların yanı sıra fandangueros ve müzik aleti yapımcılarının evlerini, kültür ve araştırma merkezlerini, *caičara* el sanatlarının satıldığı yerleri içermektedir. Müze, yerel performanslar düzenleyerek, öğretmenlerle ortaklaşa çalıştaylar düzenleyerek, kitaplar ve CD'ler yayınlarak, bir web sitesi oluşturarak ve bibliyografik ve görsel-işitsel koleksiyonları kullanıma sunarak farkındalık ve sürdürülebilirlik sağlamıştır. Bu müze modeli iş birliğine dayalıdır ve yerel özellikleri dikkate alınarak diğer kültürel ifadeler ve benzer bölgesel bağlamlara uyarlanabilir niteliktedir.²⁷⁵

²⁷³ UNESCO Fandango's Living Museum, (Çevrimiçi) <https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502>, 07.07.2022.

²⁷⁴ UNESCO Fandango's Living Museum, (Çevrimiçi) <https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502>, 07.07.2022.

²⁷⁵ UNESCO, (Çevrimiçi) <https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502>, 17.07.2022.

3.6. OKYANUSYA KITASI'NDAKİ YAŞAYAN MÜZE ÖRNEKLERİ

Okyanusya kıtası içerisinde Avustralya ve Yeni Zelanda'da bulunan yaşayan müze faaliyetlerinde bulunan kurumlardan örnekler seçilerek bu alt başlıkta ele alınmıştır.

3.6.1. Avustralya Topluluğu

Araştırma sürecinde Avustralya'da onun üzerinde yaşayan müze olduğu tespit edilmiştir. Müzelerin türleri genellikle yaşayan köy veya yaşayan tarih müzesi ekseninde toplanmıştır. Bu müzelerle Avustralya yerlilerinden doğal hayatın korunmasına, doğanın bahsettiği doğa kültürünün korunmasıyla birlikte toplumsal belleğin muhafazasına da önem verilmiştir.

- **Sidney Yaşayan Müzeleri**

Sidney Yaşayan Müzeleri, Yeni Güney Batı “*New South West*” (NSW) halkı adına NSW'deki en önemli 12 tarihi ev, bahçe ve müzeden oluşan bir yaşayan müze topluluğudur. Müzenin amacı, Sidney'in yaşayan tarihi ile insanların hayatlarını zenginleştirmek ve yeniden canlandırarak korunmakta olan değerli yerleri ve koleksiyonlarını gelecek nesillere teslim etmektir. Müzeler topluluğu, ziyaretçilerin Sidney geçmişini kendileri yaşamış gibi deneyimleyebilmeleri için çeşitli dinamik sergiler, araştırmalar ve yürüyüşler, söyleşiler ve turlar gibi etkinliklerle müzeleri yaşatmakta ve yaşanır kılmaktadır. Müze içerisinde tarihi binalarla entegre Elizabeth Bay Evi, Elizabeth Çiftliği, Hyde Park Kışla Müzesi, Adalet ve Polis Müzesi, Meroogal, Sidney Müzesi, Rose Seidler Evi, Rouse Hill Evi ve Çiftliği, Susannah Place Müzesi ve Vaucluse Evi bulunmaktadır.²⁷⁶

²⁷⁶ **Sidney Living Museums**, (Çevrimiçi) <https://sydneylivingmuseums.com.au/about-us>, 02.07.2022.

Şekil 3.46: Sidney Yaşayan Müzeleri.

Kaynak: Sidney Living Museums, (Çevrimiçi)
<https://sydneylivingmuseums.com.au/about-us>, 02.07.2022.

1980 yılında, NSW'nin Tarihi Evler Vakfı, halkın eğitimi ve eğlencesi için tarihi öneme sahip binaları ve yerleri yönetmek, bakımını yapmak ve yorumlayarak yaşayan müze haline getirmek üzere kurulmuştur. 2013 yılında, çeşitli mülkleri yenilemek, birleştirmek ve hem şimdiki hem de gelecek nesil için müzelerin rolünü vurgulamak adına Sidney Yaşayan Müzeler olarak yeni kimliğine bürünmüştür. Sidney Yaşayan Müzeleri, yönetsel olarak devlete bağlı bir kültür kurumudur.²⁷⁷

Müzenin kurumsal web sayfasında beyan ettiği üzere, planlama noktasında titizlikle çalışılmaktadır. 1980'li yıllardan bu yana, 'kısa vadeli başarı için çabalamak yerine dikkatli planlama ve araştırmaya dayalı, bilimin desteklediği yenilikçilik ve yaratıcılığa, çeşitli tarihleri temsil etmeye ve her şeyin ayrılmaz bir parçası olarak halkın erişimine dayanan bir yaklaşıma inandıkları, sorumlulukları altındaki binaları, manzaraları ve koleksiyonları koruma çalışmasında, en yüksek profesyonel uygulama standartlarının rehberliğinde sağlam bir belgesel ve fiziksel kanıt ve analiz temeline

²⁷⁷ **Sidney Living Museums, (Çevrimiçi)** <https://sydneylivingmuseums.com.au/about-us>, 02.07.2022.

dayandıkları ve her mülk için yaklaşımı, faaliyetleri, korumayı ve yönetimini yönlendiren ayrı planlara sahip oldukları beyan edilmektedir. Bu da planlamanın müzelerdeki öneminin yanı sıra yaşayan müzeler gibi önemli bir dinamiğin de kilit noktası olduğu gibi herkese ilan edilecek kadar şeffaf da olması gerektiğine güzel bir örnektir.²⁷⁸

Müze, faaliyetlerinden bahsederken Avustralya'nın yaşayan müze anlayışına ve gelişimine de ışık tutacak bilgiler paylaşmıştır. Aktarıma göre, 1970'li ve 1980'li yıllar Avustralya'daki miras ve koruma hareketleri için dönüm noktaları olmuştur. O zamana kadar kültürel miras, büyük ölçüde kişisel girişimler ya da toplulukların gayretleriyle korunmuştur. Ancak 1970'li yıllar boyunca, tarihi binaları ve bölgeleri kurtarmaya yönelik girişimler için kamu ilgisi artmış, ülke çapında, kalkınma tehdidine karşı büyük protestolar, miras ve koruma konularını ana akıma ve siyasi gündeme taşıyarak, hükümetler üzerindeki hem önemli yerleri korumak hem de halkın bunlara erişimini sağlamak açısından dahil olmaları için baskıyı artırmıştır. Ulusal ve eyalet düzeylerinde hükümetler, kültürel miras için katılımlarını ve kontrollerini genişleten bir dizi yasa çıkarıp kurum kurmuştur. Bunu yaparken de aynı zamanda tarih ve miras mesleklerinde, geçmişi koruma ve yorumlama konusunda yeni tutumlar ve yaklaşımlar geliştirecek tamamen yeni uzmanlık alanları getiren muazzam bir değişim devri başlatmışlardır. 1980'li yıllarda faaliyetlerini başlatan bu müzenin de çıkış noktası ilgili hareketlilikler olmuştur. Avusturalya bu yolla kültürünü “canlı ve yaratıcı” bir şekilde korumayı düstur edinmiştir.²⁷⁹

- **Melbourne Yaşayan Batı Müzesi**

Melbourne Yaşayan Batı Müzesi, bölgenin sosyal, endüstriyel ve çevresel tarihinin zenginliğini ve derinliğini belgelemek, korumak ve yorumlamak için Melbourne eyaletinin Batısını kapsayan ve aktif olarak halkı müzeye katılım noktasında davet eden bir kurumdur. Bu yaşayan müzenin özelliği, Avustralya'nın ilk ekomüzesi

²⁷⁸ **Sidney Living Museums**, (Çevrimiçi) <https://sydneylivingmuseums.com.au/about-us>, 02.07.2022.

²⁷⁹ **A.e.**

olmasıdır. Müze, ilk olarak 1960'ların sonlarında 1970'lerin başında İsveçli Sven Lindqvist ve Fransız Georges Henri Riviere ve Hugues de Varine tarafından geliştirilen kapsayıcı ve topluluk müzeleri hakkındaki fikirlere dayanmaktadır.²⁸⁰ Bu da Avustralya'nın erken tarihlerde Avrupa müzeciliğinden etkilenecek kalıcı ve bugüne dek ayakta kalarak sürdürülebilen yaşayan müzeler kurduğuna kanıt oluşturmaktadır.²⁸¹

1984 yılında Footscray'de Joan Kirner, Olwen Ford, Eva Yencken ve David Yencken öncülüğünde tarafından kurulan müze, Avustralya tarihi için büyük önem taşıyan endüstriyel bölgeye odaklanmıştır. Bu yaşayan müzede, Melbourne bölgesinde yaşamış, çalışmış ve göç etmiş kişilerin kişisel hikayelerini ve resimlerini toplayarak ve onların tarihlerini korumalarına, yorumlamalarına ve belgelemelerine yardımcı olarak Avustralya tarihindeki bazı önemli hususları ve eksik olan bağlantıları araştırarak korumaya ve aktarmaya çalışılmaktadır.²⁸²

²⁸⁰ **Melbourne's Living Museum**, (Çevrimiçi) https://www.livingmuseum.org.au/index_home.html, 02.07.2022.

²⁸¹ **A.e.**

²⁸² **A.e.**

Şekil 3.47 : Melbourne Yaşayan Batı Müzesi park alanındaki etkinlikten bir görünüm.

Kaynak: Living Museum, (Çevrimiçi)

https://www.livingmuseum.org.au/park%20enviro/pipemakers_park.html,
02.07.2022.

Müze, tarihsel ve sosyal projeler, sanat projeleri ve hem üniversite hem de öğrencilerle projeler sürdürmektedir. Tarihsel çalışmalar, Avrupa öncesi dönemlerden günümüze kadar batı banliyölerinde tarih, miras ve doğal miras ile ilgili konuların çoğunu kapsamaktadır.²⁸³ Sanat projeleri, 1984'ten beri çağdaş sanat, film yapımı, koreografi, tiyatro prodüksiyonu, müzik ve yaratıcı yazarlık dahil olmak üzere çeşitli disiplinlerden sanatçıların arşivleriyle benzersiz bir kaynak oluşturmuştur. Böylece, Melbourne ve Avustralya'nın tarihi ve kültürel mirası hakkında daha iyi bir anlayış geliştirilmesi için çalışılmaktadır.²⁸⁴ 1990'lı yıllardan beri süregelen öğrenci ve

²⁸³ **Melbourne's Living Museum History Projects,**

<https://www.livingmuseum.org.au/projects/history%20projects.html>, 02.07.2022.

²⁸⁴ **Melbourne's Living Museum Art Projects,**

<https://www.livingmuseum.org.au/projects/art%20projects.html>, 02.07.2022.

üniversite entegreli çalışmalarla da araştırmalar geliştirilerek gelecek nesillere aktarımı hususunda iş birlikleri kurulmaktadır.²⁸⁵

- **Miles Tarihi Kasaba Müzesi**

Miles Tarihi Kasaba Müzesi, 1971 yılından beri faaliyet göstermektedir ve Avustralya'nın en iyi müzelerinden biri olarak kabul edilmektedir. 30'u aşkın bina ve sayısız sergi ile bu kompleks, 19. Ve 20. Yüzyıllardan kalma otantik ve orijinal binaları içeren önemli bir yaşayan müze ve turizm merkezi olarak tanımlanabilir.²⁸⁶

Tarihi Kasaba fikri ilk olarak 1960'lı yılların sonlarında Miles & District Tarih Derneği'nin bir toplantısında ortaya atılmıştır. Daha sonra kuruluşu için eski bir salon bağışı gerçekleşmiştir. Araziye taşınan salonun içi 500 yıllık bir İncil de dahil olmak üzere otantik yerel tarih ve eserler koleksiyonlarıyla ziyaretçiler için müze haline getirilmiştir. Bugün, yaşayan müzeye girildiğinde içinden geçilen ilk yapılardan birini bu sergi salonu oluşturmaktadır. Zaman içerisinde müze arazisine farklı binalar da eklenirken yerel mülklerden kurtarılan otantik yapılar ve gönüllüler tarafından el yapımı gerçek kopyalar ile 1971 yılında müze, Miles Tarihi Kasaba Müzesi olarak açılışa hazır hale getirilmiştir. 1990' sonlarına kadar her yıl yeni binalar ve sergiler eklenerek büyütülmüştür.²⁸⁷

²⁸⁵ **Melbourne's Living Museum Student Projects**,
<https://www.livingmuseum.org.au/projects/student%20projects.html>, 02.07.2022.

²⁸⁶ **Miles Historical Village Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.mhv.org.au/>, 02.07.2022.

²⁸⁷ **Miles Historical Village Museum**, (Çevrimiçi) <https://www.mhv.org.au/about>, 02.07.2022.

Şekil 3.48: Miles Tarihi Kasaba Müzesi

Kaynak: Weekender Tv Facebook, (Çevrimiçi)
<https://www.facebook.com/WEEKENDERTV/videos/1177936209648796/>,
02.07.2022.

Arazi, bugün 15'i orijinal, 10'u replika ve 9'u özel olarak inşa edilmiş 34 binaya ev sahipliği yapmaktadır. Binalarla birlikte müze, erken bir Queensland kırsal kasabasının işleyişine dair bir fikir veren yaşayan kasaba sokak manzarası ile öncü bir yerleşim temsili oluşturmaktadır. Müzeye adım atıldığında ziyaretçilerin adeta zamanda bir yolculuk yapıyor olmasını sağlayabilmek adına gönüllülerden oluşan bir ekip kâr amacı gütmeyen yönetimi sağlamaktadır.²⁸⁸

Tarihi Miles Kasabası, aynı zamanda yol üzerinde bulunduğu için seyahat eden gezginler için de güzel bir durak olmaktadır. Müzenin konaklama alanları arasında otantik bir konseptte okaliptüsler altında ücretsiz kamp alanları yer almaktadır.

3.6.2. Yeni Zelanda

Yeni Zelanda da yaşayan müze potansiyeline sahip ülkelerden biridir. Çalışma sırasında bulunan örneklerin geneline bakıldığında, Yeni Zelanda'nın yaşayan

²⁸⁸ Miles Historical Village Museum, (Çevrimiçi) <https://www.mhv.org.au/about>, 02.07.2022.

müzelerinin genellikle 1800'lü yıllardan 1900'lere kadar yerleşimin, sanayinin rekreasyonu üzerine geliştirilen temalar üzerine kurulu olduğu görülmüştür. Bu hususta Ferrymead Kültürel Miras Parkı ve Howick Koloni Köyü örnek olarak incelenmiştir.

- **Ferrymead Kültürel Miras Parkı**

Ferrymead Kültürel Miras Parkı, Yeni Zelanda'nın Christchurch kentinde, ağırlıklı olarak ulaşım ile ilgili olmak üzere tarihi temalara sahip konut grupları olan yaşayan bir kültürel miras müzesidir. Müze, 1964 yılında yerel yönetimler ve kişilerin gayretleriyle Yeni Zelanda'nın ilk kamu demiryolunun bulunduğu yerde kurulmuştur. 1960 yıllarında yetkililer, bilimsel ve endüstriyel bir tarih müzesi oluşturmak için pilot projeler oluşturmuş ancak diğer projeler elenerek burada bir müze kurulmasına karar verilmiştir.²⁸⁹

Ferrymead tarihteki önemini Christchurch'ü Lyttelton limanından ayıran tepelere borçludur. 1863'te Yeni Zelanda'da Ferrymead'den Christchurch'ün merkezine giden ilk demiryolu açılmış, bu hattın açılmasıyla ticari faaliyetler ülke için önemli hale gelmiştir. Bugün, müze alanında restore edilen demiryolu hattı üzerinde endüstriyel gelişim yaşayan bir müze halini almıştır. Buradaki park içerisinde restore edilmiş yerel kır evleri, ayrıca bir okul, kilise ve o dönemleri yansıtan Christchurch'ün ilk sakinleri için hayatı deneyimlemelerine izin veren işletmeler vardır. Tüm bu yaşam alanı içindeki parkta demiryolu lokomotifinin de sesi duyulmakta, dönem canlandırılmaktadır.²⁹⁰

²⁸⁹ **Ferrymead**, (Çevrimiçi) <https://www.ferrymead.org.nz>, 02.07.2022.

²⁹⁰ **Wikipedia** (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Ferrymead_Heritage_Park, 02.07.2022.

Şekil 3.49: Ferrymead Kültürel Miras Parkı.

Kaynak: Ferrymead, (Çevrimiçi) <https://www.ferrymead.org.nz/Gallery/>, 02.07.2022.

Özellikle pazar günleri ziyarete açık olan çok sayıda kültürel miras sergisi açılmaktadır. Bu sergiler, bireysel topluluklar tarafından sahiplenilir ve işletilir ve gönüllüleri tarafından yönetilir. Ayrıca müzenin daimî koleksiyonları arasında restore edilmiş traktörler, itfaiye araçları, uçaklar, tramvaylar, trenler, arabalar, matbaa, posta ve telgraf, model demiryolu, fotoğrafçılık malzemeleri gibi eserler bulunmaktadır.²⁹¹

- **Howick Tarihi Köyü/ Kültürel Miras Müzesi**

Howick Tarih Kurumu ilk olarak 1962 yılının mayıs ayında yerel tarihle ilgilenen insanların halka açık bir toplantısını takiben kurulmuştur. İlgili vakıf tarafından yönetilen Howick Tarihi Köyü'nün gelişimi, 1972'de yerel meclisten talep edilen beş dönüm arazinin teklifiyle başlamış, daha sonra yedi dönümlük arazi tahsis edilerek bölgede gönüllülerce müze kurma çalışmaları başlatılmıştır.²⁹²

²⁹¹ Ferrymead, (Çevrimiçi) <https://www.ferrymead.org.nz>, 02.07.2022.

²⁹² Wikipedia, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Howick_Historical_Village, 03.07.2022.

Araziyi yaşayan müzeye çevirmek 8 yıllık bir süreç gerektirmiştir. Süreçte, köye bir dizi tarihi ev taşınmış, demonte-monte tekniğiyle yerleştirilen on dört evin tamamlanması ve koleksiyonun oluşmasıyla 8 Mart 1980 tarihinde resmi açılış gerçekleştirilmiştir. Zaman içerisinde Howick Tarihi Köyü olarak yeniden adlandırılmış ve bir gölet ile tarihi bahçelerin yanında otuzun üzerinde bina içerecek şekilde daha da geliştirilmiştir.²⁹³

Auckland'ın yaşayan tarihini deneyimleten bu tarihi köy ya da yaşayan müze, 1840' lı yıllardan 1880'lerin sonlarına kadar bölgeye gelen ilk yerleşimciler olan eşleri ve aileleriyle buraya taşınmış emekli İngiliz askerlerinin yaşamını aktarmaktadır. Ziyaretçiler, otantik mobilyalar ve tekstillerle dolu tarihi binalarda, Auckland sakinlerinin nasıl yaşadığını, köy göletindeki genel mağaza, eski okul binası, adliye binası ve kulübelerin yanı sıra matbaayı, dost canlısı tavukları ve ördekleri görebilmektedir.²⁹⁴

Bu arazilerin tümü, dikkat çekici kültürel miras bahçeleriyle çevrilidir. Yaşayan köy ayrıca döneme uygun bitki ve dikim şemalarını da içermektedir. Geniş arazi, miras bitkileri ve meyve ağaçları ile dönemin çok çeşitli bahçe stilleriyle doludur. 1800'lü yılları deneyimletmek üzere müzede hem açık hem de kapalı alanlarda çok çeşitli yaş gruplarına hitap eden turlar ve atölye çalışmaları gerçekleştirilmektedir.²⁹⁵

²⁹³ **Wikipedia**, (Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Howick_Historical_Village, 03.07.2022.

²⁹⁴ **NZ Museums-Howick Historical Village**, (Çevrimiçi) <https://www.nz museums.co.nz/collections/3000/howick-historical-village>, 03.07.2022.

²⁹⁵ **NZ Museums-Howick Historical Village**, (Çevrimiçi) <https://www.nz museums.co.nz/collections/3000/howick-historical-village>, 03.07.2022.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Tez çalışmasında Türkiye ve yurt dışındaki yaşayan müze örnekleri incelenerek yaşayan müze kavramının irdelenmesi, gelişimi ve sonucunda kurulan yaşayan müze örneklerinin incelenmesinin önemine dikkat çekilmiştir. Araştırma bulgularının literatürdeki ilgili konuya dair çalışmalara katkı sağlayacağı gibi yeni araştırma sorularına ve akademik çalışmalara rehber olması hedeflenmiştir.

Yaşayan müzeler her ne kadar dünya geneline yayılmış, çeşitli ödüllerle desteklenen, fonlanan ve ziyaretçi akınına uğramakla birlikte kültürel devamlılığın savunuculuğunu yapan kurumlar olsalar da müzecilik terminolojisi ve yaşayan müzelerin tanıtım metinleri tarandığında tanım eksikliği olduğu saptanmıştır. Bu nedenle birinci bölümün ilk alt başlığında bu durum ele alınarak tanım önerisi getirilmiştir. Bu öneriye göre yaşayan müzeler; yeni nesil insan odaklı müzeciliğin doğmasıyla ortaya çıkan çatı bir kavram olup, kültürlerin coğrafi değişkenleri ve canlı olma-yaşama kavramlarının algılanışları dahilinde türlere ayrılmaktadır. Yaşayan müzeler bu bağlamda farklı türlere sahip olsa da özünde sürdürülebilirlik ilkesini barındırır. Çeşitli yorumlama ve drama tekniklerinin yanı sıra müzenin canlı tutma hedefinin bulunduğu somut ya da somut olmayan kültürel yansımanın gerektirdiği koşullara uygun yöntemler kullanılarak işlevini yerine getirecek şekilde koruma yoluyla bölgesel gelenek, görenek ve adetlerin kaybolmaması için dinamik ziyaretçi kitlesiyle çalışmalar yapma görevini üstlenen kurumlardır.

19. yüzyıl itibarıyla müzeoloji çalışmalarında yer alan yaşayan müzeler, dünya literatüründe kültürel değerlerin yitirilmemesi ve sürdürülebilir hale gelmesi için atılan adımlarla birlikte yükselişe geçmiştir. Dünya fuarları ve ulusçuluk hareketleri, yaşayan müzelerin tarihsel gelişimini desteklemiştir. Tezde taranan ülkeler doğrultusunda dünya genelindeki yaşayan müzelerin kuruluş tarihlerine bakıldığında, üç ayrı sıçrama döneminden bahsedilebilir. İlk sıçramada Sanayi Devrimi ardından şehir kültürünün yerel kültürün yerini almaya başladığı 1920 yıllarından, ikinci sıçramada II. Dünya Savaşı'nın ardından pek çok değişimin yaşandığı savaş sonrası

döneme denk gelecek şekilde 60-70 yılları arasında ve sonrası küreselleşen dünyada yeni müzecilik anlayışlarının kabul gördüğü, uluslararası platformlarda tartışıldığı, yerel kültürlerin korunup sürdürülmesinin dikkat çekildiği 2000'li yılların devamı olmuştur. Dijital müzelerin karşısında tamamen insana ve doğaya odaklı yaşayan müzeler de yükselişe geçmiş ve ziyaretçilerin dikkatini çekmiştir.

Açık hava müzelerinin bir çeşidi olarak türeyen yaşayan müzelerin esas yükselişi ve yayılması İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra olmuştur. Savaş sonrası Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde yaşayan müzelerin gelişiminde önemli adımlar atılmıştır. Bu müzeler fikri ve iktisadi bağlamda iş adamları, yazarlar, antropologlar ve gezginler tarafından desteklenmiş ve çoğu ilk etapta kişisel girişimlerle kurulmuştur. Özellikle Avrupa ülkelerinde beşerî, düşünsel ve maddi olarak büyük değişimlere sebebiyet verdiği tarihi bir gerçek olan İkinci Dünya Savaşı ile yaşayan tarih müzelerinin yükselişe geçmesinin, tarihsel açıdan ülke kimliklerinin, kültürlerinin korunması ve yaşatılması için önemli bir politikaya işaret ettiği saptanmıştır.

Yaşayan müzeler, kültürel birer yansıma ve sürdürülebilirlik hedefiyle kurulmuş olan etnografik ve otantik kurumlar olduğu gibi, açılış dönemlerine göre kimi zaman devlet politikasına kimi zaman milli bilincin ve hafızanın oluşmasına hizmet etme amacıyla, kimi zaman ise özel statülü müzeler başta olmak üzere turizm ve finansal yükseliş hedefleriyle kurulmuştur. Bununla birlikte her coğrafi bölgenin ve ülkenin kendi dinamiği altında şekillenen özgün kültürel yapıları olduğu ön kabulüyle, kültürlerini sürdürmek için kurdukları yaşayan müzelerin içeriği de zaman içerisinde çeşitlenmiş ve yeni isimler alarak türlere ayrılmıştır. Tez araştırması süresince yaşayan müze örnekleri üzerinden hem isim analizi hem de içerik analizi yapıldığında; tarihi dönemleri canlandıran ve bu odakta olan müzelere yaşayan tarih müzesi denildiği; doğal yaşamı koruma, çeşitli endemik bitki ve hayvan türlerinin devamlılığını sağlama ya da daha özel olarak yöresel bir mahsulün üretim aşamalarına dair geleneksel yöntemleri muhafaza etme amacıyla faaliyet gösteren müzeleri yaşayan ekomüzeler olarak sınıflandırıldığı, köy/çiftlik ya da tarım arazisindeki doğal kırsal hayatın sivil mimarisiyle sürdürülebilirliğini sağlama amacıyla da köy/çiftlik müzesi şeklinde isimlendirildiği görülmüştür. Bu genellemeyle alt türler belirlenmiş, ayrıca ileriye

dönük araştırmalara kapı aralamak amacıyla da süreci takip etmek ve müzelerin gelişimini gözlemlemek amacıyla yaşayan müze atölyeleri, faaliyetleri gösteren statik müzeler için yaşayan müze olma potansiyeli taşıyan müzeler alt başlığı oluşturularak tablo halinde gösterilmiştir.

İkinci bölümde, Türkiye'deki yaşayan müze örnekleri ele alınmıştır. Bunun için ilk olarak Türkiye'nin yaşayan müze potansiyeli ve bu türün gelişim süreci araştırılmıştır. Türkiye'nin tarihsel sürecinde farklı devletlere ev sahipliği yapmış olması, aynı ülke içinde farklı coğrafyalarda farklı kültürel kimliklerin ve etnik çeşitliliğin bulunması sebebiyle somut ve somut olmayan kültürel miras zenginliği bulunmaktadır. Bu doğrultuda da ülkenin hemen her yerinde farklı bir yaşayan müze kuracak malzeme bulunmaktadır. Ancak, bu türün gelişimi Osmanlı'dan Cumhuriyet'e çeşitli dönemlerde gündeme gelse de 2000'li yıllara kadar somut bir adım atılmamıştır. Yaşayan müzeler için Türkiye, Avrupa'dan etkilenmiş ve nihayetinde örnek ekolde olduğu gibi kişisel girişimlerle açık hava müzesi/yaşayan müze kurma çalışmaları başlamıştır. Bunun için kişisel girişimlerle ve yerel yönetimler öncülüğünde çeşitli projeler oluşturulmuş ve bir kısmı hayata geçirilmiştir. Bunun yanı sıra, halkbilim çalışmaları kapsamında ülke genelinde çeşitli akademik toplantıların da gerçekleştirilmesi ve uluslararası toplantılara ülke temsilcilerinin katılmasıyla yaşayan müzelerin bilinirliğinin artmaya başladığı görülmüştür.

Tüm gelişmelerin ardından, tez süresince bahsi geçen yaşayan müze tanımına ve karakteristik özelliklerine uygun olan yaşayan müze örnekleri Türkiye odağında incelenmiştir. Ankara Beypazarı Yaşayan Müze, Anadolu Açık Hava Müzesi (Yaşayan Köy), Kenan Yavuz Etnografya Müzesi, Ankara- Altınköy Açık Hava Müzesi, Safranbolu Yörük Köyü ve Filiz Teyze Müzesi ve Hüsamettindere Köyü Ekomüzesi olmak üzere 6 adet örnek müze incelenmiştir. Sonucunda ise, bu müzelerin hangi yıllarda kimler tarafından kurulduğu, bu müzeleri yaşayan müze kategorisinde hangi sebeplerle incelendiği, ilgili müzelerin kurulma ihtiyaçlarının doğma sebepleri ve Türkiye'deki kültürel mirasın sürdürülebilirliğindeki payları müzelerin özellikleri ve bulundukları yöreye katkılarından bahsedilerek ele alınmıştır. Aynı zamanda bu

örneklerin incelenmesi ile müzelerin bilinirliğinin ve yaşayan müze potansiyelinin farkındalığının artması hedeflenmiştir.

Kapsamlı olarak yaşayan müze özelliği gösteren bu 6 Türk müzesi örneği haricinde, daha küçük çaplı ve tek bir sürdürülebilir uygulama örneği üzerine kurulmuş müzeler ele alınmıştır. Kuruluş yıllarına göre Türkiye’de yetişen mahsuller odağında tek bir hammaddeye ya da ürüne bağlı faaliyet gösteren müzelere dair bir tablo gösterilerek 30 adet müzeye ait künye bilgisi paylaşılmıştır. Bu örneklerin verildiği tablo üzerinden, Türkiye’deki zeytincilik kültürü, baklava kültürü gibi küçük ölçekli ancak ait olduğu topraklara özgü yetiştirme, toplama ve işleme gibi geleneksel ve korunması gereken yöntemleri olan gastronomik faaliyetlerin Türkiye’nin sürdürülebilir kültürüne potansiyel katkısına müze odağında dikkat çekilmiştir. Akabinde, bölümün alt başlıkları içerisinde ele alınan örneklerle nazaran daha küçük çapta, ancak planlı ve sistematik olarak yaşayan müze faaliyeti gösteren 5 adet müze daha incelenmiştir. Üretim odaklı bu müzeler; Yalova Belediyesi İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi, SEKA Kâğıt Müzesi, Zavot Eko Peynir (Kars Peynir) Müzesi, Adatepe Zeytinyağı Müzesi ve Gürsel Tonbul Çiftlik İşletmesi’dir. İlgili 5 müzenin kısa tanıtımları ve yaşayan müzecilik faaliyetleriyle Türkiye müzeciliğindeki önemlerine dikkat çekilmiştir.

Son bölüme gelindiğinde kıtalara ayırmak suretiyle yaşayan müze örnekleri ele alınmış ve ilgili bölgelerdeki yaşayan müze algısına dair çıkarımlar yapılmıştır. İlk olarak Afrika Kıtası incelenmiştir. Afrika’daki örneklerin halihazırdaki kültürel mirası açık hava müzeciliği adıyla koruduğu ancak yaşayan müze faaliyetlerinin de gösterdiği görülmüştür. Bir dönem sömürge düzeninde kalmış ülke örneklerinde ise, bağlı oldukları ülkenin müzecilik ekollerinin benimsendiği ve sürdürüldüğü sonucuna varılmıştır. Buradaki ülkelerin mevcut potansiyelini fark ederek çeşitli destek projeleriyle yaşayan müzecilik alanında gelişmeler göstermesi hem kimliklerini koruma hem de istihdam alanı yaratması açısından fayda sağlayacağı için iş birliklerinin geliştirilmesine dikkat çekilmiştir.

Asya kıtasındaki örneklerin ekomüze, açık hava müzesi ve köy müzesi etrafında şekillendiği saptanmıştır. Sanayileşme ile şehir kültürünün giderek baskın hale gelmesi nedeniyle terk edilmiş köy ve kasabaların yerlerinin tekrar canlandırılması ile yaşayan müzeler gündeme gelmiştir. Ayrıca, nesillerce bulunduğu yerde kalan yerel halka ve doğal çevreye de sahip çıkarak kültürü muhafaza etme amacıyla yaşayan müze çalışmalarının başladığı görülmüştür. Japonya ve Çin gibi daha köklü doğu Asya ülkelerine bakıldığında da kültür muhafazası için doğal köylerin koruma altına alınarak etnik kültürü yaşatan müzeler açıldığı bulgusu elde edilmiştir. Asya'nın Müslüman ülke örneklerinde ise, yaşayan müzelerin tema park ekseninde faaliyet gösterdiği ve hem yerel hem de dini kültürün tanıtımı için bir araç olarak kuruldukları saptanmıştır.

Yaşayan müzelerin ana kıtası denilebilecek Avrupa Kıtası'nda çok sayıda örnek olduğu bilgisine erişilmiştir. Avrupa ve Kuzey Amerika'daki örnekler dünyaya rol model olmuştur. Bu nedenle Avrupa Kıtası içerisinde çok fazla ülkeden örnek verilmiştir. Orta Avrupa ülkelerinde daha çok yaşayan tarih müzelerinin kurulduğu bilgisine erişilmiştir. Bununla birlikte, özellikle canlandırma yapılan köylerin demonte-monte tekniği ile aslına uygun olarak tekrar inşaa edildiği görülmüştür. Batıya doğru gidildikçe yaşayan tarih müzeleriyle birlikte açık hava müzesi ya da yaşayan çiftlik müzesi gibi isimlerle köy kültürünü korumaya ve yaşatmaya yönelik bir müzecilik anlayışı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kuzey ülkelerine çıkıldığında köy ve kasaba kültürünü yaşatan örneklerin diğerlerine göre daha fazla ve profesyonel işletmeler olduğu saptanmıştır. Balkanlarda da kostümlü anlatıcılar eşliğinde dönemsel yaşayan müzelerin ve eski köylerin yeniden onarılmasıyla yapılanmış yaşayan müze örnekleri görülmüştür. Kuzeydoğudaki Rusya örneğinde ise Avrupa'ya kıyasla yaşayan müzeciliğin çok gelişmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Kuzey Avrupa'ya gelindiğinde Kanada ve ABD'nin çok sayıda örnek barındırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Müze yönünden zengin olan ülkelerdeki ilgili işletmelerin çoğu özel müze statüsünde olup çeşitli alanlarda kültürün sürdürülebilirliğine dair çalışma gerçekleştirmektedir. Her iki ülke örneğinde de açık hava müzesi ya da park teması etrafında gelişen ve doğal hayatın sürdürülebilirliğine odaklanan kasaba hayatını

Kuzeyin aksine Güney Amerika Kıtası içerisindeki örneklerde klasik yaşayan müzelerin aksine daha farklı ve modern bir bakış açısıyla kurulan örneklere rastlanmıştır. Yaşayan kültür müzelerinin yanında, statik müzelerin de özellikle pandemi dönemiyle birlikte yaşayan ve sınırlarını kaldıran müzecilik anlayışına yöneldikleri görülmüştür. Sokak sanatı, sokağın müzeye dönüşmesi gibi örneklerin varlığı dikkat çekici olmuştur.

Harita: Tez içerisinde yaşayan müzeleri taranan ülkeler.

Yukarıdaki özgün haritalandırma çalışmasında görüldüğü üzere, tez için toplamda Türkiye de dahil olmak üzere 48 ülkenin yaşayan müzecilik anlayışı ve yaklaşımına

dair bilgi verilmiştir. Ayrıca 35 ülke, örneklerle detaylıca ele alınmıştır. Bahsi geçen ülkeler, haritada kırmızı renkle boyanmıştır.

Sonuç olarak, post-modern ve hatta dijital dünya sıfatlarıyla nitelendirilen günümüzde ilerleme kaydedilirken geçmişin de doruk noktasını yaşamak geçmişten kopuşu da temsil etmektedir. Bu kopuşun önüne geçerek bir bağlantı kurmak isteyen toplumlar için bu bağlantıyı kuracak ve bir olgu oluşturacak kurumlar, bunu görev edinen yaşayan müzelerdir. Yaşayan müzeler, geçmişle bugünün bağlantısını kurar ve geçmişi bugünden yaşatır.

Modern toplumların oluşmasından bu yana müzelerin amacı zamanı, ilerlemeyi ve tarihi organize etmek ve temsil etmek olmuştur. Aynı zamanda bunu sanatsal bir şekilde sunma ve temsiliyet güçleriyle mükemmel bir şekilde düzenleyerek sunmuşlardır. Farklı dönemlerde farklı türlerde ya da isimlerde açılan müzeler; çeşitli sebeplerle tarihe, folklor, etnografyaya ya da bilime adanarak toplumsal bir amaca ve politikaya hizmet etmişlerdir. Müzelerin başarısı, yeni yüzyılda nesneden çok özneye odaklanmakla geliştiği için topluma, kendinden ait olanı gösterme, yaşatma ve hatırlatarak bir toplumsal bilinç kapsülü oluşturmak önemlidir. Yaşayan müzeler de ziyaretçi odaklı faaliyet gösterirken aynı zamanda koruduğu ve sürdürdüğü somut ve somut olamayan kültürel miras öğeleriyle çok önemli kurumlardır. Bu nedenle dünya genelindeki yaşayan müze örneklerinin incelenmesi, uygulama örneklerinin çeşitliliğinden esinlenerek farklı bölgelere ve ihtiyaçlara uyarlanmasıyla modern insanın geçmişle olan bağının kopmasının önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

KAYNAKÇA

- Aardskip: (Çevrimiçi) <http://www.aardskip.com>, 25.07.2022.
- Adatepe Zeytinyağı Müzesi
Tanıtım Broşürü: (Çevrimiçi)
[tanhttps://www.adatepe.com/images/adatepestatic/adatepe_brosur_k.pdf](https://www.adatepe.com/images/adatepestatic/adatepe_brosur_k.pdf), 15.06.2022.
- Adatepe Zeytinyağı Müzesi: (Çevrimiçi)
<https://www.adatepe.com/StaticPages/adatepe-zeytinyagi-muzesi/145>, 01.07.2022.
- ALHFAM: (Çevrimiçi)<https://alhfam.org/resources/Documents/AboutUs/ALHFAM%20Expanded%20History.pdf>, 23.01.2021.
- Altınbaş, Seda, Sema Etikan: “Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri”, **Folklor Akademik Dergisi**, Cilt: IV, Sayı:1, 2021.
- Altınbaş, Seda, Sema Etikan: “Kültürel Mirasın Korunmasında “Yaşayan Köy” Anlayışı ve Bazı Yaşayan Köy Açık Hava Kültürel Miras Müzeleri”, **Folklor Akademik Dergisi**, Cilt: IV, Sayı:1, 2021.
- Ambarköy Açık Hava Müzesi: (Çevrimiçi) <http://samsun.gov.tr/ambarkoy-acik-hava-muzesi>, 01.03.2022.
- Anadolu Açık Hava Müzesi
Yaşayan Köy: (Çevrimiçi)
<https://muze.yasayankoy.com.tr/tr/about>, 01.05.2022.
- Anderson, Jay: “Living History: Simulating Everyday Life in Living Museums” **American Quarterly**, Sayı 34, No. 3, 1982.
- Ankara Hacı Bayram Üniversitesi
THBMER: (Çevrimiçi)
<https://hacibayram.edu.tr/thbmer/ankara-sokum-muzesi?lang=tr-TR>, 10.02.2022.
- Archeon: (Çevrimiçi) <https://www.archeon.nl/index.html>, 10.06.2022.
- Argonotlar: (Çevrimiçi) <https://argonotlar.com/muzenin-yeni-tanimi-belli-oldu/>, 17.09.2022.

- Arınç, Kenan: “Boğatepe Köyü’nde Gravyer Peynir Üretimi ve Sürdürülebilir Gelişme Bakımından Önemi”, **Türk Coğrafya Dergisi**, Cilt: I, Sayı: 70, 2018.
- Arteca Alberobello: (Çevrimiçi) <https://www.artecalberobello.it/museo-vivente-del-trullo/>, 18.06.2022.
- Ata, Bahri: “Dr. Hâmit Zübeyr Koşay ve Gölbaşı Türk Köyü Projesi”, **Türk Yurdu**, Eylül 2007, Yıl 96, Sayı 241.
- Ateş, Hüseyin: “**Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Müzeleri**”, Sözlü Bildiri-3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Ateş, Hüseyin: “**Toplumsal Mirasın Aktarılmasında Müzelerin Rolü & Gaziantep Büyükşehir Belediyesi’ne Bağlı Müzeler Üzerine Bir Değerlendirme**”, Sözlü Bildiri, 3. Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı, 12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
- Avanu, George, Paula Popoiu: **Muzeul National al Satului “Dimitrie Gusti”**, Age Art, Bucureşti, 2009, s.11-14.
- Ballenberg: (Çevrimiçi) <https://www.ballenberg.ch/en/visiting/preview>, 23.01.2021.
- Barkerville Historic Town and Bank: (Çevrimiçi) <https://www.barkerville.ca/governance/>, 23.01.2021.
- Basın Bülten: (Çevrimiçi) <https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-BASIN-BÜLTENİ.pdf>, 25.12.2020.
- Bayburt İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü: “Kenan Yavuz Etnografya Müzesi 2021 Silletto (Avrupa Yılın Müzesi Ödülleri) ödülünü almaya hak kazandı”, (Çevrimiçi) <https://bayburt.ktb.gov.tr/TR-289665/kenan-yavuz-etnografya-muzesi-2021-silletto-avrupa-yil-.html>, 02.07.2022.
- Beamish: (Çevrimiçi) <https://www.beamish.org.uk/about/about-beamish-museum/>, 01.07.2022.

- Belgia: (Çevrimiçi)
<https://en.belgiazwiedzanie.com/bokrijk.html>,
10.07.2022.
- Beritasatu: (Çevrimiçi)
<https://www.beritasatu.com/archive/237250/tmii-ditetapkan-sebagai-wahana-perdamaian-dunia>,
07.07.2022.
- Beypazarı Yaşayan Müze- Ankara: (Çevrimiçi)
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezil-ecekyer/beypazari-yasayan-muze>, 19.02.2022.
- Beypazarı Yaşayan Müze-Ankara: (Çevrimiçi)
<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezil-ecekyer/beypazari-yasayan-muze>, 02.07.2022.
- Bilir, Zihni: “Mutlaka Ziyaret Edilmesi Gereken 10 Gastronomi Müzesi”, **Turizm Günlüğü**, 25.01.2020 (Çevrimiçi)
<https://www.turizmgunlugu.com/2020/01/25/mutlak-a-ziyaret-edilmesi-gereken-gastronomi-muzeleri/>,
15.06.2022.
- Black Country Living Museum: (Çevrimiçi) <https://bclm.com/about/>, 03.02.2021.
- Boğatepe Köyü: (Çevrimiçi),
<https://www.bogatepekoyu.com/hakkimizda>,
20.07.2022.
- Bokrijk: (Çevrimiçi) <https://bokrijk.be/nl>, 13.07.2022.
- Bulgaria Travel: (Çevrimiçi) <https://bulgariatravel.org/architectural-and-ethnographic-complex-etar/>, 13.07.2022.
- Bursa Büyükşehir Belediyesi: (Çevrimiçi) <https://www.bursa.bel.tr/etkinlik/dede-korkut-masali-245>, 01.05.2022.
- Bursa Müze: (Çevrimiçi) <https://www.bursamuze.com/bursa-yasam-kulturu-muzesi-519/>, 04.04.2022.
- Cave, Vicky, Jenny Staff: “Beş Yaş ve Beş Yaş Altı Çocuklar ve Ailelerle Müzelerde Yaratıcı Oyun Çalışmaları”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alımtırın ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021.

- China Discover: (Çevrimiçi) <http://www.chinadiscover.net/guizhou-tourism/tangan-dong-ethnic-eco-museum.htm>, 02.05.2021.
- China Tour Guide: (Çevrimiçi) http://www.chinatourguide.com/guizhou/Tangan_Dong_Ethnic_Ecomuseum.html, 02.05.2021.
- Ciolfi, Luigina, Marc McLoughlin: “Designing for Meaningful Visitor Engagement at a Living History Museum”, **NordiCHI '12: Proceedings of the 7th Nordic Conference on Human-Computer Interaction: Making Sense Through Design**, 2012, https://www.academia.edu/2453736/Designing_for_Meaningful_Visitor_Engagement_at_a_Living_History_Museum, s.69-78.
- Colonial Williamsburg Müzesi: (Çevrimiçi) <https://www.colonialwilliamsburg.org/learn/about-colonial-williamsburg/>, 20.02.2021.
- Cove, Connolly: “World’s Greatest Open Air Museum Luxor, Egypt”, 14.02.2022 (Çevrimiçi) <https://www.connollycove.com/worlds-greatest-open-air-museum-luxor-egypt/>, 25.06.2022.
- Cultural Affairs Bureau, Penghu Country: (Çevrimiçi) [https://web.archive-org.translate.goog/web/20140202192257/http://www.phhcc.gov.tw/en/index.jsp?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc](https://web.archive.org/translate.goog/web/20140202192257/http://www.phhcc.gov.tw/en/index.jsp?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc), 02.04.2022.
- Çelik, Zeynep: **Şarkın Seslenişi**, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2005.
- Davis, Peter: **Ecomuseums a Sense of Place**, 2nd edition, Continuum Press, New York, 2011.
- Değirmen Çiftlik: (Çevrimiçi) <https://degirmenltd.com/kurucu/>, 19.02.2022.
- Değirmen Çiftlik: “Kurucusunun Kaleminden; Çiftlik Kuruluşu & Hikâyesi”, (Çevrimiçi) <https://degirmenltd.com/kurucu/>, 01.07.2022.

- Demir, Zehra Sema: “Türkiye’de Açık Hava Müzeleri “Açıldı” Açılıyor Açık Hava Müzelerine Yeni Bir Bakış”, **Milli Folklor**, Yıl 25, Sayı:99, 2013.
- Djerbahood: (Çevrimiçi) <https://djerbahood.com>, 20.07.2021.
- Duarte, A.: “Ecomuseum: one of the many components of the New Museology”, **Ecomuseums 2012 Proceedings of the 1st International Conference on Ecomuseums, Community Museums and Living Communities**, Green Lines Institute, Barcelos, 2012.
- Ekoharita: (Çevrimiçi) <https://www.ekoharita.org/project/zavot-ekomuze/>, 03.07.2022.
- Elmalı Şen, Derya, Evşen Yetim, Elif Öztürk: “Kültürel Mirasın Geleceği için Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze”, **Sanat Tarihi Dergisi**, 29/2, 2020.
- Elmalı Şen, Derya, Evşen Yetim, Elif Öztürk: "Kültürel Mirasın Geleceği İçin Sürdürülebilir Bir Müzecilik Anlayışı: Ekomüze", **Sanat Tarihi Dergisi**, Cilt: 29, Sayı: 2, 2020.
- Embassy of Culture: (Çevrimiçi) <https://embassy-of-culture.com/project/icom-museum-definition/>, 04.04.2021
ICOM News, (Çevrimiçi) <https://icom.museum/en/news/icom-announces-the-alternative-museum-definition-that-will-be-subject-to-a-vote/>, 04.04.2021
- Erbay, Fethiye: **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası** (1984-2009), Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- Erbay, Fethiye: **The Historical Development of Museology in Turkey**, Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2019.
- Erbay, Fethiye: “Müzelerin Değişim Stratejileri”, **Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yıl Dönümünde Türk Müzeciliği ve Geleceği Uluslararası Konferans Bildirileri, 14-16 Mayıs 1999**, Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Erbay, Fethiye: **The Historical Development of Museology in Turkey**, Yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, 2019.
- Erbay, Fethiye: **Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası** (1984-2009), Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul, 2009.
- Erbay, Fethiye: “Yeni Müzecilik ve Yeni Trendler”, **Yaşayan Müze Living Museum**, yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alımtirin ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021.
- Erbay, Fethiye: Müze Yönetiminin Etki Alanları”, **Müzebilimin ABC’si**, haz. Nevra Ertürk ve Hanzade Uralman, Ege Yayınları, İstanbul, 2012.
- Ferrymead: (Çevrimiçi) <https://www.ferrymead.org.nz>, 02.07.2022.
- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi: “Büyükşehir “Yaşayan Müze” Etkinlikleri Kapsamında Gelenekleri Canlandırıyor”, 05.11.2021, (Çevrimiçi) <https://www.gaziantep.bel.tr/tr/haberler/buyuksehir-yasayan-muze-etkinlikleri-kapsaminda-gelenekleri-canlandiriyor>, 02.05.2022.
- Gezilmesi Gereken Yerler: (Çevrimiçi) <https://gezilmesigerekenyerler.com/gezilecek-yerler/altinkoy-acik-hava-muzesi-nerede-giris-ucreti-ziyaret-saatleri.html>, 01.07.2022.
- Habertürk: “Avrupa Birliği Europa Nosra Kültür Mirası Ödülü Kenan Yavuz Etnografya Müzesi'ne verildi”, (Çevrimiçi) <https://www.haberturk.com/avrupa-birligi-europa-nosra-kultur-mirasi-odulu-kenan-yavuz-etnografya-muzesi-ne-verildi-3473832>, 30.06.2022.
- Hamburg Müzeleri: (Çevrimiçi) <https://www.hamburg.com/museums/11750274/kiekieberg/>, 20.01.2022.
- History of Museums: (Çevrimiçi) <http://www.historyofmuseums.com/museum-history/history-of-open-air-museums/>, 10.03.2022.

Home School Buyers Club:	(Çevrimiçi) https://www.homeschoolbuyerscoop.org/homeschool-curriculum/nipawin-living-forestry-museum.html , 01.07.2022.
ICOM MPR:	(Çevrimiçi) https://mpr.mini.icom.museum/about-mpr/board-members/ , 20.02.2022.
ICOM News:	(Çevrimiçi) https://icom.museum/en/news/icom-announces-the-alternative-museum-definition-that-will-be-subject-to-a-vote/ , 04.04.2021.
ICOM:	Ecomuseums Studies and Discussion , (Çevrimiçi), https://ecomuseums.com/icom-ecomuseums-community-museums/ , 03.01.2022.
Ignant:	(Çevrimiçi) https://www.ignant.com/2020/08/21/the-matmata-pit-dwellings-keeping-the-tunisian-indigenous-past-alive/ , 15.05.2022.
Iron Bridge:	(Çevrimiçi) https://www.ironbridge.org.uk/about-us/history-of-the-ironbridge-gorge-museum-sites/ , 05.07.2021.
Italy by Events:	(Çevrimiçi) https://www.italybyevents.com/en/events/puglia/trullo-living-museum/ , 05.06.2022.
İleri Haber:	“Türkiye’nin İlk ve Tek Ekolojik Müzesi: Zavot Eko”, 12.12.2017, (Çevrimiçi) https://ilerihaber.org/icerik/baslik-79842.html , 15.06.2022.
İlk Sayfa:	“Ankara Altıncıköy Müzesi 15 Mart’ta Açılıyor”, 12.03.2018 (Çevrimiçi) https://www.gazeteilksayfa.com/ankara-altinkoy-muzesi-15-martta-aciliyor-26757h.htm , 18.03.2022.
Japan Guide:	(Çevrimiçi) https://www.japan-guide.com/e/e3253.html , 01.05.2022.
Kaçakgil, Nevres Işıl:	“Indiana University: Living Museum in The Caribbean Sea”, Postmodern University Museums , Kadir Has University Press, İstanbul, 2020.
Karaduman, Ümit:	“Müze Tanıtım”, Folklor/Edebiyat , Cilt: XXIII, Sayı:92, 2017/4.

Kenan Yavuz Etnografya Müzesi Sunumu:	(Çevrimiçi) https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/wp-content/uploads/2019/09/KYEM-TR-OCAK-UPDATE-2022-1.pdf , 01.05.2022.
Kenan Yavuz Etnografya Müzesi:	https://www.kenanyavuzetnografyamuzesi.org/hikayemiz/ , 01.05.2022.
Kent Müzesi:	(Çevrimiçi) http://www.kayseri.gov.tr/kent-muzesi , 18.03.2022.
Kfar Kadem:	(Çevrimiçi) https://k-k.co.il/en/the-vision-2/ , 01.06.2022.
Kfar Kadem:	(Çevrimiçi) https://k-k.co.il/en/about-us/ , 01.06.2022.
Kiper, Tuğba, Mükerrer Arslan:	"Safranbolu-Yörük Köyü Tarımsal Turizm Potansiyelinin Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi", Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi , Cilt: 1, Sayı: 2, 2007.
Kona Historical Society:	(Çevrimiçi) https://konahistorical.org/kona-coffee-living-history-farm , 07.07.2022.
Korean Folk Village:	(Çevrimiçi) https://www.koreanfolk.co.kr/multi/english/about/about.asp , 05.03.2022.
Korean Folk Village:	(Çevrimiçi) https://www.koreanfolk.co.kr/multi/english/event/description.asp , 05.03.2022.
Kuryanova, T.S., N.V. Zolotareva, M.Yu. Charyshova:	"Museum Pedagogy as a Tool for Actualizing the Ethnocultural Heritage of the Northern Khanty and Altai", Historical Courier , c. XVI/ 2, 2021, s. 2.
La Origini:	(Çevrimiçi) https://laorigini.org/en/ , 20.01.2022.
LaCroix:	(Çevrimiçi) https://www.la-croix.com/Culture/Expositions/Djebahood-musee-ideal-du-street-art-2014-09-08-1202966 , 15.08.2022.
LadMob Youtube Seyahat Kanalı:	(Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=tfNZdzfdwNA , 27.05.2022.

Living Museum Society:	(Çevrimiçi) https://living-museum.com , 23.03.2021.
Magelssen, Scott:	Living History Museums , Scarecrow Press, Lanham, 2007.
Mardin Haber:	“Tarihi Kentler Birliği’nden Boyabat Belediyesi Yaşayan Kültürel Miras Müzesi’ne ödül”, 26.06.2021, (Çevrimiçi) https://mardinhaber.com.tr/haber/9656804/tarihi-kentler-birliginden-boyabat-belediyesi-yasayan-kulturel-miras-muzesine-odul , 03.05.2022.
Mardin Yaşayan Müze:	(Çevrimiçi) https://www.mardinyasayanmuze.com/basindabiz.aspx , 30.07.2022.
Melbourne’s Living Museum Art Projects:	(Çevrimiçi) https://www.livingmuseum.org.au/projects/art%20projects.html , 02.07.2022.
Melbourne’s Living Museum History Projects:	(Çevrimiçi) https://www.livingmuseum.org.au/projects/history%20projects.html , 02.07.2022.
Melbourne’s Living Museum Student Projects:	(Çevrimiçi) https://www.livingmuseum.org.au/projects/student%20projects.html , 02.07.2022.
Melbourne’s Living Museum:	(Çevrimiçi) https://www.livingmuseum.org.au/index_home.html , 02.07.2022.
Miles Historical Village Museum:	(Çevrimiçi) https://www.mhv.org.au/ , 02.07.2022.
Murigi, Elizabeth:	“What Is A Living Museum”, Worldatlas , (19.02.2018), 02.02.2022.
Museo Moderno Historia:	(Çevrimiçi) https://museomoderno.org/historia/ , 27.02.2022.
Museo Moderno Living Museum:	(Çevrimiçi) https://museomoderno.org/en/living-museum-2021/ , 20.07.2022.
Museo Moderno:	(Çevrimiçi) https://museomoderno.org/en/about-museum/ , 27.02.2022.

Museum Association of Saskatchewan:	(Çevrimiçi) https://saskmuseums.org/museums/detail/nipawin-district-forestry-museum , 01.07.2022.
Museum Savvy:	(Çevrimiçi) https://museumsavvy.com/blog/the-updated-definition-of-museum-2020-limitations-disagreements-complexity-and-resources-for-a-proposal , 03.02.2021.
Museums and the Web 2007:	(Çevrimiçi) https://www.archimuse.com/mw2007/papers/samis/samis.html , 03.02.2022.
Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği:	(Çevrimiçi) http://www.mmkd.org.tr/icom-alternatif-muze-tanimini-acikladi/ , 04.04.2021
Nazareth Village:	(Çevrimiçi) https://www.nazarethvillage.com/about/history/ , 01.07.2022.
Nihon Mika-en:	(Çevrimiçi) https://www.nihonminkaen.jp/experience_english.html , 01.05.2022.
Nihon Minka-en:	(Çevrimiçi) https://www.nihonminkaen.jp/leaflet.html , 20.01.2022.
Nipawin:	(Çevrimiçi) http://www.nipawin.com/area-attractions.cfm , 01.07.2022.
NZ Museums-Howick Historical Village:	(Çevrimiçi) https://www.nzmuseums.co.nz/collections/3000/howick-historical-village , 03.07.2022.
Oğuz, M. Öcal, Tuba Saltık Özkan:	Gazi Üniversitesi Türk Halkbilimi Araştırma ve Uygulama Merkezi (THBMER), Türkiye’de Halkbilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri , Başak Matbaacılık, Ankara, 2003.
Our Philippines TV:	(Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=OvzIA5cavw4 , 02.07.2022.
Österreichische Freilichtmuseum Stübing:	(Çevrimiçi) https://www.museum-joanneum.at/freilichtmuseum/ueber-uns , 10.07.2022.

Özer, Ceyhan, Zülfü Alımtırın ve
Ömer Adıgüzel:

Yaşayan Müze Living Museum, Pegem Akademi,
Ankara.

Özlem Ayrıl Hayat Takıl Bana
Programı:

(Çevrimiçi)
<https://www.youtube.com/watch?v=INOqGjR75Ms>,
30.06.2022.

Öztekin, Seda:

"Tarihi Yapıların Bir Açık Hava Müzesine Taşınması
Örneği: Altıncı Köy Açık Hava Müzesi", **Haliç
Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi**, Cilt: V, Sayı: 1,
2022.

Pamuk, Şevket:

Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadi Tarihi, İş Bankası
Yayınları, İstanbul, 2014.

Patagonia-Argentina:

(Çevrimiçi) <https://www.patagonia-argentina.com/en/calle-caminito-museo-de-bellas-artes-al-aire-libre/>, 10.07.2022.

Penghu Living Museum:

(Çevrimiçi)
<https://www.phlm.nat.gov.tw/en/home.jsp?id=16>,
02.04.2022.

Polabske Muzeum:

(Çevrimiçi) <https://www.polabskemuzeum.cz/o-nas>,
10.06.2022.

Polish Tourism Organization-The
Living Music Museum of Feliks
Nowowiejski:

(Çevrimiçi)
<https://www.polonia.travel/br/museums/the-living-music-museum-of-feliks-nowowiejski>, 19.03.2021.

Polish Tourism Organization-The
Living Open-Air Museum
Pastewnik:

(Çevrimiçi) <https://www.polonia.travel/br/other-tourist-attractions/the-living-open-air-museum-pastewnik>, 19.03.2021.

Polish Tourism Organization:

(Çevrimiçi) <https://www.polonia.travel/br/tourist-attractions/the-living-music-museum-of-feliks-nowowiejski>, 19.03.2021

Private and People's Museum of
Russia:

(Çevrimiçi)
<https://privatemuseums.ru/en/about/project-geography/moscow/the-living-history-museum/>,
23.01.2021.

Rehbername:	(Çevrimiçi) https://www.rehbername.com/seyahat/safranbolu-yoruk-koyu-gezi-rehberi , 01.07.2022.
Resolutions Adopted by ICOM's 5th General Assembly:	"Motion No:4" (Çevrimiçi) https://icom.museum/wp-content/uploads/2018/07/ICOMs-Resolutions_1956_Eng-1.pdf , 10.02.2022.
Romania Insider:	(Çevrimiçi) https://www.romania-insider.com/work-at-romanas-first-living-museum-continue-with-neolithic-sector , 20.01.2022.
Russia Travel:	(Çevrimiçi) https://russia.travel/objects/294137/ , 12.07.2022.
SA Places:	Kleinplasse Open-Air Museum , (Çevrimiçi) https://www.sa-venues.com/things-to-do/westerncape/kleinplasse-open-air-museum/ , 02.02.2022.
Saaremaa Muuseum:	(Çevrimiçi) http://www.saaremaamuuseum.ee/en/branches/mihkli-farm-museum/ , 12.06.2022.
San, İnci:	"Yaşayan Müze" Yaşayan Müze Living Museum , yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alımtırın ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021.
Savaşkan, Yağmur:	"Türkiye'deki Gastronomi Müzelerine Genel Bakış", TUCADE- Turizm Çalışmaları Dergisi , Cilt: 3, Sayı: 2, 2021.
Secondwiki:	(Çevrimiçi) https://second.wiki/wiki/c389comusc3a9e_de28099a1sace , 12.06.2022.
SEKA Kâğıt Müzesi:	(Çevrimiçi) http://sekakagitmuzesi.com/#duyurular , 06.06.2022.
Sidney Living Museums:	(Çevrimiçi) https://sydneylivingmuseums.com.au/about-us , 02.07.2022.
Skansen:	(Çevrimiçi) https://www.skansen.se/en/ , 01.02.2022.

Skansen:	(Çevrimiçi) https://www.skansen.se/en/welcome-to-skansen , 05.05.2022.
Skanzen Hungary:	(Çevrimiçi) https://skanzen.hu/en/skanzen/who-we-are/about-skanzen , 18.06.2022.
T.C. Bursa Valiliği:	“Bursa’ya Yaşayan Müze”, (Çevrimiçi) http://www.bursa.gov.tr/bursaya-yasayan-muze , 01.05.2022.
Taiwan Net:	(Çevrimiçi) https://eng.taiwan.net.tw/m1.aspx?sNo=0002112&id=A12-00013 , 12.02.2022.
Taman Tamadun Islam:	(Çevrimiçi) https://www.tti.com.my , 02.07.2022.
Teftiş Kurulu Başkanlığı:	“Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi”, (Çevrimiçi) https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html .
Teftiş Kurulu Başkanlığı:	“Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi” (Çevrimiçi) https://teftis.ktb.gov.tr/TR-264414/somut-olmayan-kulturel-mirasin-korunmasi-sozlesmesi.html , 01.08.2022.
Tezcan Akmehmet, Kadriye:	“Yaşayan Müze Kavramı Üzerine Bir İnceleme”, <i>Yaratıcı Drama Dergisi</i> , 2017, Cilt XII, Sayı:2 s.1-16.
Tezcan Akmehmet, Kadriye:	“Yaşayan Müze”, Müzecilik Meslek Kuruluşu Derneği , (11.02.2021), (Çevrimiçi) http://www.mmkd.org.tr/yasayan-muze/ , 01.02.2022.
The Henry Ford:	(Çevrimiçi) https://www.thehenryford.org/about/ , 01.02.2022.
The Stain Family Farm:	(Çevrimiçi) https://www.thesteinfamilyfarm.com , 17.03.2022.
Travel in China:	(Çevrimiçi) http://www.china.org.cn/english/TR-e/25841.htm , 02.03.2021.
Tripadvisor:	(Çevrimiçi) https://www.tripadvisor.com/ShowUserReviews-

	g1643550-d554342-r237685972-Korean_Folk_Village-Yongin_Gyeonggi_do.html, 05.03.2022.
Trullo Vicolo Fiorito:	(Çevrimiçi) https://www.trullovicolofiorito.com/history-and-visit.html , 18.06.2022.
UCR Botanic Gardens:	(Çevrimiçi) https://gardens.ucr.edu , 24.01.2021.
Uluslararası Belediye Müzeleri Birliği Platformu Konferansı:	12-15 Kasım 2021, Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.
UNESCO Fandango's Living Museum:	(Çevrimiçi) https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502 , 07.07.2022.
UNESCO Register:	(Çevrimiçi) https://ich.unesco.org/en/register , 06.07.2022.
UNESCO:	(Çevrimiçi) https://ich.unesco.org/en/BSP/fandango-s-living-museum-00502 , 17.07.2022.
United Nations:	(Çevrimiçi) https://sdgs.un.org/goals/goal11 , 01.02.2021.
Universes in Universe:	(Çevrimiçi) https://universes.art/en/art-destinations/argentina/buenos-aires/more-places/caminito , 10.07.2022.
Van der Widen, Wim:	“From Holy Silence to Hectic Spectacle”, Yaşayan Müze Living Museum , yay. haz. Ceyhan Özer, Zülfü Alımtırın ve Ömer Adıgüzel, Pegem Akademi, Ankara, 2021.
Wikipedi:	(Çevrimiçi) https://tr.wikipedia.org/wiki/Dimitrie_Gusti_Ulusal_Köy_Müzesi , 10.06.2022.
Visit Estonia:	(Çevrimiçi) https://www.visitestonia.com/en/mihkli-farm-museum , 12.06.2022.
Visit Hungary:	(Çevrimiçi) https://visithungary.com/articles/ethnographic-museum-in-szentendre , 18.06.2022.

- Wikipedia: (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Living_museum,
23.01.2021.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Living_museum,
23.01.2021
- Wikipedia: “Farm Museums”, (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Farm_museum,
04.04.2022.
- Wikipedia: “Agricultural Museums”, (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Agricultural_museum,
04.04.2022.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
[https://en.wikipedia.org/wiki/Luxor#Tourism_devel
opment](https://en.wikipedia.org/wiki/Luxor#Tourism_development), 10.01.2021.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
<https://en.wikipedia.org/wiki/Djrbahood>,
20.07.2021.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Xinye_Village,
02.03.2021.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
[https://en.wikipedia.org/wiki/Taman_Mini_Indonesi
a_Indah#Museums](https://en.wikipedia.org/wiki/Taman_Mini_Indonesia_Indah#Museums), 07.07.2022.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
[https://en.wikipedia.org/wiki/Etar_Architectural-
Ethnographic_Complex](https://en.wikipedia.org/wiki/Etar_Architectural-Ethnographic_Complex), 13.07.2022.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
<https://en.wikipedia.org/wiki/Middelaldercentret>,
12.06.2022.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
<https://en.wikipedia.org/wiki/Luostarinmäki>,
12.06.2022.
- Wikipedia: (Çevrimiçi)
https://en.wikipedia.org/wiki/Beamish_Museum,
01.07.2022.

Wikipedia:	(Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Kona_Coffee_Living_History_Farm , 07.07.2022.
Wikipedia:	(Çevrimiçi) https://en.wikipedia.org/wiki/Howick_Historical_Village , 03.07.2022.
Wise, Conrad.	UNESCO-The Modern Living Museum: Some Reflections and Experiences , Switzerland Presses Centrales, Switzerland, 1975.
Worcester Museum:	(Çevrimiçi) https://exarc.net/venues/worcester-museum-za , 25.07.2022.
Yalova Belediyesi:	“İbrahim Müteferrika Kâğıt Müzesi”, (Çevrimiçi) https://yalova.bel.tr/tarihi-merkez/ibrahim-muteferrika-kagit-muzesi/7 , 01.10.2022.
Yaşayan Müze Hakkımızda:	(Çevrimiçi) https://yasayanmuze.com.tr/hakkimizda/ , 15.01.2021.
Yaşayan Müze Projeler:	(Çevrimiçi) https://yasayanmuze.com.tr/project/gezici-muze/ , 15.01.2021.
Yaşayan Müze:	(Çevrimiçi) http://www.yasayanmuze.net , 10.07.2020.
Youtube-SEKA Kağıt Müzesi 4K Tanıtım Filmi:	(Çevrimiçi) https://www.youtube.com/watch?v=rCzJ3NmO8aY , 08.06.2022.